

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ANAR

BEŞ KATLI APARTMANIN ALTINCI KATI

AK
LİMAN

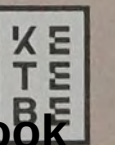
TAHMİNE'NİN
SON SIRRI

Türkçesi: İmdat Avcı

ROMAN

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

tg:@novaebook

Beş Katlı Apartmanın Altıncı Katı

Anar

Azerbaycan edebiyatının usta ismi Anar *Ak Liman*, *Beş Katlı Apartmanın Altıncı Katı* ve ilk kez bu edisyonda yer alan *Tahmine'nin Son Sırrı* ile okurunu selamlıyor.

Elinizdeki bu başyapıtta Bakü'den İstanbul'a, Moskova'dan Afrika'ya başka başka mekânlara savrulan insanların coğrafyayla, gelenekle, aileyle ilişkisini berrakça görecek; 1960'lı yıllardaki Azeri toplumunun yaşamına tüm yönleriyle şahit olacaksınız. "Ben" ve "biz"in, insan ve toplumun, modernleşme ve geleneğin arasında kâh film yıldızlarıyla garsonlar hakkında konuşacak kâh İçerişehir'in fakir mahallelerinde dolaşacaksınız. Dönem atmosferini maharetle anlattığı kadar insan ruhuna da cesurca bakabilen Anar, Neşriyat Yayınevi adlı bir kurumda çalışan insanların hem birbirleriyle hem de de yaşamla kurduğu ilişkiyi yaşam kadar yakın ve derin bir açıdan izleme fırsatı sunuyor. Yer yer bir filmin içinde gibi hissettiren bu romanlarda Azeri türküleriyle, Fuzûlî beyitleriyle karşılaşmaksa okuru evdeymiş gibi hissettiriyor.

Ulusal ve uluslararası edebiyat çevrelerinde eserleriyle dikkat çeken, sayısız ödüle layık görülen, romanları ve öyküleri otuzdan fazla dile çevrilen, filmlere uyarlanan, oyunları da onlarca sahnede sergilenen Anar, bu kitapta açıkça görüleceği gibi, yalnızca Azerbaycan'ın değil, kendi gerçekliğine özlem duyan her insanın yazarıdır.

KE TE BE	BEŞ KATLI APARTMANIN ALTINCI KATI ANAR	 9 786256 910560
	KİTAP NO DİZİ ADI	
913	ROMAN	

ISBN: 978-625-6910-56-0

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 913

Roman

Yayın Yönetmeni
Furkan Çalışkan

Dizi Editörü
Aykut Ertuğrul

Yayın Hazırlayan
Gülşen Funda

Düzeltili
Rabia Şenol

Kapak
Harun Tan

Mizanpaj
Nilgün Sönmez

1. BASKI

Mayıs 2023
İstanbul

Ketebe Yayınları
Sertifika No: 49619
Maltepe Mahallesi Fetih
Caddesi No: 6 Dk: 2
Topkapı 34010 İstanbul
Tel: 212 612 29 30
e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt
Sertifika No. 45464
Yıkılmazlar Basım Yay. Prom. ve
Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.
15 Temmuz, Gülbahar Cd.
No: 62/B Güneşli / İstanbul
Tel: 212 630 64 73

Kapak Görseli: Marc Chagall, Het blauwe huis La Boverie Luik

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ye aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Ak Liman
Beş Katlı Apartmanın
Altıncı Katı
Tahmine'nin Son Sırri

A N A R

TÜRKÇESİ
İMDAT AVŞAR

KETEBE

Anar

Anar Rızayev 14 Mart 1938'de, Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de; şair bir anne ve şair bir babanın oğlu olarak dünyaya geldi. Yüzlerce eserin sahibi olan Anar deneme, öykü, roman, şiir, piyes, araştırma-inceleme yazıları, piyesler, senaryolar ve belgesel filmler ve antolojiler ile birlikte elliden fazla kitap ve on bir bedii filmin müellifidir. Eserleri otuzdan fazla dile çevrildi, farklı ülkelerde yüzlerce öyküsü ve elliden fazla kitabı yayımlandı. 2023 yılında Azerbaycan Devlet Başkanı tarafından Azerbaycan Şeref Nişanı ile ödüllendirdi.

Başlıca Eserleri – *Bayram Hasretinde* (1960), *Yağış Kesdi* (1968), *Dante'ni Jübileyi* (1968), *Ağ Liman* (1970), *Molla Nesreddin* (1970), *Macal* (1976), *Adamın Adamı* (1977), *Sizi Deyip Gelmişem* (1984), *Dünya Bir Penceredir* (1986), *Otel Otağı* (1990), *Sizsiz* (1992), *Şehrin Yay Günleri* (1992), *Şehidler Dağı* (1995), *Beş Mertebeli Evin Altıncı Mertebesi* (1995), *Dede Korkut Dünyası* (1999), *Mübarize Bu Gün de Var* (2002), *Ağ Koç Kara Koç* (2003), *Şiir Yazmak Hevesdi* (2007), *Odlar Yurdu Azerbaycan*, (1998), *Bin Beş Yüz Yılın Oğuz Şiiri (Antoloji)* (1999), *Unutulmaz Görüşler* (2012), *Eserler Külliyyatı (Bütün Eserleri, 6 Cilt)* (2012).

İmdat Avşar

1967 yılında Kırşehir'e bağlı Kaman'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kaman'da tamamladı. 1989 yılında Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Yüksekokulundan mezun olarak öğretmenliğe başladı. Malatya ve Erzurum illerinde bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra 1993-1997 yılları arasında tekrar tahsil hayatına döndü. 2007 yılından bu yana yazdığı şiir ve hikâyeleri, Türkiye'de *Türk Edebiyatı*, *Kardeş Kalemler*, *Herfene*, *Koroğlu*, *Sancaktar*, *Gökbayrak*, *Bizim Külliye*, *Bercesta*, *Şehriyar*, *Kün Edebiyat*, *Kümbetaltı*, *Agora*, *Çıngı*, *Muhit*, *Kurgan*, *Edebice*, *Türk Dili*, *Alatoo* gibi dergilerde yayımlandı. Türk lehçelerine çevrilen şiir ve hikâyeleri; *Kardeşlik (Kerkük)*, *Bayrak (Bağdat)* *Ulduz*, *Azerbaycan Edebiyatı*, *Edebiyat Gazetesi*, *Literaturniya Azerbaycan (Azerbaycan)*, *Kırgız Edebiyatı*, *Cangı Alatoo* (Kırgızistan), *Ümit Kervanı*, *Nenkecan (Kırım)*, *Ağidil* (Başkurtistan), *Türkçe'm* (Kosova), *Turnalar* (Kuzey Kıbrıs) gibi dergilerde yayımlandı.

BİRİNCİ ROMAN

AK LİMAN

GÜNLERDEN BİR GÜN

“Üç yüz otuz üç!”

Kimseden ses çıkmadı.

Gişe görevlisi yüksek sesle tekrarladı.

“Üç yüz otuz üç!”

Nimet o an sanki yoğun bir sisin, koyu bir dumanın içindeydi. “Galiba beni çağırıyorlar.” diye geçirdi içinden. Boynuna asılmış ve bir tuğla gibi salınan beyaz levhaya baktı. Levhanın üstünde görevlinin okuduğu rakamlar yazılıydı. İrice yazılmış bu rakamları açık şekilde gördü ve olanca gücüyle bağırdı.

“Benim! Nimet Namazov! Buradayım!”

Sesi duyulmadı sanki, sisin içinde kayboldu.

Gişe önünde sıraya girmiş insanlar, onu kızgın ve kınayıcı bakışlarla süzüyorlardı. Hepsi de yorgun ve kederli bir hâldeydi, hepsi suskundu. Çoğunun yüzü Nimet’e tanıdık geliyordu ama bunları nereden tanıdığını bir türlü çıkaramıyordu. Bu insanları ne zaman, nerede görmüştü acaba?

Sessiz adımlarla gişeye yaklaştı.

“Bilet mi alacaksınız?”

“Evet.”

“Nereye?”

“Bakü’ye.”

“Hangi trene? Kislovodsk-Bakü trenine mi yoksa Krasnovodsk-Bakü trenine mi?”

“Kislovodsk-Bakü.” dedi ve sonra “İyi de biz zaten Kislovodsk’ta değil miyiz?” diye düşündü?

Gişe görevlisi Safter dayı gözlüğünün üstünden Nimet’e acıyarak baktı, sonra kaşlarını çatarak sertçe sordu.

“Bakü’ye gitme iznin var mı?”

“İzin belgesi mi gerekiyor? Bakü’ye gitmek için sıraya yazılalı tam üç yıl oldu...”

“Bunun bir önemi yok... Kaç kişilik bilet istiyorsun?”

Nimet parmaklarını birer birer yumarak saymaya başladı.

“Bir, iki, üç, dört... Altı bilet. Dördü yataklı, ikisi umumi vagona.”

“Biletler kimlerin adına?”

“Karım bir, ben iki, kaynanam üç... Üç de kızım var...”

“Üç kızım diyorsun ama ikisi senin kızın değil!”

Nimet şaşırdı. Gişedeki kadın bunu nereden biliyordu?

“Biri benim kızım,” dedi, “diğer ikisi de...”

“Seninki için bilet verebilirim. Diğer kızların biletini ancak babaları alabilir.”

Nimet’in içine bir keder çöktü. “Her zaman böyle bir engel çıkıyor. Üstelik de son anda... Tam üç yıl bekledikten sonra olacak şey mi bu?” diye geçirdi içinden ve o anda aklına başka bir şey geldi. Bunu da söyleyeyim ki sonra başka bir problem çıkmasın, diye düşündü.

“Bir de kedimiz var,” dedi. “Kedi için de bilet almak gerekiyor mu?”

“Evet, mutlaka!”

“Tamam, o zaman beş bilet verin deyip yeniden parmaklarını saydı. Karım, ben, kaynanam, küçük kızım bir de kedimiz...”

Gişe görevlisi biletleri yazmaya başladı.

Tam o anda bilet almak için sırada bekleyenlerden biri sırasını terk edip gişeye yaklaştı ve görevlinin kulağına eğilip bir şeyler fısıldadı.

Gişe görevlisi başını kaldırıp dikkatle Nimet'i süzdü ve çıkıştı.

“Yazıklar olsun sana! Üstündeki kıyafete bir bak! Bizi aldatmaya utanmıyor musun?”

Nimet önce kendi kıyafetine sonra da sıraya dizilmiş yorgun ve suskun insanların kıyafetine baktı.

Gişe önünde bilet kuyruğunda bekleyen erkekler ve kadınların hepsi tek tip giyinmişlerdi. Üzerlerinde gri renkli çizgili pijamalar vardı. Yalnız Nimet'in üzerinde mavi renkli pijama vardı. İnsanlar öfkeli, küçümseyen gözlerle Nimet'e bakıyorlardı. Nimet, tek tip çizgili pijamalar giyinmiş insanların içinde çok acayip görünüyordu. Hepsinin boynuna da tuğla gibi birer levha asılmıştı ve levhaların üstünde siyah boyayla yazılmış rakamlar vardı.

Onlara yalvardı. “Vallahi sıraya yazılmıştım. Hem de üç hafta önce... Yok, yok tam üç yıl önce. Bilet alma işinin böyle zor olduğunu biliyordum. Sıra numaram da 333...”

Az önce gişe görevlisinin kulağına bir şeyler fısıldayan adam Nimet'e baktı.

“Nerede senin numaran? Göster! Senin sıra numaran yok ki...”

Nimet boynunda asılı levhaya baktı. Gerçekten de boynundaki levha bembeyazdı, bomboştu, üstünde sıra numarası falan yazmıyordu. Nimet yavaşça aradan sıyrılıp oradan uzaklaşmak istedi. Gişedeki Safter dayı arkasından seslendi.

“Nimet! Biletini al...”

“Ama benim sıram...”

“Sadece bir bilet verebilirim. O da kediniz için. Çünkü onun postu da sıradaki adamlarla aynı, gri ve çizgili...”

Nimet uzaklaşıp engin ve mavi denizin kıyısına ulaştı. “Kislovodsk’ta deniz mi?” dedi kendi kendine ve sonra “Belki de burası Kislovodsk değil, Krasnovodsk.” diye düşündü. “Madem böyleyse ben niye tren bileti alayım ki? Gemiyle gitmek de mümkün. O zaman annemle babamı da Bakü’ye götürebilirim. Çünkü onlar da buralarda bir yerlerde olmalılar...”

Kislovodsk Parkının beyaz sütunlu geniş kapısından içeri geçip yeşil hıyabanda dolaşmaya başladı. Söğüt ağaçlarının yaprakları serin rüzgârla dile gelmiş, hışırdıyordu.

“Yine de insafli davranmışlar, onları sefalı bir yere sürgün etmişler. Babam için bir şey diyemem fakat zavallı annem sıcağa hiç dayanamazdı.” diye iç geçirdi. Ancak hafızasını ne kadar zorlasa da annesinin yüzünü hatırlayamadı.

“Gidip çizgili pijama takımı almalıyım yoksa tren bileti vermezler.” diye söylene söylene Kislovodsk’un çok meşhur olan Pyataçok Caddesine çıktı. Karşıdan karşıya geçerken bir polis düdüğünün tiz sesini işitti. Bu ses gittikçe tizleşerek onu ikaz ediyordu. Çünkü yeşil ışığı beklemeden kendini yola atmıştı. Polis ikinci kez düdükle uyardı onu ama Nimet durmadı, aksine adımlarını sıklaştırdı. “Arkamdan yetişebilirse, gelip hesap sorsun!” diye söylenip hızla uzaklaştı. Polis ise şehirlerarası telefonun zil sesine düdüğünü aralıksız öttürüyordu.

Polis düdüğünün sesi birdenbire kesildi. Nimet hızlı adımlarla sokağın köşesini döndü, nefesini toparlayıp geriye doğru baktı. Polisin onu takip etmediğini anladı ama aniden beynine hükmeden bir düşüncenin etkisiyle vücudunu soğuk terler bastı. “Polis neden düdük çalmıyor, niye seni takip etmiyor? Çünkü numaranı kaydetti! Sen kaçıp kurtulduğunu mu sanıyorsun? Emin ol ki senin numaranı alıp kaydetti, şimdi bütün polis noktalarına bildirecek.”

Gözü duvara ilişti. Duvara tombul bir kız çocuğunun fotoğrafını asmışlardı. Kıvrıcık saçları üzerinde ise kısa, pembe benekli elbisesi vardı. Al al yanaklarından sanki kan damlıyordu. Fotoğrafın altına “Baba, Kislovodsk’tan bana sesli mektup gönder.” cümlesi yazılmıştı.

Nimet Pyataçok Caddesinin üst tarafından, üç kadının kendisine doğru yaklaştığını gördü. Birincisi büyük kıızıydı, ona doğru yaklaşıp “Baba, bana teyp al,” dedi.

İkincisi annesi olmalıydı. Nimet kadının yüz çizgilerini tam olarak seçemiyordu. Ama bu kadının, kendi annesi olduğundan emindi.

Üçüncüsü de karısı Süreyya’ydı. Süreyya ona saati sordu.

Nimet caddenin ortasındaki saat kulesine bakıp “Saat üç, diye cevap verdi.”

Karısının sesi, bu kez neredeyse kulağının dibinde patladı.

“Nimet, uyan artık! Saati soruyorum.”

Nimet gözlerini açtı.

“Ne?”

“Saat kaç diyorum! Benim saatim durmuş.”

Nimet kol saatine baktı.

“Dokuza yirmi var.”

“Allah aşkına yataktan kalk artık! Ekmeğimiz yok, gidip ekmek al.”

“Tamam, tamam, şimdi gidip alırım...”

Beş dakika daha yatakta şekerleme yapan Nimet, gözlerini ovalayarak kalktı, duvara doğru döndü.

“Taldıkurgan, Alagöl, Manançı,” diye söylendi.

Nimet yaklaşık bir yıldır çalışma odasını büyük kızına vermiş, kendisi de onun odasına yerleşmişti. Vaktiyle kızının karolosunun baş tarafındaki duvara astığı büyük harita da hâlâ

yerinde duruyordu. Sovyetler Birliği siyasi haritası... Ülkenin güney sınırları Nimet'in yastığının yanı başında idi.

Nimet her sabah uyanır uyanmaz bu haritayla göz göze geliyordu. Bu yüzden de Doğu Kazakistan'ın şehirlerini, ırmaklarını, göllerini ezbere biliyordu.

Geceleri çoğu kez uykusu arşa çekilirdi. Karanlıkta haritanın yazılarını seçmek mümkün olmasa da Nimet parmağıyla Tal-dıkurgan, Alagöl ya da Manança'yı gösterebilir, hangisinin yerini sorsalar, anında elini bunların tam üzerine basabilirdi.

Bazen bu şehirleri, ırmakları, gölleri hatta genel olarak bu bölgeyi hayalinde canlandırmaya çalışıyordu. Uçsuz bucaksız düzlükler, bu düzlüklerdeki çadırlar, susayıp göl ya da ırmak kenarına inen yıklar... Uzun yeleli, beyaz donlu atlar... Sonra uyku, bir bataklık gibi onu içine çekiyor, derinliklere götürüyordu.

"Nimet! Allah aşkına kalk artık! Gidip ekmek al..."

Uyku kara sakız olup Nimet'in gözlerine yapışmıştı sanki, uykunun bataklığından çıkamıyordu. Yine de Süreyya'nın sesindeki memnuniyetsizliğin giderek arttığını fark etmişti.

Nimet ani bir hareketle üstündeki yorganı kenara attı, sıçrayıp kalktı yataktan. Bir iki kez kollarını genişçe açıp kapattı, güya sabah sporu yaptı sonra da elini yüzünü yıkayıp mutfağa geçti.

"Adamı madam kokusu geliyor! Yağlı badem kokusu geliyor!"

"Çabuk git, ekmek al, o zaman yağlı badem de görürsün."

Fırınlarda ekmek sırası yoktu. On dakika sonra karı koca her yeri tertemiz olan ve eşyaları özenle yerleştirilmiş mutfakta karşı karşıya oturmuş, çay içiyorlardı.

* (Dipnotlar, aksi belirtilmediği sürece çevirmenindir.) Cırtıdan adlı masalda (Anadoluda bu masalın adı Çılpara'dır.) sadece insan eti yiyen devin, yemek için masal kahramanı Cırtıdan'ı ararken söylediği sözler. "Çılpara" adlı masalda ise dev, Çılpara ve arkadaşlarını ararken "İnsan eti kokuyor!" diye homurdanır.

Nimet, “Çok karışık bir rüya gördüm,” dedi. “Rüyamda Kislovodsk’taydık. Bakü’ye tren bileti almak istiyordum, üstelik de bak, üstümdeki bu pijama ile gişeye yaklaşmıştım. Tek tip, gri çizgili pijama giymezen, bilet alamazsın dediler.”

Kedi miyavladı. Nimet tabağındaki sucuğun bir tikesini ona attı ve gülümsedi.

“Rüyamda kediye de bilet alıyordum. Kedinin postu da gri ve çizgili dediler, onun biletini verdiler!”

“Böyle akli başında (!) rüyalar gördüğün için mi uykudan uyanmak istemiyordun? Saati soruyordum, ‘saat üç’ diyordun.”

“Ay Süreyya, rüyamda saat tam ‘üç’ idi.”

“Mürşitgil galiba bu yıl da Kislovodsk’tan gidecekler,” diyerek lafı değıştirdi Süreyya.

“Kislovodsk’a mı? Rüyamdaki bilet alma musibetini hatırlıyorum da... Şimdi o şehre ayak basmak dahi istemiyorum.”

Kırmızı kravatı kırıştıktı, yeşil olanı bağladı Nimet.

“Haydi hoşça kal,” dedi, “ben gittim, görüşürüz.”

“Erken geleceksin değil mi? Unutma, bugün cumartesi...”

*

“Günaydın, hayırlı sabahlar,” diye seslenen pala bıyıklı Musa Kişi’ kırmızı sigara paketini Nimet’e uzattı ve ekledi. “Arzu da var ha! İstersen bir paket ‘Arzu’ vereyim! Malum, şimdi piyasada filtreli sigara bolluğu var.”

“Yok, öksürtüyor, ‘Nergiz’ iyidir. Kibritin var mı?”

“Buyur.”

“Çok sağ ol.”

Sigarayı dudaklarının arasına aldı, kibriti çakıp yaktıktan sonra karşı kaldırıma geçip gazetelerin satıldığı büfeye yaklaştı.

* Yaşlı erkeklerin adına eklenen ve saygınlık, hürmet ifade eden hitap sözü.

“Günaydın... Var mı?”

Salman Kişi, gözlüğünün altından bakıp gözlerini hafifçe kısararak, Nimet’ten başka hiç kimsenin sezemeyeceği bir “evet” işareti verdi ve işiyle ilgilenmeye devam etti...

“Buyur bu *İzvestiya*. Al, bu *Komünist*, bu da *Gençler... Pravda* yok, bitti maalesef. *Bakü* gazetesi mi? Elbette, ama dünküdür. Sabah sabah bugünkü *Bakü* gazetesini nereden bulacağız? *Komsomol*? Buyur...” diye alıcıları birer birer yola salıyordu Salman Kişi.

Sonra hızlı bir hareketle tezgâhın altından bir gazete çıkarıp Nimet’e uzattı.

“İki tane değil mi?”

“Ayıp ediyorsun! Elbette iki...”

“Hay yüz yaşa sen! Buyur, bu da ücreti.”

“Sağ ol! Güle güle!”

Hızlı olduğu kadar gizli de görünen bu alışveriş, büfe önünde sırasını bekleyen gencin dikkatinden kaçmadı. Salman Kişi’ye çıkıştı.

“Hani *Futbol* gazetesi yoktu? Bu moruk için mi saklamıştın? Bari sakalından utan!”

Salman Kişi patladı.

“Ağzını bozma, ahmak! Moruk senin babandır. Bu yoldaş, o gazeteye abonedir. Abone olan adamın gazetesini sana mı vereceğim?”

Nimet oradan biraz uzaklaşsa da Salman Kişi’nin sesini duyuyordu.

“Sen de zahmet edip zamanında abone olaydın!”

Genç son bir kez daha itirazını bildirdi.

-
- * SSCB döneminde Azerbaycan’da çıkan veya Moskova’dan gelen gazete ve dergilerin adıdır.

“Abone olan adam gazetesini niye gelip büfeden alsın? Abone olanın gazetesi evine gelir...”

“Keyfi öyle istiyor! Onun için gelip buradan alıyor! Seni ne ilgilendirir?”

Salman Kişi öyle büyük bir fedakârlıkla beyazın, aslında siyah olduğunu ispatlıyordu ki genç nihayet teslim bayrağını kaldırdı.

“Tamam, anladık, ne bağıırıyorsun? Ben sözümü dedim, dememiş olaydım, bağışla.”

Nimet bıyık altından gülerek ilerideki parka geçti, boş bir bank bularak oturdu. “Bugün hiç de fena başlamadı.” dedi kendi kendine... “İlginç bir rüya, güzel bir kahvaltı, filtreli sigara hem de mentollüsünden. Üstüne üstlük iki de *Futbol* gazetesi...”

Güneşli ılık bir gündü. Beyaz bulutlar seyrek olarak mavi gökyüzüne dağılmıştı. Böyle bir günde her zaman insanın keyfi hoş oluyor, diye geçirdi içinden.

Ama keyfinin hoş olmasının farklı, daha önemli bir sebebi vardı. Daha da keyifli olabilirdi, Dadaş Kişi sözünden dönmezse tabi...

Gazeteyi açıp okumaya başladı. SSCB ve İrlanda milli takımlarının ertesi gün oynayacakları maçla ilgili yazılar yayımlanmıştı. Teknik direktörlerin açıklamaları, milli takım oyuncularının isim listeleri, maçla ilgili tahminler, yorumlar...

*

“Günaydın Nimet, işe gitmiyor musun?”

Hoş bir parfüm kokusu Nimet’in burnundan geçip bedenine yayıldı. Başını kaldırdığında karşısında Tahmine’yi gördü.

“Birazdan geleceğim. Hazırlıklı gelmek istiyorum.” diye elindeki gazeteyi gösterdi ve ekledi. “Yarınki maçla ilgili en son gelişmelerden önce kendim haberdar olmak istiyorum.”

Tahmine, "Bu futbol sizin başınıza ne oyunlar açacak acaba, bekleyip görelim bakalım," dedi ve gülümsedi. Bembeyaz, inci gibi dişleri vardı. Mısır taneleri gibi aynı boyda ve oldukça zarif... Üstünde kısa kollu, kırmızı, baharlık elbisesi vardı. Elbisesinin düğmeleri yakasından eteğine dek bir sırada dizilmişti.

"Tamam, görüşmek üzere." diye Nimet'e el salladı ve uzaklaştı.

Nedense Nimet içinden Tahmine'ye "Keman Kız" diyordu.

Bunu Tahmine'ye söylememişti ama onu gördüğü ilk günden itibaren Keman Kız diye adlandırmıştı. Sesi için değil, di bu adlandırma. Onun sesi boğuk hatta pes idi. Belki de uzun boylu, narin bedenli, uzun bacaklı olduğu için. Belki de keman gibi onun bedenini de dengeli ve kusursuz olarak tasavvur ettiği için.

Bazı kadınları afaki tasavvur edebilir insan. Ama Keman Kız son derece ölçülü hatlara sahip bir kadındır, gözlerini yumsan da onu dımdık, ayakta görebilirsin. Uzun bacaklarıyla, narin ayaklarıyla yuruyüp gider her zaman. Kuş gibi kanatlanıp bir yerlere koşturur. Her zaman ayak üstündedir. Keman Kız'ı yataкта uzanmış şekilde tasavvur etmek çetindir. O ancak ayakta, yuz yüze durup opüşebilir, kollarını boynuna dolar. Dolar kollarını boynuna. Dolar uzun kollarını boynuna. Dolar uzun kollarını boynuna bir şal gibi.

"Gerçekten de çok güzel başladı bugün. Bütün güzellikler bir yana sabah sabah dünyalar güzeli Tahmine'nin karşıma çıkmasından, birkaç kelime de olsa hoş sözler söylemesinden daha güzel ne olabilir ki... Ah, keşke bir de Dadaş Kişi keyfime soğan doğramasa!"

Dün işten çıkmış eve gidiyorlardı, birden Dadaş, Nimet'e seslendi.

"Nimet, söyle bakalım, sen edebi eser tercüme ediyor musun? Vallahi ne yalan söyleyeyim ilmi eserlere canım kurban, ben

de saçlarımı bu yolda ağartmışım. Ama sadece ilmi eserlerin tercümesinden ne kazanacaksın ki! Kaz vur, kazanın dolsun... Sen yüksek tahsilli, eğitilmiş, yetenekli bir çevirmensin. Yavaş yavaş edebi eserlerin tercümesine de başla. Ciddi edebi eserleri tercüme et."

"Ediyorum Dadaş Bey. Arada bir iki hikâye de tercüme ediyorum..."

"Bir iki hikâyeden ne çıkar ki... Bakman gereken kalabalık bir ailen var, maşallah bir dizi çocuk..."

"Bugünlerde film stüdyosunun isteği üzerine bir filmin diyaloglarını çevirdim, 'dublaj' metni hazırladım. 'Jivie i Mertvie' adlı bir film var, bilmem izlediniz mi?"

"İzledim. Konstantin Simonov'un romanından sinemaya aktarmışlar."

"Evet."

Sustular. Nimet, suya ağ atmış balıkçı gibi bekliyordu. "Ben diyeceğimi dedim. Tutarsa yoğurt, tutmazsa ayran... Sabahitan beri bunu söylemek için fırsat kolluyordum. İyi ki meseleyi kendisi açtı." diye düşündü.

Küçük bir tereddüitten sonra Dadaş, "Çok güzel, dedi. O roman bizim yayınevinin bu yılki yayın planında da var. Bizim için tercüme et. Becerebilir misin?"

Nimet şiddetli kalp çarpıntısından dolayı dillinin dolaşacağından korktu, bir süre konuşmadı. "Dublaj metnini hazırlarken romanın edebi mahiyetini de öğrenmiş oldum," dedi ve nefesini toplayarak devam etti. "Metni öyle kavradım ki benim için zor olmaz..."

"Peki, öyle olsun, benim de bir itirazım yok."

Yine bir müddet sustular, sessizce yürüyorlardı. Sessizliği Nimet bozdu.

* Konstantin Simonov'un eseri "Ölümler ve Diriler" ve aynı adlı film.

“Dadaş Bey, malumunuz, önümüz yaz. Başka bir işle uğraşmak istemiyorum. Bütün yaz boyunca oturup bu romanı tercüme edeyim istiyorum.”

Dadaş arif adamdı, Nimet’in sözlerini havada yakaladı, ne demek istediğini anladı.

“Yarın bana hatırlat,” dedi. Seninle sözleşme imzalayalım ki oturup rahat rahat çalışabilesin.”

“Çok sağ olun...”

*

Fena biri değil bu Dadaş. Gün görmüş adamdır. Dediğine göre kırk yıldır yayınevinde çalışıyor. “Saçımdaki tellerin sayısı kadar adam görmüşüm burada.” diyor. Tam otuz beş yıl önce kuryelikten başlamış bu işe...

“Ey Dadaş, başına taş, kıpırdama hele yavaş...”

Evet, kuryelikten... Şunu getir, bunu götür. Oraya koş, buraya koş... Dadaş da oraya buraya koşa koşa bir gün düzeltmen olmuş, sonra redaktör, sonra şube müdürü... Her neyse, şimdi yayınevinde söz sahibi üç kişiden biridir. Yayınevinin müdürü kadar saygınlığı, itibarı var, sözünün geçerliliği de müdürünkünden az değil. Buna rağmen hiç kibirli biri de değil. Büyük ile büyük, küçük ile de küçük oluyor. En büyük zaafı, karnının yumuşak yeri ise futbol. Hay senin babanın! Bu yaşta bu heves! Futbol sözü geçtiğinde adamın kaşı ayrı gözü ayrı oynuyor. Nimet sabahleyin *Futbol* gazetesinin ikinci nüshasını da onun için almıştı.

Otobüs durağına varıp nefesini topladı. Kapılar açıldı, bir yanda inenler, bir yanda binenler, bir telaş başladı. Otobüsün numarasına baktı. Yok, onun bineceği otobüs değildi. Onun otobüsünün numarası da yaşına uygundu, 33 numaralı otobüs...

“Acaba insanların dediği ne derecede hakikate uygundur?” diye düşündü. “Yani gerçekten de Dadaş ile Tahmine’nin

arasında bir şey mi var? İnanılacak gibi değil. Dadaş nere, Tahmine nere? Tahmine! Keman Kız! Ya doğruysa? Al bu da senin Keman Kız'ın. Yok, yok... Olmaz, dedikodudur, inanmam. Kara güruhtur, dedikodu yapmak için malzeme arıyor... Ama hepsi bir yana, bu Dadaş da az aşın tuzu değil ha! Feleğin çemberinden belki de yüz kere geçmiş. Hatırlıyorum, geçen yıl Taşkent'e konferansa giderken ne oyunlar oynuyordu..."

Nimet yeniden Dadaş ile Tahmine'yi hayal etti. Dadaş'ın dizine inmiş karnını, kel başını, sivilceli burnunu düşündü... Bir de Tahmine'nin uzun bacaklarını, uzun kollarını...

Yan yana dursalar Dadaş'ın başı Tahmine'nin omzuna dahi yetişmezdi. "Dola kollarını boynuma!" Kollarını Dadaş'ın kalın ensesine dolamak için Tahmine'nin diz üstüne çökmesi gerekirdi. Ya da Dadaş'ın bir tabure üstüne çıkması...

Nimet, hayalinde canlandırdığı manzaraya kendisi de güldü. Dadaş taburenin üstünde! "Eh, benim neyime gerek!" diye düşündü. "Onun kocası var, bunun karısı... kendileri bilirler. Dadaş yarın benim tercüme işinin sözleşmesine imza atsın da gerisini boş ver, beni ilgilendirmesin. O zaman yazın ihtiyacım olan parayı da bulmuş olurum. O hâlde bugün dublaj işinden bana ödenecek parayla teyp alırım. Karmen'e çoktan söz verdim çünkü..."

Karmen, Nimet'in büyük kızıydı. Üç kızı vardı, ortancası Cilda, küçüğü de Nergiz.

Nimet ne sesinin ahengini kaybetmiş eski bir şarkıcıydı ne de opera delisi. Opera delisi olan rahmetli Eset Kişi'ydi. Karmen ile Cilda'nın öz babası, Süreyya'nın ilk eşi...

Nedense bir sahne Nimet'in gözleri önünden hiç gitmiyordu. Eset Kişi'yi hep o şekilde hatırlıyordu. Eset Kişi büyük, üzeri deri kaplı kürsünün tam dibine çökmüş, bir dizinin üstüne Karmen'i, bir dizinin üstüne de Cilda'yı oturmuş, nereden

bulmuşsa, ele geçirilmesi çok zor, nadir bulunan opera plaklarını dinliyordu.

Karmen o zaman yedi-sekiz yaşlarındaydı, Cilda ise beş ya da altı... Şimdiki gibi aklımdadır, kızların birbirinin aynısı elbiseleri vardı. Moskova'dan getirmişti. Etekleri kısa, pembe renkli elbiseler... Kızların başlarında iri, çiçekli pembe kurdeleler vardı. Kıpırmızı yanaklarından da adeta kan damlıyordu. Yanaklarını Eset Kişi'nin yanaklarına yaslayıp saatlerce opera dinliyorlardı. Eset Kişi de sanki cennetin tam ortasında oturmuş gibi, bu işten aldığı zevkten dolayı gözlerini huşu içinde kapatıyordu.

Bir de garip bir abajurları vardı. Öyle hoş, zarif bir ışık saçıyordu ki... Oda sıcak demli bir çay rengine bürünüyordu.

Karmen okula devam ederken derslerinden geri kalmaya başladı. Eset Kişi meşhur tıp profesörüydü, cerrah idi, sağa sola koşturmaktan kızının dersleriyle ilgilenmeye fırsat bulamıyordu, eve yorgun döndüğü için belki sabrı da olmuyordu. Boş vakitlerinde ise opera musikilerinin kaydedildiği plakları dinleyip vecde dalıyordu.

Uzun lafın kısası, sorup soruşturup Nimet'i buldular. Eski parayla, ayda yüz elli manat veriyorlar, Nimet de Karmen'in derslerine yardımcı oluyor; Cilda'yı da okula hazırlıyordu.

1955 yılıydı. Nimet o zaman yirmi üç yaşındaydı, matbaada dizgici yardımcısı olarak çalışıyor aynı zamanda açıktan üniversitenin Bibliyografya bölümünde okuyordu. Annesi bir yıl önce vefat etmiş, babasının beraat haberini alamadan bu dünyadan göçüp gitmişti. Babasının beraat ettiğine dair belgeyi ise Nimet'e, annesini defnettikten iki hafta sonra takdim etmişlerdi.

Eset, Süreyya'dan yirmi iki yaş büyüktü. II. Dünya Savaşı'na katılmış, cepheden döndükten bir yıl sonra Süreyya'yla evlenmişti...

Nimet çok kısa bir sürede, Eset Kişi'nin ailesine çok ısınmıştı. Onun fakirlikten dolayı çok zorlandığını bildikleri için sık sık ögle yemeğine onu da davet ediyorlardı. Eset Kişi “Öğrenci adamsın, otur bakalım, görelim Süreyya Hanım bize neler hazırlamış...” diyerek onu masanın başına davet ediyordu.

Eset Kişi karısına her zaman “Süreyya Hanım” diye hitap ederdi. Nimet, Eset Kişi'nin kendi karısına bir kez olsun, ismiyle “Süreyya” diye çağırmasına şahit olmamıştı. “Süreyya Hanım” da “Süreyya Hanım!”

Büyük bir salonları vardı. Yumuşak tüylü halılarla döşenmişti. Bu halılar ayak seslerini suyu bir anda içine çeken kurak topraklar gibi kendi içine çekiyordu. Duvarda Eset'in babasının büyük bir fotoğrafı asılıydı.

Misafirleri olsun ya da olmasın hiç fark etmiyordu, masanın üstünde her zaman bembeyaz ve ütülü masa örtüsü seriliyor, pahalı porselen tabaklar, gümüş çatal kaşıklar diziliyordu. Aile üyeleri yakalarına beyaz peçete bağlayıp aynı anda sofraya oturuyorlardı.

Ev tertemizdi, her yer pırıl pırıl parlıyordu. Nimet bir kez olsun Süreyya'yı ya da kızlarını ev hâlinde görmemişti. Her zaman özenle giyiniyorlardı, elbiseleri ütülü, saçları taranmış...

Nimet Süreyya'yı ne zaman görse, hamamdan yenice çıktığını düşünüyordu. Her zaman eli yüzü tertemiz, bembeyaz, cildi yumuşacık, pürüzsüz...

Nimet bu evden İerişehir'deki dar, rutubetli kulübesine döndüğünde, çoğu kez gözüne uyku girmiyordu. Gözlerini kireç sıvası dökülmüş duvarlara dikip yatağında bir sağa bir sola dönüp duruyor, uyuduğunda ise sanki yatağına köz dökülüyordu.

Nevruz bayramının akşamı, Nimet'in yemeğe kalmasını istediler, onu eve göndermediler. Bembeyaz sofrası bezi üstüne

yeşil semeniler*, zarif ve rengarenk mumlar, boyalı yumurtalar, süslü honçalar” dizildi. Şekerbura*** ve baklava geldi.

Eset, “Bayramınız kutlu olsun,” dedi. “Ama ne yazık ki atalarımız içkiyi haram kıldıkları için sanki biraz hata etmişler. İçkisiz meclisin tadı tuzu olur mu?”

Nimet gülümsedi. O, Eset’in içki içen biri olmadığını; bu sözleri de meclisin havasını hoş etmek için şaka namına söylediğini çok iyi biliyordu. Gülümseyerek konuşmasına devam etti.

“Nimet Bey, ben diyorum ki... Gel seninle bu eski pazara yeni narh koyalım. Kadim ananelerimizi bir akşamlık terk edelim. Böyle yaparsak, o rahmetliler bizden incinmezler, öyle değil mi? Aslına bakacak olursan, atalarımızın da yiyip içmekle arası her zaman iyi olmuş.”

Eset Kişi, başından geçen bir hadiseyi uzun uzun nakletti. 1922 yılında, on yedi yaşındayken, ilk kez Bakü’ye geldiğini, keyif ehli amcasıyla içki meclisine düştüğünü, şimdiki zabıtlar evinin yerinde o devirde bir restoran olduğunu, ömründe ilk kez ağzına içki sürdüğünü, sonra da içkinin etkisiyle sarhoş olup rezil bir duruma düştüğünden bahsetti... Kısa süre sustu ve ekledi.

“Nimet Bey, gel birazcık konyak içelim. Bu baklava böreklerle konyak iyi gider.”

Süreyya küçük ve zarif kadehler getirdi. Kadehleri dolduran Eset, “Gel, bunu Süreyya Hanım’ın sağlığına içelim,” diye kadeh kaldırdı.

Nimet, “Sağ olun! Süreyya bacı, sizin sağlığınıza,” dedi ve hayatında ilk kez içki içti. İkinci kadehten imtina etti. “Aklım

* İçinde bir miktar buğday çimlendirilmiş tabak, sini. Nevruz bayramlarında hazırlanan sofralara konulur, bereketi temsil eder.

** Düşünlerde ve bayramlarda hazırlanan, içine badem, ceviz, şeker, boyanarak haşlanmış yumurta ve türlü yiyecekler konularak süslenmiş tepsi.

*** Azerbaycan’a has bir tatlı çeşidi.

başımdayken bir rezalete düşmeden eve gideyim.” diye düşündü.

Ama abajurun ışığı o kadar zarif, mülayim; çay o kadar hoş kokulu, lezzetli; Eset’in plaklarından yayılan musiki o kadar hazindi ki kalkıp gitmek istese de bunu başaramıyordu.

Vakit hayli geç olmuştu, nihayet oradan ayrıldı. Sokakta yürürken geriye dönüp o evin pencerelerine baktı. Dört pencereden ikisinin ışığı sönmüştü, demek ki kızlar uyumuşlardı. Diğer iki pencereden ise sıcak demli çay renginde ışık süzülüyordu. O pencerelerin arkasındaki hazin musiki nağmeleri yumuşak tüylü halıların tüyleri arasında eriyip gidiyordu.

Nimet bu pencerelere uzun süre baktı, adeta donup kaldı. Ama birden tramvayın gürültüsünü işitti, saate baktığında bunun son tramvay olduğunu anladı, hızla koştu, ayağı kaydı, yere yuvarlandı. Aceleyle düştüğü yerden kalkıp yine koşmaya başladı ve tramvaya son anda yetişip en son vagonun kapısından kendini güçlükle içeriye attı.

Tramvay bomboştu. Nedense içerideki ışık da söndürüldü. Raylar üstünde takır tukur sesler çıkararak ilerleyen tramvayın son vagonunda bir Nimet kaldı, bir de şavkı pencerelere akseden yıldızlar. Öndeki vagonda kondüktör kızla tramvay sürücüsü oğlan fingerdeşiyorlardı. Dünya âlem umurlarında bile değildi.

Havada baharın ılık nefesi duyuluyordu. Bahar gecelerinin efsunlu nefesi.

Bir düşünce, bir garip his aniden Nimet’in içinde deli bir fırtına kopardı, bu deli rüzgâr bayrak gibi kalbinde dalgalandı. Birdenbire Süreyya’ya âşık olduğunu anladı. Bu duygu damarlarındaki kan gibi tepeden tırnağa bütün vücudunu dolaştı, hızla devran etti, içini ısıttı. İçinde bir şeyler yıkıldı, uçtu, dağıldı. Bunun boş, heder, ümitsiz, karşılıksız bir aşk olduğunu da kavradı. Bu sevginin ne evveli vardı ne de ahiri

olabilirdi. Süreyya onun için ebediyen ulaşılmaz bir kadındı. Bu fikrin mutlaklığına inancı hastalıklı bir ihtiras gibi onun yüreğini daha bir yaktı, kavurdu. Sanki kalbini, beynini ateşten akkor hâline gelmiş bir demir parçasıyla dağladılar.

Ama kederlenmedi. İlik, titrek, endişe veren bir duygu bütün bedenini kaplamış, benliğini sarmıştı. Öyle bir hâldeydi ki tramvay silkelendikçe, içindeki bu hissin bir parçasının, bir damlasının kopup düşeceğinden, dağılacığından korkuyordu.

Tramvay, raylar üzerinde takır tukur ilerleyip sarsıldıkça pencerelere aksi vuran yıldızlar da ürperiyordu...

O gece, insanı boğacak derecede rutubetli ve dar olan ve adına ev dediği kulübesine gitmedi. Sabaha kadar sokakları arşınlandı. Süreyya'nın hayali de onunlaydı.

*

Aman Allah'ım! Sanki bütün bunlar daha dün olmuştu ya da bin yıl önce. Nimet şimdi, on yıl sonra o mart gecesinin çok uzakta, ürkek hatıralarını düşündükçe gülümsüyordu.

Hayat beklenmedik garipliklerle, sürprizlerle doludur. On yıl önce, o mart gecesinde Nimet'e ömründe bugünün, 1965 yılında 5 Haziran'da bunların olacağını kâhinler de anlatsalar, asla inanmazdı.

Bugün seherden beri baş vermiş sıradan, basit hadiseler; Süreyya'nın onu uykudan uyandırması, karşı karşıya oturup çay içmeleri, şeker kâsesini birbirine uzatmaları, evden çıkarken vedalaşmaları... Bütün bunlar Nimet'e on yıl önce mümkün olmayan hülyalar, görülmesi imkânsız rüyalar gibi geliyordu. Gerçekten de böyleydi ha...

Bu düşüncelerden başka bir hoş ümit doğdu. Belki on yıl sonra hayatında olacakları da bugün asla tasavvur edemiyordu. Nimet en gizli arzularını, kuyular dibinde gizlettiklerini, hiçbir zaman hayata geçeceğine inanmadığı arzularını hatırlamaya çalıştı. Düşündü, düşündükçe de gülümsedi. Gerçekten

de biz an gelecek ve bütün bunlar gerçeğe mi dönüşecekti? Bunların olabileceğine, gerçekleşebileceğine inanmak istiyor ama bir türlü inanamıyordu. “Peki, on yıl önce bunları olacağını söyleseler inanır mıydım?” sorusunu sordu kendine ve cevap verdi, “Yok inanmazdım! Demek ki... her hayal gerçek olabilir. Aklımdan, düşüncemden kovduklarım, kör kuyular dibine bastırıp gömdüklerim, hakkında düşünmek bile istemediklerim... bunların hepsi de bir gün, beş, on ya da on beş yıl sonra, benim gerçek hayatım olabilir.” diye geçirdi içinden.

Ancak bu düşüncelerinden dolayı sevinemedi. Çünkü bu düşüncelerinin ardınca karamsar bir düşünce işgal etti beynini. “Belki bütün bunlar gerçeğe dönüştüğünde, ömrüm vefa edip bunları gördüğümde, onlar da bugünkü hayatım gibi sıradan, gündelik şeyler olacak...” diye geçirdi içinden.

*

Günlerin birinde, Nimet her zamanki gibi kızların derslerine yardımcı olmak için Esetgile geldiğinde avlu kapısının her iki kanadının da açık olduğunu gördü. Komşuları, akrabaları, tanıdığı ve tanımadığı birçok adam kapıdan girip çıkıyordu. Kapıdan geçtiğinde ilk önce Süreyya’nın ablası Alya’yı gördü. Dikkatini önce onun elbisesi çekti. Kıyafetlerinde bir yas alameti vardı. Başına siyah tülbent örtmüştü ancak elbisesi rengarenk idi. Sonra onun yüzünü gördü. Gözleri şişmişti, kıpkırmızıydı ama ilginçtir ki dudakları boyalıydı.

Nimet neler olduğunu anlayamadan içeri geçti.

Eset, o gün gündüz saat ikide, kalp krizi geçirmiş, iş yerinde masa başında öbür dünyaya göçüp gitmişti. Cenazesi kadınların bulunduğu küçük odadaydı. Büyük odada duvar boyunca hayli sandalye dizilmişti. Komşular yine de sandalye taşıyorlardı. Nimet’in önceden tanıdığı veya tanımadığı insanlar oturmuş, fısıltıyla Eset’ten, onun rahmetli babasından, ölümünün böylesi hızlı olmasından, ecelden, kalp krizinden; genel olarak da hastalıklardan bahsederek sohbet ediyorlardı.

Siyah gömleğini pantolonunun üstüne salmış, buhara papaklı, kırçıl ve top sakallı, Nimet'in daha önce görmediği yaşlı bir adam "Ölüm var ki ölümdür, ölüm de var zulümdür," dedi ve ekledi. "Bunun ölümü baştan ayağa zulüm oldu."

Nimet, Eset'in yedisi çıkana kadar sabah akşam, her gün cenaze evine gidiyordu.

Eset'in yedisinde, akşamleyin insanlar taziye verip dağıldığında Süreyya Nimet'e yaklaştı, "Bugünlerde âlem birbirine karıştı." dedi. Karmen zaten derslerden geri kalıyordu. "Şimdi iyice geri kalmıştır. Yarından itibaren yine meşgul olmaya başlayın hem de daha ciddi..."

*

Eset'in ölümünden tam iki ay sonra, bir gün Nimet utana sıkıla Süreyya'ya seslendi. "Süreyya bacı," dedi. Çoktandır söylemek istediği bu sözleri, nasıl diyeceğini bilmiyordu, tereddütlerle devam etti. "Süreyya bacı, ben sizin ailenize öyle alıştım ki..."

Nimet sözlerinin devamını getiremedi.

"Sizi dinliyorum."

"Demek istediğim şu. Bana para pul vermenize gerek yok. Ben, Karmen'in de Cilda'nın da eğitimiyle daha ciddi ilgile-neceğim..."

Süreyya güldü.

"Hiç olur mu? Siz neler söylüyorsunuz," dedi. "Bir daha bu sözleri ağzınıza almayın, incinirim, çok incinirim."

*

O yaz Süreyya ve çocukları hiçbir yere gitmediler, Bakü'de kaldılar. Eset'in ölümünün birinci yıl dönümünde onun ihsanını verdiler. Bir sonbahar akşamı söz yeni filminden açıldı. Süreyya, son kez ne zaman sinemaya gittiğini hatırlamadığını söyledi. Ertesi gün Nimet "Bahar" sinemasında gösterimde olan film için dört bilet getirdi. Karmen ve Cilda'nın çabalarıyla Sürey-

ya'yı da bir şekilde sinemaya gitmeye razı ettiler. Dördü birlikte, son derece komik bir filmi izlediler. Filmde genç sevgililer ailelerinin türettiği bütün engellere rağmen yüz türlü hile ile sonunda birbirlerine kavuşuyorlardı. Süreyya hayli güldü. Sinemadan çıktıklarında, Nimet Süreyya'nın birden gençleştiğini ve bir yıllık matem havasının, eriyip onun yüzünden dö-küldüğünü hissetti. Süreyya sanki evvelki Süreyya'ydı, Eset'in sağlığındaki Süreyya... Belki de daha evvelki Süreyya, Nimet'in onu henüz tanımadığı yıllar öncesinin Süreyya'sı. Eset ile evlenmeden önceki devrin, kızlık devrinin Süreyya'sı...

Dördü birlikte iki-üç kez sinemaya gittiler. Son gidişlerinde ilginç bir yabancı film gösterimdeydi. On altı yaş altı çocukların izlemesine izin vermiyorlardı. Bu filmi izlemeye ikisi birlikte gittiler... Süreyya ve Nimet.

Bazen bulvara, parka gezintiye çıkıyorlardı. Süreyya, Karmen, Cilda, Nimet... Bir gün denizi seyre çıktılar.

Sonbahar, askılıktan paltoyu alıp götürür gibi ağaçların başından yaprakları alıp gitti. Tabiata bir sessizlik çöktü. Bir gece sükül içinde, sakın sakın bir kar yağmaya başladı. Kar geceyi ağarttı. Kış geldi.

Nimet, burnu timsah ağzı gibi ayırık ayakkabılarıyla bu karda sokağa çıkamıyor, gezip dolaşamıyordu. Kendisine yeni bir çizme aldı ama palto almaya parası yetmedi. "Önemli değil, ceket hazretleri bu kış da beni bir şekilde bahara ulaştırır." diye düşündü.

Bir gün Süreyya, çocuklara ders verip evine giderken ona gazeteye sarılmış büyük bir paket uzattı, "Evde açarsın," dedi.

Nimet'in sabrı eve kadar yetmedi, paketi basamaklardayken açtı ve derhal geriye döndü. Gerçekten çok kırılmıştı.

"Bu nedir böyle? Vallahi çok incindim. Ayıptır, olur mu böyle?"

Uzun tartışmalardan, hayli ağız dalaşından sonra Süreyya onu razı etti. Nimet evine yeni paltosunu giyinerek gitti.

Eve vardığında paltonun etiketini dahi çıkarmadığını, eve kadar böyle geldiğini fark etti.

Kış günlerinden birinde Nimet, Cilda ve Karmen'in derslerine yardımcı olmuş, işini tamamlamış evine dönmek için hazırlık yapıyordu. Bu sırada Süreyya, "Yaprak sarması yaptım Nimet," dedi. "Gitme, yemeğe kal."

Yemekten sonra, karnı doyunca gözü yola bakan abdal gibi, masadan kalkıp yola düşmek, yakışık almazdı. Yemekten sonra Süreyya'yla sohbet etmeye başladılar. Kızlar yatmak için kendi odalarına çekilmişlerdi.

Nimet kendisi hakkında konuşmayı pek sevmezdi. Belki de bunu beceremiyordu. Ama o akşam garip bir hevesle Süreyya'nın sorularına en ince ayrıntıları da dahil ederek cevap veriyordu. Süreyya önce babasıyla ilgili bir soru sormuştu.

"Babamla ilgili hatıralarım net değil. Çünkü onu tutuklayıp götürdüklerinde, ben beş yaşındaymışım. Onu sisler, dummanlar içinde hatırlıyorum. Hayli uzun boyluydu. Ne bileyim, belki bana öyle geliyordu. Babam Güney Kafkasya Federasyonu' döneminde Narkom" olarak görev yapmış, son yıllarına kadar önemli görevlerde bulunmuş. 1935 yılında Samuh'ta İspalkom" olarak görev icra etmiş. Annem, 'İnsanlar onu çok severdi, onun başı üzerine ant içerlerdi.' diye anlatırdı. Halkın tepkisinden çekindikleri için babamı tutuklamak üzere evimize gelmemişler. Onu Bakü'ye çağırmışlar, burada tutuklamışlar...

Biz, 1938 yılında Bakü'ye taşınmışız. Aslında halk bizim Bakü'ye göçmemizi istemiyormuş. Anneme 'Sen korkma, bura-

* Rus İmparatorluğunun çöküşünden sonra 1918 yılında Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'ın katılımıyla kurulan ancak ömrü çok kısa olan federatif devlet.

** Halk Nezaret Komitesi Başkanı.

*** Şehir İcra Komitesi Başkanı.

da kal. Emin ol ki senin geçimini da sağlarız, çocuğunu da büyütürüz.’ demişler; fakat annem bu teklifi kabul etmemiş. O zaman dayım Bakü’deymiş. Benim şimdi kaldığım evi de dayım bulmuş. Ev çok dar ama o zaman başka çaremiz de yokmuş. Biz bu eve taşındığımızda, komşularımız babamın tutuklandığını biliyorlarmış. Annem rahmetli ‘Komşuların kendi yok Allah’ı var, bu durumu yüzümüze vurmuyorlar.’ derdi. Ama kendi aralarında babamın durumuyla ilgili konuşuklarını biliyordu...

O yıllarda komşumuzun benimle yaşıt bir oğlu vardı. Her zaman bizim kaldığımız evin damına çıkıp hoplayıp zıplıyor, sürekli bizim damda oynuyordu. Annem bir gün çıkıp bu çocuğa demiş ki ‘Ay balam, bizim damda oynama, damın ziftini harap ediyorsun, yağmur yağdığında bütün su evimizin içine doluyor...’ Çocuk anneme ne dese beğenirsiniz?”

“Ne demiş?”

“Çok konuşma, siz ‘vrag narodsunuz’”, demiş. O zamandan beri annem acı acı gülümseyip ‘Ne yapalım balam, biz vrag naroduz.’ derdi.

Annem hastaydı, geçen yıl ağırlaştı... Veremden öldü. Üstelik romatizması da vardı. Annem ‘yel hastalığı’ derdi. Onu anlatıyordum. Geçen yıl annem ağır hasta idi, o çocuğun babası, annemi ziyarete geldi. Annemden beklenmeyen bir şeydi ama adama bu hadiseyi anlattı. Adam utandı, yüzü kıpkırmızı oldu. ‘Niye o zaman bana söylemediniz.’ dedi. ‘Ben kendi damımıza zift çektirdiğimde sizin damı da tamir ettirirdim.’ dedi. İşte böyle şeyler...”

Sonra Süreyya anlatmaya başladı.

Nimet o ana kadar Eset ile Süreyya’nın yakın akraba olduklarını bilmiyordu. Meğer Eset onun dayısı oğlu, Süreyya da onun bibisinin kızı imiş.

* Halk düşmanı. SSCB döneminde milliyetçi aydınlara vurulan yafta.

“Eset de senin gibi çocuk yaşlarında yetim kalmış. Onu babam Fettah Kişi himaye edip büyüttü, Kiev’de okuttu. Ölmeden bir süre önce de Eset’i yanına çağırıp ‘Bu üç kızımı sana emanet ediyorum.’ dedi. O aralar II. Dünya Savaşı patlak verdi. Eset doktor olarak cepheye gitti, bir cerrah olarak cephede gösterdiği hizmetlerle çok meşhur oldu. Cephede kıyamet kopuyormuş. Eset ise adeta ölüleri diriltiyormuş. Burada büyük tecrübe kazanmış. Kendisi de ‘Cepheden sanki on akademi bitirip döndüm.’ diyordu. Döndükten üç yıl sonra profesör oldu...”

Ailemiz savaş dönemindeki kılıktan çok eziyet çekti ama Eset cepheden döndükten sonra rahat bir hayat yaşadık. Ablam Alya, Eset’in cepheden arkadaşı olan Murtuz adında bir albayla evlendi. Ortanca kız kardeşim Tahire, üniversiteden, sınıf arkadaşı Cabbar adlı bir oğlanla gezip tozuyordu, o da onunla evlendi.

...Bir gün annem beni yanına çağırdı. ‘Kızım ablaların evlendi gitti, senin de yolun açıldı, Eset seni istiyor.’ dedi.

On dokuz yaşındaydım, Pedagoji Enstitüsünde okuyordum... Sonra, Karmen doğdu, üniversiteden ayrılmak zorunda kaldım. Eset sürekli ‘Açıktan oku, üniversiteyi bitir.’ diyordu. Ama nasıl bitirecektim? Cilda doğdu. Başım öyle karışmıştı ki okumak, üniversiteyi bitirmek artık aklımın ucundan dahi geçmiyordu. Eh, işte böyle işler...”

Sohbetleri hayli uzadı. Nimet birden saate baktı ve kalbi küt küt atmaya başladı. Bu evde hiç bu kadar uzun süre kalmamıştı. Ayağa kalkmak istediğinde birden gözleri Süreyya’nın gözlerine ilişti. “Deminden beri nasıl oldu da fark etmedim.” diye geçirdi içinden. Süreyya’nın gözleri dolmuştu. Yanaklarına iki damla yaş süzülmişti. Nimet telaşlandı, adeta kendini kaybetti. Şaşırıp kalmıştı, ne yapacağını, onu hangi sözlerle teselli edeceğini bilmiyordu. Süreyya onun bu telaşını gördü, oya işlemeli küçük mendilini çıkarıp gözyaşlarını sildi, gülümsemeye çalışarak “Önemli değil, benim için te-

laşlanma, geçer birazdan,” dedi, kısa süre sustu ve birdenbire Nimet’in hiç beklemediği sözleri söyledi. “Allah bana bir oğul vermedi...”

Nimet bu sözleri duyunca, nedense deminki kederli sohbet esnasında hissetmediği farklı duygular yaşadı. Gayriihtiyari, onun heyecanının mahiyetini kavradı, kendisi de heyecanlandı. O anda Süreyya’ya dönüp hafif bir sesle “Bir oğlum olmasını o kadar çok isterim ki... hiç olmazsa birazcık da sana benzesin...”

Nimet’in kalbi hızla çarpmaya başladı. Yanaklarının kızardığını hissetti, bunu belli etmemeye çalıştı ama yüzünün kızardığını saklayamadığından dolayı daha beter oldu.

Süreyya onun yüzüne bakıyordu, önce onun iki yanağından çıkan iki “kırmızı turpu”, sonra yüzünün tamamını kaplayan mor rengi görüyor ve Nimet’in düştüğü durumu anlıyordu. O, sevgi dolu ve biraz da şımarıkça bir tebessümle Nimet’in saçlarını okşadı. O anda Nimet de ihtirasla Süreyya’nın elini tutup tekrar tekrar öptü. Abajurun ışığı çayın rengi gibi dibe çöktü. Tavan uzaklaştı, karardı, kayboldu. Nimet bir an mekân hissini yitirdi ancak bir his beyninde titredi, zihninde bir düşünce durulaştı. Süreyya da elini çekmiyordu. Nimet ani kararlar aylardan, yıllardan beri rutubetli barakasında boğduğu çılgınlığı azat edip Süreyya’yı kolları arasına aldı, bağrına bastı ve hiç durmadan öpmeye başladı. Dudaklarını aradı. Süreyya’nın sık sık yer değiştiren, yiten dudaklarını... bulamadı, göz kapaklarından, alnından, çenesinden, boynundan öptü.

Nimet yirmi üç yaşındaydı ama hayatında ilk kez parmaklarında, dudaklarında kadının yumuşak tenini hissediyordu...

*

“Ateşinizi alabilir miyim?”

Nimet başını kaldırınca elinde sigarayla kendisine doğru eğilen adamı gördü. Sigarasını ağzından çekip adama uzattı.

Adam onun sigarasıyla kendi sigarasını yaktı, teşekkür ederim diyerek yoluna devam etti. Parkın içinden çıktı, uzaklaştı.

*

Bir ay sonra evlendiler. Süreyya nasıl bir maharet sergilemişse, o günden sonra Karmen de Cilda da Nimet'i "baba" biliyorlardı. Nimet de onları öz evladı sayıyordu.

1957 yılında Süreyya'nın Nimet'ten bir kızı daha oldu. Süreyya'nın annesi Bike Hala, kızının Nimet ile evlenmesini asla kabullenemiyordu. Bu yüzden neredeyse bir yıldır kızıyla küs idi. "Ey viranenin evladı! Bizi el içine çıkamaz ettin. Sen, Eset gibi bir adamın karısıydın. Eşinin cesedi bile soğumadan, böyle liyakatsiz biriyle evlenmek sana yakıştı mı? Evlendiğin adama bir bak hele. Bir kere yaşça senden hayli küçük, daha çocuk sayılır. Sonra baldırı çıplağın biri, o ailenin geçimini nasıl sağlayacak. Sana ve yanındaki körpelere nasıl sahip çıkacak?" diyordu. Bike Hala çok dedi, Süreyya az işitti. Sonunda Bike Hala kızının taşını attı. Bir yıl kapısını açmadı. Ancak üçüncü çocuk doğduğunda çaresiz kalıp Süreyya ile barıştı. Doğum evine kızını görmeye geldi. Nimet'in de yüzünden öpüp "Kismet böyleymiş, olacakla öleceğe çare olmazmış. Al-nımıza ne yazılmışsa o da olacak, Allah'ın yazgısına kurban olayım." dedi.

Sonra Nimet'le eve geldi, yemek pişirdi. Karmen ile Cilda'nın çamaşırlarını yıkadı. "Bizim soyumuz böyledir." dedi. "Oğlan doğuramıyoruz. Biz iki bacıydık. Benim üç kızım var. Şimdi Süreyya'nın da üçüncü kızı oldu."

İki ay sonra Bike Hala'yı bir şekilde ikna ettiler. Evini satıp Süreyya'nın yanına taşındı. Ev işlerinde ve çocukların bakımında Süreyya'ya yardımcı oldu. Yoksa zavallı Süreyya'nın takati kesilmişti.

Süreyya ve Nimet ortak bir kararla kızın adını Nergiz koydular. Kızının doğum evrakını alıp eve dönerken, tıpkı "Kar-

men” ve “Cilda” gibi “Nergiz” adlı bir operanın da olduğunu hatırladı. “Bunu hiç düşünmemiş olsak da zavallı Eset Kişi’nin geleneğini devam ettiriyoruz.” diye geçirdi içinden. Ama Süreyya’ya bu konuda hiçbir şey söylemedi.

Durağa doğru yokuşu tırmanan otobüsün hırıltılı sesi duyuldu. Nimet otobüsün numarasına baktı, kalkıp durağa doğru yürüdü.

Fazla kalabalık değildi, pencerenin yanındaki boş koltuğa oturdu. Nimet’in ardından otobüse binen çarşafli kadın da geçip onun önündeki koltuğa yerleşti.

Karşıdan gelen trolleybüsün “boynuzları” temas ettiği elektrik telinden ayrıldı, yana doğru sarktı. Sürücü yere inip telleri düzeltmeye çalıştı. O anda Nimet garip bir düşünceye daldı. “Trolleybüs belirli bir hat üzerinde hareket ediyor. Bu yüzden yolundan asla çıkamaz. Eğer raylarından dışarı çıksa ‘boynuzları’ yani antenleri elektrik akımı veren tellerden ayrılır, böylece hareketsiz kalır. Tramvay da sabit, değişmeyen bir yol üzerinde hareket ediyor. Raydan çıksa kaza yapar... Peki, bu otobüse ne demeli? Güya bir hat üzerinde hareket eden bu kırık çıkık hurda yığınının... Bu otobüs neden her gün her saat aynı yoldan gidiyor? Neden her gün pazarın, postanenin, bankanın, sinemanın, hamamın, berber dükkanının önünden geçiyor? Oysa bu otobüs istediği yoldan gidemez mi? İsteddiği sokağa dönemez mi? Lafa gelince ‘hatlı otobüs’ diyorlar. Bunun kaderi daha karmaşık. Trolleybüs ve tramvayın yolunu değiştirmesi teknik açıdan mümkün değil. Otobüs ise manevi yasakların esiri sanki. Onun yasakları önceden kabul edilmiş, rıza gösterilmiş kurallardan, kanunlardan kaynaklanıyor; o, önceden tasdik edilmiş hareket cetveline bağlı. O, bu cetveli, bu bir kez kesin olarak kabul edilmiş kuralları çiğneyemez, yolundan çıkamaz. Yoldan çıksa... Peh, peh... şiir gibi düşünceler ha! Gerçekten de bu konuda felsefi bir şiir yazmak mümkün. Başlığı da ‘Otobüsün İsyanı’ veya ‘İsyankâr Otobüs!’”

Nimet on bir yaşındayken bir şiir yazmıştı. Sadece son mısralarını hatırlıyordu.

“Stalin rehberimizdir, zaferler de bizimdir.”

Bu şiiri dayısına okumuştı, dayısı da “Oğlum, sen niye şiir yazıyorsun? Meşhur bir şair mi olmak istiyorsun? Eğer meşhur olmak istiyorsan şunu unut ki sen Ahmet Namazov’un oğlusun. Bu nedenle sen Nizami de olsan senin adının yüze çıkmasına izin vermezler. Şair olup onun bunun gölgesine sığınmak neyine gerek? Sal başını aşağı, derslerine çalış, oku ki belki sonunda bir göreve gelirsin.” demişti.

Nimet bir süre daha, on üç-on dört yaşına dek şiir yazdı. Ancak gizlice yazdı, şiirlerini hiç kimseye göstermedi...

*

“Eksikliğin belli oldu Nimet, konumuz futbol.”

“Hayırlı günler. Neyi tartışıyorsunuz?”

Kapının yanına oturmuş olan sünepe Yahya cırtlak sesiyle bağırdı.

“Dadaş Bey ile bahse girdim Nimet! Ben diyorum ki yarınki milli maçta Kusainov oynamayacak.”

Nimet ona cevap vermedi, sessizce gelip *Futbol* gazetesinin bir nüshasını Dadaş’ın masası üstüne koydu.

“Burada milli takımların kadrosunu vermişler.” dedi Dadaş.

O anda da odadakilerin hepsi, fırtınanın eğdiği geminin güvertesindeki adamlar gibi Dadaş’ın masasına doğru yığıldılar.

Dadaş biraz mahcup bir tavırla gazetenin sayfalarını açtı.

“Nerede?”

Nimet haberin olduğu sayfayı gösterdi.

“Burada.”

“Evet... Kavazaşvili, Voronin...”

Koca gövdeli, dev karınlı o adam, oturduğu koltuktan yukarı fırladı, bir kuş gibi kanatlandı sanki Yahya’ya döndü.

“Gördün mü, Kusainov’u? He, gördün mü? İyi bak! Evet, ne-yine bahse girmiştik?”

Dadaş’ın sevinci yere göğe sığmıyordu. Sevinç çılgınlıkları, son ses açılmış radyo gibi odayı doldurmuştu. Yine Yahya’yı iğ-neliyordu.

“Sen futboldan ne anlarsın ki benimle bu konuda bahse giri-yorsun?”

Odada öyle bir gürültü koptu ki görülmeye değerdı. Dadaş’ın bahsi kazanması şube çalışanlarının tantanasına, bayramına dönüştü. Yahya sanki biraz daha cılızlaştı, büzüştü. Diliyle dişi arasında mırıldanmaya başladı. Dadaş’ın sesi gök gibi gürlüyordu.

“A dostlar, ben diyorum ki Kusainov’u son iki maçta oynat-madılar, dinlendirdiler, onu yarınki maça hazırladılar... Bu da diyor ki ‘Yok, Kusainov sakat, oynayamaz.’ A dostlar, ben bu işi biliyorum...”

Kurban, “İnşallah ziyafet vermek üzere bahse girmişsinizdir,” dedi.

Cemşit ise, “Evet, Kurban doğru söylüyor, işin sonunda ziya-fet olmazsa bir anlamı kalmaz,” diyerek Kurban’a katıldı.

Onların çalıştığı şubeye ayrılan odada altı adet masa vardı. Masalardan birinin açık tarafı gazetelerle örtülmüştü. Bu, Tahmine’nin masasıydı. Şubede çalışan diğer memurlar er-kekti. Kurban’dan başka herkes futbol taraftarıydı. Tahmi-ne’nin eşi Manaf da... Manaf maç izlemeye de Dadaşgille birlikte giderdi, stadyumda Dadaş, Nimet, Manaf, Yahya ve Cemşit’in abone oldukları koltuklar da yan yanaydı...

Bu yayınevinde işe başlamadan önce Nimet bir futbol fanatiği değildi. Bu durum ona garip geliyordu. Çocukken evlerinin bahçesinde çok futbol oynamıştı ama büyüdükten sonra fut-bola ilgisi kalmamıştı. Ayda yılda bir kere maça gidiyordu. Dadaş başta olmakla birlikte buradaki havanın etkisiyle futbol

hastalığı ona da bulaştı. Şimdi o da en aktif taraftarlardan biri olmuştu. Şimdi düşünse de bir zamanlar futbol gibi bir güzelliğe nasıl kayıtsız kalabildiğini kendisi de anlayamıyordu. Şimdi futbol maçından başka, dostlarla kurulan maç izleme tezgâhı da Nimet'e özellikle iyi geliyordu. Daha yaz aylarından itibaren stadyumda yer alıp abone olmak, sonra futbol sezonunun tantanalı açılışı, maç günlerinde boşalan sokaklardan stadyuma akışan insanların oraya ulaşmak için rekabeti, stadyum radyosunda çalınan hışırtılı melodiler ki bunun da kendine has bir tadı vardı... Binlerce adamın saat gibi aynı ritimle çekirdek çitlemesi, kayıkçıların kürek çeken kolları gibi inip inip kalkan eller, lehimize atılan gollerin ortak sevinci, mağlubiyetlerin ortak kederi...

Hele maçtan önce stadyumda dostlar takımıyla, bekârlar partisindeki gibi erkek erkeğe eğlenme! Sahada, tribünlerde ve genellikle futbol âleminde kadın tayfasının olmaması da muhteşem bir şeydi Nimet'e göre. Hiç olmazsa stadyumda, en azından doksan dakika, insanın kulağı dinç oluyordu.

"Bu zehir tulumu Kurban, dünyada para kırpılmaktan başka hiçbir işle ilgilenmiyor." diye düşündü Nimet. Hele bizimle de alay edip diyor ki "Siz, hiçbiriniz gerçekte bir futbol tutkunu değilsiniz. Rastlantı sonucu taraftar olmuşsunuz. Sizin bütün bu ilginiz, ihtirasınız da sahtedir." Ahmak adam, bizi mecbur eden nedir ki bu futbol denen illete gönüllü olarak tutulalım, uğruna can koyalım? Futbolu bu kadar sevmesek, maçlarla böyle ilgilenmesek, işimizi gücümüzü bırakıp niye stadyuma hücum edelim, neden radyodaki maç yayınlarını can kulağıyla dinleyelim veya binbir minnetle tezgâh altından *Futbol* gazetesi satın alalım?" Üstelik bunları yüzüne de söylüyorum, başını sallıyor, cevap vermeye söz bulamıyor. Ne cevap verecek ki? Bir de bakıyorsun, "İçinizde sadece Dadaş gerçek bir futbol sevdalısıdır, siz hepiniz ona yaranmak için futbol fanatigi olmuşsunuz." diyor. Ahmak adam. Böyle ahmakça fikirler de ancak senin aklına gelir. Bazen de diyor ki "Avaresiniz,

boş vaktinizi neyle dolduracağınızı bilmiyorsunuz, bu yüzden futbol meraklısı olmuşsunuz. Sizin hayatınızda derin boşluklar var, bu boşlukları futbolla dolduruyorsunuz. *Futbol*, esrar gibi, eroin gibi bir şeydir. Oyalanmak, günlük hayatı unutmak içindir...”

Boşver... Ebleh adamdır Kurban, boş boş konuşmaya bayılır, onun ağzına bakan, onu dikkate alan kim?..

Cemşit, “Dadaş Bey,” dedi. “Siz futbolun bütün inceliklerini biliyorsunuz, bu konuda otorite sayılırsınız. Sizce, yarınki maçın sonucu ne olur?”

Bir haftadır bütün çalışanlar ertesi günkü maçı bekliyor, maçın intizarıyla yaşıyorlardı. Bu maç, iş yerinde ve evlerdeki bütün sohbetlerin, yapılacak işlerin hatta maişet kaygılarının adeta üstüne çökmüştü. Kısacası bir hafta, İrlanda’yla yapılacak maçın yorumlarıyla geçip gitmişti. Gelecek hafta da önemli bir maç vardı. Dinamo Tiflis ile Torpedo Moskova maçı. Gelecek haftanın mesaisini de bu maç dolduracaktı. Ancak İrlanda ile milli maç henüz oynanmadığından diğer maç hakkında konuşan yoktu. Genellikle önemli maç günlerini bir düğün, bayram, yılbaşı gecesi gibi bekliyorlardı.

Dadaş kararlı bir sesle, “Maçın sonucu 3-0 olur,” dedi.

“Vay! Demek ‘3-0’ ha,” dedi Cemşit. Üstelik bu sözleri öyle bir söyledi ki... Sanki maç oynanmış ve İrlanda 3-0 yenilmişti. Ama İrlanda da güçlü takım ha, diye ekledi. Dadaş’ın tahmininden sonra Cemşit bir gün sonraki maçı bırakıp geçmişten bahsetmeye başladı.

Yahya “Bu maç asla ‘3-0’ bitmez,” dedi. “Ni za çto’! Maç ‘2-2’ bitecek, gelin bahse girelim!”

Dadaş, “Sen yine benimle bahse mi girmek istiyorsun? Demek ki dersini almamışsın, öyle mi?”

“Göreceksiniz, maç 2-2 bitecek.”

* Asla.

Yahya aksi bir adamdı. Yine odada bir gürültü koptu, tartışma başladı. Ağızların dediğini kulaklar duymuyordu. Üstelik bu konuda, az önce olduğu gibi *Futbol* gazetesini masanın üstüne yatırıp tartışma konusunu çözmek de mümkün değildi.

“Geçen sefer de benim dediğim olmadı mı?”

“Hayır, sen, ilk yarıda iki gol atacaklar, demiştin... ama...”

Nimet, bu kargaşada tartışmayı daha da alevlendirmenin yararı olmayacağını olmadığını düşündü ve sessizce oradan ayrıldı.

Koridorun sonunda, açık pencerenin önünde Tahmine ve Zaur sohbet ediyorlardı. Zaur fısıltıyla ona bir şeyler söylüyordu. Tahmine ise kahkaha atıp gülüyordu. Tahmine’nin garip bir gülüşü var. Hah, hah, hah... o güldüğünde piyano eşliğinde solfej yapıldığını ya da bir motosikletin uzaklaşıp gittiğini sanırsın...

Zaur gülmüyordu. Şüphesiz Tahmine gülerken daha sonra da onu güldürmek için başka bir fıkra ya da gülünç söz düşünüyordu. Ancak gözleriyle de adeta Tahmine’yi yiyip bitiriyordu.

Zaur bir başka şubede çalışıyordu. Nimet onu ne zaman görse, “Yine koltuğuna karpuz vermişler.” diye düşünüyordu. Ancak mecazi manada değil, sözün asıl manasında... Sanki Zaur’un her iki koltuğunda da görünmez iri karpuzlar vardı, bu yüzden de adaleli kolları, gövdesinden yetmiş derece yay çizecek şekilde uzak kalmıştı.

Son zamanlarda sık sık Zaur ile Tahmine’yi bu şekilde sohbet ederlerken gördüğünde Nimet’in zihnini garip bir düşünce işgal ediyordu. O, böyle anlarda Zaur’un en büyük arzusunun Tahmine’yle plaja gitmek olduğunu zannediordu. Peki, neden özellikle plaja? Çünkü Zaur’un özel arabası vardı ve sık sık plaja gidiyordu. Ne bileyim, belki de onun Tahmine’ye her daim iştahla bakması, Nimet’in bu kanaate varmasına neden

oluyordu. Elbette plaj Zaur'un adalelerini göstermesi için en uygun yerdi.

Nimet onlara yaklaştı.

"Zaur, böyle olmaz," dedi. "Bak Manaf'a söylerim ha!"

Manaf, Tahmine'nin kocasıydı ve bir aydır görevli olarak gittiği Moskova'daydı. Nimet, "Sen haltercisin ama o da eski pehlivandır." diye ekledi.

"Sıkletimiz uymaz," dedi Zaur. "Ben ağır sıkletim o ise hafif sıklet!"

"Tahmine, eşin gerçekten de hafif sıklet mi?"

Tahmine güldü. Elbette az önceki gibi kahkahayla değil, hafifçe gülümsedi. Daha doğrusu Nimet'in yaptığı esprinin yerde kalmaması hatırına gülümsedi. Nimet, bu sözlerinin bazı gazetelerde yayımlanan, şaka yollu bayram karikatürleri gibi tatsız tuzsuz bir espri olduğunu kendisi de biliyordu. Ama birinin karısı, diğerinin kocası ile ilgili söz atmalar, bu iş yerindeki klasik sataşmalardandı.

Birden Nimet'in gözü Tahmine'nin elbisesine ilişti. Yakasından iki düğmesi açıldı ve oradan mavi çamaşırı görünüyordu.

Nimet, onun bedenindeki bu mavi bölgenin bambaşka bir dünya olduğunu düşündü. Elbisenin altındaki Tahmine, elbisesiz Tahmine. Bir de "Bu bölge benim için tamamen ve ebediyen yasaklı bir bölge." diye düşündü. "Belki de Dadaş'ın oraya geçmek için vizesi var. Zaur'un da vizesi var mı bilmiyorum, var diyemem ama ben asla, ömrüm boyunca bu bölgeye geçemeyeceğim. Sadece o bölgenin birkaç santimetresini, iki açık düğmenin izniyle görülebilen maviliğini görebileceğim..."

Nimet mavi sulardan gözünü çekti.

Tahmine, "Zaur'a rüyamı anlatıyordum," dedi. "Rüyamda Riga'yı gördüm. Ama garip olan şu ki ben Riga'yı hiç görmemiştim."

Mavi ve yasaklı bölge yeniden Nimet'in gözlerinin içine doldu ve "Bir zamanlar ben de rüyamda hiçbir zaman görmediğim şehirleri görüyordum... Ne bileyim, Londra, Paris..." dedi ve pencereye baktı. Pencereye gökyüzünün mavisi dolmuştu. "Aslında güzel bir şey." diye devam etti. "Odandan çıkmıyorsun, yatağından kalkmıyorsun, beş kuruş para ödmeden bütün dünyayı geziyorsun. Bilete de gerek yok vize almaya da..." Nimet "vize" sözcüğünü kasten kullanınca, az önce aklından geçen düşüncüyü hatırladı.

"Ya şimdi, şimdi rüyada ne görüyorsun?" diye sordu Tahmine.

"Eh... Tahmine, şimdi benim rüyalarımın bütün fantezisi kayboldu, rüya da sayılmaz gördüklerim, sadece hayattan bazı sahneler, fragmanlar görüyorum. Gün boyu yaşadığım hayatımın devamını görüyorum. Mesela, gündüz yarım sayfa tercüme yapmışsam, rüyamda geri kalanını tercüme ediyorum, telif hakkımı da alıyorum ha! Marketlerde sıraya girmiyorum mesela, birisi sıraya kaynak yaptığında onu kınıyorum ya da pazar yerinde satıcılarla sıkı pazarlık ediyorum. En önemli fantezim de rüyamda Kislovodsk-Bakü trenine bilet almak! Bazen de rüyamda iş yerini görüyorum, burada çalışanları... Mesela Safter dayıyı, Mehmet Nesir'i, Dadaş Bey'i, Kurban'ı." Seni de görüyorum diyecek oldu ama Zaur ile göz göze gelince bunu söylemedi.

Zaur'un gitgide sinirlendiği aşikârdı. Nimet'in gelip sohbetlerine turp ekmesi, Tahmine'nin dikkatini başka şeylere yöneltmesi onu deli ediyordu. Zaur birdenbire "Ben hiç rüya görmüyorum," dedi. "Hele ömrüm boyunca da rüya görmemişim."

Tahmine atıldı. "Sen ne söylüyorsun? Olamaz! Asla inanmanı," dedi.

"Vallahi doğru söylüyorum. Rüya dedikleri nedir, rüya görmek nasıl bir şeydir, bilmiyorum."

Zaur çok genç ve tecrübesizdi, aslında çocuk sayılırdı. Nimet, onun bu garip lakin yüzde yüz uydurma iddiayla, sadece Tahmine'nin dikkatini kendi üzerine çekmek istediğini anlıyordu. Bu yüzden sohbeti daha farklı bir mecraaya yöneltti.

“Benim bir arkadaşım vardı, dedi. ‘Rüya görmeyen adamlar Avusturya ve İsviçre’ye benziyorlar,’ diyordu.”

Tahmine sual dolu bakışlarla Nimet’e baktı. Yine onu şaşırtan, ilgisini çeken Nimet olmuştu. Zaur biraz daha sert tonla “Niye özellikle Avusturya, İsviçre... Niye Kamboçya değil?” diye sordu.

Nimet, “Kamboçya mı,” diye tekrar etti ve zihninde dünya haritasını canlandırmaya çalışarak devam etti. “Kamboçya’nın denize kıyısının olup olmadığını tam olarak hatırlamıyorum. Ama arkadaşım Avusturya ve İsviçre diyordu. Çünkü bu ülkelerin denize kıyısı yok. O, rüya görmekten mahrum adamların, denizden mahrum ülkeler gibi olduğunu söylüyordu. Avusturya, İsviçre daha bilmem nice ülkenin denize kıyısı yoktur?”

Tahmine’nin şaşkınlığı birdenbire yok oldu.

“Aaa! Demek o manada...”

Ortaya sessizlik çöktü, Zaur cebinden bir tarak çıkarıp hayli gergin ve asabi şekilde saçlarını taramaya başladı.

“Bağışlayın, sohbetinize mâni oldum,” dedi Nimet ve sonra Tahmine’ye bakarak “Acaba bütün gün böyle mi gezecek yoksa düğmelerini ilikleyecek mi?” diye düşündü ve onlardan birkaç adım uzaklaştıktan sonra kendine engel olamayarak, geriye döndü. Bir kez daha Tahmine’ye baktı ve sesini biraz yükselterek “Olur ya tesadüfen rüyamda Riga’ya düşsem, mutlaka seni arayıp bulacağım,” dedi.

“Ey inci dişli, dişleri mısır taneleri gibi birbirine eş olan Keman Kız...” diye mırıldanarak odaya girdi.

Odadakilerin futbol ihtirası sönmüş hepsinin hevesi içine çökmüştü. Başlarını aşağı salmışlardı, herkes kendi işiyle

meşguldü. Dadaş ise dünkü sözleşme meselesini açma derdinde değildi.

Nimet “Yüzümü elime alıp hatırlatsam mı acaba?” diye geçirdi içinden. “Yok, yanlış anlaşılır. Ancak hatırlatmasam, kendiliğinden hatırlayacak değil bu. Acaba bir bahane ile duyur-sam mı? Mesela desem ki Dadaş Bey, bugün dublaj işinin parasını almaya gideceğim, size *Jivie i Mertvie* romanından bir adet alayım mı? Yahut dün raflara baktım o roman bizde yok, bulamadım mı desem? Yok, yok, Dadaş kazdan ayıktır, onun için bu numaraların değeri eski parayla beş kuruş etmez. Dün oturup romanı çevirmeye başladım, tercüme işi fena gitmiyor, desem? Yok, bu da işe yaramaz. Çünkü “İyi yapmışsın, tercümeyi bitirip teslim et, yayın planına alalım diyebilir... Eeh niye kırk dereden su getireyim ki?”

“Dadaş Bey, dedi. Dün sözleşme meselesini konuşmuştuk, hatırladınız mı?”

Nimet odadakilerin kulaklarını dikip onları dinlediğini hissetti. Dadaş başını kaldırdı.

“Evet, evet, elbette hatırlıyorum. Yahya, bir zahmet Tahmine’yi çağır, bir sözleşme hazırlasın.”

Tahmine odaya girdi. Düğmelerini iliklemişti. Acaba düğmelerini iliklemesini Zaur mu söylemişti? Masasının çekmece-sinden bir boş mukavele çıkarıp Nimet’e baba adını, adresini sorarak doldurmaya başladı, sonra Dadaş’a döndü.

“Dadaş Bey, birim ücrete kaç manat yazayım?”

Bir an sessizlik çöktü. Güya Kurban, Yahya ve Cemşit kendi işleriyle meşguldüler. Ama Nimet, onların konuşmalara kulak kesildiklerini ve yer dinlediklerini biliyordu.

Nimet içinden düşünüyordu. “En aşağısı altmış, en fazla yüz elli manat... İkisi de olmaz. Acaba şimdi bana seksen manat mı verecekler, yüz manat mı? Kim bilir, belki de yüz yirmi manat...”

Dadaş “Yüz yirmi,” dedi, “hakkı bu, ciddi iştir.”

Tahmine sözleşmeyi doldurdu.

“İmzala.”

Nimet imzaladı, Dadaş da... Ancak Dadaş birden kaşlarını çatı.

“Tahmine, sen yüz yirmi manat yazmışsın buraya,” dedi. “Ben sana yüz manat demiştim.”

Gülüştüler. Bu da iş yerinin geleneksel esprilerinden biriydi.

Dadaş “Neyse, imzaladık bir kere, geriye dönüş olmaz,” dedi.

“Vebali Tahmine’nin boynuna, yazılan bozulmaz.”

Dadaş, “yazılan bozulmaz” deyince Bike Hala’nın doğum evinde dediği sözler, aniden bir kıvılcım gibi Nimet’in zihninde parlayıp söndü.

Nimet, “Çok sağ olun, minnettarım,” dedi.

“Avans için dilekçeni yaz, götüreyim, müdür bey ikisini de onaylasın.”

...Dadaş evrakları alıp odadan çıktı. Yahya başını kaldırıp “Malı götürdün ha,” dedi.

Nimet, “Yetim eteğinde kavurga olmasın mı,” diye karşılık verdi.

Cemşit, “Körün istediği bir göz Allah verdi iki göz,” dedi.

Kurban hiçbir şey demedi ama dudağı yer süpürüyordu. Nimet, onun aslında haset duyduğunu biliyordu.

Dadaş odaya döndü.

“Evet, müdür de imzaladı Nimet. Şimdi git Safter’in huzurunda tazim eyle!”

Safter dayı baş muhasebeciydi.

“Yok, şimdi olmaz, beş kuruş paramız yok.”

Bu kurumun tarihinde, Safter dayının bir kimseye ilk müracaatında avans verdiği görülmemişti.

“Ne zaman geleyim?”

“On gün sonra.”

Ama hakkını vermek gerek, Safter dayının üstün bir meziyeti de vardı. “On günden sonra” demişse, on gün sonra parayı cebinde bil. Sözünün eri bir adamdı. Dadaş, Safter dayı, bir de Mehmet Nesir bu kurumun en kıdemli çalışanlarıydı.

“Ne yazık ki kasada para yok. Olsa seni geri çevirmezdim. Az önce Dadaş gelmişti. Bir miktar alacağı da var. İki gün sonra Riga’ya gidiyor. Ona da para yok, sen git, postayla gönderirim, dedim...”

“Demek, Dadaş iki gün sonra gidiyor. Bu haber iyi olmadı”, dedi kendi kendine Nimet. Çünkü bir süre Dadaş ile tavla oynamışlar, Nimet yenilmişti. Dadaş’a düşbere* ve kutab** ziyafeti çekmeliydi. Hem de yaz tatilinden önce... Şimdi bu borcu ödemesi için sadece bir gün vardı. Yarına bu işi halletmek mümkündü. Ama imzaladıkları sözleşmeden sonra bu diğer çalışanlar tarafından amire yağcılık gibi anlaşılabilirdi. Dadaş ona tercüme işi verdi, o da Dadaş’a ziyafet çekiyor diye düşünebilirlerdi. Elbette Dadaş onu tanıyordu, onun bu işi sözleşmeye karşılık yapmayacağını, öyle insanlardan olmadığını da biliyordu. Ancak çalışanlardan böyle düşünenler olacaktı. En başta da Kurban...

Nimet, “Ah dünya, melik dünya, tepesi delik dünya!” diye söylendi. “Halk yaratıcılığı da başka canım... Bu işi Dadaş’a yalnızken söylemek lazım. Diğerlerinin haberi olmasın. Ancak önce ‘işçileri bakanından’ onay almam gerekir...”

Koridora çıkıp eve telefon etti. Süreyya’ya meseleyi izah etti.

“Sen işini bilirsin,” dedi, “gereklidir.” Bir müddet onun söylediklerini dinledi ve devam etti. “Eti ben alacağım, bulurum merak etme, sabah erkenden giderim. Ne lazımsa alırım.

* İçli mantı.

** Gözleme

Yok, sadece Dadaş gelecek. Bir de Murtuzgili, Tahiregili davet ederiz, vesselam.”

Koridorda Dadaş’ı tek yakalayıp söyledi.

“Niye zahmet ediyorsun Nimet? Bu ne acele, bırak yaz tatilinden sonraya kalsın.”

“Hoş adam, sözleşmeden bahsetmedi, ona karşılık mı bu davet falan demedi, bunları aklına bile getirmede.” diye düşündü ve “Yok, canım, ne zahmeti, çoktan hazırlık yaptık aslında. Sadece iki gün sonra sefere çıkacağınızı bilmiyordum. Bu yüzden biraz geç söyledim size. Bilsem daha evvel haber verirdim.”

“Arkadaşlara da söyledin mi?”

Nimet bir an duraksadı.

“Yok, onlara demedim. Biz bize otururuz, küçük bir meclis kurarız, diye düşündüm.”

Nimet lafı dolaştırıp uygun bir sebep bulmaya çalışırken Dadaş derhal onun imdadına yetişti.

“Olsun, olsun, çok güzel olur, yarın saat üçte...”

Nimet aceleyle odaya girip papağını başına geçirdi.

“Benim biraz işim var, gidiyorum, hoşça kalın.”

Aceleyle basamaklardan inerken biri aniden onun koluna yapıştı. Nimet ürperdi, durdu. Mehmet Nesir idi.

“Ay seni hoş gördük Nimet!”

“Selam, selam, Mehmet Nesir.”

Otuz beş yıl önce Dadaş, Safter, Mehmet Nesir bu kurumda aynı zamanda işe başlamışlar. Burada çalışanların hepsi Dadaş’a “Dadaş Bey”, Safter’e “Safter dayı” derdi. Mehmet Nesir’i ise yaşlısı da genci de de adıyla çağırırdı. Bu üçünden başka diğer bütün çalışanlar buraya çok sonradan gelmişler. Bu kurumun folklorik tekerlemesini de kuşaktan kuşağa Mehmet Nesir aktarmış.

“Ay Dadaş, başına taş, kıpırdama hele yavaş.”

Mehmet Nesir Nimet’in kulağına eğilip “Hâlâ onun şubesinde misin,” diye sordu ve “sema-yı şems” makamı üstüne okumaya başladı.

“Ay Dadaaaaş, başına taaaaaş...”

Nimet yine onun yaman demlenmiş olduğunu fark etti. Mehmet Nesir’in hayatta iki ihtirası vardı. Biri tavla oynamak diğeri de demlenmek. İçtiğinde başka bir âlemde oluyordu.

Mehmet Nesir beli bükülmüş, saçları seyrekleşmiş orta boylu etine dolgun bir adamdı. Çok garip, zavallı bir tebessümü vardı. Sanki gülümsemek için izne muhtaçtı büyük bir gayret göstererek bu izni almıştı. Sanki yürümek, oturmak, yaşamak iznini de büyük zorluklar ve yalvarıp yakarmalar sonucunda almıştı. Üstelik bu izni de muvakkati almıştı.

Gömleğinin yakası her zaman kirden ısılıyor, adeta kerme bağlıyordu. Ayık zamanlarında çok iyi bir düzeltmendi, bir harf bile gözünden kaçmazdı. Bütün kazancını içkiye verirdi. Kimsesizdi... Ne ailesi ne de çoluk çocuğu vardı. Kendisini anlatırken “Bir hasır, bir de Mehmet Nesir...” diyordu.

Onu bu kurumda Dadaş himaye ediyordu. Dadaş olmasa, ayık gezmediği için çoktan kovulurdu. Bir zamanlar, bundan otuz, otuz beş yıl önce, çok yakın dostmuş onlar. Yedikleri içtikleri ayrı gitmezmiş. Şimdi bu dostluktan eser yoktu ama Dadaş her zaman onu müdafaa ediyor. “İşiniz olmasın onunla, uğraşmayın, yola verin gitsin. Bedbahtın, zavallının biridir.” diyordu.

Mehmet Nesir’in nefesinden ucuz şarap kokusu geliyordu.

“Bak Nimet, Ömer Hayyam ne diyor? *Ber hâkî fikendi meyi gülgun mera / Hakem bedehen meger to mesti rebbi!* Yani, ‘Ben içmişim ey felek, sen niye sarhoş oluyorsun’, diyor. Farsların güzel bir deyimi var. Rusların dediği gibi ‘Aslan her zaman aslandır.’ Bir hasırım, bir de Mehmet Nesir... Bak sana ne an-

latacağım. Bir gün ben, Hüseyin Sarraf bir de Selim Şeyda... Selim Şeyda şairdi-gazelhan idi. Şair dediysem şimdiki şairlerden değil ha! Gerçek bir şairdi. Bir bakarsın seninle sohbet ediyor, bir bakarsın susmuş, düşünceye dalmış bir da bakarsın ki ilham gelmiş, ardından muhteşem bir gazel! Dilinden inci dökülürdü.

*Bülbül ü Şeyda'nın hâlin sorma nasehden, fakir,
Her dikende kanı vardır, gönlünü gülden soruş.*

Ne diyordum? He, bu Selim Şeyda, ben, bir de Sarraf... Sarraf dini bütün mümin adamlardandı. Gündüz mollalık yapıyor, akşamlar Aslı-Kerem okuyordu. Ne diyordum? He, üçümüz-dük... Mehmet Nesir eliyle boğazını işaret ederek devam etti. Gırtlığımızı kadar içmiştik, neredeyse sabaha kadar... Baş ağrısından kurtulmak için sabah da bir iki duble içmemiz gerekiyordu ama beş kuruş paramız kalmamıştı. Bir de baktık ki Sisyanov Sokağı'ndan, Bandelni'nin köşesinden çıkan Ahmet Fani geliyor. Gittik yakaladık onu. Dedik ki Mirze, biliyorsun ki biz senin dostunuz. Biliyorum, dedi niye de bilmeyeyim. Dedim ki bizim öldüğümüzü de biliyor musun? Dedi hayır, bunu bilmiyordum. Çünkü bugün henüz gazeteleri okumadım. Mutlaka ölüm haberi falan yazıyordur. Dedim ki gazeteyi görsen inanır mısın? Evet, inanırım, niye inanmayayım dedi. Hüseyin Sarraf, koş bir gazete al, dedim. O da eski mi yeni mi olsun, dedi. Eski ya da yeni, ne bulsan al, getir, dedim. He, aldı getirdi, gazeteyi ser buraya, dedim. O da serdi Ahmet Fani'nin ayağının altına. Dedim ki Mirza, üçümüz bu gazetenin üstüne bir ceset gibi uzanıp kalsak, öldüğümüze inanır mısın? Dedi evet, inanırım. Elini attı cebine, çıkarıp bir kırmızı bir 'Nikolay onluğu' verdi. 'Onluk' diyorum sana, hem de kızıl onluk... He, gittik, bir hafta keyfimize göre içtik. Akşamları birbirimizi yitirdik, sabahları bulduk. Gel gör ki bir hafta sonra paramız bitti. İçmemiz gerek. Ne yapalım? Diyorum ki

* Çar Nikolay devrinin parası.

üç kişiyiz. Ben, Selim Şeyda bir de Hüseyin Sarraf... Targovı'ya doğru yürüyoruz..."

Mehmet Nesir'den kendisini zor kurtaracağını anlayan Nimet "Mehmet Nesir," dedi, "hele söyle bakalım, Krasnovodsk'a ne zaman gidiyoruz?"

Mehmet Nesir bir anlığına anlattığı meseleye ara verdi. Nimet'in söylediği cümlelerin mahiyetini kavramaya çalıştı. Sonra birden onun ne demek istediğini anladı.

"Krasnovodsk'a mı? He, he, bildim. Sen ne zaman istersen... Senin gönlün ne zaman istese, Mehmet Nesir senin hizmetindedir."

Yıllar önceydi, Nimet bu kurumda yeni işe başlamıştı. Bir gün Mehmet Nesir onu kolundan tutmuştu yine.

"Gel, seninle gemiye binip Krasnovodsk'a gidelim."

Nimet şaşırmıştı.

"Krasnovodsk'ta ne var ki?"

"Ne olacak, hiçbir şey... Bugün cumartesi. Gemiye binip gidelim. Bol miktarda şarap alıp ağır ağır, yol boyunca içelim. Denizin seyrine dalalım, rüzgâr da hafif hafif yüzümüze vursun. Krasnovodsk'ta gemiden inip pek de pahalı olmayan bir yer bulalım, oturup ufak ufak içelim. Sonra tekrar gemiye binip şarap içe içe Bakü'ye dönelim. Sabahleyin de seherde acemi horoz gibi işe gidelim. Nasıl, fikrimi beğendin mi?"

Nimet, "Yok, olmaz," dedi, "bu işin ne manası var?"

Mehmet Nesir kehribar tespihini ceketinin iplikleri çıkmış koluna geçirdi.

"Oğul," dedi, "her şeyde bir mana olsaydı, hayatın bir manası olmazdı!"

Çekip gitti Nimet. Sonralar orada çalışan kıdemli memurlar Mehmet Nesir'in bunu yakaladığı her adama teklif ettiğini söylediler. Bu teklifi kabul eden birinin olmadığını da...

*

“Krasnovodsk! Bari sefalı bir yer olsa. Görenler “Ne su var ne de gölge bir yer...” diyordu.

Mehmet Nesir’in dumanlı, yorgun gözlerinde bir heves kıvılcımını parladı.

“Bugün cumartesi, gidip içelim sabaha kadar. Ben bugün hayli demlendim ama yine de seninle sabaha kadar içerim.”

“Gelecek cumartesi Mehmet Nesir. Allah izin verirse gelecek cumartesi mutlaka gideriz.”

“Eeeh,” dedi, Mehmet Nesir elini sallayıp gitti. Ne kadar sarhoş olsa da bunun boş, veresiye bir sohbet olduğunu anladı.

İş yerinin bahçe kapısından çıkarken, uzun boyunlu adeta leylek boğazlı bir oğlan Nimet’e seslendi.

“Yayınevi burada mı?”

Nimet bu oğlanı ilk kez görüyordu. Koltuğunda iri bir dosya vardı.

“Kimi arıyorsunuz?”

Oğlan öksürüp boğazını temizledi.

“Bana...” diye kekeledi, sonra ekledi. “Burada kitap yayımlama işlerine kim bakıyor?”

“Kitap yayınlarına mı?”

“Evet.”

Nimet “Herhalde genç bir yazar, aman Allah’ım!” diye geçirdi içinden ve sordu.

“Kitap mı yazdın?”

“Evet.”

“Neden bahsediyor?”

“Bizim çağdaş cemiyet hayatından.”

“Hikâye mi, roman mı yoksa şiir mi?”

“Hepsi var. Hikâye de şiir de... Altı yıldır yazıyorum. Yayımlatmak için dergiye gittim. Onlar yayınevine götürsen daha iyi

olur. Kitabının tamamı yayımlanır. Yayınevleri böyle şeyler arıyor, dediler.”

Bir anda Nimet’in gözleri önünden bir sinema izliyormuş gibi film kareleri ve bazı sahneler, bu orantısız vücuda sahip gencin ömrünün epizotları geçti. Okuduğu kitaplar, izlediği yayınlar, yazma hevesi, karaladığı sayfalar ve çeşitli gazete ve dergilerin yerleştiği binaların demir kapıları... Karşılarındaki adamın yeteneksiz, heveskâr biri olduğunu anlayarak eğlenmek için malzeme arayan bazı dergi ve gazete çalışanlarının böylesi gençlerin anlayamayacağı dalga geçme, parmağa dolama operasyonları. Nezaket perdesiyle örtülmüş alay, aşağılama, tahkir. Böylesi heveskârlardan yaka kurtarmak için kırk türlü hile, tuzak. Sanki Nimet bütün bu olanları görüyordu. Daha doğrusu, görmüştü...

Bu ve buna benzer yüzlerce heder heves...

Bütün bunlar Nimet’e o kadar tanıdık geliyordu ki! Kendi başına gelmemişse de bütün bu cenderelerden geçtiğini düşünüyordu. Elbette o, bu gence çok acı ve kederli ancak mutlaka gerekli sözler diyebilir, ona hayat dersi verebilirdi.

Birdenbire Nimet, geri dönüp Mehmet Nesir’i, başka adamı değil ha özellikle Mehmet Nesir’i, bulup bu genci de onun yanına götürmek, tanıştırmak istedi. “Küçük bir meclis kursunlar, ufak ufak içsinler, içip samimi olsunlar, sağdan soldan sohbet etsinler, içindekileri boşaltsınlar, belki Krasnovodsk’a gitme planları yaparlar.” diye düşündü.

Çünkü Mehmet Nesir her zaman “Karnını doldurmazsan, içini boşaltamazsın.” diyor, doğru söylüyordu. Ayık başla yüreğinin dibinde pas tutup kalanları, çürüyüp yüreğinde yitenleri su yüzüne çıkarıp bir başkasına anlatmak mümkün değil. Onlar da içinde kalıyor, küf tutuyor, çürüyerek yüreğini de çürütüyor insanın, ömrünü de...

Nimet birden bu leylek boğaz oğlana diyeceklerini düşündü. “Ay oğlan, inan bana, henüz geç değil. Benim dayımın

-Allah ona rahmet eylesin, Allah bütün ölenlerimize rahmet eylesin- dediği gibi edebiyatta bir Nizamî değilsen, vazgeç, boş ver, girişme bu işe. Kendine bir meslek seç. Teknik bir meslek olursa daha iyi. Yazık sana oğul. Sonra başını döveceksin ama geç olacak. Bunun sonu yoktur. Senin gibi yüzlerce, binlerce genç bak şimdi senin yazdığını, hem de senin yazdığın gibi ya da biraz farklı şekilde, biraz daha iyi veya daha kötü şekilde yazıyor. Yetenekli ya da yeteneksiz, senin yazdıklarına benzer şeyleri onlar da yazıyorlar. Henüz geç değil, daha çok gençsin. Hele hayatın, yaşayacakların önündedir. Bırak bu işi, at bu işin taşını. Tabii ki bir Nizamî değilsen! Belki de Nizamî gibi bir dehasın. O zaman başka mesele. Belki gerçekten de Nizamî gibi meşhur olursun, kim bilir?

Nimet bu oğlana “Çık üçüncü kata,” dedi, “on bir numaralı odaya,” dedikten sonra çıkıp stüdyoya doğru gitti. Küçük meydandan geçerken, on bir-on iki yaşındaki çocukların futbol maçı yapmaya hazırlandıklarını görünce, durup onları izlemeye başladı.

İçlerinden ikisi çok küçüktü. Yedi-sekiz yaşlarında. Elbette onları kaleci yapacaklardı. Çocuklar her zaman en küçükleri, en zayıfları kaleye geçiriyorlar.

Çocuklardan birisi kale taşının birini koydu, o taşa ayağını dayayarak birkaç adım sayıp ikinci taşı koydu. Bu futbol sahasının kalesiydi, sonra gidip ikinci kaleyi de aynı şekilde kurdular.

Nimet’in tahmini doğru çıktı. Gerçekten de o küçük çocukları kaleye geçirdiler, üçer üçer iki takım hâlinde ayrıldılar. Ama bir çocuk fazlaydı. Birisi ona “Sen yedeksin,” dedi.

“Yedek” kalan mızırdanmaya başladı.

“Sen yedek ol. Ben yedek olmak istemiyorum. Ben oynamak istiyorum.”

“Tamam, şimdi sen yedek ol. Üç golden sonra ben yedek olurum, sen oynarsın.”

Anlaştılar. Bir takımın kaptanı yerden bir çöp alıp ellerini arkaya götürerek çöpü bir avcuna sakladı. Diğerk takımın kaptanını onun bir elini işaret etti ve çöpü buldu. öpü bulan takım oyuna başladı.

Nimet, kendi çocukluk çağlarını hatırladı. Tıpkı bu çocuklar gibi o kadar çok futbol maçı yapmıştı ki... Sokak futbolunun gelenekleri, kuralları asla değışmez. Yirmi beş yıl önce de böyleydi. Taştan kale direkleri, en zayıfın kaleye geçmesi, en büyük olanın aynı zamanda hakem olması, ilk yarının ve maçın bitişinin gol sayısına göre belirlenmesi, gol atıldığında gol yiyen takımın mızıkçılık yapması. Üç korner bir penaltı... Bir gol üstüne on dakikayı bulan tartışmalar... “Top taş üstünden gitti.” “Yüksekten gitti.”, “Kaleden geçmedi.”, “Yan gitti...” Her şey, aynı yirmi beş yıl önceki gibiydi.

“Tofık, topu ver! Sen kenara geç! Pas ver Nazım!”

Birden bağırıştılar.

“El var! Elle oynadı!”

Eli topa dokunan oğlan sokak futbolunun efsanevi kuralına sığındı.

“Elim vücuduma yapıştı! İsteyerek olmadı.” dedi. Tartışma başladı. Birden hakem olarak belirlenen çocuğunda bu konuda bir fikri olacağını akıl ettiler. Hakem buyurgan sesiyle “penaltı” dedi. Nihayet, o da bir anlığına hakemliğin tadını çıkardı.

Penaltıya sebep olan ocuk hiç konuşmadı, sessizce gidip penaltı atışında topun dikileceğı yeri belirlemeye girişti. Kale çizgisine geçip ileri doğru adımlamaya başladı. Adımlarını öyle seyrek atıyordu ki görenler çocuğın bacaklarının yüz seksen derece ayrılacağını ve öylece kalacağını zannederdi.

Seyrek adımlarla penaltı noktasını ölçüp onuncu adımda neredeyse rakip kalenin önüne geldi! Geriye dönüp bakınca işi çok abarttığını kendisi de anladı ve son adımı biraz kısaca attı.

“İşte buradır,” dedi, “penaltıyı buradan atacaksınız!”

Deminden beri sessizce bekleyen ve onu izleyen rakip takımın kaptanı “Al haa!” dedi ve sonra rakip kalenin çizgisine geçip penaltı noktasını belirlemek için adımlamaya başladı.

“Acaba bu çocuk nasıl ölçecek!” diye düşündü Nimet.

Penaltı atışı yapacak takımın kaptanı sanki ayağı zincirli tut-sak gibi adım atıyordu. Bu kez penaltı noktası kaleye çok ya-kın oldu. Yeniden bağırtı koptu.

Nimet, işi gücü bırakıp neden burada çocukları merakla izle-diğini, neden buradan ayrılıp gidemediğini kendisi de bilmi-yordu. Çocukluk hatıralarının özleminden başka bu futbolun büyüleyici bir yanı da vardı galiba. Duyguların, heveslerin berraklığı, temennasız oluşu, saflığı, temizliği...

“Acaba bizim iş yerindeki fanatikler bu maçı izleseler ne düşü-nürlerdi? Kurban zehir tulumudur elbette. Söyledikleri, diken gibi batar. Ancak belki onun dediklerinde de yüzde bir, binde bir de olsa hakikat payı var. Futbol merakında kötü bir şey yok aslında ancak elbette çok kederli bir şey var. Kurban’ın dediği gibi. “Boşluğu doldurma!” Belki gerçekten de onun de-diği gibi farkında olmadan “cefakeş birer taraftar” olmuşuz! Ama belki de buna sebep iş arkadaşların dünyasına girebil-mek ve onlardan geri kalmamak isteğidir. Anlaşıyor ki bir etki tepki meselesi bu. Herkes birbirinin etkisiyle cefakeş bir taraftar oluyor. Birbirinin hatırına...

“Gooool! Goooool!” diye bağırdı çocuklar.

Stüdyonun muhasebesinde, kapı ağzında hayli adam vardı. Nimet neredeyse yarım saat kadar sıra bekledi. Hiç sevmediği, yüzünü dahi görmek istemediği “İ” de oradaydı.

Sırta sırta yaklaştı.

“Görüyorsun,” dedi, “soyuyoruz hükûmetimizi.” Elinde hayli para vardı. “Fakirliğimizi sergiliyoruz,” diye devam etti, sırita-rak paralarını saydı ve desteyi Nimet’e doğru uzattı.

“Allah aşkına al, buyur üstünden istediğin kadar al.”

“Çok sağ ol. Ben de telif alacağım.”

Sırta sırta parayı cebine koydu.

“Hadi hoşça kal,” dedi yine sırta sırta çekip gitti.

Nimet, “İnsanlar parayı farklı şekillerde kazanıyorlar.” diye düşündü. “Kimi helal emeğiyle, alın teriyle, alını açık olarak kimi de bunun gibi, sanki sahte bir iş görmüş gibi, hukuka uygun şekilde kazandığı parayı da hırsız gibi alıyor. Sanırsın haram mal yiyor, kimsenin dikkatini çekmesin diye de herkeşe sırtıyor. Eh, her neyse, boş ver. Dünyanın işi böyle demek, şimdi gidip teybi alayım.”

Postanenin yanından geçerken elini döş cebine attı. Pasaportu yanındaydı. İçeriye girdi ve “taahhütlü posta” tabelası yazılan bölüme yaklaştı.

“Benim buraya gelmem neye benziyor? Sanki mezar ziyareti-ne... Ya da suyu kurumuş değirmene. Yok, bu benzetmelerin hiçbirisi doğru değil. Bu camekânın arkasına kimseyi gömmemişim. Burada suyu kuruyacak dere falan da yok”.

Ne zaman bu sokağa girip postanenin önünden geçse, pasaportunu uzatıp garip bir heyecanla beklerdi. Posta görevlisi de bir bir zarfları yoklar, her defasında aynı şeyleri söylerdi. “Sana mektup gelmedi, herhalde yoldadır.”

Ona mektup nereden gelecekti ki? Nimet, yolda mektup falan olmadığını biliyordu. O hiçbir yerden hiç kimseden mektup beklemiyordu. Sebepsiz yere mektup gelmeyecekti ki... Hafızasına elek vurup elese de Bakü veya başka şehirden ona mektup gönderecek birisini hatırlayamazdı.

Ama buna rağmen bu sokaktan ne zaman geçse postaneye uğrardı, pasaportu yanında olmadığına ise garip bir burukluk yaşırdı.

“Namazov muydu? Evet, bir mektup var. Yok, bu Nadir Namazov’a imiş. Siz Nimet’siniz!”

“Evet, ben Nimet'im.”

Zarfları bir bir elden geçirip son zarfı da bir kenara koydu.

“Şimdilik mektup yok size,” dedi. Camekânın yarım daireye benzeyen bölümünden onun pasaportunu geri uzattı

Nimet ağır ağır camekândan uzaklaştı. O anda aklına bir düşünce akın etti. “Bu da benim tuhaflığım, dedi. Mehmet Nesir'in Krasnovodsk'a gitme arzusu gibi bir şey bu da... Eh, her şeyde bir mana ararsan...”

Sigarasını yakıp sokağa çıktı...

Nergiz'in Horoz Dede'ye Mektubu

Selam, Horoz Dede!

Horoz Dede, benim adım Nergiz. Horoz Dede, ben dokuz yaşındayım. Horoz Dede, ben bu mektubumda sizin söylediğiniz kuş adlarını yazıyorum. Yabani kuş adları: Güvercin, kırlangıç, bildirgin, karga, ağaçkakan, saksağan, kartal, ibibik, sığırcık, tavus, turaç, şahin, doğan, çulluk, keklik, turna, baykuş... Evcil kuşlar: Tavuk, horoz, ördek, kaz, hint tavuğu. Yirmi altı kuş.

Horoz Dede, benim Rahile adında bir arkadaşım var. Rahile derslerine iyi çalıştığı için öğretmenimiz onu sınıf başkanı seçti. Onların teybi var. Horoz Dede, onlar kasete sizin sesinizi aldılar. Sen Rahile'nin adını radyoda söyledin. Rahile'nin babası senin sesini almış teybe, sen orada Rahile Hasanova bana mektup yazmış diyorsun. Horoz Dede, ben de sana mektup yazmıştım. Horoz Dede, babam bize de teyp alacak. Horoz Dede, radyoda benim adımı da söyle. Babam teyp alınca ben ona söyleyeceğim, senin sesini kasete alacak. Teyp almasını Karmen ile Cilda istiyor. Babam onlar için alacak. Babam, "Derslerine iyi çalışırsan, Horoz Dede senin de adını söyler." dedi. Ama Rahile "Horoz Dede radyoda senin adını söylemez, çünkü sen matematikten üç aldın." diyor. Horoz Dede, ben de matematikten "beş" alacağım. Horoz dede ben akıllı kızım. Horoz Dede, ben ailenin en küçük kızı olduğum için babam, annem, ninem ve ablalarım beni çok seviyorlar. Ben annemin sözünü dinliyorum, nineme yardım ediyorum. Ninem bana çokça masallar anlatıyor. Horoz Dede, ben de masallar, şarkılar, şiirler biliyorum. Ben piyanoda "Kukla" şarkısını da çalabiliyorum. Horoz Dede, ben her zaman radyoda bizim için anlattığın masalları dinliyorum. Horoz Dede, yarın radyoda benim adımı da söyle. Horoz Dede, ben akıllı kızım. Benim için radyoda "Telefon" şarkısını çalsınlar.

İmza, küçük torununuz

Nimet kızı

Nergiz Namazova

İKİ-BİR

Felek baht zarımı "iki-bir" atmış...

Zaur, en sonunda Tahmine'yi razı edeceğini hissediyordu. Çünkü bu öyle bir teklifti ki, ilk andan itibaren ısrarla ve hararetle reddedilmemişe er ya da geç kabul edileceğini de biliyordu.

"Ama neden ısrarla plaja gitmek istiyorsun Zaur?"

"Unuttun mu? Ben arabayı aldığım gün bana 'Çok güzel, yazın bizi plaja götürürsün.' demiştin."

"Ama ben iş yerindeki bütün çalışanları kastediyordum, bizim gideriz, sadece beni götür, demiyordum ki!"

"Bütün çalışanları mı?" Zaur ağzını eğerek alay ede ede saymaya başladı. "Dadaş, Nimet, Kurban..."

Tahmine gülmekten uğunup gitti.

"Ama Zaur, gören, duyan ne der? Benim eşim..."

"Biz ne günah işliyoruz ki... Eşin Bakü'de olsaydı... Ama şimdi burada değil... Gidip denize gireriz, yüzeriz, iki saate de döneriz. Vesselaam!"

"İki saate döner miyiz? Emin misin?"

“Eminim, söz veriyorum.”

Tahmine alt dudağını dişleri arasına alıp başını yana eğdi. Saçları omzuna aktı. Zaur, “Gidip garajdan arabayı alayım, yirmi dakika sonra evinizin önündeyim,” dedi.

“Yok, yok, evin önüne gelme. Bizim evin yanında bir park var ya... O parkın sol tarafında bekle.”

“Tamam. Çok güzel.”

Zaur üçüncü kata doğru merdiveni tırmanmaya başladı. Basamakları üçer beşer çıkıyor, bıyık altından gülümsüyor, neşeli bir şarkıyı mırıldanıyordu. Uçmaya kanadı eksikti. Merdivenin başında Mehmet Nesir ile çarpıştı. Zaur’un burnuna kesif bir şarap kokusu doldu. Mehmet Nesir onun kolundan yapıştı.

“Ben öleyim, dur.” dedi. “Gidelim seninle tavla oynayalım.”

“Memnuniyetle, olur Mehmet Nesir ama bir başka zaman. Şimdi çok acelem var.”

Kolunu çekip ondan kurtulmak istedi. Mehmet Nesir yapıştı.

“Bir el oynayalım.” dedi. “Ölümü gör, bir el.”

“Bırak! Acelem var dedim.”

Mehmet Nesir, “Yedi kez imla kılavuzunu, kaç kez alfabeyi değiştirdiler,” dedi. “Ama beni işten çıkaramadılar. Her defasında yeni kuralları ezberliyorum. Senin genç düzeltmenlerden istediğini al, gel. Bakalım kim iyi yapıyor bu işi. Eski alfabeyi de biliyorum, Kiril’i de Latin’i de...”

“Tamam, tamam, bırak kolumu...”

“Yok, dur hele, sen gençsin, görmemişsin. Adamlar vardı, adamlar! ‘Adam’ diyorum sana. Adam! Bak, bir gün tam burada Timur Mahmutov kolumdan tuttu. ‘Ne oldu, Mehmet Nesir, biraz keyifsiz görünüyorsun.’ dedi. Dedim, sağ olun, iyiyim, yok bir şey. Eh, adamlar vardı. Deve dişi gibi adamlar. Her biri bir aslan, kaplan...”

Zaur kolunu kurtarıp sıvıştı. Mehmet Nesir onun ardından bakakaldı, başını salladı.

Mehmet Nesir kendi kendine söylenerek merdivenlerden inmeye başladı.

“Amcam vaktinde Türkiye’ye kaçmış, bunda benim ne günahım var? Niye bunu taş eyleyip ayağıma bağlıyorsunuz? Neymiş, ot kökü üste bitermiş! Ey zalim oğlu zalimler, ben o zaman çocuktum. Amcam Çar Nikolay devrinde çekip gitmiş Türkiye’ye. Bir de Alikulu Kişi benim nereden köküm oluyor? Yüzünü dahi görmemişim. Ama diyorlar ki ‘Amcanın yurt dışında olduğunu niye sakladın? Seni işten çıkarıyoruz!’”

Merdivenden inerken, yukarı çıkan kızları gördü, selam verdi.

“Selamünaleyküm kızlar! Hayırlı günler.”

Kızlar fingirdeyip gülüştüler. Mehmet Nesir onlara aldırma-
dan kendi kendine konuşmaya devam etti. İşten çıkaracak-
larmış! Çıkarırsanız çıkarın, ne yapayım? Eskiden böyleydi.
Şimdi de “Her gün içiyorsun.” diye işten çıkarmakla tehdit ediyorlar. Eh, bana ne var? Bir hasır bir de Mehmet Nesir! Evet, içiyorum! Niye? Çünkü içmek lazım. Yahya! Ay Yahya, başım için, gel seninle tavla oynayalım.

“Koskoca adamsın, bırak bu işleri, git yapacak başka bir iş bul.”

“Ay Cemşit, babanın başı için doğru söyle, ben buna ne dedim ki? Ayıp bir söz mü söyledim? Gidelim, bir iki el tavla oynayalım, dedim.”

Yahya, “Mehmet Nesir, yine yaman demlenmişsin anlaşılan,” dedi ve parmağıyla boğazını işaret etti.

“Ay hergele,” dedi Mehmet Nesir. “Beni el içinde rüsva etme. Benim ağzımı açtırma!”

Cemşit, “Mehmet Nesir,” dedi. Sen şu anda şube müdürü müsün yoksa genel müdür mü?”

“Ne? Yok, şimdilik redaktörüm, ha, ha, ha!” Sonra elini kaldırıp avucunu açarak uzattı. “Çak! Çak!”

Mehmet Nesir otuz beş yıldır bu kurumda düzeltmen olarak çalışıyordu. “Üçüncü kadehten sonra redaktör oluyorum.” diyordu. “Beşinci kadehten sonra şube müdürü, yedinciden sonra genel müdür. Sonra ipin ucunu kaçıyorum, ne olduğumu kendim de bilmiyorum. Fakat bir süre sonra bakan olarak görüyorum kendimi, sonra başbakan... Ha, İran şahı, Hindistan padişahı olduğum da vaki... İttikçe yukarı doğru çıkıyorum!

“Demek şimdilik redaktörsün? Niye az demlendin? Üstelik bugün cumartesi, tam da şah tahtına oturacağın gün.”

“Ay Cemşit, gidip bir iki el tavlâ oynayalım he?”

“Yarın Mehmet Nesir, yarın...”

Yahya ile Cemşit yarım kalan sohbetlerine devam ederek merdivenden inmeye başladılar.

“He, onu diyordum. Şimdi de Nimet oldu gülbeşeker! Biz gözden düştük.”

“Önceki gün Dadaş’la fısıldaşıyorlardı, anladım ki işin içinde iş var...”

Mehmet Nesir “Ama yarın pazar,” diye onların arkasından bağırdı ama bu feryadına karşılık veren olmadı. Bir şarkıyı mırıldanarak koridorun sonuna doğru yürüdü.

“Bilsen ne kadar, sevgili canan, can alansın...”

Neredeyse sekreter kız Tavus’a çarpacaktı.

“Hayrola, Mehmet Nesir, yine segâh makamına geçmişsin”

Mehmet Nesir, “Segâh değil, kızım, dilkeş bu,” dedi ve sonra ekledi. “Ay seni hoş gördüm, ahval-i şerifiniz nicedir?”

“Sağ olasın, sağlığına duacıyım.”

“Çoktandır gözüme görünmüyorsun, nerelerdesin?”

“Memlekete gitmiştim. Annemi ziyarete... Bizim oralara gittin mi hiç? Öyle güzel, sefalı yerler var ki... Çık, akşama kadar tabiatı seyreyle. Bu sefer, çok hoş oldu benim için de...”

Mehmet Nesir, “En güzel sefer...” diye söze başladı.

“Ne diyeceğini biliyorum,” dedi Tavus, sözü ağzına tıkadı. “En güzel sefer, şarap şişesinin boğazından dibine sefer etmektir! En az yüz kere işittim!”

“Ay sağ ol. Şişenin boğazından yola çıkıp dibine ulaşıyorsun, düşüyorsun cennete. Evet, huriler, kılmanlar, melekler... Mollalar halt ediyor. Cennette yasak falan yok. Şarap su gibi akıyor, gırtlığına kadar iç. Son cümleyi söylerken elini gırtlığına atarak işaret etti. He, onu diyordum, iki saat, üç saat Cennetgrad’da kalıyorsun. Yanında da tıpkı senin gibi ‘Can alan canan!’ Bak, bir ‘can’ var, bir ‘canan’, bir de ‘can alan’...”

Tavus, “Allah aşkına sus,” diye iki elini şemsiye gibi açıp Mehmet Nesir’in başını tuttu. “Yeter, etimizi döktün eti dökülesi!”

“He, onu diyordum. Cennette biraz at oynatıyorsun, gezip dolaşıyorsun sonra uzatıyorlar seni tahtırevana geri getirip atıyorlar dünyaya. Ayılıp görüyorsun ki yine kendi odanda, yatağındasın. Yani... Aynı zemin, Mehmet Emin!”

Tavus çekip gitmişti.

Mehmet Nesir onun ardından bakıp “Kudurasın kurbağa,” dedi. “Bizim memleket şöyle sefalı, sizin memleket böyle güzel... Merdan Kişi ne kadar doğru söylemiş: Bu Bakülüler, Karabağlılar, Kazaklılar, ne bileyim Genceliler, Göyçaylılar, Nahçıvanlılar içinde Azerbaycanlı olmak çok çetin meseledir, vesselam!”

Mehmet Nesir belini büküp koridor boyunca yoluna devam etti. Mesaiyi bitirip evine gidenlere hürmetle, edeple “Selamünaleyküm, hayırlı günler, hoşça kalın, sağ olun, güle güle!” diyordu.

Her zaman başı aşağıda, hep yere baktığından mıdır, neden belini bükülmüştü... Belki de belini bükük olduğundan hep yere bakıyordu?

Nihayet Dadaş’ın bulunduğu odanın kapısına dayandı. Kapıyı öyle bir açışı vardı ki... Sanki kapıya “Özür dilerim, seni

açıyorum, beni bağışla.” diyordu. Kapıyı açıp parmaklarının ucuna basarak, ses çıkarmaktan ihtiyat ederek ani bir hareketle içeri süzüldü. İçeriye öyle bir girişi vardı ki görenler içerde yatan ağır hasta var zannederdi.

Dadaş bu esnada evraklarını iri, kabarık dosyasına yerleştiriyordu. Bu dosya öyle kabarıktı ki evrakları çıkarsan içine Mehmet Nesir’i yerleştirmek mümkündü.

Tahmine çekmecesindeki küçük aynasını çıkarmış dudaklarına ruj sürüyor sonra diliyle ruju yalıyordu.

Kurban başını aşağı salmış, bir şeyler yazıyordu.

Mehmet Nesir, “Selamünaleyküm,” dedi, Tahmine’ye bakarak ekledi, “Hanım kız, seni görmemiştim.”

Tahmine aynasını yerine koyup “Selam, Mehmet Nesir,” dedi.

Dadaş, “Ne var, Mehmet Nesir,” dedi. “Bir şey mi diyeceksin?”

Mehmet Nesir tırnaklarını geveleye geveleye “Belki bir iki tek atarız diye düşünmüştüm,” dedi.

“Acelem var Mehmet Nesir, yoksa memnuniyetle atardım seninle,” dedi. Kırmızı, içindeki evraklarla insana korku veren dosyasını eline aldı ve kararlı bir sesle ekledi. “Haydi, hoşça kalın!”

Dadaş’ın enli küreği bir anlığına açık kapıyı tamamen kapladı. Dadaş öylece dursa, kapıdan sinek de geçemezdi. Mehmet Nesir yüzünü bu enli küreğe dönüp “Sağ olunuz, güle güle,” dedi, bir iki kez başını eğip enli kürekle vedalaştı, beli daha da büküldü, adeta ikiye katlandı. “Sağ olunuz, sağ olunuz. Hanım kız, siz de hoşça kalın, güle güle...”

Kapı kapandı. Dadaş’ın ağır adımlarının sesi geliyordu. Sanırsın Dadaş’ın ağır gövdesini taşıyan ayak tabanları bir çift ütü idi, zemini düzlüyordu. Bu sese Tahmine’nin çizmelerinin yüksek topukları da eşlik etti. Sanki zemine belli aralıklarla su damlaları düşüyordu: tıp, tıp, tıp...

Sesler gitgide uzaklaştı, eridi, gitti. Kurban başını kaldırdı.

“Mehmet Nesir, senin bu Dadaş ile özel bir dostluğun, aranızda hususi şakaların olduğunu söylüyorlar, doğru mu?”

“Nasıl yani? Hususi şaka mı?”

Kurban sıırttı, “Ne bileyim vallahi, bizimkiler öyle anlatıyor. Duyduklarıma göre kafayı çekince gece saat ikide, üçte Dadaşgile gidiyor, zile basıyormuşsun. Karısı uyanıp geliyor, kapıyı açıyor sana, ‘Ne oldu, gecenin üçünde derdin ne?’ diye soruyormuş. ‘Çok acele bir iş var, diyormuşsun. Kadın bu kadar acele ne olabilir, diye çıkışırken, bu esnada Dadaş don gömlek vaziyette, gözlerini ovuştura ovuştura kapıya gelip ‘Ay Mehmet Nesir ne var ne oldu? Gecenin bu saatinde derdin ne?’ Sen de...”

Kurban sigara tiryakilerine has hırıltılı gülüşle ekledi. “Sen de parmaklarını şıkırdatıp oynayarak tekerleme söylüyormuşsun.

‘Tupbuludur, tupbulu!

Cupbuludur, cupbulu!”

Mehmet Nesir kahkahayla güldü. Ağzının sağ tarafında bir dişi eksikti.

“Hee! Oldu böyle şeyler, oldu,” dedi ve ekledi. “Ay Kurban, ben bu Dadaş’ın ‘cemaziyelevvelini’ bilirim. Yıllarca yakın arkadaş olduk, yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmezdi. Sen o zamanlar kısa tumanla geziyordun. Bu kurumda ilk işe başlayan benim. O zamandan beri de düzeltmen olarak çalışıyorum. Yedi kez imla kılavuzunu değiştirdiler, üç kere alfabeyi... Hepsini ezberledim. Eski elifbayı da bilirim, Latini, Kirili de... Bir gün Parapet Sokağı’nın köşesinde Mirze Celil’e rastladım. Mavi kumaştan bir ceketı vardı. Elinde de asası... Bana ‘Mehmet Nesir, biz böyle konuşmamıştık, gardaş.’ dedi. Eh, Kurban, adamlar vardı, adamlar... Biz ne adamlar görmüşüz.”

Kurban sordu.

“Dadaş da o zamandan beri burada mı çalışıyor?”

“Yok, buraya ilk ben geldim. Sonra çekip Safter’i getirdim, o şimdi baş muhasip... O zamanlar getir götür işlerine bakıyordu, ayakçıydı senin anlayacağın. Dadaş var ya... Onu da burada ben işe aldırılmışım ha! Söz yerinde açılır, derler. Bir gün bak bu odada Teymur Mahmutov ile karşılaştık. Dedi, ne var, ne yok Mehmet Nesir, gözüme bir tuhaf görünüyorsun? Dedim, sağ olunuz, sağlığınıza duacıyız. Ama bir yoldaşım var. Mümkün olsa onu işe alın. Dedi, ne yoldaşı, adı ne? Dedim, Dadaş. Dedi, elinden ne iş gelir? Dedim, ne iş olsa hakkından gelir. Dedi, haber ver gelsin, o kurye olarak işe alayım şimdilik, sonrasına bakarız. Eh Kurban, adamlar vardı, adamlar. Her biri deve dişi gibi. Şimdi nerede o adamlar! Çoluk çocuğun eline kaldık. Şimdi sabah erken kalkan...”

“Dadaş’ın Teymur Mahmutov’u yukarılara, isimsiz dilekçeyle şikâyet ettiği doğru mu?”

Mehmet Nesir omuzlarını indirip kaldırdı.

“Boş ver bunları Kurban, gel gidelim, bir iki el tavla atalım...”

“Demek Dadaş’ı işe sen aldırдың ha? İşe bak kuryelikten başlayıp nerelere çıkmış!”

“He, o zamanlar çok uyuşuktu. Önüne gelen bağıırırdı buna. ‘Dadaş, çabuk ol!’, ‘Dadaş kıpırda!’, ‘Uyuma, tez ol!’ Ona ithafen bir tekerleme de uydurmuşlardı. ‘Ay Dadaş, başına taş, kıpırdama hele yavaş.’ Bir de şimdi bak, gör nerelere gelip çıktı!”

Kurban, “Müdürün sağ kolu,” dedi. “Sözü kılıç gibi kesiyor. Kopardığı başa sorgu sual yok. Ama kendi yok Allah’ı var. Seni her zaman müdafaa ediyor. Geçen sefer töhmet altında bırakmak istiyorlardı, izin vermedi.”

Mehmet Nesir, “Çok sağ olsun,” dedi. “Ben ondan hiçbir kötülük görmedim. Sadece iyiliğini gördüm. Ne yalan deyim, yukarıda Allah var. Kurban, boş ver bunları, kalk gidelim, tavla oynayalım.”

“Yok, olmaz, eve gitmem lazım. Beş dakika geç kalsam avrat başımın etini yiyecek. Sen böyle şeylerden anlamazsın Mehmet Nesir, sana ne var, bekâr adamsın...”

“Bekârlık sultanlıktır. Benimki bir hasır bir de Mehmet Nesir,” deyip odadan çıktı. Odaların çoğu boşalmıştı. Safter dayı demir kapısını kilitleyip merdivene doğru yürüdü. O her zaman işe herkesten evvel gelir, geç giderdi.

Mehmet Nesir, “Safter,” dedi. “Senin tavlayla aran nasıl?”

Safter dayı düşünceli ve dalgın görünüyordu. Sesi duyunca ürperdi, başını kaldırdı. Sanki o an Mehmet Nesir’i tanıyamadı, sanki ilk kez görüyordu. Gözlüğünü çıkarıp, nefesiyle gözlüğün camını nemlendirdi, mendil çıkarıp sildi.

“Ay Nesir,” dedi. “Keçi can derdinde kasap et derdinde!”

İki ay önce Safter dayının karısı ölmüştü.

Mehmet Nesir, “Ay Safter,” dedi. “Vallahi, bu dünya yaşanacak bir yer değil. Bir türlü fırsat bulamıyorum, elim boşalmıyor. Zaman bulsam gidip kendimi öldüreceğim.”

Safter, “Niye zahmet çekiyorsun boş yere. Ecel gelip bir gün seni de bulur, acele etme.”

Mehmet Nesir fısıltıyla konuşma faslına geçti.

“Safter, Dadaş’ın Teymur Mahmutov hakkında yukarılara şikâyet dilekçesi gönderdiğini söylüyorlar, doğru mu?”

Safter dayı arı kovalıyormuş gibi mendilini salladı.

“Mehmet Nesir, ölenlerinin canı için, bu dedikoduyu benden uzak tut. Sen sarhoşsun, dünya umrunda değil.”

Safter dayı hızlı adımlarla çekip gitti...

*

Zaur arabasını garajdan çıkardığında, mayo takımının iş yerinde kaldığını hatırladı. Yaz mevsiminde mayolarını, havlusunu falan hep iş yerine koyuyordu. Çünkü bazen mesai sonrası arkadaşlarıyla hızla plaja gidip yüzüyorlardı.

Arabayı yayınevinin önüne sürdü. Mesai bitmiş, çalışanlar dağılmıştı. Kapıyı çaldı. Kapıcı “Hiç kimse yok,” dedi. “Herkes çekip gitti.”

“Biliyorum,” diyen Zaur aceleyle onun yanından geçip içeri girdi. “Bir şey unutmuşum,” diye de ekledi.

İş yerindeki odasına girdi, çekmeceyi açıp gazeteye sarılmış deniz takımlarını aldı. Saate baktı ve birden kulağına gelen sese yoğunlaştı.

Hiç kimsenin olmadığı iş yeri binasında, yukardan gelen zar sesleri açıkça duyuluyordu. “Bıyy! Mehmet Nesir gitmemiş anlaşılan! Acaba kimi tora düşürmüş? Çıkıp bakayım, kimi esir almış yine?” diye geçirdi içinden. “Tahmine’yle sohbet için mevzu da çıkar. Tahmine Mehmet Nesir’den bahsetmeyi seviyor, mektep ahvalatlarını da anlatırım. Sonra da geçerim başka mevzulara. Nasıl? Yaman adamsın Zaur! Ay seni veledizina!”

Bıyık altından sırtıttı, elini tükürükle ıslatıp saçlarını düzeltti, koşup yukarı kata çıktı, zar sesi gelen odaya doğru gitti. Kapıyı açıp içeri daldı ama o anda da donup kaldı. Odada Mehmet Nesir’den başka kimse yoktu. Mehmet Nesir kendisiyle tavla oynuyordu. Zaur’un geldiğini duymadı. “At Dadaş,” dedi, zarları fırlattı. “Aha, düşeş!” oynadı. “Şimdi de kardeşin atсын.”, hop, iki bir!” Başını kaşdı. “İyi de ben bu iki-bir zıkkımını hangi kapıdan oynayayım. Elden oynasam batırım, başka çarem de yok. Hızlıca sağa sola baktı, Zaur’u yine görmedi. “Bu sayılmaz.” dedi. “Bekle, bir daha atayım zarları. Biz bizyiz kim görececek ki?” Zarları bir daha attı ve hırslandı. “Tüh, yine iki-bir. Bende şans mı var?”

Zaur yavaşça kapıyı kapatıp ağır ağır basamaklardan inmeye başladı. Başını salladı, gülümsedi. Kapıcıya “Sağ ol,” dedi ve çıkarıp elli kuruş verdi. Sokağa çıktığında bir daha başını salladı.

Dadaş'ın Profesör Teymur Mahmutov'a Mektubu

Hürmetli ve aziz profesör!

En samimi selamlarımla mektubuma başlıyorum. Türlü türlü işler insanın aklını öyle karıştırıyor ki... Uzun süredir fırsat bulup da size bir mektup yazamadım. Nihayet, bu cumartesi günü için, ne olursa olsun, vakit bulup size bir iki kelime de olsa, bir mektup yazmak için kendi kendime söz verdim. Size Mektup yazamasam da bu, sizden habersiz olduğum anlamına gelmez. Moskova'dan gelen tanıdıklardan her zaman sizi soruyorum. Sağlığınızın sıhhatinizin iyi olduğunu haber alıyor, çok seviniyorum. Sık sık Moskova matbuatında yazılarınızı gördüğümde çok seviniyorum. Aziz Profesör, siz belki de adınızın, işinizin, görevinizin, kaderinizin bizim nesil için ne anlam ifade ettiğini tasavvur edemiyor, bilmiyorsunuz. Ben ne zaman gerçek bir Sovyet adamı, ulvi bir hümanist, bütün çetinliklerden mertçe ve açık alınla çıkan birini tasavvur etsem, mutlaka gözlerimin önüne siz geliyorsunuz, sizi düşünüyorum. Sizin nice ağır yıllardan geçip, haksız suçlamalara maruz kalıp sarsılmaz bir inanç ve itikatla, yeniden kurup yaratan insanların içinde, böylesine liyakatli şekilde yer almanız, sadece biz genç nesillere değil, sizin kuşağınıza da ibret dersidir. Gerçekten de bazen öyle adamlara rastlıyoruz ki küçücük bir haksızlığı ya da basit bir zulmü görünce yoruluyor, duyarsızlaşıyor, kendini kurtarmaya çalışıyor, hiçbir şeye karışmıyor. "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın ya da azıcık aşım ağrımaz başım." deyip geçiyor. Siz ise bütün keşmekeşlerden sonra yine de önceki hünerinizle, gençlik hevesinizle, gençlik ihtirasıyla çalışıyor, eserler veriyor, halkımıza, milletimize faydalı olmaya çalışıyorsunuz. Aziz Teymur Bey, bu tumturaklı ve hamaset ifade eden sözlerden dolayı beni bağışlayın. Ancak bu sözlerin yürekten geldiğine inanmanızı isterim. Bu sözler en derin, en samimi hislerimi ifade ediyor.

Aziz profesör, geçen yaz söz verdiniz ama gelmediniz, hiç olmazsa bu yıl verdiğiniz sözü tutun. Üniversitede dersleriniz biter bitmez,

tatil için buraya gelin. Doğduğunuz, büyüdüğünüz vatan toprağı yolunuzu bekliyor. Gelin, Azerbaycan'ı baştan başa gezip dolaşalım. Çıkalım Göygöl'e, ben size öz ellerimle kebab yapayım. Oradan Şuşa'ya, Laçın'a, Kelbecer'e geçelim. Siz ki maşallah, böyle seyahatlere aşinasınız. Sonra da Bakü'ye gelip bizim evde dostlarla buluşalım, ince belli cam bardaklarla tavşan kanı çay içelim, tavla oynayalım. Tavla oynamayı unutmadınız değil mi? Yeri gelmişken, söyleyeyim, geçen yıl Yahya ile size bir tavla göndermiştim. Nuha'da bir ustaya özel olarak yaptırmıştım. Çok güzel bir el işçiliğı vardı, bilmem beğendiniz mi? Burada her şey yolunda. Sadece Safter Kişi'nin karısı öldü. Mina Hanım'ı, hatırlıyor musunuz, bilmiyorum. Evet, profesör, bizim neslin temsilcileri de yavaş-yavaş hak dünyasına doğru yol alıyor. Eski dostlardan kim öldü, kim kaldı diye düşünüyoruz bazen? O zamanlar sizin işe aldığınız adamlardan benden başka Safter ve Mehmet Nesir kaldı. Mehmet Nesir de zalim oğlu zalim hâlâ ayık gezmiyor. Onu zamanında evlendirebilsek belki de karısı yola getirirdi. Şimdi tek başına olduğu için dünya umrunda değil. Geçen gün neredeyse işten atacaklardı onu. Karşı çıktım. "Şimdi bunu işten atsanız, ne yapacak? İşten atmak kolaydır. Gelin bir düşünelim, elinden turalım, yardım edelim, bu kurumun en kıdemli çalışanıdır, yetenekli de bir düzeltmen, siz gençlerin hâlâ ondan öğreneceğı çok şey var..." dedim. Siz de bilirsiniz, bu gençler söze gelince mangalda kül bırakmazlar, herkesten akıllı olduklarını, her şeyi bildiklerini zannederler. Ben onlara "Biz yıllar önce sizin yaşınızda olmuşuz ama siz henüz bizim yaşımıza ulaşmadınız. Biz, sizin bildiklerinizi çoktan unuttuk ama siz bizim bildiklerimizi bilmiyorsunuz." dedim. Uzun sözün kısası, Mehmet Nesir'i bunların elinden kurtardım. Hatta sizin adınızı da çektim. "Teymur Bey duysa bizden incinir, Mehmet Nesir'i işe o almış." dedim.

Aziz profesör, bu boş sözlerle belki de başınızı ağrıttım. Ancak size bir işim düştü. Şimdi sizin yerinizde başka bir adam olsa şüphesiz işi düşmüş, mektubu da o yüzden yazmış, derdi. Bundan eminim. Ancak ben sizin hoşgörünüzü, yüreğinizin genişliğini biliyorum. Bu nedenle böylesi dar düşüncelere kapılmayacağınızı da.

*En azından benim hakkımda böyle düşünmezsiniz. Mesele şudur. Biz burada “Tarihi Şahsiyetler” hakkında bir dizi eser yayımlama girişiminde bulunduk. Projenin desteklenmesi konusunda prensipte anlaştık. Şimdi bu projeye Moskova’dan da onay alınması lazım, bu onaylama işinin ise bir an önce olması gerekiyor. Ben bu iş için bizzat Moskova’ya gelmek istiyordum. Ancak sonradan, hiç kimsenin bu işe sizin kadar yardımcı olamayacağını düşündüm. Sizin orada büyük nüfuza sahip olduğunuzu çok iyi biliyorum. Sizden tek ricam, bu işe destek olmanız. Eğer bunu kabul ederse-
niz, diğer hususlarla ilgili size yeni ve ayrıntılı bir mektup daha yazarım.*

Başka da bir yenilik, farklı bir haber yok. Bizim Akil bu yıl liseyi üstün başarıyla bitirdi, takdirname aldı. Üniversiteyi Moskova’da okumak istiyor. Ona “Moskova’da imtihanları geçip üniversiteye kabul olunmak kolay mı sanıyorsun!” diyorum. Ama benim söylediklerimi duymuyor bile. Üstelik hangi bölümde okuyacağını da kararlaştırmamış. Belki bu konuda bir tavsiyeniz olur. Bu da başka bir problemidir... Her neyse.

Hürmetli profesör, cevabınızı sabırsızlıkla bekliyorum. Daha büyük bir özlemle de sizi buraya bekliyoruz.

En derin saygılarımla...

İmza, Dadaş
5 Haziran 1965

@novaebook

ÜÇÜNCÜ

Zaur sigaranın birini söndürüp diğerini yakıyordu. “Eğer benimle eğlenmek istiyorsa, bu çok anlamsız bir şaka olur.” diye düşündü. “Yoksa parkın diğer tarafında beklememi mi istemişti? Yok, orada araba park etmek yasak. Parkın sol tarafında bekle, dedi. Sol taraf da burası...”

Zaur arabanın saatine baktı bir daha baktı, sonra da kol saatine... Sözleştikleri saatte gelmişti ama tam kırk beş dakika geçmişti. “On beş dakika daha bekleyeyim.” diye düşündü. “Bir saat dolsun, eğer daha fazla gecikirse çeker giderim. Bir saat beklediğim yeter, ondan sonra Brigitte Bardot’u bile bekleyemem. Beni parmağına dolamak düşüncesine kapılmışsa da önemli değil. Gün gelir, intikamımı alırım. Ben de sapkısı altında kalacak adamlardan değilim.”

Yedi dakika daha geçti. Son sigarasını da yaktı, sigara paketini avucunda buruşturup ezdi, nişan alıp kaldırındaki çöp kutusuna doğru fırlattı.

Arabanın torpido gözünü açıp yeni bir paket çıkardı, cebine koydu sonra elini direksiyona atıp sıvazlamaya başladı. Bu esnada tam kulağının dibinde ses duydı.

“Bağışla, hav’li geciktim.”

Zaur bir saattir bu sesi bekliyor olsa da ürperdi, çevrilip geriye baktı. Tahmine'nin kırmızı elbisesinin eteğine doğru sıralanmış beyaz düğmelerini gördü.

“Önemli değil,” dedi. “Geç bu tarafa.”

Kapıyı açtı. Tahmine içeri geçti, elindeki büyük, ala bula çantayı Zaur'a uzattı.

Zaur, “Ver çantanı buraya,” dedi. “Arkaya koyayım. Ne koydun bunun içine böyle?”

“Hiç, yiyecek şeyler aldım biraz.”

Zaur arabayı çalıştırdı, sürdü...

“Yiyecek şeyler mi? Ne yapacaksın bunları, evde yeseydin ya.” Yüzünü Tahmine'ye doğru çevirip bıyık altından gülümsedi ve ekledi. “İki saat sonra döneceğiz zaten...”

Tahmine arabanın aynasına bakarak saçlarını düzeltiyordu.

“Yemesine yedim. Ama belki gecikiriz, acıkırsak yeriz, diye düşündüm.”

“Haa, o yüzden...” Anlamalı anlamalı Tahmine'yi süzdü. “Dünyanın işine bak.” diye geçirdi içinden. “Dostuyla plaja gidiyor, niye gittiğini de iyi biliyor ama tedarik görmeyi de ihmal etmiyor. Midesini de düşünüyor. Ay Zaur Kişi! Buna yirminci asır diyorlar. Romantizm çoktan öldü.”

“Ne tarafa gidelim Tahmine?”

Tahmine derhal, “Pirşağı tarafına,” dedi. “Pirşağı'dan ilerde bir plaj var. Güzel yerdir, sessiz, sakın... Kalabalık olmuyor orası...”

“Buraları iyi biliyor anlaşılan. Kıza bak! Bu işlerde ustaymış meğer! Hay senin başına kül elensin Manaf!” diye düşünüyordu Zaur.

“Ben küçükken bizim Pirşağı'da bir bağımız vardı,” dedi. Tahmine. “Babam hayattayken denize girmek için her zaman o tarafa giderdik. Hayli ıssız kayalık da var oralarda...”

Kalabalık ve gürültülü sokaklardan geçip geniş asfalt yola çıktılar. Yolda trafik sıkıştı. Cumartesi günü olduğu için sanki şehir halkı araba ve otobüslerle sahil bağlarına doğru akışıyordu. Arabaların arka camları bostan tarlasını andırıyordu. domates, salatalık, kavun, karpuz...

Boy posunun yerinde oluşu, yakışıklı yüzü, sporcu azmi ve diğer özellikleri Zaur'u erkenden olgunlaştırmıştı. Daha yirmi üç yaşındaydı ama çok şey görüp geçirmişti. Yaradılıştan gelen bir istidat, maharet ve yaşadığı tecrübelerden dolayı her kadınla rahatlıkla iletişim kurabiliyor, hoş sohbet edebiliyor, her şeyin fazlasını, eksisini, derecesini de iyi biliyordu. Ne zaman ciddi konuşmak gerekir ne zaman espri yapmak lazım ezberindeydi. İki manaya da gelebilecek sözleri nasıl vurgulayacağı da... İnce makamlara geçme anını da hissediyordu. O tür sohbetlerde dengesini koruma ustalığı da vardı. Adamına göre muamele ederdi. Kimine karşı güya heyecan gösterir, dili tutulur, kendini kaybeder; kimine karşı da açık seçik konuşurdu. Tahmine ile de köşede bucakta böyle sohbetleri az olmamıştı.

Şimdi Zaur'un -masallarda denildiği gibi- "muradına ermesine" çok az bir zaman kalmıştı ve o muradına ermek üzere saatte 80 kilometre hızla giden bu arabanın içinde, ondan beklenmeyen bir acizliğin içindeydi, konuşacak söz bulamıyordu. Nereden başlayacağını, söze hangi semtten gireceğini bilmiyordu. Tahmine de susmuştu.

Birden Zaur'un aklına Mehmet Nesir geldi, gülümsemeye başladı.

"Ne oldu, niye gülüyorsun?"

"Hiç... Aklıma bir şey düştü. Seni almaya geleden önce iş yerine gitmiştim yeniden. Bir de baktım ki..."

Mehmet Nesir'in kendi kendine tavla oynamasını ince ayrıntılarıyla anlattı. Ama Tahmine meselenin derin mahiyetini kavrayamadı galiba.

“Karşısında biri olmadan, insan kendi kendine tavla oynayabilir mi?”

“Elbette, oynayamaz ama işin sırrı da burada. Hiç kimseyi ikna edememişti anlaşılan, bu yüzden kendi kendine tavla oynuyordu. Güya karşısında Dadaş vardı ama Dadaş’ın yerine de kendisi zar atıyordu.”

Tahmine, “Mehmet Nesir çok tuhaf adam,” dedi.

“Evet, kendi âleminde. Geçen yaz bunun bacısının kızı üniversite imtihanlarına girecekmiş. Herhalde kafası güzelken ortaya atmış kendini, Siz işinize bakın, ben hallederim, demiş. Bir arkadaşım var, üniversitede çalışıyor, o anlattı. Baktım ki Mehmet Nesir üniversitenin kapısı önünde bekliyor, dedi. Üstelik yetim kuzu gibi de boynunu bükmüş... İçeriye almıyorlar. Üstelik de kafası hafiften dumanlı. Kapıcıya dedim ki, bırak o adamı, sen o adamın kim olduğunu biliyor musun? Böyle sessiz durduğuna bakma önemli adamdır! Neyse, aldurdım bunu içeriye. Bacısının kızı da yanındaymış. İçeriye geçer geçmez belini doğrultup kamburunu düzeltti, yanındaki kızın elinden çekip doğruca imtihan yapılan odaya yürüdü. Ben de acaba ne yapacak diye, düştüm bunların peşine. Sınıfın kapısını açıp içeri girdi. Çocuklar imtihandaydı. Komisyon da kendi yerinde. Komisyonda Rahim Bey var, bir de Cavanşir Bey. İkisi de eski hocalardandır. Mehmet Nesir, bunlara edebi erkanınca selam verdi. Dedi ki, Cavanşir, beni tanıyor musun? Evet, tanıyorum dedi. Çok güzel. Rahim, sen tanıyor musun? Cevap verdi. Evet, tanıyorum Mehmet Nesir. Çok güzel, dedi. Bakın bu benim bacımın kızıdır. Anladınız ne demek istediğimi. Başka sözüm yok. Bacımın kızı ha! Anladınız mı? Onlar da evet, anladık, dediler. Mehmet Nesir kıza döndü. Evet, kızım, geç otur. Rahat ol. Haydi ben gittim, sağlıklı kalın, diyerek oradan ayrıldı. Sonra geriye dönüp imtihana giren çocuklara seslendi. Bağışlayın çocuklar, siz de bağışlayın ha... Sonra çıkıp gitti. Bacısına da, sen hiç merak

etme, için rahat olsun, öyle bil ki kızın üniversitede, ders görüyor, diye asıp kesmiş.”

Arabalar seyrekleşmiş, trafik açılmıştı. Onların arabası şimdi daha hızlı ilerliyorlardı. Susmuşlardı. Bir süre sonra Tahmine sordu.

“Sonra ne olmuş, üniversiteye almışlar mı kızı?”

“Hiç alırlar mı? Sınavda dökülmüş kızcağız, elemişler.”

“Niye?”

“Niye mi? Mehmet Nesir’in ne hükmü var ki? Onu dikkate alan kim? Bir de o şekilde gidilir mi imtihan salonuna?”

Tahmine, “Elbette,” dedi. “Birine torpil yaptırmanın da kendine ait bir ritüeli, kanunu kaidesi var. Telefon etmenin kuralları gibi mesela. Önce havadan sudan sohbetler, sizin it bizim baltayı getirdi mi babından! Bir sağdan, bir soldan mesela havalar nasıl? Ee, daha daha nasılsın? Daha ne var ne yok? Sonra da laf arasında küçük bir işaret... sonra arif olan anlar. Yani sen benim işimi yap ben de senin bu iyiliğini unutmam, gereken hürmeti gösteririm. El eli yıkar, el de dönüp yüzü yıkar falan filan...”

Zaur, “Eh, kim kime, dum duma,” dedi. Bir süre sustuktan sonra Mehmet Nesir’le alakalı başka bir ahvalatı hatırladı.

“Mehmet Nesir’in bizim müdüre dediğinden haberin var mı?”

“Yok.”

“Bir gün bizim müdür Cafer Bey, sokakta yürürken Mehmet Nesir’e rastlamış. İyi akşamlar Mehmet Nesir, demiş. Mehmet Nesir onun görür görmez iki eliyle başına vurmuş, demiş ki, eyvahlar olsun, Cafer Bey, bütün sermayem uçtu, gitti! Cafer Bey onun ne demek istediğini anlamamış. Ne diyorsun, Mehmet Nesir, ne sermayesi, diye sormuş. Mehmet Nesir de Cafer Bey, kendim için yüklü bir sermaye koyup hayli içip demlenmişim, kafam da çok güzel olmuştu. Sizi görünce birdenbire ayıldım, şaraba verdiğim paraya yazık oldu, bütün sermayem uçup gitti!”

Tahmine güldü. Zaur, “Ne yapsın zavallı Mehmet Nesir,” dedi. “O da neşeyi içmekte buluyor. Yalnız adamdır. Yüreği sıkılıyor, içmeyip de ne yapsın. Zalim oğlu zamanında bir helal süt emmişin aklını çelip de evlenememiş de...” Yutkundu ve ekledi. “Ama elbette, birinin aklını çelmek onun için o kadar da kolay değil...”

Tahmine sordu.

“Senin için kolay mı?”

Zaur işaret parmağıyla vurup sigarasının külünü çırpı. Aynadan Tahmine’ye göz kırpıp “Ateşin hararetine bağlı,” dedi.

“O zaman bana bir sigara ver, bir de ateş.”

“Aha! Sen sigara içiyor musun? Hiç tahmin etmezdim...”

Tahmine kibriti yaktı ama arabanın içindeki hava akımından dolayı kibritin alevi yaralı kuş gibi çırpınıp söndü.

Tahmine ikinci kibrit çöpünü çekip elleriyle alevi duldaladı, bürüdü, avuçlarının içinde gizletti. Derin bir nefes çekti.

“Sen hâlâ çok şeyi bilmiyorsun azizim,” dedi.

“Ben bir tek şunu biliyorum ki hâlâ bu arabanın içine şimdiye kadar böyle bir dünya güzeli oturmadı.”

“Yani buraya çok dünya güzeli bindirdin. Öyle mi?”

Zaur ne ise, belli belirsiz bir ses çıkardı. Bu sesi hem kabul hem de inkâr olarak anlamak mümkündü.

“Arabayı ne zaman aldın? Çok oldu mu?”

“Yedi ay önce.”

Zaur, keşke parayı nereden buldun demese diye dua etti, babamın parasıyla aldım, demek istemiyordu. Tahmine sormadı. Şüphesiz herkes gibi bu durumu Tahmine de biliyordu.

“Arabadan memnun musun?” dedi. Bunu yarı soru, yarı da tasdik eden bir ifadeyle söyledi.

“Ceylan gibi sekiyor. Şaka değil, elli beygir gücünde.”

“Kaç beygir?”

“Elli.”

“Benim bir tanıdığım vardı. Arabasının markası ‘Volga’ idi. Yetmiş beygir gücünde, diye övünüyordu. Bir gün arabasını o kadar övdü ki... Araban yetmiş beygir gücünde ama aklın yedi beygir gücünde bile değil, dedim. Bana küstü, gidiş o gidiş, bir daha görmedim...”

“Kim idi o?”

“Çok bilen, tez kocalı.” Zaur’un dilinin tutulduğunu görünce ekledi. “Sıradan bir tanıdığım. Aramızda sevgi falan yoktu.”

Zaur, aklına gelen soruyu sorup sormamakta tereddüt etti sonra sormaya karar verdi.

“Tahmine,” dedi. “Bağışla beni, sana özel bir şey sormak istiyorum. Ama incinme.”

“Buyur.”

“Manaf seni kıskanmıyor mu?”

Tahmine gülerek elini onun başına attı, saçlarını karıştırdı. Zaur’un bedeninde hoş bir sızı dolaştı. Bir an gözleri dumanlanır gibi oldu, direksiyonun hâkimiyetini kaybetti o anda, araba sarhoş gibi sağa sola yalpaladı.

Tahmine savruldu, dengesini güçlkle saklayarak “Ohoo,” dedi. “Ne yaman ateşliymişsin sen.”

Zaur bir anda kendine geldi. Garip garip güldü.

Araba bir yumak gibi yolu tekerlerine sarıyordu. Ağaçlar, telgraf direkleri gibi, sanki arkaya devriliyorlardı. Uzakta, asfalt üzerinde seraba benzeyen görüntüleri parlıyor ve yaklaştıkça bu görüntüler kayboluyordu. Araba sanki aç parsler gibi yolu yutuyordu.

Tahmine “Benden sana emanet,” diye sükûtu bozdu. “Eğer günlerden bir gün, olur ya evlenirsen, mutlaka karını kıskan. Kıskançlık hissi yaşasan da yaşamasan da kıskanmak için

sebebin olsa da olmasa da fark etmez; karın sana saygı duysun ya da duymasın mutlaka kıskan onu. Ama ahmakça sebeplerle kıskanıp da kadının gününü kara eyleme, yazıktır. Bazı adamlar var, yerli yersiz, salakça, ahmakça kıskanıp kadını canından bezdirir, gününü buluttan çıkarmaz. Elbette o şekilde kıskanma ama usulünce kıskan. Karın da senin onun delice kıskandığını zannetsin ama kıskandığını belli etmediğini düşünsün. O zaman bütün her şey yolunda gider. Bak, sana nasıl da hayat dersleri veriyorum. Bunları sana kim öğretti deseler hayat içinde kendi kendime öğrendim, dersin.”

“Çok sağ ol, çok minnettarım.”

Tahmine sigarasından derin bir nefes aldı, sözlerine devam etti.

“Biliyor musun, erkeğin kıskanmaması kadını aşağılık hissettirir. Eşinin ona karşı kayıtsız kaldığını görünce kendisini sevmeyi, bu yüzden kıskanmadığını düşünür. Ya da eşime göre ben çok çirkin, yüzüne bakılmaz biriyim ki beni it de yemez, diye düşünür. Anladın mı? Nasıl derler, haddi aşmadan, ölçüyü kaçırmadan işin doğası gereği biraz olsun, kıskanmak gerek.”

“Senin eşin öyle mi yapıyor?”

Tahmine onun sataşmasını duymazdan geldi.

“Sana bir ders daha vereyim,” dedi. “Hiç olmazsa bugünkü seferimizden yeni bir şeyler öğren. Eğer karın, ona ihanet ettiğini anlarsa sel gibi coşup evdeki kabı kacağı kırar. Çok deli dolu biriye ateş vurup kendini yakar ya da ne bileyim gidip rakibi olan kadının saçını başını yolar, yüzünü gözünü tırmalar, üstünü başını yırtar. Yok eğer hâlden anlayan biriye, asaletli bir kadınsa, yumuşak huyluysa bunu dışa vurmaz, içine atar her şeyi, kendi kendini içten içe yer, yanıp tutuşur, kavrulur. Eşine kinlenir, kızar, nefret eder. Ama bu hislerin hiçbirisi hakaret değildir. Eşine karşı kadının hakaret, nefret, ikrah hissi sadece bir durumda ortaya çıkar. O durum kadının eşine

iharet ettiği durumdur. Eşinin de bunu bildiğini, bunu bildiği hâlde bilmezlikten geldiğini anlar. Bak işte o zaman kadın erkekten iğrenmeye başlar. Bütün diğerk hisler, gazap, kin, nefret de savuşup gider, söner, soğur. Ama bu his, iğrenme hissi bir ömür onun benliğinde kalır. Kadın artık o adama yaklaşamaz. Kurbağanın kertenkeleye dokunmaktan ürperdiği gibi tiksiniyorsin. Anladın mı?”

Tahmine elini yeniden Zaur’un saçlarına doğru uzattı ama hemen geri çekti.

“Olmaz olmaz,” dedi. “İyi ki tez aklıma düştü. Çünkü sen çok hararetlisin, saçına dokunsam, birden kaza yaparsın, arabaya kırk takla attırırsın.”

“Bütün bunlar benim için çok karmaşık şeylerdir, onun için de evlenmiyorum.”

“İyi yapıyorsun.”

Yine bir süre sessizlik oldu, sükût çöktü. İçi insanla dolu iki taksi hararetle korna çalarak onları sollamaya çalışıyordu. Zaur dikiz aynasına bakarak, gaza bastı. Arabanın camları zangırdadı. İki araba birbiriyle at başı ilerliyordu.

Şoför mahallinde oturan bıyıklı adam onlara bakarak sırtıyor, altın dişleri parladıkça güneş ışıklarını yansıtıyordu.

Tahmine “Oyun çıkarma,” dedi. “Niye inada giriyorsun? Bırak, geçip gitsinler... Sohbet ederek gidiyoruz, yavaş ol.”

Zaur yavaş yavaş ayağını gazdan çekti.

Her iki taksi de yanlarından kurşun gibi geçip ileri gitti. Kesik kesik korna çalarak zaferlerini kutladılar, uzaklaştılar.

Tahmine, “Ben, bizim iş yerinde çalışmaya başladığım uzun süre diğerk çalışanlarla anlaşımadım,” dedi. “Bana çok kaba geliyorlardı. İçlerinde sadece Nimet akıllı, medeni birine benziyordu. O da sürekli bir kaygı içindeydi. Sanki her zaman ne yapayım, nasıl yapayım, geçimimi nasıl sağlayayım, diye dü-

[illegible]

"Koristi mi to svoje iskustvo tu?"

... ..
... ..
... ..

"Sıkıyıklaştırmak" diye düşünürüm. Ne güzel! Bunu anlamak için ne yapmalı?

"Kendinizi demsiyorum. Mesele şu ki ben onlara çok yakın
anlıyorum muşum? Onların temayüllilerine, beşerelerine, sözle-
re, vakalarına, ironilerine. Onların eylemlerinin ve çocuklarının
tıpırım güclerini estere biliyorum. Hangi meselede nasıl bir
mesleki tutacaklarını, içki meclislerinde kimin şerefine, hangi
şifahi vafiyelerle içeceklerini..."

"Yeni kitabın ismi ne?"

"Eh, sen de tutmuşsun kötü insan! kulpundan, bırakmıyor-
sun. Dediklerinden de hiçbir şey anlamıyorsun. Sürekli 'kötü
insan', 'iyi insan...' Başka bir sözün yok mu?" Elini saçları-
na geçirip rıngarın savurduğu tellerini düzelitti ve devam
etti: "İttiriyada ne kötü insan var ne de iyi insan. Ömür öyle
bir vadece kötü insan veya sadece iyi insan olarak kal-
mıyor. Sürekli aynı yerde kalmaya insanın sabrı yetmez.

Görmedim mi?” İsmailik benden bu kadar gülsün diye gülmeye başladı. “

“Yok öyle deme. Neye kadar gülmeye hakkın var. Meraklı Dadaş dedi bir insanı.”

Selçuk’un ayağına gür gür dokunur. Tahmine güler.

“Ay vefatından. Benden bir almak mı istiyorsun?”

“Yok ben insanların övül hayatına katılmak istemiyordum.”

Tahmine’nin bakışından önce bir şaşkınlık okunur. Sonra bu şeyleri anlamış gibi “Ha, bazı şeyleri öğrenmek istiyorsun,” dedi. birden ciddileşti. “Bak, ben bir şey çok merak ediyordum. Zannediyorlar ki ben Dadaş’ın metresiyim. Güzel. Şimdi merak ediyordum. bu konuda sen ne düşünüyorsun? Sen! Zaur Zeynalov.”

“Zeynalov değil. Zeynallı,” dedi. “Ben mi ne düşünüyordum? Ne bileyim, bana öyle geliyor ki...”

“Sen de benim dünya güzeli olduğumu söyledin. Tamam, güzel. O zaman ben istesem, senin gibi yüzlerce genç başımda pervane gibi dolanır.”

Zaur keskin bir edayla “Varsın dolansınlar!” dedi.

“Ooo, boğazına takıldı anlaşılır. Tamam yüz olmasın da on olsun. Ama sen bir kişisin, bak, seni diyorum. Benden hoşlanıyorsun, öyle değil mi?”

Zaur, “Evet, hem de çok,” dedi ve öfkeyle gaza bastı. Araba zincirden boşanmış gibi ileri fırladı.

“Tamam, tamam, sakın ol. Dadaş benim neyime gerek, demek istiyorum. Yaşlı, kel, şişman, burnu da boru gibi üstelik. Ona işimin düştüğü, yardım beklediğim yok. Ya da ona karşı bir zaafım. Sadece iş yerinde amirimdir. Beni işten çıkarabilir, korkarım. Yani ben, başka bir yerde üç beş kuruş ekmek parası kazanamaz mıyım? Sigara ver bakalım,” dedi, sigarayı yakıp devam etti. “Çok sağ ol. Meşale şu ki Dadaş da bunu anlıyor, ahmak değil ki...”

Sigaranın dumanını halka halka arabanın tavanına üfürerek ekledi. “Dadaş bana, parmağının ucuyla da dokunmadı. Onda dokunacak hâl mi var? Ahı gitmiş, vahı kalmış! Ha, ha, ha.. Ama burada başka bir mesele var. Bu şayialar Dadaş’ın işine geliyor. Dedikodu da olsa, benim gibi güzel, gösterişli, genç bir kadının aşinası olmak onun gururunu okşuyor.”

Yolun kenarında birkaç kişi bekliyordu. Zaur’un arabasını görünce el kaldırdılar. Araba hızla yanlarından geçip giderken hoş gitmeyen sözlerle bağırdılar.

“Benden giden ne ki? Bu dedikodulardan dolayı Dadaş’ın gönlü hoş oluyor, yaşlı adamdır, bırak olsun.”

“Doğru söylemiyorsun. Benim duyduğuma göre ne zaman söz açılrsa Dadaş bunu inkâr ediyormuş.”

“Hay Allah, sen ne garip oğlansın böyle! Elbette inkâr edecek. O zamanlar ortada dedikodu yoktu, şayia yaratmaya çalışıyordu. Evet, evet... Bu düşünce, ondan başka kimsenin aklına gelmiyordu. Böyle bir şayia oluşması için kendisi gayret etti. Elbette, alttan alttan, büyük bir ustalıkla. Ne bileyim iş yerinden birlikte çıkmak, beni eve bırakmak, farklı anlamaya yol açacak ikircikli sözler, manalı bakışlar. Mesela odada, benimle kasten resmi konuşuyordu. Dışarda, yalnız yakaladığında ise uzun uzun sohbet ediyordu. Hem de fısıltıyla. Herkes de görüyordu. ‘Bunların ne meselesi var ki odada değil de böyle gizlice bir köşeye çekilip fısıltıyla konuşuyorlar.’ diyorlardı. Sonra başka şeyler de vardı. Ufak tefek ayrıntılar Akşam bize telefon ediyor, benimle, Manaf ile konuşuyordu. Bazen, biraz hastayım, belki yarın işe gelemem, diyordum. Evet, ertesi gün bunu diğerlerine şöyle haber veriyormuş: Tahmine biraz rahatsızlanmış, bugün işe gelmeyecek!”

“Tamam, sen de söz ustalığı eyleme, burada ne var ki?”

“Anlamıyor musun? Bu malumatı telefonla almadığını vurguluyor. Diğerlerinde ise onun bana çok yakın olduğunu, mahremim olduğunu, evime gelip gittiğini düşünüyor.

Yani ailenin içinden gelip iş yerinde haber veriyor...” Sus-tu ve biraz gergin şekilde ekledi. “Tahmine işe gelmeyecek! Güya başkası bu durumu telefon edip öğrenemezdi! Kibriti ver, sigaram sönmüş. Evet... Sonra da başladı dedikodular, ironiler, imalar. arif adamdır, kurnazdır Dadaş. O zaman da inkâr etmeye başladı. Hem de öyle canla, başla inkâr etmeye başladı ki meselelerden, dedikodulardan haberi olmayanlar da öğrendi. Uyuyanları da uyandırdı yani. Çoğu kez bu de-dikoduların dışında olanlara bile kendisi duyurdu hem de kuzu postuna bürünerek ayıptır, dedikodu yaymışlar. Tah-mine benim kızım yerindedir. Eşi falan duyarsa çok incinir, adamla aramızda tuz ekmek hakkı var falan filan. Sanırsın bundan daha namuslu adam yoktur. Hah, hah, haa!” Alay-la devam etti. “Namus düşkünü!” Bir süre sonra konuşmaya devam etti. “Evet... Sonunda herkes ‘Bu işin içinde bir bit yeniği var, ateş olmayan yerden duman çıkmaz’, diye düşün-dü. Ben de şaşırıp kaldım, ne yapacağımı bilmeden. Her sö-zümü, her hareketimi farklı şekilde yorumlamaya başladılar. Dadaş’a mihriban davransam ayrı dert, duyarsız kalsam ayrı dert. Her şeyi kötüye yoruyorlar, öküzün altında buzağı arı-yorlardı...”

Birden, garip bir düşünceye daldı Zaur, Tahmine’ye acıdı. “Bütün bu hafifmeşrepliğine, ezilip büzülmesine rağmen el-bette onun da kendi derdi, kederi var.” diye düşündü.

Tahmine “Elbette,” dedi. “Ben de istesem, yüz çeşit hileyle işin içinden sıyrılıp çıkarım. En kolayı da bir başkasıyla adımları çı-karırım. Dadaş da bön bön arkamdan bakakalı.”

Aniden gözleri, arabanın dikiz aynasında, Zaur’un kaygılı ba-kışlarına ilişti, bir an için zihninden, Zaur’u tarumar edecek bir düşünce geçti.

“Mesela,” dedi, “seninle seviştiğimiz konusunda şayia yayar-dım. Herkes de inanırdı. Çünkü maşallahın var, yakışıklısın, artist gibisin, hem de bekârsın. Hah, hah, haaa! Bana bak,

yoksa seninle plaja gelmeyi bunun için kabul ettiğimi mi düşündün? Allah aşkına doğru söyle, öyle mi düşünüyordun?”

“Kadın değilsin sen, şeytansın sen şeytan!”

“Bırak şeytan olayım. Deli şeytan var. Ama ben dertli şeytanım.”

“Nedir senin derdin? Dadaş mı?”

Tahmine bu sözleri de kulak ardı etti, cevap vermedi.

“Evet, çok şey yapabilirdim ama yapmadım,” dedi. “Çünkü ben insanların hepsini anlıyorum. Bu dünyada kime ne lazım, biliyorum. Dadaş’a sadece gönlünü hoş edecek kuru söz lazımdır. Yani ateşim olmasa da dumanım çıksın! Ne olacak ki? Bırak gönlü hoş olsun. Benden giden ne var ki?”

“Senden giden bir şey yok mu? Ama adın lekeleniyor!”

“Azizim,” dedi. “Adının lekelenmesinden korkanlar kimlerdir, biliyor musun? Öyle insanlar var ki temiz kalan sadece adlarıdır, kendileri ise çoktan çirkefe batmışlardır. Bu yüzden de aman adımız çıkar, lekeleniriz, diye sadece adlarını koruyorlar. Eğer ben kendimden eminsem, temiz olduğumu biliyorsam, başkalarının dediği umurumda olmaz.”

“Ya Manaf? O da mı böyle düşünüyor?”

“Ooo... Benim eşim çok farklı biridir. Dünyada eşi benzeri yoktur. ‘Ben karımdan eminim, içim ferah.’ diyor. ‘Tahmine aydan arı, sudan durudur, kısacası çok güzeldir. Güzelin arkasından konuşurlar, dedikodu yaparlar. Onu çekemeyen o kadar adam var ki...’ Allah aşkına doğru söyle, adamın söylediği yanlış mı?”

“Ne bileyim, belki de doğru söylüyor.”

Tahmine alayla Zaur’a baktı.

“Sen, onun dediğine, kendisinin inandığını mı sanıyorsun? Kalbinin derinliğinde, benim onu sevmediğimi, ona sadık olmadığımı biliyor. Ancak bu düşüncüyü beyninden kovmak, unutmak istiyor, reddediyor, bu konuda düşünmek bile istemiyor. Ama orada, yüreğinin ta derininde...” Parmağını

Zaur'un göğsüne doğru uzattı ve devam etti. "Bak burada bir kuyu var. Bu kuyunun dibinde kendi kendine 'Ne olacak ki... Ben de Tahmine'ye ihanet ediyorum.' diye kendini teselli ediyor. Hah, ha, ha..." Tahmine bir kahkaha attıktan sonra devam etti. "Ama ifritelerini bir görsen! Benden beş beterler ha! İkisini tanıyorum. Biri Bakü'de, diğeri de Tiflis'te. Herifin oğlu şehirlerarası çalışan nöbetçi Don-Juan sanki. Bence Moskova'da da bir şillik bulmuştur ama ben onu tanımıyorum. Çünkü sık sık bir bahane bulup kaçıyor Moskova'ya. Bak, şimdi bir aydır Moskova'da. Bir an önce dönme düşüncesi de yok. Günleri güzel geçiyor anlaşılan."

Tahmine arabanın aynasını kendine doğru çevirdi tembel tembel, rujunu sürdü. O dudaklarında pastel renkleri sevmiyordu. Parlak, kırmızı ruj sürüyordu her zaman, hem de öyle yoğun sürüyordu ki dudakları kat kat oluyordu. Rujun kapağını kapatıp çantasına attı.

"Ama zevkine tüküreyim, zevk sahibi değilmiş. Beni nasıl beğendi, nasıl seçti onu da bilmiyorum. Bakü'deki kırığı kuru ağaç gibi bir şey, apartman boyunda... Tiflis'teki ise pörtlek gözlünün biri, Allah göstermesin."

Zaur "Sen de bunları öyle sakın sakın anlatıyorsun ki..." dedi sorduğu sorudan utandı ve içinden "Zaur Kişi sen de galiba kaçınıcı asırda yaşadığını unuttun." diye söylendi.

"Eeh, bana ne! Kibriti ver hele. Sağ ol. İlk duyduğumda çok kötü olmuştum. Sonra alıştım, duyarsızlaştım. Bana keyif veren bir şey var ki Manaf benim bunlardan haberim olmadığını, hiçbir şey bilmediğimi sanıyor. Yanıma gelip ciddiyetle 'Seminere davet etmişlerdi. Beni bir haftalığına görevli olarak Tiflis'e gönderiyorlar.' diyordu. Bense iş yerinden bir haftalık izin aldığını biliyordum. Ne güzel, yarın gidersin, yol için ne hazırlayayım, diyordum. Ben, Tiflis'te de büyük hevesle onun için hazırlık yapıldığını biliyordum. Bir adam var, anlattı bana 'Kadının ikinci bir evi var.' dedi. 'İki odalı bir ev. Manaf telg-

raf çekip 'Geliyorum.' dediğinde, odalara özel halılar döşeniyor, yastıklar diziliyor, seninki geçmiş devrin beyleri, hanları gibi keyif çekiyor.' Sonra..."

Zaur başını çevirip Tahmine'ye baktı. Tahmine rimel sürüp hacimlendirdiği kirpiklerini kaldırdı. Birdenbire Zaur, onun gözlerinin ta dibini gördü. Sanki sahrada aniden kumlar akıp çökmüş ve iki kuyu açılmıştı, Tahmine'nin gözlerinden bir şeyler uçup gitmişti, gözlerinin derinliğinde, dibinde belki de dipsizliğinde zifiri karanlık bir kuyunun ağzı açılmıştı. Kalbin gizli derinliklerine açılan bir kuyu, uçuruma sürükleyen sarp bir yolun ağzı...

Zaur "Boş ver," dedi. "Anlatma. Başka şeylerden bahset."

"Anladım, Bu şekilde sohbetler senin zarif kalbine dokunuyor. Oysa kendini çağdaş düşünceli biri gibi göstermeye çalışıyordun; hayatın her yüzünü görmüş, feleğin çemberinden geçmiş, değirmenin oluğundan girip domuzluğundan çıkmış gibi davranıyordun..." Gözlerini kapatmadı ama gözlerinin içindeki kuyuların ağzı kapandı, gözleri yine her zamanki gibi işveli, şuh ve aydınlıktı... "Ne oldu Zaur? Böyle sohbetler hoşuna gitmiyor mu? Hayattır bu, oğlum, hayat demiyor musun, dinle!"

"İstemiyorum. Bu hayat değil, hayatın astar yüzüdür. Ben böyle sohbetlerden hoşlanmıyorum. Bunları anlatmak seni üzüyor, hissediyorum bunu, anlatma, ne gereği var..."

"Üzüyor mu? Tam aksine. Niye üzsün ki? Bunları anlatmak bana ağır gelmiyor, bunu bil..." Uzun süre yola baktı, sonra devam etti. "Ben Manaf'ı anlıyorum, gençliğinde yokluk çekmiş, ailesinin geçimini sağlamak için çok eziyet çekmiş. Şimdiyse yokluktan bolluğa düşmüş. Yaşı geçtikçe, gençlikte heves edip yapamadıklarını hayata geçirmek istiyor. Dünyada en yaman dert sonradan görmektir, görgüsüzlüktür."

Sigara dumanından boğuldu. Bir hayli öksürdü, güçlükle sakinleşti.

“Tiflis’ten dönerken de ona yol azığı koyuyorlar. Kap kacağı ya benden saklıyor ya da atıyor. Bir keresinde ya çok içmişti ya da keyiften aklını yitirmişti, şaşkınlıkla eve Asya’nın tabak çanağını getirmişti. Tiflis’teki kadının adı Asya’dır. Mavi bir tabaktı, benek benek beyaz nakışları vardı. Ben de alıp sakladım. Gelen sefer Tiflis’e giderken yol azığını o tabağa koydum. O an bir şeyleri anladı mı, bilmiyorum.”

“Ne bilsin adam, iki evin kap kacağını mı ezberlesin?”

“Yok, ezberlesin, demiyorum da hiç olmazsa Asya ona anlatsaydı.”

“Nereden biliyorsun. Belki Tiflis’e gittiğinde de senin koyduğün tabakları saklıyor?”

Tahmine kahkaha attı.

“Bak bu benim aklıma gelmemişti. Ay oğul, vallahi senin geleceğin parlaktır.” Sonra çılgınca ekledi. “Dünyada en çok nefret ettiğim şeyler riyakârlık ve yalandır...”

Pirşağı yoluna döndüler. Otobüs durağındaki bir adam uzaktan arabayı görünce el kaldırdı. Tahmine “Dur da alalım onu,” dedi.

“Bir bu adam eksikti.”

“Rica ediyorum, dur. Zaten bütün diyeceklerimiz bitti. Anlatacak mevzumuz kalmadı, hiç olmazsa adamı arabaya alalım, bakalım ne istiyor.”

Zaur frene bastı, Tekerleri yolda sürünen araba zorla durdu. Adam köylü kılığındaydı. Yanında çarşafli bir kadın da vardı. Araba durur durmaz adam sepetini kaptığı gibi arabaya doğru ilerledi.

“Gardaş,” dedi, “bizi de Pirşağı’ya kadar götürür müsün?”

“Gel, götürelim,” dedi Tahmine. “Bak, nasıl da yorulmuşlar.”

“Geçin, oturun,” dedi.

Adam karısına seslendi, sonra yüksek sesle bağırdı. “Buraya gel, Alimerdan!”

Duraktan uzun boylu bir oğlan çıktı. Aksaya aksaya arabaya doğru yürüdü.

Zaur “Ancak iki kişilik yer var,” dedi ve Tahmine’ye doğru bakıp ekledi. “Ben sadece iki kişiyi alabilirim. Trafik polisi çevirirse zorda kalırız. Sen nereye gidiyorsun, bunlar kim? Sen de biliyorsun, polis size de soracak.”

Oğlan aksaya aksaya arabanın yanına ulaştı. Zaur tekrar adama döndü.

“Amcacığım,” dedi, “iki kişilik yer var. Ancak ikinizi alabiliriz.”

“İkimizi mi? Ay oğul, bu üçüncü yoldaşı atıp mı gidelim?”

“Üçüncü kim?”

“Üçüncü mü? Gözümün ağı karası, biricik oğlum. Şehre imtihana gitmişti, şükür hepsini geçmiş, hepsinden de beş almış. Boyuna kurban olayım bunun.”

Zaur ellerini salladı.

“Tebrik ederim,” dedi, “gözünüz aydın. Ancak... Arabada iki kişilik yer var.”

Alimerdan “Baba, ay baba, dedi. Bak otobüs geliyor...” dedi.

“Her zaman hoş haber alalım oğlum. Şükür... Bir saattir bekliyorduk.” Zaur’a döndü.

“Oğlum, affet bizi, sizi de yolunuzdan eyledik.”

“Allah affetsin...”

Hızla oradan uzaklaştılar. Tahmine “Radyo çalışıyor mu?” dedi. “Aç, bir şeyler dinleyelim.”

“Acele etme, birazdan...”

Tren yolundan kontrollü geçişi sağlayan bariyer otomatik olarak arabanın önünü kapattı. Araba çivilenmiş gibi olduğu yerde kaldı. Demir yolunun diğer tarafında da kamyonlar bekliyordu.

“Nedendir bilmiyorum, son zamanlar rüyamda sık sık bariyer görüyorum. Tıpkı bunun gibi, çizgi çizgi renkleri vardı...”

Zaur “Sen de bir alemsin ha!” dedi. “Görecek başka bir şey bulamadın mı? İnsan rüyasında bariyer görür mü?”

“Demek ki görürmüş. Önceleri hep yol görüyordum, upuzun yollar. Gittikçe gidiyorsun, gittikçe gidiyorsun. Ama varıp bir menzile ulaşmıyorsun. Bu aralar da bariyer görüyorum.”

Uzaktan tren göründü, yaklaştı, gürültüyle geçip gitti.

O gürültü içinde Tahmine’nin sözleri kesik kesik işitildi.

“Görüyorum...ne zaman... çizgi, çizgi...”

Demir yolundaki bekçi makarayı çevirdi ve bariyer yukarı kalktı, yol açıldı.

Demir yolunun her iki tarafında bekleyen arabalar ileriye doğru hücum ettiler. Zaur hemzemin geçitten ihtiyatla geçti, bomboş yola geçip gaza bastı. Araba hızlandıkça şiddetlenen bir rüzgâr doldu içeriye.

Tahmine “Üçüncü!” dedi. “Fikir verdin. Güzel söz, öyle değil mi? Deminden beri düşünüyordum. Bundan daha güzel söz bulmak zor. Sence? Pek çok manası var bu sözün.”

Zaur soruya soruyla karşılık verdi.

“Hangi sözde?”

“Hayatın anlamı da budur aslında!”

“Hayrola, Tahmine? Yine hayatın manasından dem vuruyorsun? Yoksa gönlünden filozofluk mu geçiyor?”

“Ne zannediyorsun? Benim filozof olduğumu bilmiyor musun? Hatta diplomam da var. Felsefe bölümünü bitirdim.”

“Yok canım! Rüyamda görsem inanmam.”

“Sen rüya görmüyorsun ki.”

“Görsem de görmesem de fark etmez. Senin filozof olabileceğini asla tasavvur edemezdin.”

“Niye? Felsefe nere, Tahmine gibi yel beyin nere, diye mi düşünüyorsun?”

“Yok, ben öyle demek istemedim. Ama felsefenin kadın işi olmadığı düşünüyorum.”

“Yok, azizim, felsefe aslında kadın işidir. Daha doğrusu erkekler felsefeyi kitaplardan çıkarırlar, kadınlar karınlarından. Bağışla... Biraz kaba bir ifade oldu galiba... kırılmadın umarım... Sen coğrafya bölümünde mi okumuştun?”

“Evet.”

“Diyalektik dersi gördünüz mü?”

“Gördük.”

“Tez, antitez, sentez nedir, biliyor musun?”

“Beni imtihan etmek mi istiyorsun?”

“Yok, düşün bir. Birinci tez, doğru mu? İkinci onun aksi kutbu yani antitez. Üçüncüsü de ikisinin sentezi, öyle değil mi?”

“Tamam, ne var bunda?”

“Ne olacak? Bak, çocuk da sentezdir. Kadın tez. Erkek antitez. Çocuksa sentez. Bak, ben tezim, sen antitezsın...” birdenbire sustu.

Zaur, “İşe düştük,” diye düşündü. “Bunun böyle saftirik olduğunu nereden bileydin. O tez, ben antitez, çocuk da sentez. Bir çocuk eksikti!”

“Hiç düşünmedin mi Zaur? Dinin de felsefenin de türlü itikatların da temelinde ‘üç’ rakamı var? Çünkü hayat tez, antitez, sentez üçlüsünden ibarettir. Üçüncü çocuk demektir. Netice, çıkış, yol, mana, mantık demektir. ‘Son’ demektir. Belki de bu yüzden çocuğu olmayan adama ‘sonsuz’ diyorlar. Sonsuz! Dehşet veren bir söz, öyle değil mi?”

“‘Çocuk, çocuk’ diye tutturmuşsun. İyi de senin neden çocuğun yok?”

“Benim mi? Ha, ha, ha. Benim ha? Azizim, bütün bu dediklerim teorik mülahazalardır. Ben çocuk doğurayım! Deli miyim? Üç günlük dünyadır azizim. Gez, dolaş, keyfini çıkar.”

“Manaf da mı böyle diyor?”

“Manaf mı? Yok, Manaf şüphesiz çocuk ister. Erkeklerle ne var ki? Onlar eziyet mi çekiyor? Ama ben? Bana yazık değil mi ki, genç ömrümü çocuk zırlıtısıyla çürüteyim? Yok, azizim, çocuk sahibi olmak, çocuk büyütmek bana göre değil. Bizim komşumuz bir kadın var, adı Medine. Görüyorum, çocuk kadıncağızı canından bezdiriyor, canını boğazına getiriyor her gün. Şimdi üç yaşında. Medine’ye göz verip ışık vermiyor. Eşi de zavallı kadını terk edip gitmiş.”

“Terk mi etmiş?”

“Evet. Daha iki yıl dolmadan. Çocuk doğduktan altı ay sonra. Bir yandan namertliktir bu. Bir yandan bakınca da adamın başını alıp kaçtığını düşünüyor insan. Çocuk aman vermiyordu ki! Gün boyu, yirmi dört saat ağlıyor...”

Yine sessizleştiler. Deniz henüz görünmüyordu. Ama sanki denizin nefesi, havası, kokusu hissediliyordu.

“Çocuk doğmadan önce eşi Medine’yi çocuk istiyorum, diye duvara tırmandırıyormuş. Sonra bir gün Medine hamileyim dediğinde eşinin neredeyse kalbi duracakmış o anda. Ertesi gün kurban kestirmiş. Medine ‘Dokuz ay başımda pervane gibi dolaştı, gelip kulağını karnıma koyardı, bebeği dinlerdi, çocuğun hareket edip etmediğini anlamaya çalışırdı, hatta dakikalarca, dikkatle dinlerdi, durmuş saati dinler gibi...’ diyor-du.” Her zaman olduğu gibi, birden sustu, sohbeti yarıda kesti. Bakışları yine arabanın dikiz aynasında çakıştı. Tahmine’nin gözleri uzaklaşmıştı. Çok çok uzaklara bakıyordu, ayrı bir âleme çekilmişti. Susması gibi yeniden konuşmaya başlaması da aniden oldu. “Benim babam saat tamircisiydi. Hatırlıyorum, eve bozuk saatleri getirir, tamir ederdi. Sonra işleyip işlemediğini anlamak için kulağına tutup dinlerdi. Saatin doğru çalışıp çalışmadığını sesiyle tayin ederdi. Bak, Medine’nin eşi de karısının karnını böyle dinlermiş. Bir filmde izlemiştim, köylüler de toprağı dinliyorlardı. Babamı hatırladım. Jeologlar da

bazen kulaklarını koyup yeri dinliyorlar. Bak, unuttum, sen de jeologdun, öyle değil mi?”

“Evet, doğru.”

“İyi de jeologlar dağda taşta olur, senin yayınevinde ne işin var? Sen niye orada çalışıyorsun?”

“Bu, uzun mesele. Sonra anlatırım... Demek ki Medine’nin eşi karısının karnını dinledikten sonra, ne duyduysa, çocuk doğunca kaçıp gitmiş!”

“Yok, çocuk doğduktan altı ay sonra. Anlattım ya.”

Artık denizin sesi, nefesi daha açık duyuluyordu. İndi denizin nefesi, havası aydın duyulurdu.

“Medine anlatıyordu. Hamileyken eşi çocuğun sıcaklığını hissediyormuş... Sanki karnında soba gezdiriyorsun, diyormuş.”

“Demek seyyar soba taşıyormuş Tahmine. Dokuz ay boyunca yedek pili de varmış.”

“Gülme! Bak, bugün sana ne kadar şey öğrettim.”

“Evet. Özellikle de jinekoloji açısından. Yarından itibaren gidip doğumevinde çalışabilirim.”

Elini uzatıp radyoyu açtı. “Araz” programı yayındaydı. Sonra kadın spikerin sesi duyuldu.

“Dıt! Dıt! Dıt! Saat on yedi... Burası kısa dalga, bin üç yüz metre, Bakü radyosu. Şimdi haberler... Birleşmiş Milletler Teşkilatı Güvenlik Şurası sabah toplantısında....”

Tahmine elini uzatıp radyoyu kapattı.

“Ben her zaman şunu düşünüyorum, biliyor musun? Ama gülme. Bak, çocuk dünyaya gelir gelmez ağlıyor, öyle değil mi? Acaba ana karnında niye ağlıyor?”

Zaur cevap vermedi. Dönüp Tahmine’ye baktı, başını salladı. Tahmine hırıldadı.

“Tasavvur edebiliyor musun? Sokakta bir kadın, karnı burnunda üstelik. Karnını sıvazlıyor. ‘Ağlama, yavrum, ağlama’ diyor...”

Tahmine eliyle kulağını çekti, arabanın camına vurdu.

“Şeytan kulağına kurşun,” dedi. “Allah göstermesin!”

“Tahmine, değiştir mevzuyu. Başka şeylerden konuşmamız mümkün değil mi?”

“Başka şeyler mi? Tamam, şimdi sana gülünç bir şey anlatacağım. Eşi Medine’yi terk etmeden önce...”

“Yine mi Medine?”

“Yok, bekle, şimdi başka bir şey anlatacağım. Adam Medine’yi terk etmeden önce odaları ayırdılar. Biri Medine’ye kaldı, biri de kocasına. Sonra adam odasını değiştirdi, ama bir müddet komşu oldular. Medine anlatıyordu. ‘Bir gün Refik’i uyutmuştum, yaz günüydü, balkona çıkmış şarkı söylüyordum...’ Medine eğlenmeyi çok seven, hep söyleyip gülen bir kadındır. Bahtsız kızın güzel de sesi vardı. ‘Kokunu yastığından alırım, sensiz’ adlı şarkıyı söylüyordum, diyordu. Dalmıştım, şarkıya bir de baktım ki diğer odada öksürüp sesini duyuruyor. Dedim ki kendi kendime, derdim sana gelsin. O, şarkıyı kendisi için söylediğini sanıyordu. Güya onun kokusunu yastıktan alıyordum. Başına kül elensin, hâlbuki her zaman nargile tütününü gibi kokardı. Ölümün görmediği, dedim. Ne uzatayım, girdim içeri evde ne kadar yastık varsa hepsinin yüzünü çıkarıp yıkadım, serdim onun odasının kapısının ağzına...’ Niye gülmüyorsun Zaur, komik değil mi?”

“Acayip arsız kadınmış!”

“Yaman arsızdır. Bir bakıyorsun, eşini yaş yıkıyor, kuru seriyor, sövüyor, ne bileyim kargış ediyor, sonra başlıyor oğlunu öpmeye, dişlemeye. ‘Kurban olayım buna, koca neyime lazım, babam da budur, kardeşim de eşim de...’ diyor. Bir de bakıyorsun gözlerinin yaşı kurumadan alıp çocuğu, düşüyor ortalığa, başlıyor gerdan kırarak oynamaya...”

“Nihayet geldik, işte deniz.”

Henüz tamamlanmamış tablo gibiydi deniz. Sanki ressam sadece birkaç çizgi çekmişti keten üstüne. Sahilin yüksekliği,

ufuk çizgisi, nokta nokta kayalar. Topu topu iki renge el atmıştı. Gökyüzü ve deniz için maviye, kumları için de sarıya... Sanki ketenin üstüne işlenecek daha çok şey vardı. Gökyüzüne pare pare bulutları, denize köpüklü dalgaları eklemek mümkündü. Gökteki martıları, sahildeki elvan köşkleri, sudaki beyaz yelkenleri... Kıyıda, denizde yüzen adamları da tabloya çizmek mümkündü. Ancak henüz bunlar yoktu tabloda. Ne dalgalar vardı ne yelkenler ne martılar ne de adamlar.

“Bak, bu yol Pirşağı’ya gidiyor ama sen bu tarafa dön. İşte böyle, şimdi bu yolu takip et, sür. Gidip benim dediğim yere çıkacaksın.”

Araba toprak yolda silkelenerek ilerlemeye başladı.

“Daha çok gidecek miyiz?”

“Geldik, tamam, dur burada.”

Sivri, dişlenmiş gibi duran kayalar bu plajı sahilin diğer bölümünden ayırıyordu. Burası çok ıssız, gizli bir yerdi, hem de çok tenha. Toprak yol da doğruca sahile geliyor, kumların içinde bitiyordu.

Arabayı durdurup kumsala indiler. Tahmine ayakkabılarını çıkarıp eline aldı. Narin kumlar ayaklarını gıdıkladı. Sanki o anda çok uzaklarda kalmış garip bir diyara; çocukluk ülkesine düştü. Boğazına düğümlenen kahırdan ılık, duygusal bir dalgayla boğulacağından korkarak derhal kendini topladı, gönlünde uyanan, başkaldıran hatıraları süpürüp attı.

“Çantayı bana ver,” dedi. Arka camın önündeki fotoğraf makinesini görünce çocukluk ülkesinden kaçıp bu mevzuya sığındı.

“Fotoğraf çekiyor muydun?”

“Ara sıra. Makineyi çoktan unutmuştum, arabada kalmıştı.”

“Yanına al, fotoğrafımı çekersin.”

“Yok, azizim, ben bu işe giremem.” diye geçirdi içinden Zaur.

“Ey Tahmine, Zaur Kişi senin zannettiğin oğlan değil. Fotoğ-

raf belgedir. Benim de ardımda belge bırakmak hoşuma gitmez.” Dalgakıranı doğru vardılar. Zaur elini suya sokup “Su çok harika,” dedi ve soyunmaya başladı.

Bakır gibi bronzlaşmış bedeni boynundan topuklarına dek kastan ibaretti. Adaleleri her hareketinde kasılıp gevşiyordu. Zaur da kaslarının bu adale oyunundan ve bu oyunun yarattığı manzaradan haz alıyordu.

“Sen niye soyunmuyorsun?”

“Ben denize girmeyeceğim.”

“Niye?”

“İstemiyorum.”

Öyle kararlı bir sesle dedi ki bunu, Zaur ısrar edemedi. Artistik bir hareketle ellerini toprağa koyup iki takla attı. Bu hareketi birkaç kere daha tekrarlayıp hopladı, zıpladı. Sonra denize daldı.

Deminden beri gözlerini ondan ayırmayan Tahmine elbiselelerini çıkarmadan denize girdi, su dizine çıkana kadar ilerledi.

Zaur bir iki kez suyun içine daldı. Dalıp çıktıkça haftanın, işin, yolun yorgunluğundan kabuk kabuk sıyrılıyor, arınıyordu. Suyun yüzeyde rüyalarca ılık, derinlerde serin dalgaları tenini okşuyor, adalelerinin gerginliğini, sinirlerini çözüyor, onu sakinleştiriyordu. Ninesinin sözlerini hatırladı. “Halıyı yatımına göre sıvazlarlar.” Sanki deniz onu yatımına göre sıvazlıyor, okşuyor, dinlendiriyordu.

Yüzerek uzaklara gitti, sahil küçüldü, araba sarı fonda yeşil bir lekeye dönüştü. Tahmine görünmez oldu. Zaur boy verdi ama çok derindi. Denizin azametli genişliği, sınırsızlığı, çarşaf gibi dalgasız düzlüğü, suyun sakinliğinin baş döndüren ahengi bir an onun üstüne kâbus gibi çöktü, tedirgin etti.

Lakin derhal kendini toparladı. Uzun yıllar boyunca yaptığı antrenmanları, yüzme kabiliyetini hatırlayıp sakinleşti, rahatladı. Bu hissin, tahmin edemediği derinlikten ve bir denizin

sonsuz enginliğinden kaynaklandığını anladı. Kollarını açtı, suyun üstüne çarmıha gerilmiş gibi uzandı. Gökyüzüne, gökte dolaşan seyrek bulutlara baktı. Tahmine'yi düşündü. Onun tarifsiz güzelliğini, boyalı dudaklarını, sürmeli gözlerini, uzun ayaklarını. Gülüşündeki, sesindeki, kokusundaki kadın cazibesini. Hasiyetindeki garipliği, özgünlüğü, konuşmalarının dağınıklığını, mantıksızlığını...

Sevdiği ve ısındığı diğer kadınları hatırladı ve kendi kendine itiraf etti. Hiçbiri Zaur'u bu derece etkilememişti. Tahmine'nin de ondan hoşlandığına emindi. "Tamam, eğer durum buysa, biz sadece birbirimizin olamaz mıyız?" diye düşündü. "Niçin bu tabii, insani isteğe bir don giydirmek zorundayız. Ne bileyim his, duygu, muhabbet, intizar... bilmem ne kadar tumturaklı sözler, boş laflar. Bu kadar yersiz, boş, saçma söze ne ihtiyaç var? Kime, ne için gerek bu sözler? Ya bu kadar konuşmak? Bunca sözü sarf etmeye ihtiyaç var mı? Eğer her ikimiz de bunu istiyorsak, bu olmalıysa, mutlaka olacaksa, ikimizin de inanmadığı bütün bu sözler kimin nesine gerek? Benim de onun da ihtiyacı yok bunlara. O zaman kime lazım? Burada bizden başka kim var ki? Hiç kimse... Ancak işin tuhafı da şu ki ikimize de lazım olmayan bu sözler söylenmelidir. Sanki burada gözle görünmeyen biri var ve onun hatırına, onun gönlünü hoş etmek için söylenmelidir. Garip değil mi? Yoksa bu da bir moda mı? gelenek mi?"

O, Tahmine'nin yol boyunca bütün konuşmalarını da bu geleneğin ya da modanın basit bir göstergesi olarak kabul ediyordu. "Bu geleneğe göre, önce mutlaka sağdan soldan konuşmak gerek." diye geçirdi içinden. "Böylece benim aklımda asla başka şey yok, düşüncesini karşı tarafa yansıtmak istiyorlar. Başlıyorlar... Yok, aksine, bu benim aklımın ucundan da geçmedi. Sen ne konuşuyorsun? Yok, asla öyle değil, falan filan... Bu yalan, riyakârlık kime, ne için lazımdır? Ben dedim ki plaja gidelim. Ben o sözleri dedikten sonra, sen bunu kabul ettikten sonra biz bunca saat ne konuşursak konuşalım, ikimizin

düşüncesindeki de sadece budur. O zaman bütün uzun mukaddimeler, uvertürler, bu işe kırk çeşit don biçmek, komedi değilse nedir? Hiç olmazsa benimle denize girseydi. Belki denizde insan yarı çıplak olduğu için, sözlere, isteklere de türlü elbiseler giydirip bezemeye gerek olmazdı. Belki denizde, bu boş sözler olmadan da vakit geçirirdik. Gel sana yüzmeyi, öğreteyim, derdim. Dokunurdum, kucaklardım, bağrıma basardım... Şimdi bütün bu merhaleleri sahilde nasıl geçeceğiz? Saçların ne güzel, izin ver sıvazlayayım mı diyeceğim? Diyelim ki elini saçına attın, sonra boynuna, sonra birden coşup sarıldın, sonra ihtirasın sel gibi coştı. Sonra... tüüh senin yüzüne!” Sahile doğru yüzmeye başladı. Tahmine görünmüyordu. Sahile çıktı, sağa sola baktı, göremedi. “Başımıza iş açtık!” diye düşünüp seslendi.

“Tahmine!”

“Buradayım.”

Başını kaldırıp kayanın zirvesinde Tahmine’yi gördü.

“Dikkat et, düşersin!”

“Korkma. Fotoğraf makinesini al. Bak, burada benim fotoğrafımı çek.”

“Tamam.”

Makineyi aldı, poz sayacına baktı. Film çoktan bitmişti.

“Kıpırdama,” dedi, “hareketsiz dur. Tamam, harika.”

“Böyle de çek. Bak bu şekilde.”

“Tamam, hop, bitti. Artık gel buraya.”

Tahmine kayaların üstünden keçi gibi seke seke aşağıya indi.

Zaur sırtüstü yere serilmiş, güneşleniyordu. Nefes alıp verdikçe kıllı göğsü bir kabarıyor, bir iniyordu. Sonra yüzüstü döndü, toprağa serilip kuma kuyu kazmaya başladı.

Tahmine çantasını açıp yufka ekmek, yeşillik, kırmızı turp, peynir çıkardı. Küçük sofraya bezini serdi.

Her zaman güzel sofraların gediklisi olan bu meclisler güzeli öyle maharetle sofraya açıyordu ki... Zaur onu, sonsuz bir şaşkınlıkla seyreliyordu.

“Ben, senin böyle kibar bir ev hanımı olduğunu bilmiyordum doğrusu.”

“Yol boyunca söyledim. Yine tekrar ediyorum. Sen pek çok şeyi bilmiyorsun. Mesela, bu çantada sana ne sürpriz hazırladığımı da bilmiyorsun!”

Zaur’un parmakları, kazdığı kuyuda suya ulaştı. Başını kaldırıp sordu.

“Ne sürprizi?”

Tahmine cevap vermeden elini çantanın içine soktu. Koyu renkli bir şişe çıkardı.

“Moskova’dan getirmişt看,” dedi. “Bir yıldır saklıyordum, senin kısmetinmiş. Fransız konyağıdır. Konyağı bu mezelerle içmek olmaz ama geçti daha, ne yapayım?”

Zaur, “Vallahi, pekmez aldım, bal çıktı.” diye düşündü ve kendi kendine şaka yapar gibi söylendi, güldü. “Bak Zaur Kişi, evlenmek, boşamak sohbeti olmasın.”

“Öyle kendi kendine niye gülüyorsun?”

“Hiiç. Tahmine, vallahi senin eşin yok bu dünyada.”

Sonra güneş yavaş yavaş solmaya başladı. Kızıl gurup, denizi de paslı demir rengine bürüdü. Sonra içtiler. Bir daha içtiler. Bir daha. Bir daha. Sonra bulutlar arasından ay çıktı.

Sonra Zaur kolunu Tahmine’nin boynuna attı. Tahmine onun kolunu şal gibi boynundan attı.

“Dur,” dedi. “Dur. Sen fotoğrafçısın. Muhabbetin, fotoğraf filmi gibi karanlıkta açılması gerektiğini de bilmiyorsun.”

“Gel, bu gece burada kalalım,” dedi.

Zaur toplam dört kadeh içmişti. Geçen ay iki yüz manat verip arabasına, zorbela dört tane lastik aldığını düşündü. “Bu ıssız

Çölde kalsak, gece gelip arabayı soyup soğana çevirirler.” diye düşündü. “Elbette ben sporcuyum, karateden derecem de var. İki, üç kişi gelseler bir hamlede yere sererim. Ama silahla ya da kalabalık gelirlerse?”

Sonra bir kadeh daha içti ve “Güzel fikir,” dedi. “Bu gece burada kalabiliriz.”

Sonra Tahmine çocukluğundan bahsetmeye başladı. “Üçüncü sınıfta okuyordum, bir arkadaşım vardı. Bana karı koca ilişkisinden ve bunun sonucunda çocukların doğmasından bahsetti. Ahmak, dedim ona. Senin annenle baban o dediğini yapmış olabilir. Ama benim annem ve babam asla öyle iş yapmazlar. O, sırtarak yüzüme baktı, güldü. ‘Ahmak sensin!’, dedi. ‘O zaman sen nasıl dünyaya geldin? Nasıl?’ Ben onunla dalaştım, küsüştük. Ama düşününce doğru söylediğini anladım. Aklıma bin türlü kötü düşünce geldi. Bir süre annemle babamın yüzüne bakamadım. ‘Kızım sana ne oldu?’ diye soruyorlardı. Cevap vermiyordum. İçimden ‘Size ne? Ne olduysa oldu, nefret ediyorum sizden, utanmazlar,’ diyordum.”

“Yine karı koca ilişkisinden, çoluk çocuktan bahsetme. Bu kadehi senin sağlığına içiyorum,” dedi.

“Ben de senin sağlığına,” dedi Tahmine. “Çocuk yapmak istemiyorum ama senden bir çocuğum olsun isterdim.”

“Kusura bakma, olmaz,” dedi Zaur. Sonra ekledi. “Maalesef tuzumuz yok, turpu tuza batırıp yemenin ayrı bir lezzeti oluyor.”

Sonra yıldızlar çıktı. Tahmine “Sanki göğ e tuz serpmişler,” dedi. “Tuzu senin için serpmişler, turpu batır yıldızlara, ye...”

Zaur, “Yıldızları istediğ in gibi tasavvur etmek mümkün,” dedi. “Mesela çekirdek!”

“Elbette, mümkün, gel yıldızları çekirdek gibi çitleyelim.”

Sonra her yer koyu bir karanlığın esiri oldu ve Zaur, Tahmine’nin elbisesindeki düğmelere uzandı. Tahmine onun elini kenara çekip “Dur, sana bir masal anlatayım.” dedi.

“Masal istemiyorum, seni istiyorum.”

“Bu masal benim hakkımda! Bu masalı ninem anlatmıştı, çok önceden. Aslı ile Kerem’in masalı. Düğün günü Aslı’nın babası Aslı’ya bir elbise bağışlamış. Bak, benim bu elbisem gibi, yakadan dize kadar düğmeli. Meğer bu elbise tılsımlıymış. Gerdek gecesinde Kerem gelip bir bir düğmeleri açmış, son düğmeye gelince bütün düğmeler yeniden iliklenmiş.”

“Çok saçma bir masal! Kerem de avanağın biriymiş! Son düğmeye dek açmaya ne gerek var.”

“Asıl avanak sensin, masal ise dahiyane bir masal, üstelik de benim hakkımda, beni anlatıyor. Çokları öyle biliyor ki benim bütün düğmelerimi açıyorlar, son düğme kalıyor, ben ise yeniden yakama dek düğmelenip kilitleniyorum.”

“Önemli değil, hepsini de açarız!”

“Böyle dalga geçer gibi gülme, sana yakışmıyor, böyle güldüğünde sen de diğerlerine benziyorsun. Ama ben, senin onlardan farklı olmanı istiyorum. Kimseye benzememeni istiyorum. Senden bir çocuğum olsun, istiyorum. Çocuğum sana benzesin ama sen hiç kimseye benzeme.”

“Yine çocuk faslına geçtin ha! Madem çocuk istiyorsun, doğru da! Maşallah eşin sapasağlam. Yoksa eşin...”

Tahmine kadehi Zaur’un başına döktü ve hızlıca pişman oldu.

“O konyağa yazık oldu,” dedi. “Senin boş başına dökeceğime, içsem daha iyi olurdu, her şeyi unutturdum.”

Sonra Tahmine eğilip onun yüzünden öptü ve derhal kenara sıçradı.

“Vesselam,” dedi. “Bana yaklaşma. Eğer çocuk isteseydim on sekiz yaşındayken doğururdum. On sekiz yaşındayken bir çocuk aldırırdım ben. Benim ilk aşkımdı. İlk ve son aşkım...”

Anlatmaya başladı.

“On altı yaşındayken rastladım o adama. Adını söylemeyeceğim. Çünkü onu herkes tanıyor. Belki sen de tanırsın. Yok,

ahmak, elbette, Dadaş değil, ne yapışmışsın bu Dadaş'tan? Dadaş onun yanında zibil sayılır? Dadaş onun tırnağı da olamaz. O, dünyalar güzeliydi. Ben onu melek, huri gılman, Yusuf-ı Kenan, ne bileyim, şehzade biliyordum. Onun uğruna her şeyi yapmaya hazırdım. Onu görünce aklımı yitiriyordum, öl dese ölür, kal dese kalırdım. Bir gün hamile olduğumu anladım. Hem korkudan ödüm kopmuştu hem de seviniyordum. Gittim ona da söyledim, sevineceğini düşünmüştüm. Çocukları çok seviyordu. Hem de bana 'Bu yakınlarda ev alacağım, o zaman evleniriz.' diyordu. Haberi duyunca, bak, bu kâğıdın rengine döndü. 'Sen ne söylüyorsun!' dedi. Ayağıma kapandı, yalvarmaya başladı. 'Beni bedbaht eyleme, benim memlekette ailem, çocuklarım var.' Beni Ermenikent'e götürdü, doktorun yanına. Aldırdım çocuğu. Bu da benim hayat üniversitemdi. Eh, her neyse... Gel içelim."

İçtiler, sonra Zaur sordu.

"Ya Manaf?"

"Ne Manaf'ı! Bu Manaf seni neden bu kadar ilgilendiriyor, bilmiyorum. Manaf kim ki? Benim için Manaf bir hiçtir, sıfırdır, yok hükmündedir. Tiflis'te karısı çocukları var, gitsin onların yanına."

"Çocuğu da mı var?"

"Bir kızı var. Yedi yaşında. Bu yıl okula başlayacak. Çanta, kalem, defter alıp götürdü ona. Güya ben bilmiyorum. Saklıyor benden. Zamanında Manaf, benim derdimden ölüyordu. Ama ben ona pek ehemmiyet vermiyordum. 'Seni almazsam, kendimi öldürürüm.' diyordu. Sonunda bir gün beni canımdan bezdirdi. Dedim ki aç kulağını iyi dinle. Benim senden evvel bir sevdiğim oldu. Üstelik de onunla karı koca gibi yaşadım! Yüzüne baktım, acınacak hâldeydi. Yüzü kirece döndü, parmaklarını kulaklarına tıkadı, şimdiki gibi hatırlıyorum. Sonra elini yüzüne kapattı, bir müddet heykel gibi donup kaldı. Sonra çekip gitti. Üç gün boyunca ortalıktan kayboldu."

Üç gün sonra geldi. Ölüp ölüp dirilmişim, dedi. Gerçekten de üç gün içinde avurtları çökmüş, gözleri düşmüştü. ‘Benim için daha hiçbir şeyin önemi yok. Kabulümsün. İstersen şimdi gidelim nikâh salonuna...’ Hayır, dedim. Benim şartlarımı kabul et önce. Hiçbir zaman o adam hakkında bana soru sormayacaksın. Başka birinden öğrenmeye de çalışmayacaksın. Bu birinci şart. Asla bu konuyu hatırlatıp yüzüme vurmayacaksın... ‘Sen ne konuşuyorsun, elbette, kabul.’ dedi. Elbette. Daha bu konuda konuşmadık daha. İki gün sonra da doğruca nikâh salonuna gittik.

Düğünümüz olduğu akşam ona baktım, üzüldüm, acıdım. Çok kırgındı, mahcuptu. Bir gözü gülüyor, bir gözü ağlıyordu. Dedim ki ‘Şartımıza sadık kal. Ama sana bir şey daha söyleyeyim. O adam benim nişanlımdı. Düğünden bir hafta önce tartıştık. Çocukluk ettik... Biliyorsun, böyle şeyler olabiliyor... Ahmaklık ettik... Düğünümüze iki gün kala gitti denize attı kendini, boğuldu.’ Sanki o an dünyayı Manaf’a bağışladılar. Nerdeyse ayağıma kapanıp ağlayacaktı. Ay Allah, erkekler ne ahmak oluyor!”

Tahmine konuştuğça konuşuyordu. Zaur onun sesini duyuyor ancak sözlerini kavrayamıyordu. O, sırtüstü uzanmış yıldızlara bakıyordu, saçlarında kumların gece nemini, toprağın terini hissediyordu. Uzak yıldızlara bakıyor, denizin hışırtısını, Tahmine’nin sesini duyuyor ve Mehmet Nesir’in çok sevdiği ve sık sık tekrarladığı bir düşünceyi hatırlıyordu. “Doğru söylüyor Mehmet Nesir, dünyada en güzel sefer, içki şişesinin boğazından dibine doğru yaptığın seferdir. Bu sefere ikimiz çıkmışız. Gelip çatmışız şişenin dibine. Dibine çok az kaldı. Şimdi başka bir âlemdeyiz. Sıcak, mihriban, hoş, içki şişesinin dibi gibi kederli bir âlemdeyiz... Hoş nere, kederli nere? Eh, iyice kafam karıştı. Ah Tahmine! Tahmine!” diye geçirdi içinden.

Tahmine de düşünüyordu. Ama konuşa konuşa düşünüyordu. İçkiden değil, geçmişiyile sarhoştı. Sanki uzak geçmişi, hatıraları içip kafayı bulmuştu. Konuşmaları kanca gibi geçmişe

ilişiyor, aylar, yıllar öncesinde kalmış hatıraları çekip çıkartıyordu. Tahmine, insanın asla kalben ya da zihnen; düşünce veya duyguyla mutlu olamayacağını düşünüyordu. Mutluluk sadece tesadüfi, geçici duygulardan ibaretti onun için Unutulmuş bir heyecanın, bir sesin, sözün, dokunuşun aniden çıkan bir fırtına gibi hafızaya dönmesi...

Tahmine mutlu olduğu anları düşünüyordu. Ama bu mutlu anlar çok hızlı geçmiş, çok kısa sürmüştü. Bu yüzden zihninde canlandırması mümkün olmuyordu. Özellikle de içkiyle dummanlanmış zihninde... Ancak birkaç çizgi, renk, hadise anlık film kareleri gibi geçiyordu zihninden.

...Yaz gecesi, Pirşağı'daki bağ evi, yıldızlı gökyüzü... Tahmine küçük bir kız. Ninesiyle ilk akşamdan yatmış. Gece yarısı gelen seslere uyanıyor, karmakarışık sesler işitiyor, gelenlerin kim olduklarını anlayamıyor. Ancak akrabaları olduğunu, şehirden onlara misafir geldiklerini biliyor. Demek ki hepsi birden, sabah denize gidecekler. Kalbini sevinçli hisler bürüyor. Uyku onu yeniden kendi sularına çekip götürüyor...

...Her gün saat tam on iki sularında denizinle göğün birleştiği ufuk hattında uçaklar görünüyor. Denizin üstünden, çok yüksekte uçuyorlar, paraşütçüleri bırakıyorlar. Bembeyaz paraşütler gonca gibi açılıyor, çiçek çiçek mavi denize dökülüyor. Ninesi hâlâ sağ, yaşıyor.

...Sahil... Güçlü bir poyraz. Babasıyla kayanın üstünde duruyorlar, babasının bacağına sarılmış. Deniz dalgalarını bayrak gibi kaldırmış. Deniz gösteri yapar gibi dalga dalga üstlerine geliyor.

“Seni gördüm. Yıllarca görmeyebilirim. Ama senin var olduğunu bilsem, bu bana yeter. Varlığını uzaktan uzağa da hissedebilirim. Tıpkı sahil köylerinde yaşayanların denizi görmeseler bile hissettikleri gibi. Ancak, güzelim, bir gün gidip bakarsın ki deniz yok! İşte dehşet de odur.” Babasının uzun parmakları Tahmine'nin sağ elinin parmaklarını bir bir

okşuyor. Bir, iki, üç, dört, beş... Sonsuz bir şaşkınlıkla Tahmine'ye soruyor: "Güzelim, senin beş parmağın mı var?"

...Moskova. Biz Moskova'ya gittiğimizde 1 Mayıs Bayramı'nın arifesiydi. Havaalanından şehre geliyorduk. Caddeler, sokaklar, bütün şehir kırmızılar giyinmişti. Kırmızı bayraklar, kırmızı şiarlar. Taksiyle merkeze geliyorduk ve sürekli trafik ışıklarına yakalanıp duruyorduk.

Moskova'dan ayrılırken şehir yeşiller giyinmişti. Ağaçlar, otlar, sarmaşıklarla kaplı balkonlar. Trafik lambalarının yeşil ışıkları, yeşil yapraklar gibi, yağmurlu, güneşli sokaklara, havaalanına doğru yol alan arabamızın tekerleri altına serpilmmişti. Ne zaman içsem Moskova'dayım. Yağmur yağıyor. Yaz yağmuru. Gök gürlüyor. İnsanlar kaçışıyorlar. Yağmur diniyor. Hava açılıyor.

Altıncı katta bir ev, o evin penceresi... Pencerede uzun, beyaz, kırmızı, pembe glayöller.

Pirşağı... İkinci çağı, şehre giden elektrikli trenin siren sesi uzaklaşıyor, kayboluyor... Yazın son günü, sonbaharın ilk günü. Sahilde sakin, sessiz kumlar. Bozulmuş bağlar, ıssız bağ evleri. Bomboş sahil. Boz telgraf direkleri, derin sükût. Sessizlik...

Moskova... Sıcak, yumuşak halı döşenmiş oda. Hafif aydınlık, cılız bir ışık. Dışarıda tipi, kar, fırtına. İçeride yanan gaz sobası. Radyoda uzaktan gelen, kesik melodiler. Dinginliğe, huzura kavuşamayan tedirgin bir melodinin yorgun, bezgin kederi... Uzak denizlerin, fırtınalı okyanusların ötesinden gelen, tipili, boranlı hava ve radyo programda kâh kaybolan kâh işitilen bir ses. Arap kızının acıklı ezgisi. Sanki şarkıyı seslendiren gecenin kendisi. Uzun, kederli şark gecesi. Damarlarını dolaşıp keçe gibi ısıtan konyak. Beyaz yüнден dokunmuş gömleğiyle bir dünya güzeli...

"Neden korkuyorsun, deli, neden korkuyorsun?"

Tahmine hıçkırarak ağlamaya başladı.

Zaur onu avutmak istedi.

“Tamam, ağlamıyorum, sakın ol, geçer şimdi, sen aldırma,” dedi. “Sen kadınların gözyaşlarını çok da önemseme, biz kadınlar çoğu kez neden ağladığımızı kendimiz de bilmeyiz. Gel, içelim.”

Son kadehlerini içtiler.

“Mezemiz de bitti,” dedi Zaur.

“Bak, gökteki Ay’ı görüyor musun,” dedi. “Konyağın en iyi mezesidir Ay. Sen sağ tarafını dişle, sol tarafını bana sakla.”

İçtiler. Ayın bir tarafını Tahmine, bir tarafını da Zaur dişledi.

“Doymadık,” dedi. “Gel, yıldızlardan pilav pişirip yiyelim.”

Göğü denizin üstüne tutup yıldızları süzdüler. Pişirdiler, yediler.

Tahmine Zaur’un üstüne kum serpmeye başladı.

“Gel seni kuma gömeyim,” dedi.

“Daha çok gencim,” dedi. “Acı bana, anamı arkamdan ağlatma. Şimdiden niye gömüyorsun beni, hâlâ muradıma ermemişim.”

Sonra Zaur’un aklına bir şey düştü. Tahmine’ye anlattı.

“Bir gün karı koca denize gitmişler. Kadın hastaymış. Kum banyosu yapmak iyi geliyormuş. Adam karısını kuma gömmüş, sadece başı kalmış dışarıda. Kendisi de denize yüzmeye gitmiş. Hava biraz daha kararmış. Kadın da kumun içinde uyuyakalmış. Karanlıkta plajdan sessiz, farlarını yakmadan giden bir araba kadının başını görmemiş, basıp üstünden geçmiş, kadını ezdiğinden haberi de olmamış sürücünün. Adam denizden çıktığında karısının başının ezildiğini, kadının öldüğünü anlamış. Deliye dönmüş, karımı kendi ellerimle gömdüm, diye dizlerini dövmüş.”

Zaur başını kaldırdı, baktı ama Tahmine’yi görmedi. Sağa sola bakındı, kayalara, sahile, denize, göklere baktı.

Gökyüzünde Ay yeni doğmuş, yeni yıldızlar dizilmişti. Ay ışığında kayaların gölgeleri daha da uzamıştı. Sarı kumlar gümüş rengine çalıyordu. Ay denize açtığı gümüşten yolu pul pul ışıklarla döşemişti. Hiçbir ses, duyulmuyordu. Bir an Zaur'u soğuk terler bastı, vehme kapıldı. Deniz durmadan uğulduyor, uğulduyordu. Kumlar ürperiyor, ürperiyordu. Tahmine kayıplar âlemine çekilmişti sanki.

Zaur kalkıp üstündeki kumları çırpıp, sağa sola koştu. Kayaların oyuklarına baktı. Birden deniz tarafından bir mırıltı işitti. Dönüp baktı. Rüya gördüğünü zannetti.

Denizden çırılçıplak bir kadın çıkıyordu. Sanki Ay ışığından bir heykel yontmuşlardı.

İyice yaklaştığında, Zaur onun soğuktan titrediğini gördü. Bir an içerisinde onu kolları arasına aldı, kucakladı, kayaların altına götürdü.

Tahmine, "Seni istiyorum," dedi. "Çocuk istiyorum senden."

Zaur her şeyi, kendisi için çoktan belirlediği, kesin olarak kabul ettiği davranış kalıplarını, bütün yasakları, ikazları, tavsiyeleri, bütün çekinceleri unuttu. Her şeyi unuttu.

Bir an Zaur'un bütün varlığı, benliği, geçmişi, şimdisi, geleceği, babasının arabası, annesinin şehirde kalmasını isteyerek yayınevinde çalışması yönündeki ısrarı, geçmişteki bütün maceraları, bıyıklarına sinmiş bütün kadın öpüşlerinin kokusu, yağmur altında beklemeleri, gizli telefon konuşmaları, hissettiği bütün kokular, işittiği bütün nağmeler, okuduğu bütün kitaplar, ona gülümseyen bütün gözler, bakmaya çekindiği bütün gözler, çocukluk yıllarındaki yaramazlıklar, yetkinlik çağının hevesleri, spor müsabakalarındaki yarışlar, üniversite hayatı, idmanlar, uzak seferler, dersler ve imtihanlar, araba sürme ihtirası, hafızasındaki bütün sözler, isimler, telefon numaraları, damağındaki bütün tatlar, içtiği çeşitli sigaralar, kulağındaki sesler, bugün, dün, bu akşam, bu gece, denizin sesi, Ay, gökteki yıldızlar... Her şey, her şey birbirine girmiş, bir araya gel-

miş bütünleşmişti. İstek, ihtiras, heyecan dolu, bekleyen, acele eden, arayan bir bütünlüktü. Ve bu bütünlük, başka bir mucizeye, karanlık, gizli, dar bir vahdete kavuşmalıydı. Başka bir insanın bütün hayatını, geçmişini, şimdisini, geleceğini, fikrini, kalbini, kederini, ümidini, sevincini, aldanişlarını, çilesini, Zaur'un hiç bilmediği ve bilemeyeceği gizemli bir âlemi kendinde bütünleştiren vahdete kavuşturmalıydı, kavuşuyordu...

Zaur Tahmine'nin yüzünü, saçlarını, ıstıraplı gülüşünü kumların çerçevesinde; Tahmine Zaur'un yüzünü karanlık göğün, yıldızların çerçevesinde görüyordu. Ve bu an Tahmine varlığının her hücresiyle bu ihtirasın, bu bekleyişin, bu sancının, mutlaka neticeleneceğine, sona ereceğine, yeni bir hayata, yeni bir insana çevrileceğine, "İkisi"nin "Üçüncü"yü yaratacağına inanıyordu. Üçüncünün de her ikisinin hayatını, acılarını, sevinçlerini bütün istasyonlarda, havaalanlarında, odalarda, telefonlar beklemelerini; iş yerindeki mesleklerini ya da evdeki kaygılarını ve sadece ikisinin değil, onlardan önce olanların yani ecdatlarının varlıklarını, ömürlerinin son ve en önemli anlarını; belki Zaur'un annesinin saçlarının ya da Tahmine'nin babasının gözlerinin rengini kendinde toplamalı, aksettirmeli, temsil etmeliydi.

Ne kadar karmaşık gelse de insan sonunda kendisini çok kısa ve öz bir düstur ile ifade edebiliyor. Bu düstur çakmak taşı gibi, kibrit gibi başka bir düstura, başka çakmak taşına ya da kükürde dokunup bir kıvılcımı, yeni hayat kıvılcımını, yeni bir hayatı yaratıyor, dünyaya Üçüncüyü getiriyor.

Bu Üçüncünün de kendi hayatı, ağrıları, hevesleri, meyilleri, anlayışları, zevki, kederi olacak ve o yine başka birine rastlayacak ve yine...

"Azizim, canım, gözüm, ciğerim, varlığım..."

Tahmine sanki nefesiyle sözlere kor ateş döküyordu: "Sevgilim, yârim, eşim, güzelim, bir tanem..." Tahmine boğuluyordu. İnliyor, söz arıyordu: "Canım, ciğerim, gözüm..." Sevgi sözleri bitiyor nihayet: "Ahmak, deli, köpek, eşek, aygır..."

Zaur'un dudaklarında, Tahmine'nin dudaklarının, teninin, rujunun, pudrasının kokusu ile bir de deniz suyunun, rüzgârın, kumların tadı birbirine karışmıştı.

Tahmine Zaur'un başını olanca gücüyle yüzüne yapıştırdı. Sigarayı duvara basıp söndürür gibi alevlenmiş dudaklarını Zaur'un dudaklarına yapıştırarak söndürmek istiyordu.

“Seviyor musun beni, seviyor musun,” diye Zaur telaşla fısıldıyordu.

“Oğlumuz olacak, Zaur, oğlumuz, oğlumuz...” arabada oturmuş, inliyordu. “Zatürre olmuşum. Allah, Allah, ölüyorum,” diyordu.

Zaur ise “Düz yola bir çıkabilseydim, diye düşünüyordu. Sonrası kolay. Bu karanlıkta kuma batsak, yardımımıza kimse de gelmez, sabaha kadar burada kalırız”.

Saat gecenin ikisiydi. Kalıp sabahı beklemek olmazdı. Tahmine'nin hâli haraptı. İhtiras ateşi söndükten sonra, konyağın dumanı Zaur'un başından çekildikçe, “Ben ne işe düştüm?” diye söyleniyor, bir türlü sakinleşemiyordu.

“Üşüyorum, üşüyorum,” diye yumak gibi sarılan, büzüşen Tahmine Zaur'a sokuluyor ancak yine de ısınamıyor, sızlıyordu: “Üşüyorum, üşüyorum”.

Zaur önce gözlerine inanmadı. Önde kırmızı ışık görmüştü. Bir kamyonun arka stop lambalarıydı. Bu ışığın ucundan tutup takip etmeye başladı. Yaklaşık yüz metreden sonra şoseye çıktılar. Zaur rahat bir nefes aldı. Saat üçe doğru şehre ulaştılar. Uyuyan şehrin mağazalarındaki vitrinler ışıklıydı ve bu ışıklarda son derece mihriban, hoş, sıcak bir merhem vardı.

Tahmine'nin titremesi de kesildi sanki. Daha titremiyordu.

“Sigara ver bana...”

Zaur cebinden paketi çıkarıp ona uzattı.

“Al, son sigaramdır.”

“Son sigara mı? O zaman sen iç.”

“Yok, evde var, sen al.”

Tahmine sigarayı dudakları arasına aldı.

Radyoda gece konseri vardı. Konser galiba bir gece kulübünden yayınlanıyordu. Bir erkek sanatçı hazin sesle bir şarkı okuyor, sunucu yabancı bir dilde espriler yapıyor, insanlar gülüşüyor, alkışlıyorlardı.

“Kibrit yok mu?”

Zaur ceplerini yoklayıp kibrit kutusunu buldu, çıkarıp Tahmine’ye verdi. Tahmine kibrit çöplerini bir bir çıkarttı.

“Hepsi de yanmış bunların” dedi, kutuyu arabanın camından dışarı fırlattı.

“Başka kibritim yok.”

Zaur Tahminegilin evinin önünde durdurdu arabayı. Tahmine kapıyı açtı, çantasını aldı ve “Belki de endişe edeceksin ancak korkma, için rahat olsun. Kaç kez burada doktora gittim. Moskova’ya da bu mesele için gitmiştim. Orada en iyi uzmanlara muayene oldum. ‘Senin bir daha çocuğun olmaz, mümkün değil.’ dediler. Evet, işte böyle azizim, al bu sigarayı, zaten kibrit de yok.”

Zaur ağzını açmaya fırsat bulamadan Tahmine ağzındaki sigarayı onun dudakları arasına soktu.

“Gelme, gerek yok,” diye aceleyle kapıya doğru koştu, dönüp tekrar el salladı, güldü. Hiçbir romantizm yoktu bu gidişte. Tahmine karanlığın içine girip gözden kayboldu

Zaur arabayı çalıştırıp gaza bastı. Uyumuş şehrin insansız, sessiz sedasız sokaklarından, neon ışıklı vitrinlerin önünden geçip gidiyordu Radyodaki gece konseri bitmiş, radyo da susmuştu.

Bir an Zaur, ağzındaki bu sigarayla dünyada tek başına kaldığını zannetti.

Aksi gibi kibrit de yoktu...

Zaur'un Tahmine'ye Mektubu

Tahmine! Ben bu mektubu şimdi yazıyorum. Senden ayrıldıktan bir saat sonra. Sana garip gelecek, biliyorum. Belki de "Biz ayrıldıktan bir saat sonra, üstelik de gece saat dörtte mektup yazmak neyin nesi? Çok mu vacipti?" diyeceksin. Belki de senin için vacip değil. Ama benim için çok vaciptir. Mektubu niye yazıyorum. Çünkü mektupta diyeceğim şeyleri senin yüzüne karşı demeye hatta telefonla söylemeye bile asla cesaret edemezdim. Söylemek istediklerimi mektupta söyleyebilecek miyim, onu da bilmiyorum. Demek istediğim şu ki, ben bugün çok şeyi anladım, kavradım. Güleceksin belki de... Gülme Tahmine. Elbette sen beni çocuk sayıyorsun, hislerine kapılan saf kalpli bir çocuk. Ne sayarsan say. Ama bu benim için vaciptir. Ne yazdığımı da bilmiyorum. Sürekli vaciptir, vaciptir deyip duruyorum. Vacip olan nedir, kendim de bilmiyorum. Bir tek bildiğim şudur: Bugün benim gözüm açıldı, sanki çok şeyi yeniden gördüm, anladım. Bir yandan Mehmet Nesir'in tek başına tavla oynaması, bir yandan bizim bugünkü seferimiz, özellikle senin doktorların sana dediklerine dair son sözlerin... Bütün bunlar sanki benim varlığımı, benliğimi altüst etti. Eğer ben yazar ya da şair olsaydım, bütün bu hisleri, bu psikolojik incelikleri daha etkili, doğru tasvir edebilirdim. Ancak bende bu maharet yok. Bu yüzden de fikirlerimi, hislerimi de böyle dolaşık, karmaşık şekilde ifade ediyorum. Her neyse... Ben bu zamana kadar herkesi, ilk önce de kendimi aldattığımı anladım. Hakikatten korkmamak, hakikat ne kadar acı olsa da gerçeğin gözlerinin içine bakmak gerekiyormuş. Bunu bana sen öğrettin. Gerçekten de dünyada en murdar şey riyakârlıktır, Ruslar buna "hanjestvo" diyorlar. Ben de bundan sonra hiç kimseyi hiçbir zaman aldatmamam gerektiğini kavradım. Biliyor musun Tahmine, senden ayrıldıktan sonra arabayla boş sokakları dolaşıyordum ve aklıma türlü düşünceler yürüyordu. Mana'ya telgraf çekmek istedim önce. Ona: "Bu yalan dolan yeter, Tahmine seni sevmiyor, beni seviyor, biz onunla birbirimizi seviyoruz. Biz evleneceğiz. Gel Bakü'ye, Tahmine'yle boşanın..."

demek istedim. Sonra yeniden Pirşığı'ya deniz sahiline, birlikte olduğumuz yere gitmek istedim. Sonra arabayı duvara çarpmak... Sonra eve gidip annemi babamı uyandırmak, olan biten her şeyi onlara anlatmak... Onlara "Çok sağ olun, beni dünyaya getirmişsiniz. Ancak insanın iki kere doğması gerekiyormuş. Bir kere onu anne ve babası dünyaya getiriyor ikinci kere ise o kendi kendini... Şimdi aziz anam, aziz babam, ben henüz bir kere doğmuşum. Ben henüz ikinci kez doğmadım. Hâlâ sizin yarattığınız gibi, sizin istediğinize uygun şekilde yaşıyorum. Çok sağ olun azizlerim, beni büyütüp yetiştirdiniz, okuttunuz, yedirip içirdiniz, bana araba aldınız. Ama ben artık kendi hayatımı yaşamalıyım. Alın bu arabayı, zaten sizindir, sizin olsun. Benim onu sahiplenmeye hakkım yok. Ne arabamı ne bana aldığınız kıyafetleri ne de verdiğiniz odayı... Bundan sonra böyle olmayacak. Ben kendi zahmetimle para kazanmak, geçimimi sağlamak istiyorum. Kendi irademle, kendi aklımla yaşamak istiyorum. Yoksa ben baştan ayağa kendimi borçlu hissediyorum. Adımı siz koydunuz, okulumu, ne okuyacağımı, nerde çalışacağımı siz tayin ettiniz. Bütün heveslerim, işlerim de sizin rızanızla gerçekleşti. Peki, ben kimim, neyim, neredeyim? Şimdi ilk kez benim hayatıma öyle bir insan girdi ki... O sadece benimdir. Biliyorum, siz onu da kabul etmeyeceksiniz. Yani bu geçici bir heves olsaydı, siz karışmazdınız. Siz asla benim böylesi işlerime karışmıyorsunuz. Ancak meselenin ciddi olduğunu anlayınca gürültü koparacaksınız. Ama ben de ondan vazgeçmeyeceğim. Çünkü o benim benliğimdir, benliğimin tasdikidir, o benim itirazım, isyanımdır..." demek istedim. Tahmine, baksana, ben sana tuhaf tuhaf sözler yazıyorum. Okuyup güleceksin. Biliyor musun, ben bütün bunları tamamen başka şekilde hissediyorum, ancak kâğıda yazınca her şey bir şekilde bayağılaşıyor, adileşiyor, komik görünüyor. Gülme Tahmine! Belki ben bu mektubu sana hiç göndermeyeceğim, yırtıp atacağım. Ancak bunu sana göndersem de göndermesem de ben artık sensiz yaşayamam. Sen belki de benim hiçbir şeyi anlamadığımı, küt başlı olduğumu sanıyordun. Ben senin bütün dediklerini, duyduklarını hissediyorum. İnan ki hissediyorum. Bizim çocuğumuz olacak mı, bilmiyorum.

Ama ben senin hem eşin hem de çocuğun olmak istiyorum. Senin devamın olmak istiyorum, hayatının manası olmak istiyorum. Ben senin için hem İkinci, hem Üçüncü hatta Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci, Sekizinci, bilmem kaçınıcı olmak istiyorum. Mektubumu burada bitiriyorum. Son sözü yazıp, bir kibrit çekip bu mektubu yakıyorum. Son sözüm: Tahmine...

YALNIZLIĞIN TILSIMI

Saat tam üçte Safter dayı basamaklardan inmeye başladı. Far-
kına varmadığı ama bir alışkanlık hâline getirdiği davranışı-
nı tekrarlayarak, basamakları saya saya indi. Üçüncü kattan
ikinci kata kadar 17 basamak inmek gerekiyordu. İkinci kat-
tan birinci kata kadar ise 18 basamak...

“17 basamak, 18 daha eder 35 basamak,” diye içinden tekrar-
layarak yayınevinin kapısından sokağa çıktı. “35 ise demek ki
3719 eder... Hayır hayır, 35’in 3719 ile ilgisi yok. 3719 yuvar-
lak hesaplamanın sonucudur. 4012 olmalı. Öyleyse 293 ma-
nat eksik hesaplamışlar. Acaba nerede yanlış yaptılar? Geçen
bordroda 145 manat eksik hesaplamışlardı. 145 miydi yoksa
147 mi? Yok 147. Ben niye 145 olarak hatırladım? He, beni ya-
nıltan evin kapı numarası. Kapı numarası 45 idi. Mirze Feteli
Sokağı, 45 numara...

Unutkanlık seni bir tuhaf eyledi. Emeklilik zamanın geldi Saf-
ter! Yok, daha iki yılım var. Daha doğrusu, bir yıl 9 ay. Yahut
21 ay... 21 ay kaç gün eder? Deme ki ocak 31, şubat da gelecek
yıl 29 çekiyor, mart...

Yeter Safter, vallahi başın harap olmuş, kafayı yemişsin sen!
Ne yapacaksın bu manasız hesaplamalarla beynini yoruyor-
sun. Yeter. Peki, demek ki 3719 manat, eksigi... Ay Safter,

cehennem olsun 3719 manat eksik... Saat üç olmuş. Hatta 3'ü 5 dakika geçiyor. Bugün cumartesi, hafta sonu tatili başladı. Yarın pazar. Pazartesi gününe kadar bordroyu, ödeneği, planı, bütçeyi, bütün rakamları unut. Hatta baş muhasebeci olduğunu da...

Şimdilik yeter! Pazartesi günü saat 9'da yine başlarsın muhasebeciliğine. Şimdi bir rakam da olsa hatırlamamaya çalış. Oh be, iyi oldu. Sanki beynime listeler hâlinde rakamları doldurmuşlar, rakamlar beynimde takla atıyor. At hepsini bir kenara, insanlara, sokağa, hayata bak..."

Sokağın karşı tarafına geçip her gün öğle yemeğini yediği küçük, dar lokantaya girdi. Her gün oturduğu köşedeki masaya geçti.

Görünen o ki masadan yenice kalkmışlardı. Masada yemek artıkları vardı. Yemek yenmiş bulaşıklı tabaktaki köfte kalıntılarının içine sigara izmaritleri basılmıştı. Masanın üstüne bira da dökülmüştü.

Safter dayı aniden sigara kâğıdı gibi nazik bir kâğıda basılmış yemek listesini eline aldı. Ama anında kenara koydu çünkü ne yiyeceğini de biliyordu, yemeklerin fiyatını da: "Borş çorbası, köfte, komposto, bir şişe de su. Borş 35 kuruş, köfte sosuyla birlikte 42 kuruş, komposto 15 kuruş, bir şişe su yirmi kuruş, 10 kuruş da ekmek. Hepsi 1 manat otuz kuruş! 5-10 kuruş eksik ya da fazla. Demek ki ayda 39 manat 90 kuruş ediyor, yılda....." diye kendi kendine söylendi. "Safter," dedi. "Yine mi taktın rakamlara? Yeter be adam! At bu rakamları kafandan!"

Garson gelip masanın üstünü topladı, masa örtüsünü çevirip diğer yüzünü serdi. Bu yüzü de lekeliydi. Ama bu lekeler artık örtüye yapışmış, iz bırakmış lekelerdi, diğer yüzündeki lekeler gibi yeni değildi.

Safter dayı yemeğini sipariş etti. Hemen getirdiler. Borş lezzetliydi ama biraz tuzu eksikti sanki. Ya da Safter dayı tuzlu

seviyordu. Köfte fena değildi. Elbette, Mine'nin yemeklerinin yerini tutmazdı ama...

Safter dayı iç geçirdi. "Et çok yumuşak." diye düşündü. "Tam da benim gibi dişsiz yaşlılar için..."

Ağzının içinde, sağa sola dağılmış şekilde toplam 9 dişi kalmıştı. Köfteyi yiyip bitirdi, ağzını sildiğinde şıkırdayarak bir şey düştü yere. Safter dayı aşağı bakıp "Evet, bu da böyle gitti." dedi, eğilip düşen düğmeyi aldı, dös cebine koydu.

Paltosunun tam 7 düğmesi vardı. Yukarıdan 2'nci, 3'üncü ve 5'inci düğmeler düşmüştü. Şimdi de 7'nci düğme... Düğmeleri de dişleri bir alttan, bir üstten gittikçe seyreliyor, bir bir dökülüyordu.

Kompostoyu içemedi, tadını sevmemişti. Üstelik görüntüsü bulaşık suyuna benziyordu. Galiba bozulmuş, çürümüş meyvelerden yapılmıştı.

Kendi kendine konuşmaya başladı: "Gidip dişlerimi yaptırمام gerek. Bu azı dişimi de çektireyim, sık sık sızlıyor. Mutlaka dişçiye gitmeliyim diyorum ama gitmiyorum, erteleyip duruyorum. Eh, işten başım ayılmıyor ki... Evin damına da zift çektirmeliyim. Yoksa sonbaharda yine tavandan su damlayacak. Tavandan su damladığında insanın ruhu daralıyor. Bütün odalara leğen, kova, kap kakak dizmek gerekiyor. Her birinden de farklı ses çıkıyor. Bakır leğene su damladığında ayrı bir ses çıkıyor, kovaya damladığında ayrı, kazana, kavanoza, tencereye damladığında ayrı... Tıp tıp, tıp, lap, lap, lap, şıp, şıp, şıp, tık, tık, tık... Dünyada 3 şey insanı canından bezdiriyor. Ayakkabının sıkması, dişin sızlaması bir de tavanın damlaması..."

Safter dayı minnettarla eski çizmelerine baktı. Ayakları bu çizmelerin içinde öyle rahattı ki... Bazen insan ancak kendi yatağında böyle rahat oluyordu...

"Evet, Safter Kişi! Evinin tavanı damlıyor, dişlerin de döküldü, düğmelerin de birer birer düşüyor. Vakit geldi galiba.

Dünyanın sefasını sürdüğün yeter. Ama sen galiba eceli, kapının arkasında biraz çok bekleteceksin... Yok, vallahi ecelden kaçmıyorum. Ölümünden de korkmuyorum. Erken ölenlerin benden ne eksigi vardı? Akranlarımla çoğu da öbür tarafta..." diye söylendi.

Deminden beri susmuş olan radyo birden dile geldi. Hayli cızırdadı, birkaç kelime söyleniyor, yine susuyordu. Ancak taşra gazeteleri için metin okunduğu anlaşıyordu. Radyodaki sunucunun sesi kırık kırık geliyordu.

"Tekrar ediyorum. Kolhoz ve sovkhozlarımız* bu yıl... Devlete... Üretim planında nazarda tutulan... Tekrar ediyorum, kolhoz ve sovkhozlarımız bu yıl devlete üretim planında nazarda tutulan 1200 ton yerine 1897 ton tahıl; 90 ton yerine 105 ton ipek kozası, 370 bin yerine 379 bin yumurta, 222 ton yerine 226 ton yün satmışlardır. Tekrar ediyorum, 1200 ton yerine..."

Safter dayı 1 manat 6 kuruşu ödeyip lokantadan çıktı. Gidip Mine'nin kabrini ziyaret edeyim, diye düşündü.

Karısı 2 ay önce vefat etmişti. Kabir ziyaretine genellikle cuma akşamları gidiyordu. Önceki gün de gitmişti. Ama bugün nedense birden Mine'nin kabrine gitme ihtiyacı hissetmişti.

Taksi durağına varıp sıraya girdi. Onun önünde 4 kişi vardı. Saat kulesindeki saate baktı. Akrep ve yelkovan başlarını 12'nin üstüne koyup yatmıştı. Saat durmuştu yani.

14-17 plakalı bir taksi geldi. Sonra arka arkaya iki taksi daha... Safter dayının sırası gelmişti. Tahminen 5-6 dakika daha bekledi. Dolu taksiler bir bir geçiyordu. Safter dayı da gayriihtiyari plaka numaralarına bakıyor hemen zihninden plakanın ilk iki rakamıyla son ikisini topluyordu.

"41-18, 59 eder. 22-15, eşittir 37."

* Kolhoz ve Sovhozlar, köylerin ve arazilerin birleştirilmesiyle oluşan, SSCB döneminde tarımsal üretim yapan devlet kuruluşlarıdır.

Köşeden yeşil renkli bir taksi dönüp geldi. Plakası 27-00... Safter dayı, “27, 00 daha 27 eder,” diye düşündü ve bu işe kendisi de şaşırdı. “Ama bu rakamı 27- 00 olarak okumak da olur.” dedi kendi kendine.

“Sıra sizin mi?”

“Evet, evet.”

“Nereye gideceğiz?”

“Mezarlığa.”

Sürücü gülümsedi ama bu gülüşü derhal yüzünden sildi. Fakat Safter dayı onun niye güldüğünü anladı. “Şu hâlime bak, gerçekten beni doğruca kabre götürüp defnetmek gerekir.” diye düşündü. “Aslında insanlar daha anadan doğdukları andan itibaren kendi kabirlerine doğru yol almıyorlar mı? Yolları ne kadar uzak olsa da ne kadar dolambaçlı, inişli çıkışlı olsa da sonunda gelip menzile ulaşıyorlar. Molla Nasreddin’in dediği gibi! Nereye gitseler, nereyi dolansalar sonunda gelip kabre çıkacaklar.”

Taksimetreinin sayacındaki rakamlar birbirini takip ediyordu. 12 kuruş, 13 kuruş, 14, 15, 16 kuruş...

Arabanın camına görüntüsü yansıyan Kız Kalesi, Bulvar, Azneft Meydanı arkaya doğru kaçıyorlardı sanki. Sanki onlara sayaçtan geçen rakamlarla işaretlemişlerdi: Kız Kalesi’nin numarası 12, Bulvar’ınki 13, Azneft Meydanı’nki ise 14... Araba şehrin yüksek tepelerinden birine tırmandı.

Mine’nin kabri içerilerdeydi. Araba yolundan çok uzaktaydı Safter dayı taksiciyi durdurup 50 kuruş ödedi ve indi. Kabirlerin arasından karısının son meskenine doğru adımlamaya başladı. Her zamanki gibi yine kabirlerin üstündeki yazıları okuyordu: “Asker Teymurov 1905-1957, Tofik Babayev 1927-1946...”

Adlar ve rakamlar. Adlar ve rakamlar. Yani bu rakamları buraya yazmak önemli mi? Yani bir insandan sadece bu iki şey mi kalıyor? Adı-soyadı ve iki tarih? Neden böyle?

Aslına bakarsan, bu yazıların, insanın şahsına bir dahli de yok. Adını kendisi koymuyor. Soyadını da kendisi belirlemiyor, doğumunu, ölümünü de kendisi belirlemiyor. Mezar taşına insanın kendisine ait olan şeyleri yazsalar olmaz mı? Mesela, kimdi, bu dünyada ne iş gördü hangi eserleri bırakıp gitti ya da karakteri niceydi? Kime ne iyiliği ya da kötülüğü geçti? Evladı olmuş mu, olmamış mı? Öldükten sonra geride kimi kalmış? Yoksa kuru kuru rakamlardan ne çıkar?

“Faik Merdanov 1912-1959, Behmen Salayev 1938-1965...”

Gayriihtiyari, rakamları toplamaya başladı. 1912-1959 daha 3871 eder. Sonra burada toplamının yanlış olduğunu, bunlarla ilgili çıkarma işlemi yapmak gerek, diye düşündü. “1959’dan 1912 çıksa kalır 47. Demek biçare Faik Merdanov 47 yıl ömür sürmüş. 1965’ten 1938 çıksa, kalır 27. Vay, bedbaht Behmen Salayev, 27 yıl yaşamış, 27 yaşında ölmüş. Acaba neden öldü? Ecel göz ile kaş arasında.”

Deminki düşüncesi yeniden zihnine yerleşti. “Demek böyle. İnsan ecelin kurduğu tuzaklardan bir bir kaçıp kurtuluyor, sonra buraya, bu son menzile sağ salım gelip çıkıyor. Büyük ölüme gelip ulaşmak için nice ölümden korunuyor, kaçıyor.”

Kadim bir efsaneyi hatırladı. “Yaşlı bir seyyah gurbet bir ülkeye gitmiş. Varmış bir mezarlığa. Mezar taşlarının üstüne insanların yaşlarının yazıldığını görmüş. Hepsi de bir yaş, iki yaş, çoğu da beş yaş... Kendisi gibi yaşlı bir adama rastlamış. “Bu ne iştir?” diye sormuş. “Buradaki insanların hepsi böyle körpe yaşta mı ölmüş?” Yaşlı adam demiş ki: “Yok, mesele başkadır.” demiş. “Biz burada, bu adamların huzurlu yaşadıkları zamanı yazıyoruz. Diğer günlerini ömürden saymıyoruz. Benim de ömrümün sonu yaklaştı, bugün yarın öleceğim. Beni de buraya defnedin, diye vasiyet ettim. Kabir taşıma da bu adam anadan ölü doğdu...”

Mine’nin mezarı başına vardı.

“Mine Medetkızı, 1909-1965.”

Söz vermişti, bu sefer kendine hâkim olacak, ağlamayacaktı. Ama mezarı görünce birdenbire, Mine'nin geceleri uykuda sayıklamalarını hatırladı. Üstelik öyle abuk sabuk konuşarak da sayıklamazdı. Sözleri öyle açık, mükemmel telaffuz ederdi ki... Safter, onunla normal şekilde sohbet ettiğini düşünürdü. Kendini tutamadı, kahrlandı, ağladı.

“Niye böyle vefasız çıktın Mine! Beni bu koca yaşımda kime emanet edip gittin?”

Cebinden mendilini çıkardı, gözlüğünü eline alıp gözlerini sildi. Bir müddet sessizce bekledi. Sonra dönüp gitti. Şehre yürüyerek indi. Eve gitmek istemiyordu. Akşama hâlâ çok vardı. Evde tek başına geceyi beklemekten korkuyordu.

Geceleri işi yolunda oluyordu. Her gece rüya görüyordu. Rü-yaları öyle kalabalık oluyordu ki... Rüyalarında o kadar insan oluyordu ki görmelisin! Akranları, dostları, yakınları, okuldan arkadaşları, çocukluk ve gençlik yoldaşları gelip ellerini onun rüyasına girip omzuna vuruyorlar: “Ay Safter, yine bu abaküsü önüne koymuşsun, hesapla bakalım dünyanın sonu ne zaman?” diyorlardı. Rüyasında bir sürü kadın da görüyordu. Annesi, bacıları, bibisinin kızları, teyzeleri sık sık rüyasına geliyorlardı. Onlar düşen düğmelerini dikeyor, elbiselerini yıkayıp ütölüyor, yemeğini pişiriyorlardı. Her gece Mine'yi görüyordu, her gece, özellikle de sabaha karşı Mine başka şehre göçüyor ya da onu yalnız bırakıp bilinmez bir yere gidiyordu. Safter ne yaparsa yapsın, onun gidişini engelleyemiyordu. Saat yediyi vurduğunda gözlerini açıp yataktan kalkarak giyiniyordu. Acaba rüyada ölenleri nereye defnediyorlardı...

Sık sık rüyasında kızı Nermine'yi görüyordu. Nermine'yi iki yıldır eşiyle birlikte Afrika'ya göndermişlerdi. Gine'de Sovyet Hastanesinde çalışıyorlardı. İkisi de doktordu. Safter dayı haritaya bakmıştı. Gine dünyanın o başındaydı. Yılda iki üç kez mektupları geliyordu. Safter ise Mine'nin ölümünü hâlâ kızına haber vermemişti. Bu çok zor bir işti, bir türlü yazamıyordu.

“Gurbet ülkededir, eşinden başka orada kimi kimsesi yok, yakını, akrabası da...” diye düşünüyordu.

Safter’in rüyasında Nermine içeri girip annesini soruyordu.

“Baba, annem nerde?”

“Pazara gitti, şimdi gelir.”

“Yok, bana doğruyu söyle, anneme ne oldu? Nereye gitti?”

Nermine ne zaman Safter dayının rüyasına girse aynı soruyu soruyordu.

“Bana doğruyu söyle, anneme ne oldu? Nereye gitti?”

Safter gençliğinden beri rüyalar görüyordu. Bazı adamlar var ki ayda yılda bir rüya görür. Safter Allah’ın her günü görüyordu. Mine de her gece rüya görürdü. Sabah uyandıklarında rüyalarını birbirlerine anlatırlardı. Sanki onlar başka yerdediler, uzaktan seferden dönmüş gibi olurlardı sabahları. Gurbet ülkelerde yedikleri, içtikleri onların olsun, gördüklerini, duyduklarını birbirlerine anlatırlardı.

Sokaktaki gazete kulübesinin önünde durdu Safter dayı. Gazetenin dördüncü sayfasına, baştan ayağa rakamlar serpilmişti sanki, hisse senedi kazananların numaraları yayımlanmıştı.

3... 5... 6... 9... rakamlar, rakamlar, rakamlar. Kazananlar.

Pişmanlık.

Safter dayı “Bunlar nedir ki, sıradan rakamlar ama bak mesela, 3’ün altında rakam yok, 7’den sonra gelince birilerinin bahtı gülüyor, birilerinin ise hıçkırığı içinde kalıyor. Bu rakamları öyle değil böyle sıralasan birileri mutlu olur...” diye düşündü.

Dönüp saate baktı. Yok. Hâlâ eve gitmek için erkendi. Diğer günler işten erken çıkıyordu. Bugün yarım mesai vardı, demek ki akşam da eve iki saat geç gidecekti.

“Safter, gel sen istasyona git.” diye düşündü. “İstasyon kıyamet yeri gibi kalabalıktır. Gelenler, gidenler! Hiçbir yerde o kadar şen şakrak adam olmaz. Havaalanı da öyledir. Ama orası uzak.”

İstasyonun yeni yer altı geçidinden perona çıktı. Birinci ve ikinci peron bomboştu. Üçüncü peronda hayli adam vardı. Bazılarının ellerinde ise iri gül demetleri.

İri bir levhaya trenlerin geliş ve gidiş saatlerini gösteren rakamlar yazılmıştı: “11.30”. “16.45... 19.05...” Rakamlar, rakamlar...

O sırada hoparlörden cızırtılı, parazitli bir ses duyuldu.

“Dikkat, dikkat! Moskova’dan gelen 20 sefer sayılı tren 3’üncü perona girecektir.”

Perondakiler harekete geçtiler. Buharlı trenin sesi duyuldu. Önce burnu göründü sonra vagonları bir bir geçip gitti, 4, 5, 6, 7...

Yük indirme, bindirme işine bakan görevliler vagonlara doğru koştular Yakalarındaki numaralar çingirak gibi sağa sola savruluyor, ışık vurdukça parlıyordu: 15, 52, 38, 40...

Safter dayı geri dönüp merdivenlerden indi, istasyonun karşıındaki meydana çıktı. Kalabalık, gürültülü sokakta ağır ağır ilerliyordu. Bankanın tanıdık binasının yanından geçerken, çalışma günlerinin sıcaklığını hatırladı ve bankanın şimdi kapalı olduğunu düşündü. Banka açık değildi ve içindeki bütün rakamlar da uykuya dalmıştı. Hisse senetlerindeki, paralardaki, çeşitli muhasebe evraklarındaki rakamların hepsi de uyumuştı. Toprağa serpilmiş tohumlar gibi sessiz, sakın uyuyorlardı. Haftanın ilk günü uyanacak, kalkacak, yeşereceklerdi.

Saat kulesine baktı. Saatin akrebi ve yelkovanı kırılıp içine dökülmüştü. Sanki saatin içi bir viraneydi. Akrebi ve yelkovanı olmayan saate bakınca insan tedirgin oluyordu. İnsanın içinde bilinmez, anlaşılmaz, korkunç bir his oluşuyordu. Sanki burunsuz bir yüzle karşılaşmış gibi...

Saatin sadece rakamları kalmıştı: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12...

Birden Safter dayı, sokaktaki adamların da rakamlara benzediğini düşündü. “Bak o dar kemer bağlamış şişman kadın 8’e

benziyor.” dedi içinden. “O iri başlı adam 9’a, hamile kadın 6’ya benziyor. Uzun gagalı kafası papaklı oğlan 7’ye benziyor. O taraftan zayıf, çelimsiz iki oğlan geliyor, onlar da 11’e... Başka bir zayıf oğlan şişman bir kadınla yürüyor. Onlar da 10’a benziyorlar.”

Safter dayı kendi kendine güldü. “Yok, galiba bugün benim başıma güneş geçti, kafayı sıyırdık. En iyisi mi bir an önce eve gideyim.”

Anahtarı çıkarıp kapıyı açtı. Işığı yaktı. Geçip pencerenin perdesini araladı. Çaydanlığı suyla doldurup ocağın üstüne koydu.

Duvardaki takvime yaklaştı, dikkatle baktı.

“5 Haziran 1965, Cumartesi. Gün doğumu: “03.15. Gün batımı: 21.07...”

“Vay anam vay,” dedi. “Zalim oğlu zalimler, güneşin doğuşu ve batışını bile rakamlara boğmuşlar, cetvele çekmişler. Doğuşunu ve batışını da hesaplıyorlar. Her şeyi, her şeyi envantere kaydetmişler, listeye almışlar. Güneşi, ayı, gökteki bütün yıldızları da... O gün biri konuşuyordu. ‘Fareleri, tahtakurularını, pireleri, bitleri de hesaplıyorlar.’ diyordu. Doğru söylüyormuş meğer. Hangi şehirde kaç fare, kaç tahtakurusu, kaç bit, kaç pire var, hepsini hesaplayıp envanterini çıkarmışlar. Vay anam vay! Duydunuz mu ey insanlar?”

Safter dayı birdenbire ürperdi. Çoktan beri evinde duymadığı bir ses işitti. Telefon çaldı.

Evinde telefonu vardı ama gereksiz bir eşya gibi bir kenara atılmıştı. Uykuya dalmış kara bir kedi gibi sessiz sedasız bir köşede duruyordu. Şimdi ise durmadan çalıyordu. Acaba kimdi arayan?

Ahizeyi kaldırdı.

“Alo!”

“Aydın’ı verir misiniz, lütfen!”

“Sen kimi aradın kızım?”

“Ağayevlerin evi değil mi?”

“Hayır kızım, Atayevlerin evidir.”

“Bağışlayın.”

Ahizeyi yerine koydu ama ses kesilmedi. “Du, du, du, du, du...” Safter de telefonun ahizesini kaldırıp tekrar yerine yerleştirdi. Ama ahize elinde kaldı. Nedense onda garip bir heves uyanmıştı. Telefon edip birileriyle konuşmak istiyordu. Bir telefonunun olduğu ve bu telefonla, birilerini arayıp konuşmanın mümkün olduğunu ancak şimdi fark etmişti sanki. Kime telefon etseydi acaba?

Ahizeyi yerine koydu. Telefonun altındaki masanın perçinlenmiş gibi bir türlü yuvasından ayrılmayan çekmecesini açtı, oradan tozlu, kırmızı kaplı bir telefon defteri çıkardı. Defteri açtı.

Daha birinci sayfada Mine’nin el yazısını görünce duygulandı.

“A” harfine ayrılmış bölümde, Mine’nin el yazısıyla “Atayev Safter” sözleri ve onun iş yerinin telefon numarası yazılmıştı: 4-15-20. Mine her zaman şakayla “4’ten sonra 3 Şahî 1 Abbasi” derdi.*

Defterin sayfalarını açmaya, okumaya ve okudukça geçmişe dalıp söylenmeye başladı.

“B” harfi... Baba’nın telefonu yazılmış. Zavallı Baba. Cephe-den dönemedi. Sanki özellikle Baba için demişlerdi: “Sen ki bir od alev idin, nice yattın yerde sen?” Aslan gibi bir oğlandı, yazık...

“V” harfinin olduğu bölüme iki isim yazılmıştı. Birisi Valide... Valide Mine’nin küçük bacasıydı. İki yıl önce eşiyle birlikte Nuha’ya göçüp gitmişti. Bir de “Vahidov” vardı. Vahidov kimdi? Safter dayı ne kadar düşündüyse de hatırlayamadı.

* Şahî ve Abbasi, eski para birimleridir. 1 Şahî 5 kuruş, 1 Abbasi 20 kuruştur. Bu ifade telefon numarasının son dört hanesi olan 15 ve 20 rakamlarını ifade etmektedir.

“K” harfi... bu bölüme yazılan ismin üstü koyu renk kalemle karalanmıştı. Mina karalamış olmalıydı. Zavallı kadın gölgesinden korkan biriydi. Elbette Safter için korkuyordu. Kulam’ı sorguya götürdüklerinde karalamış olmalıydı, 1955 yılında Kulam döndü, geldi. Arasa mıydı? Ama daha ona 20 yıl önceki numarasını vermeyeceklerdi ki... Elbette yeni bir numara vermişlerdi.

“D” harfi.... Dadaş’ın numarası yazılmıştı. Safter dayı şimdi Dadaş’a telefon etmek istemiyordu. Gençlik çağlarında ikisi sıkı dost idiler. Sonra araları soğudu. Birden Mehmet Nesir’in dediklerini hatırladı: “Bugün Mehmet Nesir, Dadaş hakkında ne diyordu?” diye düşündü. “Allah seni bildiği gibi yapsın Mehmet Nesir. O yıllarda her gün Dadaş’ı çağırıyorlardı. Mesela beni niye çağırıyorlardı. Mehmet Nesir’i niye çağırıyorlardı? Elbette. Dadaş sürgüne gönderilenlerin çoğu onunla ilgiliydi. Belki ona göre çağırıyorlardı. Şimdiki gibi aklımda, bir gece bize geldi. ‘İçkin var mı?’ dedi. ‘Benim içmediğimi biliyorsunuz.’ dedim. ‘Biliyorum, bu yüzden de kendim getirdim. Bari yiyecek bir şeyler ver.’ dedi. ‘Peynir ekmek getirdim, biraz da yeşillik.’ Oturup yarım litre rakıyı tek başına içti. Üstelik de hiç konuşmadan. Bir kelime bile etmiyordu. Ben de oturmuş ona bakıyordum. İçkiyi bitirdikten sonra ‘Ay Safter,’ dedi. ‘Bildiğin şeyler var, bilmediğin şeyler var, birini biliyorsan beşini bilmiyorsun.’ Sözleri şimdiye kadar kulağımdan hiç gitmedi. ‘Sana ne var ki? Çok şeyi bilmediğin için mutlu olmalısın.’ Şapkasını başına koyup gitti. O günden sonra mahcup bakışlarla süzdü beni. Benden de uzaklaştığını gördüm. Ben de ona hiçbir şey söylemedim, bu konuda hiçbir şey sormadım. O günden sonra onunla ilişkimiz nerdeyse bitti. Selamünaleyküm, aleykümselem, vessealam. Dadaş böyle bir adamdı...”

“C” harfi... Bu bölüm boştu. “C harfine ayrılan bölümde Cebiyev Tahir olmalıydı.” diye düşündü. “Cebiyev Tahir kimdi? He, şimdi hatırladım. Bir zamanlar komşuyduk. Ama yıllardır

karşılaşmıyoruz. Sokakta görsem tanımam. Elbette o da beni çoktan unutmuştur.”

“İ” harfi... “İdris”i görünce aramak istedi. “Maşallah, İdris benden üç yaş büyük ama hâlâ turp gibi. Her zaman dağda taştta geziyor. Yeni duydum, Zagatala taraflarında altın arıyormuş.” diye düşündü. “Bunlar niye telefon almışlar ki? Ne kendisi ne de karısı Bakü’de kalmıyorlar. ‘Jeolog adamım,’ diyor, ‘şehirde ne işim var? Benim işim dağda, taştta.’ Bir telefon edeyim. Belki de Bakü’dedir.”

Ahizeyi kaldırıp numarayı çevirdi. Uzun süre telefon zilini dinledi. “Bende şans mı var?” dedi. “Kim bilir hangi dağda çadır kurup oturmuştur.”

“M” harfi... Mehmet Nesir! “Hay Allah onun canını alsın!” dedi. “Şimdi kesin içmiştir, yine sarhoş olmuştur ahmak adam, kendini mahvetti, içki yüzünden harap olup gitti. Önceleri yine bir ölçüsü vardı. Şimdi sabahtan akşama dek şişe dibi yalıyor. Bir insana ne kadar nasihat ederler? Çoluk çocuk değil ki koskoca adam, saç sakalı ağardı. Ağlıyor, söz veriyor, üç gün sonra bir bakmışsın, yengeç gibi yan yan yürüyor. Üstelik de kim rast geldi onunla içiyor, başlıyor gevezeliğe, boş boş sözler demeye. Bizim çocuklar bu sözü iyi bulmuşlar: ‘Mehmet Nesir’in karnını doldur, yüreğini boşaltsın.’”

“N” harfi... Nebiyev Asker... “Asker de öleli bir yıl oldu.” dedi. “Eve gelip ceketini çıkarmış, karısına ‘Bana bir çay ver,’ demiş. O çayı içmeden ölmüş. Bu kalp krizi de adamın başına böyle işler açıyor ha!”

“R” harfi... Rahim. “Yok, yok... onu arasam yanlış anlar. Rahim şimdi makamı yüksek adamdır. Bir eli daha büyüklerin eteğindedir. Telefon etsem, işi düştü, aradı der. Bir de buraya yazılan numara doğru değildir. Bu adamlar önemli bir göreve geldiklerinde ilk iş olarak telefon numaralarını değiştiriyorlar.”

“S” harfi... Safter Atayev... “4-15-20. Bu sayfaya iş yerinin numarasını kendisi yazmıştı.”

“T” harfî... Tayyip... “Cumartesi günleri Tayyip Bakü’de olmaz.” dedi. “Şimdi Merdekan’dadır. Kazmayı küreği alıp bağa bahçeye girişmiştir. Bu yıl da mutlaka bir sepet üzüm gönderir. Böyle şeylere dikkat eder.”

“H”, “Ç”, “G” harflerine ayrılan bölümleri çevirip diğer sayfalara geçtikçe Safter’in içini keder bürüyordu. Sanki tek bir kibrit kutusunda, sadece yanık kibritler kalmıştı.

“F” harfî... Ferhat... “Ferhat da şimdi Moskova’dadır.”

“Ö” harfî... Bu sayfa da bomboştu. Safter dayı yavaşça son sayfayı açtı...

“Y” harfî... Yıldız... Yıldızgil de yeni eve taşındılar. Telefonları değişmiştir, oraya da henüz telefon çektirmemişlerdir.” Bu bölüme bir de “Yaşar” adı yazılmış ama nedense telefon numarası yazılmamıştı. Yaşar’ın sadece adı vardı.

Defter eski alfabe devrinden kalmıştı. Hâlâ iki harf duruyordu. “Ö” ve “Z”.

Defteri kapattı ve birden gözü Mine’nin, defterin arka kapağındaki yazısına ilişti. Mine büyük harflerle şunları yazmıştı: “Yangın: 01. Polis: 02. Acil yardım: 03...”

Safter dayı kendi kendine gülümseyip ahizeyi kaldırdı. Sıfırı çevirdi, elini 1’e uzattı ama birdenbire “Yok,” dedi, “yangın idaresiyle şaka olmaz. Adamın anasını ağlatırlar. Üstelik telefon hattımı da iptal ederler.”

Telefon hattının kesilmesini istemiyordu elbette. “Günlerce çalmasa da bir köşede dursun, ne olursa olsun, insan onun vasıtasıyla bir yerlere ulaşıyor.” dedi. “02’yi çevirsem polis de şaka olmaz, 03? Yok, hiç olmaz. Acaba 04 de var mı? Çevirsem, neresi çıkar acaba? Belki bu numarayı çevirip sağdan soldan konuşmak olur! Seni sorguya çekmeden iki üç kelime hoş söz derler, hâlini hatırını sorarlar, sana teselli olurlar... olur mu acaba?”

Safter dayı 04'ü çevirdi. Telefonda hiçbir ses çıkmadı. Sanki bu, sistemde olmayan bir numaraydı. 05'i çevirdi yine ses çıkmadı. 06.... Oradan da bir ses gelmedi. 07'yi çevirdiğinde dıt, dıt, dıt kısa sinyaller işitti. Meşgul idi. 08 de meşgul...

Safter dayı bu kez 09'u aradı. Anında cevap verdiler. Bu kez şaşırdı ne diyeceğini bilemedi.

“Selamünaleyküm, ben Safter,” dedi.

Kuru bir ses, “Kim? Soyadını da söyleyin.” dedi.

“Soyadı mı? Atayev... Safter Atayev.”

“Adresiniz?”

“Mirze Feteli sokağı, numara 45...”

“Bekleyin.”

Safter meseleyi sonradan anladı. Bilinmeyen numaralar servisini aradığını anladı. Karşıdaki kadın da onun Safter Atayev'in telefon numarasını öğrenmek istediğini düşünmüştü.

Safter'i bir gülmek tuttu. O sırada karşıdaki kadının sesi duyuldu.

“Safter Atayev, 4-15-20...”

“Tamam, doğru, dedi. 4'ten sonra 3 Şahî, 1 Abbasi!” Ancak bu sözleri, telefonu kapattıktan sonra söyledi, karşıdaki kadın duymadı. Epey güldü.

Sonra birden “Acaba kendi telefonumdan kendimi arasam ne olur?” diye geçirdi içinden. Ahizeyi kaldırıp numarayı çevirdi. Telefonda kesintisiz sesler geldi.

“Du, du, du, du, du, du, du...”

“Safter meşgul, biriyle konuşuyor herhalde,” deyip güldü. Sonra nedense içine bir burukluk çöktü. Dinlemeye başladı. Bir hayli dinledi.

Ahizeden insanın sinirlerini bozan bir devamlılıkla aynı sesler geliyordu: Du, du, du, du, du...

Sanki bir sonbahar günü evin tavanı damlıyordu...

Nermine'nin Anne ve Babasına Mektubu

Sevgili anne, sevgili baba,

Benim azizlerim! Uzak Gine diyarından size kucak dolusu selamlar gönderiyorum. Sizi çok özledim. Sizi andıkça burnumun dişi sızlıyor. Size önce hoş bir haber vermek istiyorum. Siz artık “dede” ve “nine”siniz! Bu konuda kasten size haber vermedim. Haber versem annem endişe ederdi. Annemi bilirim. Çok vesveselidir. Şimdi şükür iyiyim. On gün önce minik bir oğlan torununuz doğdu. Baba, Hüseyin, bebeğin sana benzediğini söylüyor. Ama burnu tam anneminki gibi. Adını hâlâ koymadık. Baba, ben senin adını koymak istiyorum. Ancak Hüseyin “Ölüm ırak olsun ama yaşayan adamın adını koymak olmaz.” diyor. Ona: Sizin oralarda koymuyorlar ama bizim oralarda koyuyorlar. Bizde böyle bir gelenek var. İlk çocuğa dedesinin adını koyarlar, dedim. Elbette Hüseyin’i ikna etmek için söyledim bunları. Çünkü bebeğe senin adını koymayı çok istedim, babacığım. Çocuğun adını söylediğimde sizin de bu gurbet elde yanımda olduğunuzu düşünüyorum. Kız olsaydı senin adını koyacaktım anneciğim. Sen nasılsın anne, senden yana içim rahat değil, biliyor musun? Seni her gece rüyamda görüyorum. Hem de karmakarışık rüyalar. Hiç olmazsa bana el yazınla bir mektup gönder. Babama bak! Her ay bana bir mektup yazıyor. Bizi soracak olursanız hâlimiz vaktimiz yerindedir. Burada Hüseyin’i el üstünde tutuyorlar, burada doktora çok ihtiyaç var. Öyle hastalar, öyle hastalıklar var ki Allah göstermesin. Burada insanlar çok sevecen. Ama bu zavallılar çok fakirler. Evet... Minik Safter uyandı, başladı bağırmaya. Herhalde acıktı. Yaramazın çok iştahlıdır.

Sizi çok çok öpüyorum. Hüseyin’in de size çok selamı var.

Kızınız Nermine

BİR DAHA GÖRMEYİYİM

Yazılan bozulmaz!

Nimet düğmeye bastı.

“Evet, bir şeyler söyleyin,” dedi.

Süreyya sordu.

“Kaydediyor mu?”

“Evet, bir şeyler söyleyin.”

“Ne söyleyelim?”

“Ne bileyim, konuşun işte.”

“Tamam... Ben, eee... Demek... demek isti... Yok, iyi olmadı. Bekle... Evet... Eee... öhü, öhhü. Ben demek istiyorum ki... Bugün 5 Haziran 1965. Demek, ben demek istiyorum ki... Sen bir teyp aldın...”

Bike Hala, “Kaç manat verdin buna?” dedi.

“Yüz doksan manat. Bike hala, yaklaş. Sen de bir şeyler söyle, bak kasete ses kaydediyoruz.”

“Hee... Bundan Alyagilde de var. Ama bundan daha büyük. Murtuz Moskova’dan getirmiş. Eski parayla 4000 manata aldığı söylemişti.”

“Karmen, Cilda, Nergiz! Gelin, siz de bir şeyler söyleyin.”

“Ne var? Ne diyorsun?”

“Kızımı, gel buraya. Cilda, sen de yaklaş. Bak buraya yaklaş ve konuş.”

“Ne söyleyeyim?”

“Bir şeyler söyle...”

“Çok komik! Ne diyeyim ki?”

“Kızım bir şeyler söylesenize! Babanız yeni teyp alıp gelmiş.”

“Gidip eski model bir teyp almış, şimdi burada ses kaydetme seansı düzenliyor!”

“Aman ne güzel!”

Gülüştüler.

“Kes sesini, ahmağın kızı. Neresi eski bunun! Çok güzel.”

“Sen de babamı desteklersin her zaman! Yaşlı neslin yürek dağlayan birlik gösterisi!”

“Aman ne güzel!”

Bike Hala araya girip “Murtuzgil pencerenin önüne koydular. Bunun iki katı kadar büyük.” dedi.

Karmen dayanamadı, “Ninem de Murtuz’un teybine takmış kafayı. Bozuk plak gibi aynı cümleyi söyleyip duruyor!”

“Nergiz, kızım, kuzum, buraya gel.”

“Geldim baba.”

“Kızım, o şiiri oku. Hani ezberlemiştin ya...”

“Murtuz, eski parayla 4000 manat verdim, diyordu.”

“Hayır, okumak istemiyorum.”

“Eh! Okumazsan okuma! Herkes kendini naza çekiyor. Boş ver Nimet. Şimdi kaydı durdur, dinleyelim, bakalım nasıl olmuş.”

“Nergiz, sen yine benim kalemimi mi aldın? Ona el sürme dememiş miydin? O kalemi aldığını bir daha görmeyeyim, yoksa olacakları görürsün!”

Nimet düğmeye bastı, kaydı durdurdu.

“Bakalım sesimizi nasıl kaydetmiş,” dedi, diğer düğmeye bastı. “Şimdi dinleyelim,” dedi ve üçüncü düğmeye bastı. Sesler geldi.

“Evet, bir şeyler söyleyin... Kaydediyor mu?”

Karmen ile Cilda bağıldılar.

“Annemin sesi!”

“Bir şeyler söyleyin işte. Ne söyleyeyim?”

“Benim sesim mi?” dedi Süreyya. “Hiç benzemiyor.”

“Ne bileyim, konuşun işte. Tamam... Ben, eee... Demek... Demek isti... Yok, iyi olmadı. Bekle...”

Hepsi gülüştüler.

Karmen annesini taklit etti.

“Ben, eee... Demek... Ben demek isti...”

“Eeh! Susun da dinleyelim,” dedi Süreyya.

“Bugün 5 Haziran 1965. Demek... Ben demek istiyorum ki...”

“Tam Tatarlar gibi konuşuyorsun... Demek, sen teyp aldın!”

Bike halanın sesi duyuldu ardından. “Kaç manat verdin buna?”

“Nine, sensin, ay nine,” diye çığlık attı.

“Kadına bak! Kendini zaptedemiyor. Mutlaka fiyatını soracak,” dedi.

Yine gülüştüler.

Bike hala “Murtuzgil de sesimi kaydetmişti.” dedi. “Benim sesimin aynısıydı. Ama burada hiç benim sesime benzemiyor.”

Yine Bike halanın sesi geliyordu kasetten.

“Alyagilde de bundan var. Ama daha büyük...”

Alya, Bike halanın büyük kızı, Süreyya’nın büyük bacısıydı.

“Murtuz Moskova’dan getirmiş.”

Karmen, “Moskova’dan! İnanamıyorum, mucize!” dedi.

“Eski parayla 4000 manata almış...”

“Karmen, Cilda, Nergiz, gelin siz de bir şeyler söyleyin.”

Ayak sesleri işitildi. Sonra Karmen’in sesi duyuldu.

“Eeeh?”

Karmen şaşırarak “Bu benim sesim,” dedi.

“Yok, benim sesim...” dedi Cilda. “Elbette senin sesin!”

“Ne söyleyelim? Bir şeyler söyleyin...”

“Gevezeler, şunların konuşmalarına bir bak,” dedi Süreya.

“Kızım bir şeyler söylesenize... Babanız yeni teyp almış.”

Karmen, “Adam gidip en manasız teybi almış!” deyince Nimet “Kızım,” dedi, “vallahı, bunun iyi bir marka olduğunu söylediler.”

“Aman ne güzel!.. (Gülüşmeler...) Kes sesini, ahmağın kızı...”

“Bak, kızına neler söylüyorsun,” dedi Karmen. “Daha bu sözü söylediğini inkâr da edemezsin. Delili de ortada!”

“Annem her zaman babamı destekler zaten.”

Cilda “Aman ne güzel,” dedi ve aynı anda teypteki sesi duyuldu.

“Aman ne güzel!”

Bike hala “Alyagilinki bundan çok büyük,” diye söze başladı ama teypten ses geldiğini duyunca sustu.

“Bundan en az iki kat büyük.”

Karmen “Ninem de Murzik’in teybini öve öve bitiremedi,” dedi.

Süreyya Karmen’e kızdı.

“Ay kız, Murzik de nerden çıktı. Adamın kulağına gider, küser, rezil oluruz sonra.”

Karmen “Ne var bunda?” dedi, “Alya teyzem de ona her zaman Murzik diyor.”

Bike hala, “Alya onun karısı,” dedi, “o başka, sen başka...” Teypten Nergiz’in sesi geldi ardından da annesinin...

“İstemiyorum. Okumazsan okuma! Hepsi de kendini naza çekti. Tamam Nimet, kaydı durdur, dinleyelim, nasıl olmuş. Nergiz, sen yine benim ruçkamı mı aldın? Sana, bir daha ona dokunma demedi mi...”

Birdenbire sessizlik başladı. Kaset sessizce dönüyordu. Nimet düğmeye bastı.

“Vesselam,” dedi. “Bu iş burada bitti.”

Süreyya “Çok garip,” dedi. “Biz ne dediysek hepsi de kayda geçmiş.”

“Başka ne olabilirdi,” dedi Karmen. “Elbette ne söylesen onu kaydedecek, başka bir şey mi bekliyordun?”

Gülüştüler.

Süreyya “Gerçekten bir mucize,” dedi.

Karmen “Siz hangi asırda yaşıyorsunuz ey insanlar! Teyp geçen asırda kaldı. Şunlara bak sanki şimdi uyanmışlar, teknolojinin yarattığı mucizeye şaşıyorlar...”

“Haklısın Karmen,” dedi Cilda. “Çok komik bunlar!”

Nimet, “Kızım, teyp diye başımın etini yemiştiniz, siz istediniz, ben de alıp getirdim,” dedi.

“Çok güzel,” dedi Süreyya. “Halt ediyorlar! Sen bu ahmakların dediğini dikkate alma.”

Bike hala, kızları kınayarak “Hiçbir şeyi beğenmiyorlar,” dedi. “Alya’nın çocukları da böyle.”

“Ama gerçekten de mucize,” dedi Süreyya. “Ben kendi sesimi tanıyamadım zaten. Başkası konuşuyor sandım.”

“Hiç kimse kendi sesini tanımıyor,” dedi Nimet. “Çünkü hayatta bizler sesimizi olduğu gibi duyamıyoruz.”

“Allah aşkına bir daha dinleyelim,” dedi Süreyya.

“Beni bağışlayın,” dedi Karmen. “Artık dayanamıyorum.”

Karmen'le Cilda diğerk odaya geçtiler. Nergiz de onların peşinden gitti. Nimet düğmeye bastı. Dinlemeye başladılar. İlk sözler duyuldu.

“Demek, ben demek istiyorum ki...”

O anda da Süreyya'nın sesi duyuldu.

“Demek, ben demek isti...”

Diğerk odadan Karmen bağırdı.

“Demek, ben demek isti...”

Nimet başını salladı.

Diğerk odadan Karmen...

“Şimdi ninem Murzik'in teybini methetmeye başlayacak.”

Derhal teypten de Bike halanın sesi duyuldu.

“Alyagilde de bundan var. Ama bundan büyük...”

Diğerk odada kahkahalar yükseldi.

Ses kaydını sonuna kadar dinlediler. Kızlar diğerk odadan konuşmaları taklit ediyorlardı, artık onlar ses kaydını ezbere biliyorlardı.

Aslında Nimet de ezberlemişti. Sözler, cümleler, konuşmalar, gülüşmeler, öksürükler... hepsi de kayda geçmiş, sabitlenmiş, donup kalmıştı.

Teypten Nimet'in sesi işitildi.

“Bir daha benim kalemimi aldığını görmeyeyim...”

Sonra yine sessizlik çöktü, kasette sükût dönmeye başladı.

Nergiz diğerk odadan koşarak geldi. Koşarken nazik belikleri fare kuyruğu gibi omuzlarında oynaşıyordu.

“Baba,” dedi. “Bir daha kalemini aldığımı görürsen ne yaparsın?”

“Ay şeytan!” dedi Nimet. “Sözüm yarım kalmıştı. Ama bak, bir daha benim kalemimi alırsan, babanın canını yakacağım!”

Nergiz sessizce mutfağa gitti. Kibrit getirip babasına uzattı.

“Haydi yak.”

Nimet gülüp kızını kucığına aldı. Her iki yanağından öpüp yere koydu.

Kapı çaldı, açtılar.

Mürşit'in kel başı göründü kapıdan. Girer girmez de "Çal tahta kapımı, çalarım demir kapını," dedi. "Gülme komşuna, kazdığın kuyuya kendin düşersin." Böyle konuşurdu hep. Kasten çeşitli atasözlerini birbirine ekleyip söyler, ya da tahrif ederdi.

İki dizi altın diş vardı ağzında gülererek içeriye girdi.

"Ay selamünaleyküm, ay her vaktiniz hayır olsun. Nasılsınız? İyiyim." Bu da onun şaka tarzlarından biriydi. Kendisi sorar, cevabı da kendisi verirdi. "Saat kaç? Dört buçuk. Nerden geliyorsun? İşten." Sonra da gülerdi.

Mürşit, Nimetgilin komşusuydu. Diş hekimiydi. Birisi, bir zamanlar galiba "Bu Mürşit çok şakacı adam." demişti ve bu sözlerle de onun evini başına yıkmıştı. O da boş yere şaka yapma ve insanları güldürme işini ciddiye almıştı. Her yerde, her mecliste, her saniye, her dakika milleti güldürmek için yedi kat kabuktan sıyrılıyordu. Mürşit gelince sesi odayı doldururdu, hem de sesi son ayar açılmış bir radyo gibi doldururdu.

"Nizamî'nin dediğı gibi: 'Tavuğun cücüğünü güzün sayarlar!' Nimet şimdi senden kisasımı almaya geldim."

Dünkü satranç maçında Nimet onu arka arkaya dört kez yenmişti.

"Dün beni yenip horozumu verdin koltuğuma. Hanım sabah erkenden beni uyandırdı: Git bir tavuk da al evde tavuk besleyelim. Dedim, hanım olmaz, böyle konuşma." Eliyle kel başını sıvazladı ve devam etti. "Bu horoz emanettir, şimdi tavuğun sırası değil. Bunu Nimet'ten borç aldım. Yarın gidip onun koltuğuna vereceğim. Nizamî'nin dediğı gibi: Alacaklı borçlunun sağlığını ister..."

Nimet, “Nizamî’nin başka bir kelamı da var,” dedi. “Rahmetli ne güzel söylemiş: ‘Arkadan atılan taş değse değse, topuğa değer.’ O da Mürşit’in mizah tarzına alışmış ve bunu benimsemişti.

“Allah ölenlerine rahmet eylesin,” dedi Mürşit. “Şimdi ben seni öyle bir yeneceğim ki, Gence’de Nizamî’nin ruhu da şad olacak.”

Nimet “Satrançta beni yenmek, çok zor iştir,” dedi. “Ben bu konuda neler gördüm geçirdim. Savaş vakti, o zamanlar çocuktum, annemden gizli komşunun oğluyla bir kutu margarinin üstüne oynuyorduk. Ölsün de yenmeliydim. Gerçekten de bir kere olsun, yenilmedim.”

“Neyse, biz gelelim kuru fasulyenin faydalarına. Bu meselenin derinine inersek, işin içinden çıkamayız.”

Mürşit’ten beş dakika sonra Menzer geldi. Menzer Mürşit’in eşiydi. Her zaman böyle yapıyorlar. Ya önce Mürşit gelir, beş dakika sonra Menzer ya da tam tersi olurdu.

Menzer, “Ay Mürşit, neredesin? Sabahtan beri seni arıyorum,” dedi ve ekledi. “Selamünaleyküm, Nimet kardeş.”

“Nerede miyim? Çizmemin üstünde, şapkamın papağımın altında, gömleğimin içinde.”

Menzer kahkaha atıp eliyle ağzını kapattı.

“Aaa,” dedi. “Süreyya hamur yoğuruyor. Mürşit, sesini çıkarma, düşbere ve kutab yiyeceğiz.”

“Ben dünden hazırım, ben düşbere ve kutabın eskiden Mecnun’uyum.”

Süreyya “Başımızın üstünde yeriniz var,” dedi. “Yarın saat üçte buyurun gelin.”

Mürşit “Eee, yok,” dedi. “Veresiye verilen malın parası keseye girmez. Yarına kim öle kim kala. Çark-ı devranın işini bilmek olmaz. Ben kara kuru bir adamım. Tansiyonum yüksek, üste-

lik de bel fıtığım var. Yarına kadar yaşar mıyım, yaşamaz mıyım, bilemem. Nizamî güzel demiş ha: ‘Bugünün işini yarına bırakma.’”

Menzer, “Bereketli olsun Süreyya,” dedi. “Herhalde yeni teyp almışsınız.”

Mürşit iki elini kel başına vurdu.

“Vah vah vah!” dedi. “Beni rezil ettin Menzer. Bu teyptir, radyo değil. Hayırlı olsun, sağlıklı kullanın, deminden beri buradayım ama görmemişim.”

“Ben nereden bileyim... Evimizde pişmedi, komşumuzdan düşmedi...”

Mürşit güya ciddileşti.

“Yok, hanım sen işin tadını iyice kaçırdın. Komşun sana düşbere kutab pişiriyor, bir de üstüne teyp mi pişirsin?”

Menzer kahkaha attı.

“Ay kişi, Allah’ın bir kulu da senin diline düşmesin.”

“Yok, daha neler,” dedi Mürşit. Hayli güldükten sonra sakinleşerek “Nimet kardeş, Allah aşkına sen söyle, doğru demiyor muyum?”

Nimet elini kaldırıp avcunu da açmıştı. “Erkek adamsın, çak! ‘Komşudan da düşmedi.’ diyor. Ay kız, hangi vilayette görülmüş, komşunun komşuya teyp aldığı?”

Bike hala “Sizin gibi komşuya can kurban,” dedi. “Vallahi, düğünde cenazede komşu adama akrabadan yakın oluyor.”

“Eyvah, komşu mevzusu açıldı, en az on beş dakika çene çalacaklar.” diye düşündü Nimet.

Mürşit, “Can Bike hala...” dedi. “Kurban senin o bal gibi şirin diline. Böyle dili olan kadının dişlerinin de inci gibi dizilmesi lazım. Yarın gel, otuz iki dişini birden yapacağım, hem de bedava. Ama, Nimet, şaka bir yana, komşuluk bambaşka bir şeydir, ayrı âlemdir.”

Nimet, “Yok, galiba daha fazla dayanamayacağım.” diye düşünüyordu. “Mürşit’in mizahi sözlerine bir şekilde tahammül etmek mümkün, üstelik boş konuşmalarına da... Ama komşuluk muhabbeti?”

“Elbette, Mürşit,” dedi. “Komşuluk ayrı âlemdir, buna itiraz olmaz.” Birden gözü teybe ilişti. “Biliyor musun, az önce se-simizi kaydetmiştik. Evde kıyamet koptu, dinlemek ister misiniz?”

Mürşit, “Bak, bu iyi olur, rahmetlik Nizami’nin dediği. Dinleyelim Nimet kardeş. Her şeyin eskisi teybin yenisi diyenler boşa dememişler.” dedi.

Nimet teybi açtı. Kimin sesi gelse Menzer atılıyordu.

“Vay, vay, vay, Nimet kardeşin sesi! Aha Süreyya bacı! Süreyya bacı! Oy bu da Bike hala, vallahi o!”

Sanki teypten, Nasreddin Şah’ın sesi gelmeliydi, onun yerine Nimet, Süreyya, Bike hala konuşup Menzer’i böylesine şaşırtıyorlardı.

Menzerin keşifleri devam ediyordu.

“Karmenička, Cildička!” diye âdeta çığlık atıyordu.

Mürşit, “Murzik,” diye dik atıldı. “Murtuz, Balayeviç’i mi kastediyor? Hay seni Karmen bala! Bu ne oyun çıkarmışsın?”

Teypten Nimet’in sesi geldi.

“Bir daha benim kalemimi aldığını görmeyeyim...”

Sonra sükût başladı.

Nimet, “Vesselam,” dedi, düğmeyi bastı.

“Görürsen ne yapacaktın, Nimet?” dedi Mürşit. “Allah aşkına kulağıma söyle, Cilda duymasın.”

“Hiç, öylesine dedim işte...”

Menzer, “Vay, vay, vay. Gerçekten de mucizeymiş,” dedi. “Nimet kardeş kurban olum, başa sar bir daha dinleyelim.”

Nimet düğmeye bastı. Bir daha dinlediler. Menzer yine sesleri tanıdı.

“Süreyya bacı! Bike hala! Vay seni Karmen!” diye bağıırıyordu. Yine Nimet’in sesi...

“Bir daha benim kalemimi aldığını görmeyeyim...”

Bir süre sonra Nimet’le Mürşit satranç oynamaya başladılar.

Mürşit’in bir âdeti vardı. Satranç oynarken sürekli konuşur, bazen de şarkı söylerdi.

“Madem oldun değirmenci, çağır gelsin den’ Köroğlu... Peki, Nimet ben buradan sana şah çeksem nereye gideceksin? İşte buraya, çok güzel, çok harika. Türküye başladı: Kızım sana başmak alayım mı? ‘Al baba, kurbanın olayım...’ Al, bir daha şah! Demişler şah, şah, uşaksın, uşak. Derse giden bir uşak, çıktı buz üstüne koçak, durdu koçak neyledi, buza böyle söyledi. Ne söyledi? Ben bu kaleyi alıyorum at ile, sorsan niye, derim ki ne demek niye? Bana lazımdır. ‘Dağlar dağımdır benim, dert oylağımdır benim... Söyletme çok ağlarım, yaman çağımdır benim...’ Hee... ki... Kızı verdiler kele, kel de bir gün gidip şah olmuş. Al sana şah! Bir daha şah, demek öyle gittin. Çok güzel. Şimdi sen bana şah çekiyorsun, iyi de yapıyorsun, tamam, güzel...”

Birdenbire Mürşit’in sesi kesildi. Söz ırmağı kurudu, dili tutuldu sanki. Pel pel Nimet’e baktı.

“Vay anam ben mat olmuşum,” dedi. “Bu nasıl oldu? Bu kaleyi görmedim vallahi. Hay senin sakalın ağarsın, vay senin atanın kabrine... Yeniyordum seni, iyice sıkıştırmıştım. Sayılmaz, bir daha oynayalım.”

Koridordan sesler duyuldu. Süreyya, “Hoş geldiniz, geçin içeriye, buyurun,” diyordu.

Nimet gelenleri seslerinden tanıdı. Süreyya’nın ortanca bacısı Tahire ve onun eri Cabbar idi.

* Buğday tanesi.

Nimet ayağa kalkıp onları karşıladı. Cabbar Allah'ın aciz kullarındandı, kafasına vur ekmegini al... Tahire ise atmaralı' idi. Karı koca kimyagerlerdi. Cabbar da Tahire de doktora yapıyor, Cabbar tezini yazıyordu.

Cabbar sözleri seçerek, üstüne basa basa, çok net ve temkinle telaffuz eder ve edebi dille konuşurdu. "Ben ve Tahire takriben beş yıla yakın, evliyiz. Biz mütemadiyen her akşamüstü deniz kenarındaki parka gidip hava alıyoruz..."

Sıska bir oğulları vardı. Nimet onu görünce yüreği kan ağlıyordu. Çünkü oğlanı ne zaman görse Tahire retorik sorularla oğlanı sıkboğaz ediyordu: "Alik yemeğini bitiriyor mu? Hayır Alik yemeğini bitirmiyor. Peki, Fatik bitiriyor mu? Evet, Fatik bitiriyor. Alik mamasını ne yapıyor? Alik annesini üzüyor. Ya Fatik? Fatik annesini hiç üzmüyor." Çocuğun adı Fuat idi, o Fatik diye seviyordu.

Çocuk bütün bu retorik soruları umursamazca, yüzünü buruşturarak dinliyordu. Menfur Alik'in kim olduğunu hiç kimse bilmiyordu. Tahire de bilmiyordu. Nimet Alik'in mitolojik bir varlık olduğunu düşünüyordu. Fatik'in melekliğiyle karşılaştırılmak için پیدا olmuş bir iblis...

Cabbar ile Tahire bir hafta önce yeni eve taşınmışlardı. Ama taşınma işine çoktan hazırlanmışlardı. Altı ay boyunca sohbetlerinin esas mevzuları yeni ev meselesiydi.

Bundan önce ise tam üç yıl süren başka mevzuları vardı. Altı ülke gezmişlerdi. Nimet, onları bilmem ama bu seyahat komşu ve akrabalara çok pahalıya patladı diye düşünüyordu. Kim, ne konuşsa, ne dese Tahire derhal onun sözünü kesip başlıyordu anlatmaya.

"Hatırlıyor musun, Caboş, biz Romanya'dayken..."

Tahire'nin böyle huyları vardı, önce eşinin, sonra da başkalarının sözünü keser ya itiraz eder, ya tashih edip düzeltir

* Erkek gibi iri yarı, kaba saba, ev işlerinde beceriksiz elinden iş gelmeyen kadın.

ya da tamamen başka, sohbeta dahli olmayan bir meseleyi anlatırdı.

Cabbar ise temkinle “Evet, Tahire,” derdi. “Çok iyi hatırlıyorum.”

Tahire eşine “Caboş” diyordu. Nimet, “Bu ailenin kızlarının hasiyeti niye böyle? Alya da kocasına, üstelik kalas gibi adama, “Murzik” diyor. Caboş, Murzik! İyi ki Süreyya bana böyle bir ad koymadı.” diye düşünüyordu.

Nimet’in yanında Caboş ya da Murzik denildiğinde, âdeta eti kemiğinden ayrılıyordu, iğreniyordu. Bu sözleri duyduğunda sanki kapının arkasında açık bir sahneyi, başkasının toplanmamış, dağınık yatağını, tanımadığı adamın ve kadının iç çamaşırlarını görmüş gibi oluyordu.

“Caboş,” dedi, “bak, Süreyyagil yeni bir teyp almışlar.”

“Evet, görüyorum. Hayırlı olsun. Sağlıkla kullansınlar.”

“Sağ ol.”

“Hatırlıyor musun Caboş, Avusturya’da teyp görmüştük, bunun gibi, sarı bir kutunun içindeydi.”

Nimet, “Aman Allah’ım! Yine mi seyahat?” diye geçirdi içinden ve hemen sordu.

“Yeni eviniz nasıl?” diye sordu. En azından bu yeni ev meselesi üç beş aydır gündemdeydi, henüz kulakları yağır etmemişti.

Cabbar, “Çok güzel,” dedi. “İki balkonu var. Tavan yüksekliği üç metre. Eski projelere uygun inşa edilmiş. Gaşeng!” “Gaşeng” onun en çok kullandığı kelimeydi. “Çok güzel oldu, ben tuvaletle banyo bir arada olacak zannediyordum. Yeni evlerde böyle oluyor çünkü... Ama şansımız yaver gitti. Gaşeng!”

Süreyya’nın içeri girdiğini görünce bir daha tekrar etti.

“Banyo ayrı, tuvalet ayrı. Gaşeng!”

Bunu söylerken garip bir şekilde hareket etti. Herhalde tuvaletin ne şekilde olduğunu tasvir ediyordu.

* Harika, çok güzel.

“Gaşeng,” dedi, “zeminler beyaz seramik. Mutfak ve banyo da.”

Tahire onun sözlerini ağzına tıkadı.

“Duş takımı çok küçük...”

“Sen de duş takımını diline doladın ha!” dedi. “Tamam, anlaşıldı. Usta çağırır, değiştiririz.”

Cabbar “Elbette,” dedi. “Ama ben...”

Tahire anında araya girdi.

“Yeni evlerin çoğuna fayans döşemiyorlar,” dedi. “Sonradan yaptırmak gerekiyor.”

“Nimet,” diye seslendi Cabbar, “Tahire’nin, Süreyya’nın başı için, fayanslar öyle güzel, öyle temiz ki... Bakınca insanın ağzı açık kalıyor.”

O, her zaman karısının başı üstüne yemin ederdi. Nimet ile konuşurken Süreyya’yı da eklerdi. Murtuz’la konuşurken ise Alya’yı.

Süreyya, “Nimet,” dedi. “Teybi açsana! Tahiregil de dinlesinler.”

Nimet düğmeyi bastı, anında kendi sesi geldi.

“Evet, bir şeyler söyleyin...”

Tahire sordu.

“Bu sen misin?”

Nimet başını salladı. Süreyya’nın sesi geldi.

“Kaydediyor mu?”

“Caboş, Süreyya’nın sesi bu.”

“Gaşeng.”

Süreyya’nın sesi geldi.

“Demek, ben demek istiyorum...”

Gülüştüler.

“Gaşeng,” diye tekrar etti Cabbar.

Karmen “Murzik” dediğinde yine güldüler.

Mürşit “Murtuz’un kulağına gider, iyi olmaz, incinir,” dedi endişeyle.

Tahire Süreyya’nın eğilip Alya ve Murtuz hakkında fısıldamaya başladı.

Cabbar gözlerini kırpmadan dikkatle dinliyor, ikide bir “Gaşeng, çok gaşeng!” diyordu.

Nimet’in sesi duyuldu nihayet.

“Bir daha benim kalemimi aldığını görmeyeyim...”

Mürşit, Cabbar’ı yeni evleriyle ilgili sorguya çekmeye başlamıştı. Nimet kulağının ucuyla da olsa Cabbar’ın verdiği cevapları dinliyordu.

“...Evet, ayrı, banyosu ayrı. Gaşeng!”

Tahire ile Cabbar evlerine giderken, Süreyya koridorda Tahire’ye “Yarın saat üçte, öğle yemeğine bize gelin,” dedi. “Biz bize olacağız, bir de misafirimiz var.”

Biraz sonra Mürşit ile Menzer de evlerine gitmek için kalktılar. Süreyya onları da yemeğe davet etti.

Mürşit, “Kapıyı ayağımızla mı açalım, elimizle mi?” diye sordu.

Süreyya onun ne demek istediğini anlayamadığı için Mürşit izah etti.

“Süreyya bacı, siz de iyice “dilbilmez” olmuşsunuz! Yani elimiz dolu mu gelelim, demek istiyorum?”

“Yok, yok, olur mu öyle şey. Ne diyorsunuz? Ayıptır.”

Süreyya masanın üstündeki çay bardaklarını ve reçel kaplarını toplamaya başladı.

“Alyagile sen telefon et, Nimet.” dedi. “Murtuz’un hasiyetini biliyorsun. Ben telefon etsem incinir yine, senin davet etmek istemediğini düşünür.”

Nimet ahizeyi kaldırıp numarayı çevirdi.

“Murtuz Balayeviç,” dedi. “Yarın saat üçte, Alya hanımla sizi yemeğe bekliyoruz. Bize teşrif ederseniz seviniriz... Yok, biz

bizemiz... Yok, hiçbir şeye gerek yok... Vallahi gerek yok...” Nimet, işe düştük, Murtuz’u davet etmek için önceden anket doldurmak gerek diye düşündü. “Ay Murtuz, yok dedim ya! Karmen’in doğum günü nisan ayında. Cilda’nınki kasım... Nergiz’inki de mayısta, Süreyya’nınki de mayısta... Benim doğum günüm mü? Vallahi unuttum! Ama yarın benim doğum günüm değil... Tamam... Çok sağ ol.”

Murtuz, Karmen ile Cilda’nın babası Eset’in cepheden arkadaş-şydı. Belki de bu yüzden Nimet ile yıldızı bir türlü barışmıyordu. Zavallı Nimet aslında ona hiç saygısızlık etmiyordu. Ne de olsa büyük bacanaktı. Nimet’ten de Cabbar’dan da yaşça büyüktü. Üstelik de yüzü hiç gülmeyen sert bir adamdı. Ağır oturup batman kalkardı. Ağarmış saçları daha bir ciddilik katıyordu yüzüne. Boyu bosu da yerindeydi, izbandut gibiydi, maşallah! İstifa ederek ordudan ayrılmıştı Albay Murtuz Murtuzov.

Ordudayken aldığı madalyaları göğsüne taktığında, göğsünde iğne batıracak yer kalmazdı. Karısı Alya da uzun, zarif ve güzel bir kadındı. Firengiz adında bir kızları ve Spartak adını verdikleri bir oğulları vardı...

Nimet, “Süreyya, ben gidip yatayım, sabah erken kalkacağım.” dedi.

Menzer boynunu koridordan içeri uzattı. “Şükür, uyumamışsınız daha. Ne olur, bağışlayın. Mürşit ile iddiaya girdik. ‘Mürşit, kasette Bike halanın sesi yok.’ diyor. Nimet kardeş, kurban olayım sana. Teybi çalıştır, bir daha dinleyeyim, kendi kulaklarımla duyayım.”

Nimet teybin düğmesine bastı.

“Bittiğinde şu düğmeye basın,” diyerek diğer odaya geçti. O sırada kendi sesini işitti.

“Evet, bir şeyler söyleyin...”

Soyunup yatağa girdi, eliyle karyolasının baş ucundaki haritayı sıvazladı. Parmakları haritada gezdikçe Kazakistan’daki yer adlarını hatırlıyordu. Karatal, Ağsuvat, Ayaguz...

Sahralar, yaylalar, obalar... O yurtları hayalinde canlandırma-ya çalıştı. Gözkapakları yavaş yavaş kapanmaya başladı. Gözlerine dolan uykunun ağırlığı onu ağır ağır kendi girdabına çekiyordu. Yarı uyanık hâlde diğer odadan gelen sesi duydu.

“Bir daha benim kalemimi aldığını görmeyeyim...”

Sonra sükût ve karanlık birbirine kavuştu, arada hiçbir mesafe kalmadı...

*

İlk önce Dadaş geldi. Gerçi Mürşit ile Menzer ondan önce gelmişlerdi ama onlar komşuydu, evleri yan yanaydı. Dadaş bu tür meclislere her zaman tek gelirdi. Nedense karısını insan içine çıkarmazdı.

“Çok güzel evin var,” dedi. “Sadece bu pencere, dünyaya bedel... Manzaraya bir bak.”

Nimet ile pencerenin önüne geçmişler, şehre tepeden bakıyorlardı. Nimet bir şeyleri izah ediyordu.

“Bak, Kız Kalesi’nin burcu görünüyor. Sağ tarafa bakın. Denizden bu tarafa. İşte, oradaki bina Nizamî Müzesidir. Yok, tiyatro ve sinema bu tarafta. Bakın, gösteriyorum, parmağımın ucuna bakın...”

Mürşit, “Dadaş Mamedoviç,” dedi. Nimet Dadaş ile onu on dakika önce tanıştırmıştı. Ancak Mürşit artık Dadaşın babasının adını da biliyordu. Mürşit’in “baba” adlarını öğrenmeye özel bir merakı vardı. Az çok tanınmış kimselerin baba adlarını ezbere biliyor, hiç unutmuyordu.

Dadaş’ın duymadığını anladı ve biraz daha yüksek sesle tekrarladı.

“Dadaş Mamedoviç, duydunuz mu? Gıda ve Erzak Şurasının başına Hüsrev Tayyipoviç’i atadılar.”

Mürşit’in bir başka özelliği de devlet dairelerindeki görev değişikliklerinden, hem de bütün detaylarıyla, basında yer almadan önce haberdar olmasıydı.

Dadaş bir an şaşkın şaşkın Mürşit'e baktı.

"Hüsrev Tayyipoviç de kim?"

Mürşit ondan daha fazla şaşırarak "Hüsrev Tayyipoviç'i tanımıyor musunuz? Kaçayev Hüsrev Tayyipoviç'i diyorum. Bir zamanlar Şamahı'da savcı olarak görev yapıyordu, sonra Maştağı'ya kaymakam olarak görevlendirdiler. Şimdi söylediklerimi duysanız, tanıyacaksınız. Asker Süleymanov var, Eğitim Bakanlığında çalışıyor. Asker Tayyipoviç! Bunlar özbeöz kardeşirler. Ama soyadları farklı. Tanıdınız mı şimdi?"

"He, he, Kara Asker diyorlar ona. Onun kardeşi mi?"

Mürşit sırtıttı.

"Doğru, Kara Asker de diyorlar ona. Evet Hüsrev Tayyipoviç onun öz kardeşidir. Ama araları biraz soğuk galiba..."

"Kardeşini tanımıyorum," dedi. "Bir zamanlar 'Klavlit'te' görevliydi. Hakanî'nin gazellerinin yayınlanmasına izin vermiyor, sansür uyguluyordu. Hatta bu meseleyle ilgili beni ayağına çağırıyor, tehdit ediyordu. Kara Asker fırıldağın, düzenbazın biridir."

Mürşit yine sırtıttı.

"Çok doğru söylüyorsunuz."

Mürşit uzun boyluydu. Ancak kendinden rütbeli bir adamı karşısında görür görmez ezilip büzülüyor, küçülüyor, cılızlaşıyordu. Nimet, "Yalakalık çok pis bir şey ama uzun boylu adamın ikiye katlanarak yalakalık etmesi dehşettir." diye geçirdi içinden.

Kapı zili çaldı... Cabbar ile Tahire geldiler. Murtuzgil en az bir saat geç geleceklerdi. Bir saat geç gelmek onların âdetiydi. Kapı açıldığında mutfaktaki kokular odaya doldu. Mürşit Dadaş'a baktı, ağzının suyunu akıta akıta ellerini birbirine sürttü.

"Pilavı tabaklara dolduralım, daha gelen olmaz."

* SSCB dönemindeki yayınları kontrol eden ve rejim aleyhinde metinlere sansür uygulayan kurum.

Dadaş zoraki gülümsedi. Henüz “Mürşit mizahının” ne kadar derin (!) olduğunu kavrayamamıştı.

“Mürşit, pilav pilav diye tutturdun. Seni pilava çağırmadılar ki...” dedi Menzer.

Nimet, “Dadaş, asıl misafirin Murtuz ve Alya olduğunu; sofraya oturmak için onları beklediğimizi düşünecek, çok ayıp olacak.” diye düşündü.

Dadaş gerçekten de sıkılmıştı. Mürşit’in devlet dairelerindeki kadro değişikliği haberleri de sarmamıştı onu. Belki o da böyle haberler alıyor ancak bunu belli makamlardaki insanlarla müzakere ediyordu. Nimet Dadaş’ı oyalamak için “Dadaş Bey,” dedi. “Yeni bir teyp aldık. Seslerimizi kaydettik. Dinlemek ister misiniz?”

“Olsun, dinleyelim...”

Nimet düğmeye bastı yine.

“Evet, bir şeyler söyleyin.

Tanıdık sözler, cümleler, gülüşler, Nimet’in ezberlediği yol manzaraları gibi geçip gidiyordu.

“...Demek, ben demek istiyorum... Bundan Alyagilde de var... Modası geçmiş... Bir daha benim kalemimi aldığını görmeyeyim...”

Dadaş, “Çok ilginç... güzel,” dedi.

Kapı çalındı. Alya, Murtuz ve çocukları da geldiler.

Bike hala “Şimdi yemekleri getiriyorum. Sofraya geçin, oturun.” dedi.

Dadaş’la Murtuz tanıştılar.

Murtuz, “Yeni bir teyp almışsınız,” dedi. “Memnu....”

Tahire Murtuz’un sözünü kesti.

“Çok acayip. Öyle sesler kaydetmişler ki... Nimet, aç da Alyagil de dinlesin.”

“İlahi, sen koru...” diye düşündü Nimet. “Şimdi açıyorum,” dedi ve düğmeye bastı.

Kendi sesi geldi önce... Sonra Süreyya'nın sesi. Nimet birden, ses kaydında yasaklı bir kelimenin olduğunu hatırladı: "Murzik!" Bu sözü atlatmak mümkün müydü? Bu kelimenin geçtiği anı hatırlamaya çalıştı. "Bike hala Murtuzgilin teybini övüyordu, o sırada Karmen konuşuyor, bir yerde 'Murzik' diyordu. İyi de Bike hala her cümlesinde Murtuzgilin teybini övüyordu." diye düşündü Nimet.

Bu sırada Karmen'in sesi duyuldu.

"Ninem öve öve bitiremiyor Murzik'in teybini..."

Nimet olanca sesiyle, "Murtuz Balayeviç," diye çağırdı. "Yarınki maçı izliyecek miyiz?"

Süreyya şaşkınlıkla Nimet'e baktı.

"Yavaş ol! Ne bağıırıyorsun?"

Nimet, sebebini bilsen, sen benden daha yüksek sesle bağıırıydın, diye geçirdi içinden. Neyse ki tehlike savuşmuştu, kasetten kendi sesi geldi bu sefer.

"Nergiz, kızım, kuzum..."

Rahat bir nefes aldı. Sırat köprüsünü sağ salım geçmişti. Hiç kimse bir şey duymamış, anlamamıştı.

Murtuz, "Elbette! Maçı mutlaka izleyeceğiz," dedi.

Alya ile Tahire fısıltıyla bir şeyler konuşuyorlardı. Ancak Alya'nın bazı cümleleri Nimet'in kulağına çalınıyordu.

"Derdim onun başına, Tahire! Görsen, bir naz yapıyor, bir ağız burun kıvrıyor... Oğlanı deli eylemiş..."

Nimet Alya'nın neler söylediğini tam olarak duyup anlamasa da Spartak'ın yeni aşk macerasından bahsettiğini tahmin ediyordu. Yirmi dört yaşındaydı, ehl-i keyif gençlerdendi, işi gücü yiyip içmek olan Spartak'ın umrunda değildi dünya. Babasının üstün gayretiyle, hocalara hürmeti (!) sayesinde bir şekilde tıp fakültesini bitirdi. Spartak'tan çare uman hastanın vay hâline! Spartak'ın akli fikri hayatını yaşamaktaydı. Kravat

değiştirir gibi sevgili değiştiriyordu. Murtuz oğlunun bu yeteneğiyle (!) gizli bir gurur duyuyor, onun yapıp ettiklerine göz yumuyordu. Hatta “Ot kökü üste biter,” diye gururlanıyordu.

Alya da güya Spartak’ın aşk maceralarından çok rahatsızdı. Güya telefonla Spartak’ı arayan “cananlara” kaba cevaplar verip telefonu yüzlerine kapatıyordu. Ancak Nimet onun içten içe, tıpkı eşi Murtuz’un madalyalarıyla, kızı Firengiz’in güzelliği, cömertliği, ismeti ve masumluğuyla övündüğü gibi Spartak’ın çapkınlığı ile de gurur duyduğunu biliyordu.

Alya mutlu muydu yoksa mutsuz mu, pek anlaşılmıyordu. Konuşmalarında garip bir tezat vardı. Kâh Murtuz’un adından, sanından, yüksek makamlardaki saygınlığından, ailesinin saadetinden bahsediyor kâh küçük bir meseleden dolayı bahtına kargış ediyor: “Süreyyacığım, vallahi, bazen şöyle diyorum: Ben ne yapacaktım bunca güzelliği, bu boyu-bosu, akli, zekayı? Bunlara sahip olmaktansa bahtımın güzel olmasını isterdim.” diyordu.

Odanın başköşesinde, Mürşit Murtuz’u âdeta esir almıştı. Az önce Dadaş’ın umursamadığı sözleri, şimdi Murtuz can kulağıyla dinliyor, epey keyif alıyordu.

“Haberiniz var mı Murtuz Balayeviç? Mahmut İsrailoviç’i bakan yardımcısı olarak atadılar.”

“Ne diyorsun sen? Onun yerine kimi görevlendirdiler?”

“Turab Kurbanoviç’i.”

“Yok canım? Turab’ın yerine?”

“Turab Kurbanoviç’in yerine Zakir Zülfükaroviç’i görevlendirdiler.”

Zakir Zülfükaroviç’in yerine de Mahmut İsrailoviç geldi.

“Ha Hasan Kel, ha Kel Hasan, desene!”

“Nasıl,” deyip sırtıttı Mürşit. “Vallahi doğru söylüyorsunuz. Ali’nin külahını Veli’ye, Veli’ninkini de Ali’ye giydirmişler.”

Bürokrasideki kadro değişiklikleri Murtuz'un da hastalığıydı. Üstelik her zaman da bu değişikliklerden dolayı rahatsız olurdu: "Fılan göreve filanı atamışlar. Vay babanızın canına! Gör, dünya kimlere kalmış! Bugüne kadar böyle şey olmamıştı..." Elbette ordudan istifa eden albayın makam ihtirasları da hiç sönmemişti.

Süreyya "Haydi, sofraya buyurun," dedi.

Nimet'i yine bir sıkıntı bastı. "Bu ziyafeti Dadaş'ın şerefine veriyorum. Asıl misafir odur. Evimize de ilk kez geliyor. Ama ilk kadehi Dadaş'ın sağlığına kaldırsak, Murtuz Balayeviç suratını sallayacak. Alya hanımın bir dudağı yer süpürecek, Süreyya renkten renge girecek, benim de ak günüm kara olacak. Ama bir yandan da..."

Nimet bunları düşünürken birden çıkış yolunu buldu. Hem de dâhiyane bir çıkış yolu... Caboş'un dediği gibi "Gaşeng" bir yol...

Kadehine şarap doldurup ayağa kalktı.

"Diyorum ki, ilk kadehi tamadanın,* Murtuz Balayecviç'in sağlığına içelim! Onun ailesinin sağlığına. Bu küçük ve şen meclisimizi gerçek bir komutan gibi sevk ve idare etmesini dileyelim."

Gülüştüler. Nimet, "İşte bu! Nazar değmesin, bu belayı da böyle savuşturduk." diye düşündü.

Nimet, Murtuz ve dolayısıyla Alya'nın incinmesinden çok korkuyordu. En kötüsü de Murtuz incindiğinde, onun neden, hangi sebeple incindiğini felek de gelse tayin edemezdi. Öylesine söylenmiş bir söz, zarif bir ironi onun incinmesine hatta kinlenmesine, düşmanlığına sebep olabilirdi. Aylarca küs kalabiliyorlardı. Bike hala ise evin içinde Nimet'e göz verip ışık vermiyordu. Eset'in ahirete göçünden sonra Bike halanın en sevimli, en aziz damadı Murtuz olmuştu. Hatta o, Nimet

* Masabeyi de denilmektedir, içkili yemek meclisini idare eden kişi.

için “gözdağı” gibiydi. Evet, böyle olağanüstü bir hadise olduğunda -aslında olağanüstülüğü kalmamıştı, sık sık oluyordu bu tür şeyler- daha hadise soğumadan Bike hala, kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla dercesine, Nimet’in kulağının dibinde Süreyya’ya veriştiriyordu: “Bugün Alyagile gitmiştim. Murtuz yaman incinmişti. Bike hala! Ne edep kalmış ne erkan.” diyordu. “Daha dünkü baldırı çıplağın söylediği söze bak! Ne büyüğünü bilen var ne küçüğünü. Saça-sakala hürmet eden kalmadı? Bunlar papağan gibi bir-iki söz ezberleyip üç-dört kitap okuyorlar. Kendilerinden âlim sayıyorlar, güya onlardan bilgili kimse yok. Ah, ah! Zamanında onları benim emrime verselerdi, dünyanın kaç bucak olduğunu gösterirdim onlar. Veridim ellerine kazmayı, siper kazdırırdım, bakalım nasıl kazıyorlardı. Bu askerlik kitap okumaya benzemez, kadın gibi kâğıtla evrakla uğraşıp yazıp çizmeye de derdim...”

Bike halanın bu sözlerinin sona ermesinin tek yolu vardı. Süreyya’nın ısrarıyla Nimet pahalı konyaklardan bir şişe, yanına da bir kutu çikolata alıp Murtuzgile gidiyordu. Konyağı içip barışıyorlardı.

Murtuz’un sesi Nimet’i kendine getirdi.

“Bana iltifatınıza ve itimadınıza göre teşekkür ediyorum.” Nimet bir an onun bir siyasi gibi seçmenlere hitap ettiğini düşündü. “Ben bir askerim.” Öksürüp boğazını temizledi. “Boş konuşmayı hiç sevmem. Her şeyden önce nizam-intizam... Rusların dediği gibi: ‘Disiplin her şeyden önemlidir.’ Ben kime söz verirsem, çok uzatmadan, kalkıp sözünü desin. Vesselam.”

Nimet bir anda, bu nutkun “Bu bir emirdir, yerine getirin. Şimdi gidebilirsiniz!” sözleriyle biteceğini düşündü ama Murtuz “vesselam” kelimesinden sonra ani bir hareketle sandalyesine çöktü.

Nimet düşündü, “Ulan ben şimdi acemi asker olsaydım, üstelik de Murtuz Balayeviç’in komutanı olduğu birlikte. Aman Allah! Bana kan yuttururdu. Sabahtan akşama dek, yakıcı

güneşin altında bir o yana bir bu yana kovalardı beni. İleri, marş! Sol sağ! Sol sağ!”

“Murtuz Bey,” dedi. “Murtuz Balayeviç. Eğer izin verirsiniz... Bir iki kelime... hi, hi, hi...”

“Müsaade ediyorum,” dedi. “Konuş bakalım, ne diyorsun?”

Mürşit, Molla Nasreddin'den başladı. Nimet ne kadar uğraşa da dikkatini toplayamadı. Her ne kadar zihninden silmek istese de bu yakınlarda aldığı beklenmedik haberi unutamıyordu. İki üç hafta önce Süreyya büyük bir sır gibi Nimet'e haber vermişti. Alya'nın dediğine göre, Murtuz Balayeviç beş perdelik manzum piyes yazmıştı. Hem de “Babek İsyanı” ile ilgili. Bu haberi duyduğunda karnını tutan Nimet, uğunup gitti, uzun süre kendine gelemedi. Süreyya bu duruma bozuldu. “Burada gülünecek ne var, anlamıyorum.” dedi. Nimet boğula boğula ekledi. “Murtuz Balayeviç, manzum piyes yazmış...” dedi ve kahkaha atmamak için kendini zor tuttu. Şimdi de bu hikayeyi hatırlıyor ve gülmemek için kendini zor tutuyordu. İyi ki Mürşit, Molla Nasreddin fıkrasını anlatıp bitirdi, hepsi gülüştü ve Nimet de fırsattan istifade edip yürekten bir kahkaha attı. Onun bu bayatlamış latifeye böyle kahkahayla gülmesine Mürşit de çok şaşırdı, bir an duraksayıp sözüne devam etti.

“Evet, şaka bir yana, biz ilk kez Dadaş Mamedoviç ile aynı meclisteyiz ama derler ki kalpten kalbe bir yol vardır, görünmez. Yani, Dadaş Mamedoviç'i çoktan tanıyordum. Nimet onun hakkında çok şeyler anlatmıştı. Sağ olsun, Nimeti kanatlarının altına aldığını biliyordum. Ama Dadaş Mamedoviç, hemen belirteyim ki -gerçi siz benden daha iyi biliyorsunuz- Bu bizim Nimet farklı oğlandır. Ben, onun sizi nasıl sevdiğini çok iyi biliyorum. Sizden söz edip de ‘Dadaş Mamedoviç’ dediğinde dilinden bal dökülüyor. ‘Mürşit, sen onu hele tanıımıyorsun, o anlatmakla bitmez, senin onu tanıman, anlaman için onunla aynı meclislerde olman

gerekir. ‘Adam gibi adam’ sözünü sanki onun için söylemişler.’ diyor.”

Nimet o anda “Acaba masanın üstünde, billur sürahi kaç manat? Süreyya’ya, bunun aynısından bulup iki tane almaya söz versem, bunu Mürşit’in başında kırmama izin verir mi?” diye düşündü. Ama bu düşüncesinden hemen vazgeçti. “Yok, içindeki şarap sofraya dökülür, kıyamet kopar. Beyaz masa örtüsünden şarap lekesi çıkmıyor, döküldü mü üstüne derhal tuz serpmek gerek. O zaman bile leke tamamen temizlenmiyor. Acaba deterjan lekeyi tamamen temizler mi?”

Şimdi Mürşit’in sesi daha iyi duyuluyordu.

“Evet, onu diyordum. Ben Dadaş Mamedoviç’i epeydir tanıyordum ama o beni bilmez. Biz doktorlar memur takımıyız, küçük adamlarız. Ancak, Dadaş Mamedoviç, bir mesel var, biliyor musunuz? Dağın dağa işi düşmez, adamın adama işi düşer! Bir mesel daha var. Hanım sen kulağını kapat. ‘Avradın kötüyse boşa gitsin; dişin ağrıyorsa, çektir kurtul.’ Şimdi Allah göstermesin, şer demezen, hayır gelmez. Olur ki Dadaş Mamedoviç, şayet dişiniz ağrırsa, bak bu kardeşin emrinde hazırdır. Ne zaman istersen, kaç diş istersen... Sabah akşam, yaz kış, yirmi dört saat emrinizdeyim...”

Nimet, aslında Mürşit’in, dişin ağrısın, getir çekeyim, demek istediğini düşündü.

Mürşit kadehini Dadaş’a doğru uzattı.

“Sağ olun, Dadaş Mamedoviç, sizin sağlığınıza...”

“Sağ ol, aziz olasin, çok sağ ol, hepiniz sağ olun.”

Sonra sırayla Cabbar’ın Mürşit’in Nimet’in ve ailelerinin sağlığına içtiler. Elbette Bike halanın sağlığına da. Bir ara “Bike halanın yemekleri muhteşem.” dediler.

Sonra Nimet elinde kadehiyle ayağa kalktı.

“Tamadanın sağlığına içelim,” dedi. Uzun uzadıya bir şeyler konuştu ama ne dediğini kendisi de bilmiyordu. Sadece Murtuz hakkında tantanalı sözler söylemeyi düşünmüştü.

“İnsanlık abidesi... Zekâ, istikbal, hüner, muzaffer...” Son iki kelimenin kafiyeli olduğunu düşündü, “eser” kelimesini de eklemek mümkün, diye geçirdi içinden ancak yine gülmekten uğunup gideceğini düşündü.

Alya, “Allah aşkına yeter, sus Nimet,” dedi. “Seninki de şahsiyete tapınmak gibi oldu!”

Murtuz biraz çakırkeyif olmuştu. Bu sözleri duyunca ayağa fırladı.

“Nimet çok konuştu,” dedi. “Çok güzel, edebi sözler söyledi. Ben, elbette, böyle güzel konuşmayı beceremiyorum. Sözü böyle fırlatamıyorum. Ne yapalım, kültürümüz bu kadar.” Son cümleyi söyleyip Alya’ya baktı. Alya da ona baktı. Bu manalı bakışmanın bir anlamı vardı. Küçümseyerek “kültürümüz bu kadar” derken aslında “Keşke sizin kültürünüz de bizimki kadar olsaydı...” demek istiyordu. Murtuz devam etti.

“Evet, kısacası bize gösterdiğiniz hürmet için teşekkür ederim. Beni çok methettiniz hatta gereğinden fazla övdünüz, kültürümüz bu kadar,” der gibi söylüyordu bu cümleleri. Devam etti. “Ben elimden geldiği kadar halkıma hizmet etmişim. Cephenin alevleri arasında kanımızı dökerken, sizin gibi gençlerin bugünkü hayatını düşünüyorduk. Siz böyle oturup rahat rahat yiyip için, keyfedin diye vuruşuyorduk. Şimdi sizin de göreviniz, sizin mutluluğunuz için kan döken insanlara gerekli saygıyı, hürmeti göstermektir. Büyük büyüklüğünü bilmeli küçük de küçüklüğünü... Yoksa ortalık karışır, toz duman olur...” Karısına döndü. “Alya, ‘şahsiyete tapınmak’ diyor. Vallahi, şahsiyete de kurban, şahsiyetin yüceltilmesine de...”

Murtuz’un akidesi kalbinin derinliklerinde, izbe köşelerinde saklanıyor, beş kadeh konyaktan sonra gizlendiği yerden fırlayıp çıkıyordu. İleri sürdüğü fikirlerde onun değişmez gerçekleriydi. “Stalin’e, milyonlarca adam öldürüp, ırmak gibi kan akıttı, diyorlar. İyi de yaptı! Halk düşmanlarını ortadan

kaldırmasaydı Hitler'i mağlup edebilir miydi?" diye nutuk çekiyordu.

...Masadan kalktılar.

Dadaş yeniden pencerenin önüne geçti. Nimet de onun yanına gelip durdu.

"Orası akademinin yeni binası," dedi. "Eski bina görünmüyor. Orası değirmendir, bankanın önündeki..."

Sonra birisi "Nimet, teybi aç, ses kayıtlarını bir daha dinleyelim," dedi. Nimet düğmeye bastı.

"Evet, bir şeyler söyleyin..."

Birkaç dakika sonra kasetten son cümle duyuldu.

"Bir daha benim kalemimi aldığımı görürsen..."

Misafirler vedalaşıp dağıldılar. Nimet karyolasına uzanır uzanmaz uykuya daldı. Bugün çok yorulmuştu ama daha heyecanlı dakikalar geçirmişti.

Kızlar da uyudular, Bike hala ve Süreyya da...

Gecenin bir yarısında sanki birisi dürtükleyip Nimet'i uykudan uyandırdı. Gözlerini açtığında tamamen ayılmıştı.

Uykusuzluğa alışmış bir adam tecrübesiyle tekrar uyuyamayacağını derhal anladı. Sanki birisi onu uyandırmış ve beynini çeşitli düşüncelerle doldurmuştu. Ciğerleri yanıyordu. Kalkıp su içti. Zihnini dolduran düşünceleri kovmak istedi. Duvara doğru döndü, elini haritaya sürdü ve saydı: Ağcatau, Sasık Göl, Ağcal... Düşünceleri biraz dağıldı ama tekrar düşünceler işgal etti beynini. Bu durum sürekli tekrarlandı.

Dün sabahtan beridir zihninde canlanan düşünceler sanki yeniden resmigeçide başlamıştı.

Önce babasını düşünmeye başladı. Annesinin dediklerini hatırladı. "Samuh'ta halk, babana büyük saygı duyuyordu. Orada insanlara evler, yollar yaptırmıştı..." Sonra Samuh'un şimdi Mingeçevir barajının kenarında, diye geçirdi içinden.

“Demek ki evleri, yolları, hepsini...Ya Samuh’ta yaşayan insanlar? Babam ki o insanların saygısını, hürmetini kazanmış? Şimdi her biri bir yana dağılmıştır. Belki de babamın suretini, hatırasını, hediye edilmiş fotoğraflar gibi her biri bir tarafa götürmüştür. Belki de...”

Sonra zihninde kafiyeler dolaştığını fark etti. “Azsa, bozsa, yazsa...” Sonra nedense pencerenin manzarasını düşünmeye başladı. Kız Kalesi’nin burçları, akademinin yeni binası. Banka, eski değirmen. Sonra otobüsler hakkındaki düşüncelerini hatırladı. Sonra kulaklarında teybe aldığı ses kayıtları canlandı.

“Bir daha benim kalemimi aldığını görmeyeyim...”

Cümle beyninde dönmeye başladı.

Diğer odadaki saatin gongu üç kez çaldı ve Nimet bir anda her şeyi kavradı. Fikirleri duruldu, aydınlaştı. Pencerenin manzarası ne kadar güzel olursa olsun, bu manzaradan nefret ettiğini anladı. Çünkü o, bu manzaraya mahkûmdu, ömür boyu mahkûm olacaktı. Bu pencere, tren penceresi gibi hareket edip değişmeyecekti. Bu pencereyi duvar halısı gibi dört çiviyle onun hayatına çakmışlardı. O, ömrü boyunca bu pencereden bakacak ve Kız Kalesi’nin burçlarını, akademinin yeni binasını, bankayı, eski değirmeni görecek.

İnsan kendi hayatını bir kadını terk ettiği gibi terk edemiyor.

İnsan kendi hayatını sonuna dek yaşamalı, hayatın yükünü sonuna dek taşımalıdır...

Nimet dehşet içinde, bir daha onun hayatında hiçbir zaman, hiçbir şeyin olmayacağını anladı. Ne ürkek duyguların heyecanı ne bekleyişler ne aldanişlar ne ümit ne bahar gecesinde son tramvayın camlarına titreyen yıldızlar...

O, hayatını, her gün oynadığı rolünden bıkmış bir aktör gibi, trenlere koşulup değişmez hatlar üzerinde giden buharlı trenler gibi son menzile, son perdeye, son durağa, son sükûta kadar ulaştırmalıydı. Son karanlığa, son sesin de sustuğu yere...

O, kanunların, yasakların, kuralların esiridir. Onları çiğneyemez. Bozamaz, azamaz. İşte şimdi bu kafiyenin nerden zihnine iliştığını anladı. Zavallı, biçare, güzergâhı belli otobüs!

“Bozsa, azsa, yazsa...”

“Yazılan bozulmaz!” Bunu az önce kim dedi? Az önce değil, dün. Dadaş dedi! Bir de vaktiyle Bike hala demişti.

Dün Karmen de buna benzer bir şey diyordu. Evet, evet... Ses kasete yazıldıysa, bozulmayacak Ne bozulmayacak? Ses kaydı...

“Evet, bir şeyler söyleyin... Demek, ben demek istiyorum ki...”

Bir söz, bir harf bile değişmez. Donup kalmış.

“Bir daha benim kalemimi aldığını görmeyeyim...”

Hiç kimse sen bunu görsen, ne yapacağını bilmiyor.

Yarın yine toplanıp bu ses kaydını dinleyecekler. Yarın olmazsa öbür gün. Ya da bir hafta sonra. Yine dinleyecekler. Kendileri, komşuları, akrabaları... Mürşit, Menzer, Tahire, Caboş, Alya...

Yarın da dinleyecekler. Evet, evet mutlaka. Öbür gün de, sonraki gün de...

Her gün Bike hala tekrar edecek: “Alyagilin teybi en az bunun iki katı kadar büyük.” Karmen her gün Nimet’in “modası geçmiş” teyp aldığını söyleyip alay edecek. Süreyya her gün ona kızacak ve Nimet her gün, “Bir daha benim kalemimi aldığını görmeyeyim!” diye Nergiz’i tehdit ederek sözlerini yarıda bırakıp sükûnun, sessizliğin uçurumuna yuvarlanacak.

Hiç kimse, hiçbir zaman Nimet’in, kaleminin alındığını bir daha görse, neler olacağını bilmeyecek... Neler olacak? Hiçbir şey, sözde tehdit, boş tehdit...

Yarın, ertesi gün, sonraki gün. Aylar geçecek, yıllar geçecek. Hiçbir şey değişmeyecek. İlahi, hiçbir şey, hiçbir şey...

Yirmi, otuz yıl sonra Nimet yaşlanıp ölecek. Ancak ölene kadar da hayatında hiçbir değişiklik olmayacak. Karısı, üç kızı,

aynı akrabalar, iş arkadaşları, komşular... Aynı sohbetler, şakalar, kaygılar, telaşlar. Aynı meclisler, kadeh tokuşturmalar... Aynı pencere. Aynı otobüs. Aynı ses kaydı... “Bir daha benim kalemimi aldığını görmeyeyim...”

Yazılan bozulmaz. Vesselam. Bitti. Kitap kapandı. Nokta.

Nokta mı? Yoksa virgüllü nokta mı? Daha doğrusu, noktalı virgül mü? Belki de kitabın devamı var, izahı var...

“Bir daha... görürsem...” Neyi görürsen, ey zavallı? Neyi gördün ki? Ne göreceksin? Görsen ne yapacaksın? Hiçbir şey...

Yazılan bozulmaz.

Tamam, yeter Nimet! Yeter, yat, uyu artık. Sabah erkenden işe gideceksin. Yüze kadar say, uyuyacaksın. Ya da yum gözlerini, yolculuk ettiğini hayal et, değişik manzaraları görerek gidiyorsun, gidiyorsun bir de baktın ki uyumuşsun. Önemli olan uyumaktır. İnsan uyuyunca zaman mefhumu da yok oluyor. Uyuyorsun, uyku seni “hoop” diye götürüp sabahın kucığına koyuyor. Vesselam. Tamam, uyuyalım. Bir, iki, üç, dört, beş, altı...

Tahmine! Tahmine mi? O nerden aklıma düştü şimdi? O nerden gelip çıktı gecenin bu saatinde? Niye gelip gözlerimin önüne dikildi? Dümdüz, sütun bacaklı. Siyah saçları şelale gibi omuzlarına akmış. Dişleri... Hepsi bir boyda, mısır taneleri gibi. Gözleri... Tahmine’nin gözleri ne renkti? Siyah mı? Ela? Mavi? Yeşil? Yok, yeşil değildi. Mavi, siyah, kahverengi, ela? Mavi? Yeşil? Yok, yeşil değildi. Ne renkti? İnanamıyorum. Neden şimdiye kadar dikkat etmedim? Garip, gerçekten çok garip... Tamam, yat, uyu, Nimet. Yarın iş yerinde düşünürsün. Yok, gerçekten çok garip. Tahmine’nin gözleri ne renk? Siyah, ela, kahverengi? Ah Nimet, şimdi de kafana bu mu takıldı?

Bu gece vakti nerden öğreneceksin? Acaba kim bilir bunu? Elbette Dadaş. Telefon et, sor. Dadaş’a sorsan... Nimet’i bir

gölme tuttu. Sorsan fena olmaz. Gece saat üçte telefon edip Dadaş'ı uykudan uyandırıp, bağışlayın Dadaş Bey, size bir soru soracaktım. Tahmine'nin gözleri ne renkti? Dadaş'ın yüzünü hayal ediyorum. Dadaş iç çamaşırıyla uykudan kalkıp gelmiş, telefonda, kendisine tabi bir çalışana, Nimet'e, bir diğer çalışanı Tahmine'nin gözleri hakkında malumat veriyor. Ne acayip sahne! Gerçekten şimdi Dadaş'a telefon etsen nasıl olur? Eh, boş boş konuşma, telefon edebilir misin? Nerede sende o cesaret? Niye edemeyim ki? Aman, birden telefon edersin ha! Vallahi, deli şeytan diyor ki kalk Dadaş'a telefon et. Edemezsin ki! Tamam. Yat, uyu Nimet. Evet, ne oldu? Azizim, sen deli şeytanın sözüyle oturup kalkan bir adam değilsin, diyorum. Sen her zaman akıllı şube müdürünün koyduğu kanunlarla, kurallarla yaşayan bir adamsın. İşte bu tuttuğun yolda da ilerle ki işin yoluna girsin. Demek ki böyle? Neyse, bakalız.

Nimet ayağa kalktı. Gece terliklerini giydi, pijamasını düğmeledi, koridora çıktı ve telefonun ahizesini kaldırdı. Vakit geç olduğundan, telefonda derhal "çevir" sinyali geldi. Nimet kendine bile garip gelen bir itinasızlıkla Dadaş'ın telefon numarasını çevirdi. "Beş kez çaldıracağım, cevap vermezse kapatacağım." diye düşündü. Telefon dört kez çaldıktan sonra Dadaş'ın sesi geldi.

"Alo!"

Dadaş'ın her zamanki temkinli, soğukkanlı hâliydi. Sesi uyukulu değildi.

Nimet bir an sustu, sonra aniden "Benim, Nimet," dedi. Geriye dönüş mümkün değildi artık.

"Buyur, Nimet."

"Bağışlayın. Dadaş Bey, sizi de uykudan uyandırdım."

"Yok, yok, uyumamıştım, çalışıyordum."

Nimet birdenbire kendini aciz hissediverdi. Uyumuş, muteber bir adamı, gecenin üçünde uykudan uyandırıp, ona soru

sormak cesaret istiyordu! Ama gecenin bu saatinde oturup çalışsan bir adamı böyle ahmakça bir soruyla işinden alıkoymak da çocukluktu, karşıdakini hafife almaktı. Nimet acele bir bahane bulup işin içinden sıyrılıp çıkmak lazım, diye düşündü.

“Dadaş Bey, size bir şey sormak istiyorum.”

Bu sözleri vakit kazanmak için söylemişti.

“Buyur Nimet.”

İşte, bahaneyi buldum diye geçirdi içinden.

“Dadaş Bey, ben böyle şeylerde çok vesveseliyim. Kafamı bir şeye taktığımda gözümeye uyku girmiyor. Şimdi de sizi aramasam, sabaha kadar yatağımda yanıp kavrulacaktım. Ne olur, cevap verin, hiç olmazsa vicdan azabından kurtarın beni. Bizden incinmediniz değil mi? Bugün yemekte komşumuz Mürşit biraz çok konuştu. Murtuz Balayeviç de kaba saba, kalas gibi bir adamdır... Belki Dadaş Bey incinmiştir, diye...”

Dadaş onun sözünü yarıda kesti.

“Yok, yok, sen neler söylüyorsun, Nimet, deli olma. Her şey çok güzeldi. Neden incineyim ki? Sen takma kafana, insanlar türlü türlüdür. Her birinin ayrı tadı tuzu var. Öyle insanlar olmasa, hayat daha anlamsız olurdu. Sen içini ferah tut. Rahat ol, git uyu. İyi geceler.”

Dadaş cevap beklemeden telefonu kapattı.

“Vesselam, Nimet Bey. Bu da senin isyanın. Bu da senin meydan okuman. Gerçi bu meydan okumak olmadı, meydanı sulamak oldu. İsyen olmadı, acizliğinin yeni ifrat bir tasdiki oldu. Şimdi git, yat. Duymadın mı? Dadaş da sana yatman, uyuman için izin verdi. Yat, uyu!”

Nimet odaya geçti, oda karanlık olsa da el yordamıyla ceketini buldu, cebinden sigara çıkarıp yaktı, derinden iki nefes çekip yeniden koridora döndü. Telefonun ahizesini kaldırıp numarayayı çevirdi. “Du, du, du...”

“Alo...” Dadaş’ın sesi yine sakin ve temkinliydi.

“Benim, Nimet.”

“Dinliyorum.”

“Dadaş Bey, size bir şey sormak istiyorum. Tahmine’nin gözleri ne renkti?” Bunu nefes almadan, bir çırpıda söyledi.

Ahize sükûta gark oldu. Nimet düşündü. “Evet, işte böyle dilini yutarsın Dadaş Bey.” dedi. “Galiba sözün kılçığı boğazında kaldı. Bir yutkun bakalım şimdi. Evet, cevap ver. Her zamanki sakın ve temkinli hâlinle, gece saat üç buçukta, emrinde çalışan Nimet’e yine memurun Tahmine’nin gözlerinin rengi hakkında malumat ver bakayım.”

“Nimet,” dedi Dadaş. Sesi yine telaşsız, sakın, temkinliydi. “Nimet, biz ayrıldıktan sonra da tek başına içmişsin anlaşılan...”

Nimet bu sözlerin manasını da Dadaş’ın sakinliğinin sebebini de anladı. Bu durum Dadaş için anlaşılabilir, olağanüstü bir şey değildi. Dadaş ömrü boyunca buna benzer ne tuhafıklar görmüştü. Nimet’in gecenin bu vaktindeki acayip sorusu bile onun sakinliğini bozmadı. Sorunun sorulma zamanına gelince... Gece saat üç buçuk olsa da Dadaş bu durumlara alıştı. Mehmet Nesir’in ziyaretleri de genellikle bu saatlerde oluyordu. “Biz ayrıldıktan sonra da tek başına içmişsin anlaşılan.” Dadaş, Nimet’i “yeni Mehmet Nesir” olarak görüyordu. Elbette, Nimet, Mehmet Nesir değildi, akli, idraki vardı. Hem de ailesi, karısı izin vermezdi. Ama ömründe bir gece Mehmetnesirlik etmek de hakkıydı. Bununla dünya dağılmazdı ya. Dadaş soğukkanlılıkla “Nimet, git, yat,” dedi. “Geç oldu. Elini yüzünü soğuk su ile yıka, yat, uyu.”

“Dadaş Bey, siz benim sarhoş olduğumu sanıyorsunuz ama değilim, yanılıyorsunuz. Eğer beni ‘bu işe yeni başlayan’ bir Mehmet Nesir sayıyorsanız, yine yanılıyorsunuz. Ben sarhoş değilim, akşam da gerçekten az içtim. Sizden sonra ise bir yudum bile içmedim. Ben sadece Tahmine’nin gözlerinin ne renk olduğunu merak ediyor, bunu öğrenmek istiyorum.”

Dadaş sertçe “Ne demek istiyorsun?” diye sordu.

“Hiçbir şey. Sadece Tahmine’nin gözlerinin rengini öğrenmek istiyorum.”

Dadaş daha da sert ve sinirli şekilde yeniden sordu.

“Bu soruyu bana niye soruyorsun?”

“İşte, şimdi kendini kaybediyorsun bak.” dedi içinden. “Yüzündeki o muteberlik maskesi düşüyor. Adamsan, bir kelime sert söz söyle. Ben de öyle bir cevap vereyim ki, ölene dek yüreğine dert olsun. Senin sözleşmeni de istemiyorum, avansını da... Ben sıradan bir adamın oğlu değilim ki sen de bana babalık edesin. Evet, söyle bakalım şimdi, haydi bir söz de...”

Dadaş hiçbir şey demedi. Ancak birdenbire güldü. Hatta kahkaha attı. Belki içindeki enerji dalgası, öfkesini ve hırsını bastırdı. Belki o da durumun komikliğini kavradı. Ya da temkinini muhafaza ederek kendini kaybetmedi, öfkesini içine gömüp bu garip sohbeti şakaya çevirmek istedi.

“Bak ne diyeceğim Nimet.”

“Ne?”

“Tahmine’nin gözlerinin rengini çok merak ediyorsan, telefon edip kendisine sor.”

Nimet bu adam sabun gibi, diye düşündü. Onu elde tutmak mümkün değil, bir anda kayıp gidiyor.

“Ama ben Tahmine’nin telefon numarasını bilmiyorum.”

Dadaş, Tahmine’nin telefon numarasını verdi sakince.

“Çok sağ olun. Bağışlayın, zahmet verdim.”

“Sen de sağ ol...” Ani bir sükûttan sonra ekledi. “Nimet, ben geceleri çalışıyorum, geç yatıyorum. Diğer çalışanlardan herhangi birinin gözleri veya ağzı, burnu hakkında malumat lazım olursa, çekinme, telefon et!”

Her ikisi de telefonu aynı anda kapattı. Nimet kendi kendine, “Dadaş golü attı, 1-0 önde.” dedi.

Tahmine telefona uzun süre cevap vermedi. Nimet telefondan gelen sesi dinliyor, Tahmine'nin uyuduğunu biliyor ancak telefonu kapatmıyordu. Sabaha kadar bekleyecek olsam da kapatmayacağım, diye söylendi.

“Alo.”

Tahmine'nin sesi uykulu ve boğuktu. Sanki sesi duman içinde, diye düşündü.

“Bağışla Tahmine, ben Nimet...”

“Kim? Nimet mi? He... Hayrola Nimet?”

“Hayırdır, korkma. Seni uykudan uyandırdım, değil mi?”

“Herhalde... Bu saatte terakkiperver beşeriyetin ekseriyeti uyuyor! Sen niye uyuyamadın Nimet? Sarhoş musun yoksa?”

“Acaba neden herkesin aklına ilk gelen düşünce ‘sarhoşluk’ oluyor, anlamıyorum?”

“Herkes derken, benden önce başka adamlara da mı telefon ettin?”

“Yok, sadece Dadaş’a telefon etmişim. Ona, senin gözlerinin rengini sordum, söylemedi. Kendisine sor diyerek senin telefon numaranı verdi.”

Tahmine güldü.

“Neredesin? Nereden telefon ediyorsun?”

“Evden.”

“Eşin uyuyor mu?”

“Evet, hepsi uyuyor. Bütün şehir uyuyor, bir sen uyanıksın, bir de ben... He, bir de Dadaş... O çalışıyor!”

“Çalışkan adam dediğin Dadaş gibi olur.”

“Tahmine, Fuzûlî ne diyor, biliyor musun?”

“Ne diyor?”

““Ey Fuzûlî, Şam-ı gam encamına yoktur ümit / Bir tesellidir sana ol söz ki derler var subh’. Ne diyor anladın mı?”

“Biraz.”

“Bütün dünya şiirini bana verseler, bu beyitteki ‘derler’ sözüne değişmem. Anlıyor musun? ‘Derler’. Yani görmemişler, duymuşlar sadece söylüyorlar. Birisi demiş ki bir yerlerde ‘subh’ var. İşte bu ümit, bu teselli olmasa “şam-ı gamdan”, yani akşamın kederinden yakayı kurtarmak mümkün değildir.”

“Azizim, eğer sen, Fuzûlî gazellerini şerh etmek için en uygun saat gecenin dördüdür, diyorsan, o zaman...”

“Bir dakika, Tahmine, Allah aşkına şakayı bırak. Ben seninle ciddi konuşmak istiyorum, kalbimi sana açmak istiyorum.”

“Nimet, gözünü seveyim, yapma! Eğer sen de kalpten kalbe yol var, sana âşık oldum dersen, artık benim de başımı alıp bu şehirden diyar diyar kaçmam gerek...”

“Yok, azizim, emin ol öyle bir şey yok, içini ferah tut. Ben sana aşk itirafında bulunmak düşüncesinde değilim.”

“Geçmişlerine rahmet. Benim için bu da bir ganimettir.”

“Evet, şimdi dinle beni. Ben bazı konularda senin tavsiyelerini almak istiyorum. Ben bugün garip şeyler yaşadım. Bugünden sonra, şimdiye dek yaşadığım gibi yaşayamayacağımı anladım.”

“Şimdiye dek nasıl yaşadın ki?”

“Bilmiyorum, Tahmine. Geçmişime ne ad vereceğimi de bilmiyorum. Durgunluk mu, atalet mi, kölelik bataklığı mı?”

“Ha, ha, ha! Hiç güleceğim yoktu.”

“Gülme. Artık bu şekilde yaşamam mümkün değil. İş, ev, aile, maaş, telif hakkı, mobilya, televizyon, teyp... Ben bu çerçeve içinde boğuluyorum Tahmine...”

“Nimet, azizim, telif hakkı, televizyon, teyp... bunlar kötü şeyler değil. Ancak bunların esiri olmaman gerek.”

“Doğru söylüyorsun. Az önce evimin penceresinden bakıyordum. Pencerenin manzarası çok güzel. Bütün şehir ayakları-

nın altında. Kız Kalesi'nin burçları, akademinin yeni binası... Ancak ben, bu manzaranın artık benim kalbimi titretmediğini düşündüm. Çünkü ben bu manzaraya mahkûmum, ömür boyu mahkûm... Bu pencere hiçbir zaman tren penceresi gibi hareket etmeyecek, manzarası hiç değişmeyecek. Bu pencereyi duvar halısı gibi dört çiviyle benim hayatıma çakmışlar. Ben on yıldır bu pencereden bakarak Kız Kalesi'nin burçlarını, akademinin yeni binasını, bankayı, eski değirmeni görüyorum. Ömrüm boyunca buradan ne zaman baksam, bunları göreceğim. Ama..."

"Dur, dur, hele sus bir, nefesini topla. Kelamına maşallah! Sanki taşra tiyatrosunun sahnesinde tek kişilik oyunda rolünü icra ediyorsun."

"Yok... Eğer sen benimle dalga geçme düşüncesindeysen..."

"Dalga geçmiyorum, hemen de inciniyorsun. Böyle çıtkırıldım, değmedüşer olma! Dünyada her şeyden yüce olan bir şey var o da hakikattir. Sen ne diyorsun? Tren penceresi, değişmez manzara filan... Bütün bunlar gelişigüzel, boş sözlerdir, hakikat değil."

"Niye hakikat değil?"

"Niye mi? Dinle, izah edeyim. Sen on yıldır o pencereden bakıp akademinin yeni binasını görüyorum, diyorsun. Doğru değil. On yılı geç, bu bina inşa edileli üç yıl bile olmadı. Bu bir. İkincisi, ben ömrüm boyunca aynı manzarayı göreceğim, diyorsun. Bu da yalan. Çünkü bir yıl sonra, sirkin yeni binasının inşaatı tamamlanacak, onu göreceksin. Farklı binalar dikilecek, yeni manzaralar doğacak. Doğrudur, senin penceren tren penceresi gibi hareket etmiyor ancak oradan görünen manzara da hayat da değişiyor, değişecek... Sen sembolik anlamda pencere diyorsun, biliyorum. Ben de aynı şekilde şunu söylüyorum: Eğer pencereden dikkatli bakarsan, hayatın nasıl kaynadığını, hareketli olduğunu, her an değiştiğini görürsün. Evet, niye susuyorsun? Çünkü ben haklıyım. Şimdi dinle, bir

şey daha anlatayım. Bugün sabah radyoda bir programı dinliyordum. Hangi program olduğunu bilmiyorum ancak radyoda denilen bir şey benim de aklıma yattı, çok beğendim. Tam olarak hatırlamıyorum, aklımda kaldığı kadarını anlatayım. Üç mazmunu esas almışlardı: pencere, kapı, ayna... Elbette mecazi anlamda. Diyordu ki: İnsanlar üçe ayrılırlar. Bazı insanlar odalarındaki kapıları, pencereleri ayna olarak tasavvur ederler. Nereye baksalar kendilerini görürler. Bu insanlar için dünyada sadece kendileri vardır. Bunlar için ne pencereden görünen manzara vardır ne de kapının arkasındaki hayat. Sadece ayna ve kendisinden ibarettir dünya. Bazı insanlar da pencereden bakarlar. Pencereden dünyayı, hayatı seyrederek. Bunlar seyircilerdir. Pencereden gördükleri güzelliklere, kötülüklere dışardan bakarlar. Bazı insanlar da kapıyı açıp hayatı ve insanların içine dalarlar. Kapıdan dışarı çıkıp pencereden gördükleri güzelliklere sahip çıkarlar, kötülük gördüklerinde ise kollarını çemreyip mücadeleye girerler. Pencere, kapı, ayna... Ben kapıdan çıkanların tarafındayım.” Bir süre sustu ve devam etti. “Bu, benim çantamda ayna taşımadığım anlamına gelmez!”

Sokaktan bir araba geçti, gecenin sessizliği parçalandı, araba sesi uzaklaştığında, geceyle sükût yeniden birleşti.

“Biliyor musun Tahmine, senin dediklerin çok doğru, bunlar güzel düşünceler. Ancak bütün bunlar yine de göreceli şeyler, soyut kavramlardır. Mesele de budur. Bana daha belirgin, somut cevaplar gerek. Ben, Nimet Namazov, niçin bu hayatta olduğumu, neden yaşadığımı, niçin hangi amaçlar uğruna dünyaya geldiğimi bilmek istiyorum. Beni doğru anla. Ben nihilist ve şüpheci değilim. Çok yüksek, ulaşılmaz, ütöpik ideallere de inanmıyorum. Benim de büyük hedeflerim, amaçlarım var. Cemiyetin ideallerini de biliyor, anlıyorum. Halkımın problemlerini de... Adaletli, özgür, güzel bir cemiyet. Eşit haklara sahip insanlar, halklar. Ne ezen var ne de ezilen. Bütün dünyada özgürlük, barış, güven ve huzur. En uzak ül-

kelerde bile açlık, felaket, salgın hastalık olmasın. Ben bunları arzu ediyorum. Bu amaçlar uğruna canımı dahi veririm. Çok güzel. Ama sana şunu sormak istiyorum: Şahsen benim, otuz üç yaşındaki çevirmen Nimet Namazov'un hayattaki asıl amacı, işi ne olmalı? Benim, harikulade işler yapmak için ne özel bir yeteneğim ne de farklı bir maharetim var. Benim yaptığım işi ise, başkası daha güzel, belki de benden yüz kat iyi ya da benden biraz kötü yapar. Ama herhalde benim yaptığım işi bir başkası da yapabilir. O zaman benim vazgeçilmezliğim nerede kaldı? Benim yerim neresidir? Başka birinin benim yerime geçemeyeceği iş nedir, mekân neresidir? Benim varlık sebebim nedir? Net olarak benim amacım nedir? Araba almak mı? Kooperatife üye olup, eve yazılmak mı? Ya bütün ömrüm boyunca Murtuz Balayevî'nin sataşmalarına göz yummak, Dadaş'a yaranmak, Mürşit'in bayat esprilerine gülmek mi? Öyle mi?"

"Mürşit kim, Murtuz Balayevî kim Nimet?"

"Tanımadığın daha iyi. Onlar benim hemen her gün birlikte olduğum adamlardır..."

"Kötü adamlar mı?"

"Kötü mü, iyi mi nerden bileyim? Bir de kötü adam kim, iyi adam kim, bilmek mümkün mü?"

"Aman Allah'ım! Ay Nimet, dün bu sözleri, ben birine söylemiştim. Ama Nimet, vallahi öyle değil. Herhalde iyi adam iyi, kötü adam da kötüdür..."

"Güzel, o zaman söyle ben, iyi adam mı yoksa kötü adam mıyım?"

"Bir şey diyemem. Ben seni henüz yakından tanımıyorum ki Nimet."

"Çok sağ ol Tahmine. Doğruyu söylediğin için sana minnettarım. Mertçe davrandığın için çok sağ ol. Eğer yüzüme karşı 'İyi adamsın.' deseydin, inanmayacaktım. Ama söylediklerin doğru. Bir adamın iyi ya da kötü olduğunu söylemek için onu yakından tanımak gerekir. Bak, mesela, o Murtuz Balayevî'i

dedim. O benim büyük bacanağımdır, askerdir, albay. Biraz kaba saba, münasebetsiz adamdır... Sözünün nereye gittiğini bilmez, ağzına geleni der. Bu yüzden beni çok sinirlendiriyor. Ancak şu an, onu itham etmeye hakkım olmadığını düşündüm? Adam cepheye vuruşmuş, can pazarında ateşin içinden çıkmış. Savaşta yaralanmış, kan dökmüş. Ölümle kaç kez göz göze gelmiş. Elbette hayatta belli bir yeri, rolü olmuş. Cepheye onun yerine kim geçebilirdi ki? Yahut diğer bacanağım Cabbar...”

“Bacanaktan yana şanslıymışsın, maşallah!”

“Evet, Cabbar, onun karısı... Bunlarla sohbet ettiğimde sığ adamlar olduklarını görüyorum. Derinlikleri yok. Ama başka adamlar, onların kendi alanlarında iyi uzman olduklarını söylüyorlar. Çok önemli bir devlet kurumunda görev yapıyorlar.”

Tahmine aniden “Nimet, kaç çocuğun var?” diye sordu.

Nimet de hiç düşünmeden cevap verdi.

“Bir,” dedi.

Bu soruya ömründe ilk kez böyle cevap verdi.

“Bir mi?”

“Bir,” diye kararlılıkla tekrar etti. “Bir kızım var. Nergiz...”
Sonra ekledi. “İki büyük kız, eşimin ilk eşindendir.”

“Allah bağışlasın hepsini de.”

Neredeyse “Seninkilerini de...” diyecekti. Sonra Tahmine’nin çocuğu olmadığını hatırladı. Garip bir hevesle Nergiz’den bahsetmeye başladı. Onun konuşmalarından, oyunlarından, çikletlerden çıkan artist fotoğraflarını biriktirmesinden...

“Dün oturmuş Horoz Dede’ye uzun bir mektup yazmış. ‘Horoz Dede geçen programda, hangi kuş adlarını biliyorsanız, bana yazın, mektupla gönderin.’ demiş. Bu kızcağız şehir çocuğu, kuşların adını nereden bilsin? Ben de oturup buna birer birer kuşların adını söyledim, mektubuna yazdı. Bugün de sabahdan radyonun karşısına geçti. ‘Horoz Dede benim adımı

söyleyecek.’ diyordu. ‘Kızım, mektubu dün yazdın, daha mektup Horoz Dede’ye ulaşmamıştır.’ dedim. Eh dinleyen kim? Sonuna kadar dinledi ama adını söylemediler. Bir de gördüm, dudağını büzdü, gözleri doldu, ağlamaklı oldu. ‘Kızım sen rahat ol, gelecek hafta mutlaka senin adını söyleyecek,’ dedim.”

Tahmine sessizce dinliyordu. Bir an Nimet onun uykuya daldığını düşündü.

“Tahmine...” diye seslendi.

“Evet...” Sanki onun sesi çok uzaklardan, başka bir âlemden geldi. “Ay Nimet,” dedi. “Şükret ki böyle bir kızın var. Çıkmış hayatın anlamını arıyorsun, seninki de iş değil ha!”

“Bu konuyu çok düşündüm, biliyor musun? Hayatta benim varlığımın yegâne manası köprü olmaktır, diyorum. Bütün ecdadımın, ninelerimin ve dedelerimin annemin hayatını köprü gibi üstümden geçirip evlatlarıma ulaştırmaktır? Öyle değil mi? Susuyorsun. Saçmaladığımı düşünüyorsun, herhalde seni de yordum. Uykun mu geldi yoksa?”

“Yok.”

“İçim çok doluydu, biliyor musun? Seninle konuşunca biraz ferahladım, hafifledim. Dün bir teyp almıştım, sesimizi kaydettik. Bir ses kaydını kaç kez dinlemek olur? Beş defa, on defa, yüz defa... Her misafir geldiğinde yeniden dinliyorlar. Aynı sözler, ibareler, gülüşler. Beni kâbus bastı. Bir an bunun, benim hayatımın mazmunu olduğunu, sembolüne dönüştüğünü düşündüm. Değişmez, durağan, donup kalmış sembolü. Yarın yeniden dinleyeceklerini düşündükçe dehşete kapılıyorum. İnsan başını alıp diyar diyar kaçmak, yok olmak istiyor.”

“Daha niye diyar diyar kaçıyorsun, kaçacağına yazılanı boz, ses kaydını sil demek istiyorum.”

“Bozayım mı? Sileyim mi?”

“Evet. Bu daha önce aklına gelmemiş miydi?”

“İnan bana gelmemiştii. Aklıma neredense kader gibi bir düşünce âdeta kazınmıştı. Yazılan bozulmaz...”

Her ikisi de güldü.

“Yok, azizim, kasetteki ses kaydını silmek, yazıyı bozmak çok kolaydır. Hangi markadır teybin?”

“Yauza.”

“Ha, benimki de ondan. Dördüncü düğmeye bas, vesselam. Yazılan bozulur, gider. Ses kaydı falan kalmaz.”

“Çok sağ ol. Aklımı başıma getirdin. Demek, dördüncü düğme. Çok sağ ol.”

“Sen de sağ ol, görüşmek üzere...”

“Dur, dur kapatma! Esas meseleyi unuttum.”

“Hangi meseleyi?”

“Senin gözlerinin rengi meselesi.”

Güldü.

“Benim gözlerimin rengi hiçbir sözle dile gelmez, hiçbir methiyeğe sığmaz. Senin görmem gerekir. Yarın iş yerinde görürsün.”

“Yarın değil, öbür gün... Tramvaylar çalışmaya başladı, duyuyor musun?”

“Bizim sokaktan tramvay geçmiyor. Vay anam vay! Gerçekten de sabah olmuş. Tan yeri ağarıyor. Demek ‘subh var’ imiş. Fuzûli doğru söylüyormuş. Gidip hiç olmazsa biri iki saat uyuyayım yoksa iş yerinde benim suratımı görünce korkarsınız.”

“İzin ver görelim, ne olacak ki? İstiyorsan sana iltifat edeyim?”

“Olur. Hangi kadın kendisiyle ilgili güzel sözler duymak istemez ki.”

“Tahmine, sen çok güzel, çok iyi, çok akıllı ve zeki bir kadınsın. Bu geceki sohbetimizi asla unutmam, unutamam. Şimdi son olarak sen de bana bir şeyler söyle ki gidip güzel rüyalar göreyim. Son zamanlarda tuhaf rüyalar görüyorum...”

“Dur sana kendi rüyamı anlatayım, sen de o rüyayı gör.”

“Anlat.”

“Aynı rüyayı sık sık görüyorum. Sen telefon ettiğinde de bu rüyayı görüyordum. Rüyamda bir deniz sahilindeyim. Gök-yüzü açık, güneşli bir gün. Sahil bomboş. Yalnızım, yapayalnız. Deniz masmavi. Uzaklarda çok uzaklarda denizle göğün birleştiği yerde beyaz, bembeyaz bir liman görünüyor ve bu beyaz limanda kıpkırmızı gemiler demirlemiş...”

“Garip bir rüya. Çok sağ ol, azizim. İyi geceler diyemiyorum, hayırlı sabahlar, rahatsız ettim, bağışla beni.”

“Sen de sağ ol. Dördüncü düğmeyi unutma.”

Telefonu kapattı, bir sigara yaktı. Bir süre telefonun yanında oturdu, sonra bir ses işitip odaya geçti. Pencereleden süzülen ama henüz solgun olan gün ışığında minik Nergiz’in yüz çizgileri daha da masum görünüyordu. Ses de onun sesiydi. Nergiz rüyasında sayıklıyordu. Turaç, üveyik, keklik, sonra güvercin.

Nimet bir süre kızının başucunda bekledi. Onun şimdi gördüğü rüyayı zihninde canlandırmaya çalıştı. Bulutsuz gökyüzü, yeşil dallar, kanatlı kuşlar... Nergiz yine kuş isimlerini sayıklıyordu: tavuk, horoz, sonra bülbül, sonra...

Dördüncü düğme. Nimet hızla diğer odaya geçti. Teybe yaklaştı yaklaştı. Dördüncü düğme... Vesselam. Ne Alyagilin iki kat daha büyük olan teybi kalacak ne Süreyya’nın başı sonu belli olmayan karmaşık cümleleri, ne Karmen’in Murtuz’a “Murzik” demesi. Ne de “Bir daha benim kalemimi aldığını görmeyeyim...” tehdidi...

“Herkes uyumuş,” diye düşündü. “Ses kaydını bozacaksan, şimdi bozmalı, silmelisin. Görürlerse izin vermezler, sildirmezler. Onlara izah da edemeyeceğim. Kendi kendime izah edemediğim, açıklayamadığım bir şeyi onlara nasıl izah edeceğim?”

Teybi alıştırdı. Sonra dördüncü düğmeyi bastı.

“Vesselam,” dedi. “Büyük bir hikmet yokmuş bu işte.” Kaseti tersine sarıp dinlemeye başladı. Sükûtu, sessizliğı dinledi. Bu durum hoşuna gitti. İçi kalabalık tren kondüktörünün bunalıcı yaz gecesi insansız rayların hafif serinliğinden hoşlandığı gibi...

“Vesselam,” diye tekrar etti. “Bitti. Nokta.”

Sokaktan tramvay geçti. Uzaktan, Nargin tarafından gelen geminin sesi duyuldu.

Nimet teybi kapatıp kendi odasına döndü, yatağına girip uykuya daldı ve bir süre sonra rüya görmeye başladı.

Rüyasında, büyük bir denizin sahilindeydi. Sahil bomboştu. Deniz sonsuzmuş gibi uzadıkça uzuyordu. Sahip sapsarıydı, sarı kumlar. Masmavi ve sakin, dalgasız deniz. Birden denizin, masmavi denizin çok çok uzaklarında, beyaz, bir şey göründüğünü fark etti. Beyaz bir liman.

Beyaz... Beyaz...

Bembeyaz. Bu beyaz limana kırmızı gemiler demirlemişlerdi.

Kırmızı... Kırmızı...

Kıpkırmızı...

1965

Bakü-Kislovodsk

İKİNCİ FEMAN

BEŞ KATLI
APARTMANIN
ALTINCI KATI

@novaebook

BİRİNCİ BÖLÜM

*Bu visâle yuhu ahvâli demek mümkün idi
Eğer olsaydı yuhu dide-i giryanımıza*

Fuzûli

...Ama aniden derin bir sükût çöktü. Göz kapaklarını açmakta zorlanan yarı uykulu hâldeki Zaur, bu duruma biraz şaşırdı da... Bu büyük otelin gürültüsü, yabancı dille konuşanların homurtuları, uzaklardan gelen piyano, saksafon ve diğer enstrümanların sedası, asansörün hareketinden doğan gıcırtilar ve bütün diğer sesler aniden kayboldu. Bütün bu tanıdık seslerle birlikte okyanusun uğultusu da kesildi.

Vakit gece yarısını geçmişti. Zaman döngüsü, yani insanların yatıp kalkma saatleri neredeyse bütün dünyada aynı şekildedir. Bu döngünün geceye vurulan hükmü, insanların icat ettikleri makinelerin, aletlerin sesleriyle birlikte tabiatın muhteşem şekilde yarattığı okyanusun sesini de kısmıştı sanki.

Zaur, gözlerine çöken bulamaç gibi yapışkan uykudan güçlkle uyanmaya çalışırken, bir yandan da "Firengiz odasının penceresini örtmüş olmalı." diye düşünüyordu. Ses geçirmez pencereler dışarıdaki bütün sesleri, uğultuları, konuşmaları

duyulmaz hâle getirmiş, onun yarı uykulu yarı uyanık zihninden uzaklaştırmıştı.

İçerisi, ufacık bir seste kulakları sağır edecek kadar sessiz ve karanlıktı. Firengiz pencereyi kapattı, ışığı da söndürdü. Zaur, yarı açık yarı kapalı göz kapaklarının arasından karanlığın farklı merhalelerini hissetti. İlk başta oda karanlıktı, banyonun açık kapısından yere kare şeklinde bir ışık hüzmeleri düştü. Kapı kapandıktan sonra, gece lambasının zayıf ışığı, güçlüğüle hissedilen koku gibi odaya yayıldı. Firengiz, bu lambayı da söndürünce her yer karanlığa gömüldü.

Zaur yavaş yavaş göz kapaklarını açtı. Bir an için, odanın zifiri karanlığında gerçeklik algısını yitirdi. Burası neresiydi, kendisi neredeydi, bilmiyordu? Ama bir an... Bir an sonra gözleri karanlıkta hiçbir şeyi ayırt edemese de tam olarak nerede olduğunu anladı. Buranın bir otel odası olduğunu biliyordu. Artık gece olmuştu ve uzun mesafeler arası uçuştan, sürekli hareket etmekten ve çeşitli yabancı tabelalarla birbirine eklenmiş geceler gündüzler sona erdi ve hayatını yeni bir güne, geceye teslim etti. Bu devir teslim anları, Zaur'un gözlerindeki uykusuzluğu bir an giderdiği, kısacası şekerleme yaptığı anlara denk gelmişti. Şimdiyse saat gece yarısını devirmişti, takvim yeni bir güne geçmişti. Ama ne tarih ne takvim... Moskova'dan Afrika'ya on bir saatlik bir uçak yolculuğunda Avrupa'nın, Akdeniz'in ve Büyük Sahra'nın üzerinden geçmişlerdi. Bütün zaman algıları karışmış ve Zaur ile Firengiz'in ömrüne üç saat daha ilave edilmişti. Buna Bakü ile Moskova arasındaki bir saatlik farkı da ekleyince ömürlerine dört saatlik ömür hediye edilmişti sanki. Doğru, bu hediyeyi iade etmek gerekecekti. Buradan Moskova'ya uçarken üç saat, Moskova'dan Bakü'ye dönerken de bir saat... Dünyayı saat dilimlerine bölmüşler ve Batı'dan Doğu'ya giderken her dilimde bir saat ileri gidirsiniz. Moskova'da saat on bir olduğunda Bakü'de saat on ikidir. Yüzünüzü Batı'ya çevirirseniz, bir saat içinde bir saat diliminden diğerine geçecek kadar

hızlıysanız -örneğin hepsinde saat on bir- zamanı aldatmak mümkün olabilir mi?

İnsanın aklına çok garip fikirler geliyor. Fantastik! Ancak en fantastik şey, gerçekliğin kendisidir. Bak, mesela onlar bugün, şaka değil, dünyanın öbür ucundan bu ucuna gelmişlerdi. Afrika'da, Dakar şehrindeydiler. 17 katlı "Engor" otelinde... Bu otel Atlantik Okyanusu'na elli metre uzaklıktaydı...

Bu son üç günün izlenimi, katettikleri mesafe, mekânın değişkenliği akıl almaz bir gerçeklikti... Elbette her şey şuurla açıklanabilirdi ama her hâlükârda, on beş saat önce Moskova'da olduklarını hayal etmek zordu. Moskova'da kar yağıyordu, onları Sverdlov Meydanı'ndan Şeremetyevo Havalimanı'na götüren otobüsün camları buzla kaplıydı. On bir saatlik uçuşun ardından uçak Dakar'a indi. Uçağın merdivenlerinden indiklerinde yüzlerine sanki ateşli bir nefes dokundu. Afrika'nın nefesi... Bu garip bir nefesti. Afrika'nın her bir zeresine sinmişti. Öyle ki havada da, yiyecek ve içeceklerde de hissediliyordu. Hissedilen bu nefes güzel ve hoş kokuluydu ayrıca tadı da güzeldi. Bu koku bazı bitkiler -manyok, yer fıstığı gibi- ve onlardan elde edilen yağlarla mı ilgiliydi yoksa okyanustan gelen balık ve yosunlarla mı alakalıydı? Kim bilir... Ama inanılmaz sıcaktı. İnsanın vücudunu eritip giysilerine yapıştıran bu sıcaklık da Afrika'ydı; şirin, tatlı koku da... Havaalanında gördükleri laciverde çalan kara benizli zenciler de... İnsanın düşüncelere daldığı tabiat manzaraları vardı.

Bazen, özellikle akşamleyin alacakaranlıkta ıssız yerler, ağaçlar, çimenlikler ve yol Abşeron'un manzaralarını hatırlatıyordu. Uzaktan kelebeklerin uğultusu ve cırcır böceklerinin sesi geliyordu, düşüncelere dalmış yolda yürüyor ve aniden uyanıyordunuz. Tanıdığınız Abşeron yolunda Afrika'ya özgü uzun kıyafetler giymiş, kıvrıkcık saçlı siyahi kadınlar yürüyorlardı. Kıvrıkcık saçlar kısa örgüler hâlinde örülüyor, başlarında büyük bir saç bandı bulunuyordu. Böylesine tanıdık bir manzara ve böylesine tanıdık seslerin arka planında, bambaşka bir

milletten, halktan ve dünyadan insanları görmek akıllara durgunluk veriyordu...

Otelin okyanus kıyısında olması da insanı tuhaf ediyordu. Tüm sahil boyunca belirli aralıklarla direkler çakılmıştı. Uzak-tan bir mezarlığı andırıyordu. Aynı boydaki asker mezarlarına... Sahile bu direkleri kimler için koymuşlardı? Denizde boğulanlar için mi? Hayır bu direkler sınır çizgileriydi. Sahilin ayrı ayrı bölümleri Enkor Otel'i'nin farklı farklı odalarına aitti, bu odaların sahiplerine... Sahil karış karış bölünmüş, parçalanmış pay edilmişti. Okyanus ise uçsuz bucaksızdı, özgürdü.

Dakar'da üç gün kaldılar. Atlantik Okyanusu'nda yüzdüler, şehri dolaştılar. Yüksek, bembeyaz binalar, sazlardan ve samandan yapılmış saçaklar gördüler. Kermel pazarını gezdiler ve yüzyıllardır kölelerin hapisanesi olan Goree Adası'nı ziyaret ettiler...

Ertesi gün tekrar ülkelerine döneceklerdi.

Zaur, "Annem sağ olsun," diye düşündü. "Bu geziye çıkmamız için o ısrar etti."

Annesinin sözlerini hatırladı. "İleride çocuklar sizi bunaltacak, gezmeye mecalin de olmayacak. Çok gençsin, seni şimdilik eve bağlayan bir şey yok, git gez..."

Annesi haklıydı. Böyle bir seyahat insana, ömründe bir kez nasip olurdu. Çok ısrar etmişti. Zaur itiraz etmiyordu ama çok istekli değildi bu seyahate. Son zamanlarda her şeye nasıl yaklaşıyorsa, bu geziye karşı da aynı tavır içindeydi. Tam bir kayıtsızlık, umursamazlık...

"Gitsek ne, gitmesek ne... Ne fark eder?" diye düşünüyordu. Seyahat etmek, güzel günler geçirmek ve hayatın diğer tüm zevkleri tatmak... Zaur bütün bunlar için hayatını değiştirmemiş miydi? Ama şimdi bunu düşünmek dahi istemiyordu, hiçbir şey düşünmek istemiyordu.

Karanlıkta fısıltıyla eşine seslendi.

“Uyuyor musun?”

Cevap gelmedi. Zaten cevap gelmeyeceğini biliyordu. Firengiz’in uyuduğunu sakın, huzurlu nefesinden anlıyordu. “Firengiz hiçbir zaman horlamaz.” diye düşündü. Bu, Zaur’un evliliklerinin ilk ayında yaptığı en önemli ve tadına doyumaz keşiflerden biriydi. Gerçekten de Firengiz’in horlayabileceğini hayal etmek imkânsızdı. Zaur’un zihninde Firengiz, çok pahalı camdan parlatılmış şeffaf bir vazo gibiydi. Böyle bir çiçeğin horlayabileceğini, hıçkırabileceğini hayal etmek imkânsızdı. Zaur’un aklına bir anda bu vazoya dokunup, düşürerek kırabileceği düşüncesi geldi. Karısı olan, kendisinden altı yaş küçük bu kız ile olan ilişkisinde karışık duygular içindeydi: sevmek, kaygı ve arada kalın bir perde...

Firengiz çok utangaçtı, biri ondan söz ettiğinde yanakları kızarıyor ve terliyordu. Bu bazen Zaur’u düşündürüyordu, nedense hemen Firengiz’in ailesi, babası Murtuz, annesi Alya, ağabeyi Spartak gözlerinin önüne gelip dikiliyorlardı. Zaur, Murtuz’un kabalığını, bencilliğini, Alya’nın kendine güvensizliğini, Spartak’ın ahmaklığını düşününce Firengiz’in isminin ve masumluğunun sahte olduğu zannına kapılıyordu. Olsa olsa dünyaya gösterilecek zahirî bir değerdi. Ancak Firengiz’i ailesinden ayrı, yalnız, kendi evinde görünce Zaur kıza daha dostane bir his besledi. Onun gerçekten de alçakgönüllü, utangaç olduğuna inanıyordu. Çocuksu saflığına ve sadeliğine imreniyordu. Zaur, “Ne yazık ki ben hiçbir zaman böyle saf, huzurlu ve kendinden emin olamayacağım...” diye düşündü.

Belki de de Zaur’un kurtuluşu tam olarak bundaydı. Kendisi için değil, Firengiz için, gelecekteki evlatları için yaşamaktaydı... Ve öyle bir hayat kurmalıydı ki dışarıdan bakıldığında da bu hayat, Firengiz’e ve gelecekteki çocukları dahil herkese mutlu bir hayat gibi görünmeliydi... Ve belki o zaman Firengiz’in ve gelecekteki çocuklarının gözlerindeki mutluluğu, güveni ve rahatlığı gören Zaur, mutluluğun bulaşıcı etkisini de hissedecek, içindeki aile sevincinin yankısını duyacaktı.

Zaur gelecekteki evlerini, geçim şartlarını, maişet kaygılarını zihninde canlandırmaya çalıştı ama içinin daraldığını, kalbinin sıkıştığını hissetti. Başka bir şey düşünmek istedi. Bir konudan başka bir konuya atladı. Neyi düşüneceğini, dahası bir şey düşünmesi gerektiğini bile bilmiyordu. Belki de düşünmeye gerek yoktu. Ancak aniden uyanmıştı ve gecenin bu vaktinde ne uyuyabiliyor ne de yataktan kalkabiliyordu. Belirsizlik içinde, bu boşluğunu neyle dolduracağını da bilmiyordu. “Otelin önündeki balkonda kaç tane güneş şemsiyesi var, görüyor musun Zaur...” dedi kendi kendine. “En az yirmi, otuz tane... Hangi renkteler? Kırmızı, sarı, yeşil, mavi, pembe...” Uyku onu bu düşüncelerden alıp götürdü.

Rüyasında bir koku duydu ve uyanık olmadığını, uykuda olduğunu anladı. Ama bu kokuya rüyasında bile aşınaydı. Bu koku eşsizdi. Afrika’nın kokusu gibi ama bu Afrika’nın kokusu değildi. Zaur hâlâ uyuyordu, uykusunda düşünüyordu. “Bu koku Dakar’a, otelin on yedinci katına kadar nereden geldi?”

Rüyada olsa da düşünceleri ve bedeni de sanki donup kalmıştı. Uykusundan uyandığında da kendine gelemedi ve uyumaya devam etti. Bu kokunun ne olduğunu, kimin kokusu olduğunu biliyordu... Hâlâ uyuyordu. Fakat bu koku dışında -Tahmine’nin kokusu dışında- çeşitli Fransız parfümlerinin karışımından gelen bu eşsiz kokudan başka hiçbir şey duymadı. Bu karışık kokunun sırrını yalnızca Tahmine biliyordu ve onu hemen hemen herkesten bir sır gibi saklıyordu. “Herhangi bir koku, en nadir bulunan kokular bile satın alınabilir.” diyordu Tahmine. “Bu kokuları, herhangi bir kadın üzerine sürebilir ama her kadının kendine has bir kokusu olmalıdır. Bu yüzden kokuları birbiriyle karıştırmak gerekir. Hepsinden birazcık karıştırmak... Ölçüsü ne kadar peki? İşte bu bir sırdır ve bu sırrı sadece ben bilmeliyim.” Zaur âdeta kararmış bir ekranın karşısındaymış gibi rüyadan uzak bir uyku içinde sabırsızlıkla bekliyordu. Bu saatlerde ekran yanacak, rüya renklere boyanacak, seslerle dolup taşacak ve Tahmine canlanacaktı.

Onun için mesafeleri katetmiş, kıtaları, okyanusları geçmiş, ülke sınırlarını aşmıştı... Eğer, dünyanın öbür ucunda güçlükle duyduğu, zarif ve hafif koku Zaur'u yakalıyorsa, Tahmine'nin çehresi, sesi, nefesi, gülüşü de buralara kadar gelip çıkabilirdi. Gelip Zaur'u bulması zor bir iş olmasa gerekti. Uykulu ve zihni karmakarışık bir vaziyetteyken düşündü.

“Buraya hangi uçakla geldi acaba? Moskova'dan buraya haftada sadece bir uçuş var.”

Uykusunda bile bunu unutmamıştı.

“Sonuçta... bu bir rüya, uyanmam gerekiyor, uyanmaya çalışmalıyım, elimi uzatıp gece lambasını yakmam gerekiyor.” diyerek düşündü, yarı uykulu bir vaziyette. Elini uzatıyor, gece lambasına dokunuyor ama lamba bir türlü yanmıyordu. Zaur hâlâ rüyada olduğunu düşündü. Rüyasında elini lambaya uzatıyordu ama gerçekte elini hiç uzatmamıştı, rüyasında lambayı yakıyordu ama gerçekte lambayı hiç yakmamıştı. Rüyasında uykusundan uyanmıştı ama gerçekte uykusundan uyanmamıştı.

Eğer uyanmadıysa şimdi Tahmine'yi görecekti... O günden sonra Tahmine'yi ilk kez görecekti. Kaç ay geçmişti üzerinden? Hayır, Tahmine'yi arada birkaç kez görmüştü. Ne rüyasında ne de gerçek hayatta... Televizyonda görmüştü. İlk kez... Şimdi ise o, Batı Afrika'ya, Senegal'in başkenti Dakar şehrine gelip tam karşısında duracaktı. Gerekli tüm belgeleri hızla topladı: sağlık raporu, anket, kimlik kartı, vize... Hepsini aynı şekilde hızlıca ve çabuk... Hepsini topladı, düzeltti. Hepsinin bir yolunu bulup halletmiş olmalı ki buraya çabucak gelebilsin. Burada, dünyanın öbür ucunda Zaur'u yakalasın ve her şeyi geriye götürsün. Bütün yaşananlar, geçip gidenler yeniden yaşansın, canlansın. Ama hiçbir şeyin vaktinden önce başlamaması gerekiyordu.

Olan olmuş, çok şey yaşanmış, bitmişti. Bu tek yönlü bir yoldu, kalıcıydı, geri dönüşü olmayan mutlak bir gerçektir.

“O zaman bu bir rüyaysa...” diye düşünüyordu. “Rüyanın ne-sinden korkuyorsun? Rüyanın senin için bir tehlikesi olabilir mi? Uyanıp ayağa kalkınca her şey geçip gidecek...” Ayrıca ister uykuda ister uyanık, bu dünyada Tahmine’nin nevazış-lerinden daha ürkütücü bir şey olmadığını düşündü. Tahmi-ne’nin iltifatları, sevmeleri, beynini uyuşturan okşamaları, fısıltıları, dile getirilmeyen şikâyetleri... Bir de kapkara, uzun, gür kirpiklerini öyle kaldırıyordu ki sanki kadim bir kitabın ağır sayfasını açıyordu. O kirpikler... Tahmine’nin çehresinin yarısına kadar gölge düşürüyordu. Bir keresinde Zaur sarhoş-ken, “Sen kirpiklerini kaldırdığında sanki insanlık tarihinde yeni bir sayfa açılıyor.” demişti.

Zaur iradesi zayıfladığında, mantık ve şuur prangaları gev-şediğinde Tahmine’nin alacakaranlık isteklerine itaat edi-yordu. Aslında bu istek ve arzular aynı zamanda Zaur’un da istek ve arzularıydı. Zaur bir gün iradesini toplayıp tüm duy-gularını bir kereliğine kalbinden söküp atmayı başarmıştı. Ancak rüyanın kendi kuralları, yasaları vardı, daha doğrusu rüya tüm yasalardan azadeydi. Fakat Zaur şu an herhangi bir özgürlüğe hazır değildi. Özgürlük, azatlık istemiyordu. Yalnızca tek bir şey istiyordu: bu uykudan uyanmak. En zoru göz kapaklarını aralamak, gözünü açmaktı. Kendisini zorlayarak güçbela göz kapaklarını araladı ama yine rüya-daydı. Rüyasında uyanmış, gözlerini açmıştı. Bunu anladığı vakit kendisini tekrar zorlayarak gözlerini bir daha açtı. Bu sefer gerçekten uyanmıştı. Bir an, uyandıktan hemen sonra, bu odada -Afrika kokusuyla dolu bu otel odasında- başka bir koku daha olduğunu fark etti: Tahmine’nin kokusu. Az önce kaçtığı rüya girdabının cazibesi kalbini tamamen dol-durdu. Fakat Zaur, bu duygulardan kurtulması gerektiğini biliyordu; rahat ve huzurlu bir yaşam sürmesi için tüm bun-ları kendisinden uzak tutmalıydı ve geceyi huzur içinde bi-tirmek istiyorsa kalkıp giyinmeli, odadan çıkıp aşağı inmeli, düşüncelerini dağıtmalı, fikirlerinin yönünü değiştirmeli ve

sonra odasına dönmeliydi. Ancak bunları yaparsa sakince uyuyabilirdi.

Zaur karanlıkta ayakkabılarını ararken Firengiz uyanmıştı. Seslenmese de Zaur eşinin nefes alışverişinin değişmesinden onun uyandığını anlamıştı.

“Nedense uyuyamıyorum. Biraz dışarı çıkıp okyanusun kenarında yürümek istiyorum,” dedi.

Ne “evet” ne “hayır”, Firengiz cevap vermedi. Zaur, gidip kendini denize atmak istiyorum, desem de Firengiz’in yine sesi çıkarmaz, itiraz etmez diye düşündü. Bazen Zaur, Firengiz’in dilsiz olduğunu düşünüyordu. Kimi zaman dostları da “Firengiz’in sesini hiç duymuyoruz.” diyorlardı. Zaur, karısının sesini en son ne zaman duyduğunu düşünüyor, nedense hatırlayamıyordu. Yalnızca tek tük sözlerdi yadında kalan: “Evet, hayır, gidelim... Evet, kalalım... Yok, yatalım... Evet, bekleyelim... Hayır...” Zaur ceketini, pantolonunu ve gömleğini giyinip odadan çıktı... Düğmeye bastığında asansör geldi. Asansör görevlisi, otel servis kıyafetleri giyinmiş, küçük zenci bir oğlan, Zaur’u görünce gülümsedi ve Fransızca bir şeyler söyledi. Zaur da başını sallayarak gülümsedi ama oğlanın ne söylediğini ya da ne istediğini anlayamadı. Belki ondan bahşiş istemiş yahut ona iyi geceler dilemiş olabilirdi. Belki de saati sormuş ya da asansörün yavaşlığından şikâyet etmişti? Kim bilir?

Gecenin bu saatinde sahil bomboştı. Aslında çıplak gözle bakıldığında okyanusun da denizin de ucu bucağı görünmüyordu. Fakat gerçekliğin aksi bilgi ile harman olduğunda okyanusun sınırsızlığı insana daha müthiş, daha efsanevi görünüyordu.

Az ilerdeki okyanus, kıyıya çok yakın otelin plaj lambalarından yayılan ışıklarla aydınlanıyor, yavaş yavaş koyu ve korkunç bir karanlığa karışıyor, karanlığın sularla buluştuğu ufuklarda bir yerlerde kayboluyordu. Ama o ıssız uzak diyarlarda, giderek uzaklaşan ufku ötesinde, okyanusun başka bir kıyısı daha vardı: Amerika...

Zaur, inşallah bir gün Amerika'ya da gideceğim. Firengiz ile birlikte, diye düşündü ve o anda da tüm bunların anlamsız, önemsiz olduğunu fark etti. Ne kadar da anlamsızdı bunlar. Amerika'ya seyahat etmek istemesi, buraya, Afrika'ya gelmeleri, burada, bu yabancı okyanusun yabancı sahilinde huzuru araması, her şeyi unutmak istemesi... Kendi kendine, “Hiçbir uçak, hiçbir gemi, hiçbir ulaşım aracı insanı kendinden uzaklaştıramaz, geçmişinden ayıramaz...” diye mırıldandı. “Mutluluğu aramak demek dünyayı dolaşmak anlamına gelmez. Mutluluk ya da keder insanın kendi içindedir. Onları kendi içinde; nereye gidersen git, dünyanın öbür ucuna bile gitsen, bu yükü omzunda taşıyorsun. Nereye gidersen git bu yük ne kaybolacak, ne batacak ne azalacak ne de artacak...”

Zaur eğildi, parmaklarıyla soğuk, ince sahil kumlarına, dalgaların yaladığı irili ufaklı, pürüzsüz taşlara dokundu. Bile isteye bu duyguyu yeniden uyandırmaya çalıştı. Bu duygunun hatırası parmak uçlarından ellerine, ellerinden kollarına, omuzlarına, içine, vücudunun tüm hücrelerine kadar sirayet etti. Bu duygunun hatırası tüm benliğinde bir sır gibi dolaşıyordu. Mutluluğun hatırası... Yalan sonradan ortaya çıksa da o uzak anların hatırası gerçek bir mutluluk gibiydi. İnce kumlar, balıklar, yosunlar, dalgaların sesi, meltemin okşaması, sert kayalar ve yıldızlı gökyüzüyle Zaur'un sahilde yaşadığı o mutlu anlar... Kumu, meltemi, sesleri ve yıldızlarıyla buraya benzeyen başka bir kumsalda... Okyanusun değil, denizin kıyısında... Buralardan çok çok uzak bir denizin...

İKİNCİ BÖLÜM

*Ey hoş ol günler ki men hem-râz idüm cânân ile
Nimet-i vaslın görüb nâzın çekerdüm cân ile*

Fuzûlî

Uzaklardaki o dar sahil de gitgide uzuyordu. Kıyı şeridinin kıvrımı, enine doğru uzanan, dalgaları kıran kayalar ve pürüzsüz kumsallar boyunca bir çizgi gibi ilerliyordu. Deniz, kıyının içerisine küçük, korunaklı koylarda giriyor; sivri, ince, kumlu uçların üstüne çıkıyordu. Bazen kabararak kıyıya, kayalara vuruyor, küçük kum adacıklarını sıkıştırıp yutuyor; bazen de geri çekiliyor, yüzeye çıkan kumlu alanların uçlarını sakın dalgalarıyla yuvarlıyordu. Sahilin altın kumlarını yavaş yavaş okşuyor, yavrusunu seven bir kedi gibi yalıyordu. Ufacık taşları, deniz kabuklarını tespik gibi bir çeviriyordu. Sonra ansızın hâli değişiyor, dalgalar deli rüzgârlarla kamçılanmış gibi şaha kalkıyordu. Az önceki dinginlikten eser kalmıyordu. Rüzgâr kumları havaya savuruyor, deniz sanki kan ter içinde kayalara varmak, taşların sert yüzeyine çarpmak istiyordu. Pirşığı Merdekan, Buzovna, Zuğulba, Bilgeh ve Hazar arasında kalan o sahil, batıya gittikçe Nardaran, Saray ve Corat kasabalarının yanından

geçip Sumgayıt'a ulaşıyor ve Sumgayıt'tan da yukarıya, kuzeye doğru ilerliyordu.

Denizin ufkunu dolduran güneş, tüm kıyı boyunca parlıyor ve Zugulba tepelerinin ardında akşam oluyordu. Ancak güneş tepelerin üzerinden kaybolduktan sonra bile eğimli ışınları bir projektörün ışığı gibi gökyüzünü deliyordu. Bu ışınların geri kalanı denizin kıyısında kızıl dalgalar oluşturuyordu. Işınlar gitgide kısalıyor, hava gittikçe kararıyordu ve denizin yüzeyinde tepelerin, bulutların, kayaların garip gölgeleri dolaşıyordu. Sahildeki evlerinin kırmızı renkli pencereleri etrafa bir tuhafılık saçıyor. Akşamın bu saatinde sahilde hüznü bir huzur oluyordu. Sahildeki akşam eğlenceleri başlamadan kısa bir süre önce hep böyle oluyordu. Tek tük birkaç insan hâlâ yüzüyor, denizden çıkanların silüetleri ise siyah bir nokta gibi görünüyordu... Sahilde bir iki araba kalmıştı. Alacakaranlığın, gecenin karanlığına dönüştüğü bu son dakikalarda, çıplak bir adam -kimse görmesin diye- gizlice kurulandı, giyindi, saçını taradı... Sahil boyunca park eden arabalar sessizce hareket etmeye başladı. Yüzmekten dönen son grubun iç çekişleri ve kahkahaları tamamen kararın havada bir anlığına duyulup kayboldu... Sahilden ayrılan arabanın arka ışıkları, iki kan kırmızısı kurdele gibi arabanın arkasından süzülüp gidiyordu.

O sahil, Zaur için dünyanın en cazip köşesiydi. Hiçbir doğa manzarası, sarp dağlar, sık gölgeli ormanlar, gür şelaleler, köpüren nehirler, yeşil vadiler, derin dereler, serin tepeler, yakıcı güneşin kavurduğu o kuru, ağaçsız sahilin güzelliği ile mukayese edilemezdi. Zaur yakıcı hatıralara daldı.

Tahmine, "Hava soğuyor." demişti.

Zaur ona arabadan uzun püsküllü, büyük sarı bir havlu vermişti. Tahmine kurulanıyordu. Denizden yenice çıkmıştı ve sudan arabaya kadar geldiği yol boyunca damla damla zinciri andıran bir iz bırakmıştı. Arabanın içine ise ayağından dökülen kumları getirmişti.

“Havalar soğudu, artık denizde yüzülmez, bu son yüzüşümüz olacak...”

“Evet,” demişti Zaur. Bir yandan da sigarasını çekerek eklemiştir: “Sonbahar...”

“Üç ay ne çabuk geçti Zaur. Buraya ilk geldiğimiz an hâlâ aklımda. O zaman haziran ayıydı değil mi?”

“Haziranın beşiydi. Çok iyi hatırlıyorum.”

“5 Haziran 1965. Bu tarihi kayaların arasında bir yere kazısaydın. Gelecek nesillere miras olarak kalırdı.”

“Altına da Zaur ve Tahmine ve okla delinmiş bir kalp çizeyim mi, ne dersin?”

“Evet, Zaur, bu yaz mevsimi de böyle geçti. Bizim yazımızdı.”

Zaur arkasına döndü. Tahmine saçlarını tarıyordu.

“Gidelim mi?”

“Gidelim.”

Zaur arabayı çalıştırdı ve kumlu sahil yolundan otoyola doğru sürmeye başladı. Susmuşlardı. Tahmine birdenbire, “Zaur!” dedi. “İşten çıkıyorum, biliyorsun değil mi?”

“Ne?”

“İşten ayrılacağım, başka bir yerde çalışmak istiyorum.”

Zaur arabanın hızını düşürdü. Sanki tutmak ister gibi Tahmine’ye baktı.

“Nasıl yani? Nerede çalışmak istiyorsun?”

“Televizyon şirketinde! Tahmin edebiliyor musun, beni spiker olarak işe alıyorlar. Bir dostum var, o ayarladı. Uzun zamandır, ‘Gel bizimle çalış,’ diye yalvarıyordu ama ona olumlu bir cevap vermiyordum. Birden onun teklifi aklıma geldi ve hemen onu aradım. Yanlış anlama, ben, Allah’a ant olsun ki torpilsiz, hiç kimsenin yardımı olmadan o işte çalışmak hakkını kazandım. Gittim, beni test ettiler, bana bir metin verdiler hem kendi dilimizde hem Rusça... Okudum, beğendiler...”

Galiba tam zamanında müracaat etmişim, iyi denk geldi. Onlar da spiker arıyormuş. Moskova’da programlar çekip oradan yayınlar yapacaklarmış, tam benim istediğim iş, yerine düştüm vallahi. Kıdemlilerden biri beni övdü, ‘Her iki dilde de mükemmel konuşuyorsunuz, dış görünüşünüz de bu işe çok uygun,’ dedi.”

Zaur, Tahmine’nin ona verdiği bu yeni haberi düşünüyordu. Buna sevinmeli mi yoksa üzülmeli miydi bilmiyordu. Tahmine’nin neden böyle bir karar aldığını da. O yüzden sevinmeli mi yoksa üzülmeli miydi, bilmiyordu. Bu karar, aslında biraz da Zaur’la, ilişkileriyle ilgiliydi...

“Neden birdenbire böyle bir karar aldın?”

Tahmine’nin dürüst ve açık bir şekilde cevap vereceğini biliyordu. İçinde ne varsa söyleyecekti.

“Senin için, Zaur.” dedi.

“Benim için mi?”

“Evet. Seni her gün görmek benim için zor oluyordu.”

“Beni her gün görmek senin için bu kadar zor bir şey mi?”

“Beni dinlemedin mi? Ne gözüm seni görsün ne de gönlüm sevin sin. Seni her gün görüp artık benim olmadığını düşünecektim...”

Zaur neredeyse ağzından kaçıracaktı. “Belki bir zamanlar se-nindim ama artık senin değilim.” demek istedi fakat bunları diyemedi. Aklından geçirdiklerini söylemedi.

“Bizim ilişkimizde değişen nedir, Tahmine?”

Tahmine sessizce gülümsedi. Zaur göremese de bu gülümsemeyi tüm benliğiyle hissetti. Arabanın aynasından Tahmine’nin çehresine baktı. Tahmine’nin gülümsemesi, yüzünden henüz silinmemişti.

“Zaurcuk, gerçekten hiçbir şey anlamıyor musun?” dedi. “Bunun son görüşmemiz olduğunu gerçekten anlamıyor musun?”

Doğru konuşalım, son görüşmemiz değil. Aynı şehirde yaşıyoruz. Tesadüfen de olsa birbirimize rastlayacağız fakat bu son görüşmemiz. Bu şekilde -tekrar gülümsedi- bir daha görüşmeyeceğiz.”

“Neden?” diye sormak istedi Zaur ama konuşmadı. Sebebini kendi bulmak istiyordu.

Tahmine devam etti.

“Duyarlı olmazsan, nazik olmazsan kadın erkek ilişkisinin bütün inceliklerini hissedemezsin.” dedi ve ekledi. “Bir ilişki-deki bağlantıların nasıl düğümlendiğini ve nasıl bozulabileceğini hissedemiyorsun...”

Fakat Tahmine’nin bu kararı Zaur’u çok şaşırtmadı. Hatta bu sözleri kayıtsızlıkla karşıladı. Belki de tamamen fizyolojiyle ilgili bir durumdu. Kısa bir süre önceki tutkulu, çılgın aşk dolu bir buluşmadan sonra, Zaur, içinde kayıtsızlık, boşluk ve doyunluk hissetti. Son zamanlarda çok sık görüşüyorlardı. İçindeki doyunluk belki de bundandı. Eğer Tahmine, bu haberi birkaç saat önce, kumsala gelmeden, öpüşmeden, kucaklaşmadan önce vermiş olsaydı, Zaur daha çok endişelenirdi. Birkaç gün boyunca, Tahmine’yi tekrar kollarına alma arzusu çılgınca, dayanılmaz bir tutkuya dönüşene kadar, bu ayrılık fikrine sakinlikle ve kayıtsızlıkla bakabildi. “İyi ki o aptalca mektubu yırtıp attım. Tahmine’ye vermedim.” diye düşündü. “İlk buluşmanın tesiriyle ve benim de mest olduğum bir zamanda o kâğıda neler yazmamıştım ki İlahi... Şimdi tüm bu düşünceler bana o kadar gülünç geliyor ki... Sevgilim, sensiz yaşayamam; beni bırakma, kendimi kaybederim... Ne aşkı ne sevgisi? Arzu var, tutku var, insanın arzusuna ulaşma beklentisi var ve istediğini elde ettikten sonra tokluk, bıkkınlık, kayıtsızlık var. Geri kalan her şey yalnızca söz, boş laflar...”

“Bu bağ ve içindeki bağ evi kimin biliyor musun?”

Tahmine’nin sesi Zaur’u daldığı düşüncelerden ayırdı. Yolun sol tarafında, yekpare gri taşlardan yapılmış uzun bir duvarın

arkasında, eğri büğrü bir sundurması olan iki katlı bir ev vardı. Sundurma mat yeşile boyanmıştı.

“Hayır, bilmiyorum.”

“Bu bağ Murtuzovgilin... Sizin komşunuzun.”

Zaur şaşkınlıkla, “Murtuz Balayeviç’in mi? Sen, onu nereden tanıyorsun?” dedi.

“Oğlunu tanıyorum.”

“Spartak’ı mı?” dedi ve içinde bir titreme hissetti. Spartak’ı iyi tanıyordu. Nasıl bir insan olduğunu, kadınlara nasıl bir gözle baktığını -özellikle güzel kadınlara- biliyordu. Umumiyetle Spartak’ın kadınlarla hangi oyunları oynadığını, kadınlar hakkında neler konuştuğunu da iyi biliyordu. Tahmine’nin Spartak’ı tanıması hiç hoşuna gitmemişti. Ama Zaur sanki umursamaz bir ifade takınarak sordu.

“Sen Spartak’ı nereden tanıyorsun?”

“Benim bir arkadaşım var. Onun yakın dostu.”

“Dostu” kelimesi Zaur’un içini yaktı. Bir kadının Spartak ile dost olmasının ne anlama geldiğini de iyi biliyordu.

Tahmine ansızın “Dur,” dedi. Zaur frene bastı ve araba büyük demir kapının tam önünde durdu.

“Ne oldu?”

“Gel inelim. Biliyor musun, bu sundurmanın çok güzel bir manzarası var. İnsanın yüreğini ferahlatıyor.”

“Başkasının bağında, bahçesinde ne işimiz var?”

“İnat etme, bir dakikalığına inelim.”

Zaur isteksiz bir şekilde arabadan indi ve “Bu balkondan çok manzara görmüş gibisin. Senin Murtuzovlara gideceğin hiç aklıma gelmezdi. Bakü’deyken de gidiyor muydun? Acaba neden hiç karşılaşmadık?”

“Hayır, canım. Bakü’deki evlerini bilmiyorum. Bu bahçede de bir kez bulundum. Bir parti veriyorlardı. Çok kişi vardı. Ben de bir şekilde o grubun içerisine dahil olmuştum.”

“Partiyi kim verdi, Spartak mı yoksa babası Murtuz Balayevich mi?”

“Murtuz Balayevich kim? Spartak’ın babası mı? Onu hiç görmedim. Partiyi Spartak düzenlemişti. O zamanlar benim arkadaşım ile takılıyordu. Sanırım Spartak’ın doğum günüydü. Tam hatırlamıyorum. Kısacası bir anda beni de buraya sürüklediler.”

“Sen, o zaman yalnızdın, değil mi?”

“Allahu ekber! Beni sorguya mı çekiyorsun? Evet, yalnızdım, o günlerde Manaf Bakü’de değildi.”

“Tiflis’te miydi?” dedi Zaur. Fakat dediği anda da pişman oldu.

Tahmine birdenbire büzüşerek içine çekildi. Çünkü Zaur’a, Manaf’ın, Tiflis’te bir metresi olduğunu, ara sıra bir şeyleri bahane ederek onun yanına gittiğini söylemişti. Şimdi Zaur, mahrem bir şekilde paylaşılmış olan bu sırrı bir tokat gibi Tahmine’nin yüzüne çarpmıştı. Tahmine üzgün bir şekilde başını salladı.

“Bildiğin şeyi niye soruyordun?” dedi. “Ben, sundurmadan seninle birlikte manzarayı izlemek istedim. Deniz ve köy çok güzel görünüyor. İstemiyorsan bakma ama beni neden incitiyorsun?”

Zaur, hatasını düzeltmek için yumuşak bir sesle “Kapı kilitli,” dedi. Şefkatle Tahmine’nin gözlerinin içine baktı. Tahmine anında yumuşamıştı.

“Zaur, sen çocukken bağlardan hiç üzüm çalmış mıydın? Bir de sen sporcusun, bu duvarın üzerinden atlayabilir misin? Haydi atla da göreyim.”

Zaur da bu yarı şaka yarı ciddi konuşma ve davranış tarzını korumaya çalıştı. Hızlı bir hareketle zıpladı ve duvara tutundu. Kendini çitin yukarısına doğru çekti ve duvarın üzerinden atlayarak kapıyı açtı, Tahmine’yi içeriye davet etti.

“İçeri buyurmaz mısınız hanımefendi?”

Sundurmadan denizin, sahilin ve kasabanın uçsuz bucaksız manzarasını izliyorlardı. Sundurmanın zemininde en az bir düzine eski, yırtık, parçalanmış halı vardı. Bunların dışında topuklu kadın ayakkabıları da göze çarpıyordu.

Tahmine, “Bir zamanlar bu ayakkabılar modaydı,” dedi ve birdenbire sordu. “Spartak’ın kız kardeşini tanıyor musun?”

“Fira’yı mı? Evet, tanıyorum. Söyledim ya bizim komşularımız onlar. Neden sordun ki?”

“Hiç, çok güzel bir kız olduğunu söylüyorlar. Ama ben onu hiç görmedim.”

“O gözle hiç bakmadım, güzel mi, değil mi, bilmiyorum. Hem bana ne?”

Zaur bu soruya sert bir şekilde cevap vermişti. Aslında bu soru hiç hoşuna gitmemişti.

Fira için bir şey diyemezdi ama Murtuzovlardan pek hoşlandığı söylenemezdi. Bu genç kız için net bir fikri yoktu, onun düşüncesinde hiç yokmuş gibiydi. Annesi, babası ve kardeşi Spartak’ın ise isimlerini bile duymak istemiyordu. Fira, ailenin diğer fertlerine göre akli başında bir kızdı. Hiç olmazsa dinlemeden konuşmuyor, sürekli susuyordu.

“Onlarla pek yakın olmadığını mı söylüyorsun, Zaur?”

“Doğrusu aklımın ucundan bile geçmiyorlar.”

“Komşuların arasının iyi olduğu nerde görülmüş ki? Allah bilir, sürekli birbirinizin kazanına tuz atıyorsunuzdur.”

Zaur duygusuz bir ifadeyle “Özür dilerim ama bizim mutfaklarımız ayrıdır, dairelerimiz de farklı katlardadır.”

“Ha, öyle mi? O zaman düşmanlığın mertebesi daha yüksektir. Murtuzovgiller yeni, Fin malı mobilyalar almışlardır mesela. Ama Zeynalovlarınki eski Arap mobilyalarıdır...”

“İnsanlara laf sokmaktan zevk mi alıyorsun Tahmine?”

“Tamam, tamam. Ters ters bakma canım, ciğerim.” Tahmine derin bir nefes aldıktan sonra ekledi. “Ciğer demişken, derin derin nefes al, Zaur.”

“Bu havayı ciğerlerine çek, dertlere dermandır bu güzel hava... Oh...”

Zaur sigarasını çıkarttı. Tahmine “İçme,” dedi. “Kendini zehirleme. Bu temiz deniz havasını doya doya içine çek.”

Zaur sigarasını paketin içine koydu.

“Zaurcuk! Sen çok garip bir oğlansın. Güzel sohbetimiz yarım kaldı. Bu görüşmemizin neden son olduğunu ve neden ayrılmamız gerektiğini anlamadın.”

“Nedenmiş peki?”

Tahmine omzunu silkti.

“Bunu açıklamak uzun sürer. O kadar çok neden var ki... Al sana sebeplerden biri. Mesela bir sabah ansızın uyanırsın ve birbirimize âşık olduğumuzu görürüz. En azından ikimizden biri. Tatalım ki ben sana âşık oldum, sana vuruldum. Peki ya sonra? Buna kimin ihtiyacı var? Senin mi, benim mi? Ayrıca... Hayatımızı neden daha da kötü bir hâle sokuyoruz? Bu hayat âşksız da karmakarışık zaten.”

Zaur, “Doğru söylüyor, hayatı zorlaştırmaya ne gerek var...” diye düşündü.

“Sonuçta, bu durum, bir yandan da rahatlatıcı bir şey Tahmine,” dedi. “Sen âşık değilsin ki zaten. Üç aydır görüşüyoruz, eğer âşık olsaydın çoktan bana vurulmuş olurdun.”

“Âşık olmak”, “vurulmak” sözlerini her ikisi de hafif bir istihza ile söylüyordu.

“Evet, Tahmine, sen bana âşık olmadın değil mi? Haksız mıyım?”

Tahmine soruyla karşılık verdi.

“Peki, sen?”

“Ben mi?”

“Evet, sen. Sen bana âşık mısın?”

“Elbette. Bu nasıl söz? Ben ilk görüştüğümüz günden beri deli divane âşığım sana. Sana da ilk görüştüğümüz gün demiştim, seni seviyorum diye. Mecnun gibi, Kerem gibi, Ferhat gibi...”

“Dur, dur, konuşma. Söylemek başka, söylediğini duymak, gerçekten hissetmek başka... O zamanlar, üç ay önce de bu güzel sözleri söylüyordun ve aramızda hiçbir şey yoktu. Şimdi... Şimdi de bu sözleri tekrar söyleyebilir misin? Böyle yarım ağızla değil, şakasına değil, ciddi bir şekilde bu sözleri dile getirebilir misin?”

“Delirdin mi Tahmine? Tabii ki şaka yapmıyorum, ciddiyim, seni gerçekten seviyorum... Sana âşığım...”

Zaur bu sözleri söylese de kendisi de tamamen içi boş, gerçek olmayan şeyler söylediğini hissediyordu. Bu sözlerin ardındaki duyguların hiçbirini yaşamadan söylüyordu. Bu yarım ağız söylediği sözlerle rağmen yalanını gizleyememiş, Tahmine de bunu hemen fark etmiş, söylediklerini didik didik ediyordu.

“Pekâlâ, söyle gitsin Zaur. İnsanın yüreği kabarıyor senin bu sözlerinden... Çok konuştuk bu kadarı kâfi.”

Zaur, elini Tahmine’nin yüzüne doğru götürdü. Sözler kifa-yetsiz kaldığında beden dilinin, onun ellerini okşamasının, sevmesinin, gülümsemesinin ona yardım edeceğini biliyordu.

Tahmine, Zaur’un elini tutup yanağına koydu. Sonra elini çevirip avcunun içine baktı. Zaur’un avuç içini ilk kez görüyordu.

“Ellerin ne kadar da büyük Zaurcuk,” dedi.

Bir yerlerden, çok uzaklardan bir elektrikli trenin sesi geldi ve bu ses havada uzun süre oyalandı, sonra yavaş yavaş yitip gitti...

Tahmine işaret parmağını Zaur’un avucuna koydu, kedi tırması gibi yumuşak, keskin bir hareketle tırnağını Zaur’un avucundaki çizgilerin üzerinde gezdirdi.

“Falına bakmamı ister misin?”

“Fal bakmayı biliyor musun?”

“Elbette. Diğer elini de aç, bakayım.”

Zaur’un ellerini kendi ellerinin arasına aldı. Uzun uzun avuçlarının içine baktı.

“Sağ el, şimdiyi ve geçmiş zamanı temsil eder. Bu yüzden sağ el işlektir. Sürekli hareket eder, olmuş olanı ve şimdiki işleri gösterir. Sol el ise gelecektir. Olacak hadiseleri haber verir. Bu yüzden de az hareket eder, durgundur. Bak bu çizgiler mutluluk, yalnızlık ve hüzünden çizgileridir... Bu çizgi bekleyiştir, bu çizgi ise beklenmedik, çetin işlerin üstesinden gelip gelemeyeceğini gösterir. Bakalım şimdi, sende vaziyet nasıl? Bak, bu şöhret çizgisidir. Sende bu çizgi var. Bu çizgi ay çizgisinden başlıyor, yani gerçek hayattan çok fantezilere, hayallere kapılıyorsun...”

“Ama bu çizgi bir noktada gerçek hayatın çizgisiyle de buluşuyor. Bunu görüyor musun? Bak, bu çizgi... İşte bak, iki ya da üç çocuğun olacak. İkisi mutlaka erkek olacak.”

“Yani bunları tahmin etmek mümkün mü?”

“Evet, ama herkesin bilmesi, tahmin etmesi de kolay değildir... Bak, bu çizgiyi görüyor musun? Senin bir yeteneğin de varmış! Tüm duygu ve düşüncelerini bir işe yönltebiliyorsun... Zihnin açık, keskin. Az da olsa hayallere meylediyorsun... İhtiyarlayıncaya kadar yaşayacaksın ve hayatı sonuna kadar seveceksin... Çok servetin olmayacak. Başka şehirlere gitmeyeceksin. Aha.. Bu çizgi savaş çizgisidir ama diğer çizgilerle birleşmiyor. Bak bu Venüs çizgisidir, sevmeye ve aldanmaya işaretler. Bu çizgi de bölünmüş, bütün çizgiler yarım kalmış Zaurcuk!”

“Aman çok da umurumdaydı, yarım kalmışmış...”

“Kaderine kulak ver! Hafife alma. Orta yaşlarında en çetin sınavlardan geçeceksin. Kaderin ikiye ayrılacak. Bak, göreceksin bu ikiye ayrılmış çizgi, kader çizgisidir. İki ateş arasında

kalacaksın. Yaşlandıkça karakterin daha yumuşak olacak ama zekân artacak. Keşke senin yaşlılığını o harika zamanı görebilseydim. Zaurcuk, seni öyle hayal bile edemiyorum...”

“Güzel, benim kaderimi öğrendik. Şimdi kendi falına bak.”

“Hayır, ne diyorsun? Korkuyorum, asla kendi falıma bakmayacağım ve başkasının da bakmasına izin vermeyeceğim. Bir kez baktırdım, kâfi geldi.”

“Baktırdın mı? Falında ne çıktı?”

“Söyleyemem.”

“Hadi söyle, keyfimizi kaçırma.”

“Hayır, söylemeyeceğim”

“Sen bilirsin.”

Zaur fazla ısrar etmedi, inadından vazgeçtiği anda da Tahmine anlatmayı kabul etti.

“Peki, söyleyeceğim ancak bir şartla. Bu sırrı kimseye söylemeyeceksin. Bunu bir sen bir de ben bileceğiz. Avcumun içine bak. Bu çizgiyi görüyor musun? Burada bitiyor, görüyor musun?”

“Evet...”

“Burada neden bitiyor, biliyor musun?”

“Hayır...”

“Bu benim ömrümdür. Yarım kalması, bitmesi de ölümü temsil ediyor. Erken ölümü... Yaşlı bir falcı vardı. Falıma o bakmıştı.”

“Üniversite eğitimi almış bir kızsın, kafanı böyle saçmalıklarla doldurmaya utanmıyor musun, Tahmine?”

Tahmine, sanki Zaur’un dediklerini işitmemişti.

“Bazen düşünüyorum da Zaur. Gerçekten de falcının birdenbire söylediği tüm bu saçmalıklar gerçek olabilir, doğru çıkabilir. Nerden bileceksin ki bakmışsın, bir gün hastalanıp ölmüşüm. Uçakta, arabada kaza da yapabilirim, bilmiyorum

insan bin türlü sebepten ölebilir... Bazen böyle düşünceler beynimi dolduruyor, kendime acıyorum, neredeyse ağlayacak gibi oluyorum... Bazen de yarın ölüp gitsem benim arkamdan kim üzülecek ki, diye düşünüyorum. Eşim mi? Tatalım ki bir ay, üç ay yas tuttu. Sonra her şeyi unutacak. Başka kim olabilir? Komşumuz Medine, o da bir ay, yok yok, iki hafta yas tutar benim için. Başka kim peki? Sen mi? Peki, sen de en fazla iki hafta, özür dilerim, iki hafta çok uzun bir süre, bir hafta belki üç gün benim için yas tutacaksın. Dertleneceksin, yüreğin burkulacak. Sonra? Sonra sen de beni unutacaksın, öyle değil mi? Her şeyi unutacaksın. Bu buluşmalarımızı da sahili de bak bu sundurmayı da. Doğru değil mi?"

"Aptal aptal konuşma. Yorulmadın mı? Neden böyle saçma sapan şeyleri düşünüyorsun? Kâh ayrılmaktan bahsediyorsun kâh ölümden. Gel yanıma..."

Odaya geçtiler. Buraya uzun süreden beri kimse girmedığı için oda dağınık bir vaziyetteydi. Bir köşeye çimento paketleri yerleştirilmiş, bir kenara çiviler, çekiçler, testereler ve hızarlar atılmış, kap kacaklar pencere pervazlarına yığılmış, hasır sepetler üst üste istiflenmiş, kırık dökük dolabın raflarına sirke şişeleri dizilmişti. Şilteler, yastıklar ve yorganlar üst üste yığılmıştı. Zaur, Tahmine'yi öperken "Bilerek... Bilerek seni buraya getirdim. Son kez, son defa seninle olmak istiyordum," dedi Tahmine.

Zaur, Tahmine'nin bu sözlerine itiraz etmedi ama bu söylediklerinin sözde kalacağını çok iyi biliyordu. Son buluşmaları değildi, yine görüşeceklerdi, yine birbirlerini seveceklerdi. Çünkü Tahmine onsuz, Zoursuz yaşayamazdı. Bundan kesinlikle emindi. Bu yüzden de sessizdi.

Zaur, "Tahmine, bu son buluşmamız, ben bir daha görüşmek için hiçbir teşebbüste bulunmayacağım, dese de; ben ona bu son görüşmemiz mi, değil mi daha kendin karar veremedin, diyeceğim. Beni mutlaka arayacak ve bulacak, sadece beklemem gerekiyor, hepsi bu," diye düşündü.

Arabaya binerken Tahmine “Seni o bağ evine g t rmemin bir sebebi daha vardı ama bunu hiçbir zaman  ğrenemeyeceksin,” dedi.

“İkinci sebep neydi?”

“Söylemeyeceğim.”

Zaur, ısrar etmedi.      bir süre sonra Tahmine’nin kendiliğinden söyleyeceğini biliyordu. Ama bu sefer öyle olmadı. Tahmine hiçbir Şey söylemedi. Ne o an ne de sonra... Ve Zaur bu bağ evine gelmelerinin ikinci sebebini hiçbir zaman öğrenemedi. “Belki de böyle bir sebep yok. Tahmine bu Şekilde benim ilgimi çekmek, Őaşırtmak için söyledi bunu. Kim bilir?” diye geçirdi içinden.

Evin önüne gelmeden önce Zaur arabayı durdurdu. Tahmine arabadan inmeden evvel Zaur’u boynundan öptü.

“Elveda...” dedi.

Hızlıca arabadan inip seri adımlarla evine doğru yürümeye başıladı.

Elveda, sağ ol, hakkını helal et... Veda sözleri arasında hiçbir farkı yok aslında, diye geçirdi içinden Zaur. “Hakkını helal et, deyip bir ömür ayrı kalmak olur mu? Elveda, deyip    gün,    saat, on beş dakika sonra tekrar görüşmemek mümkün m ?” Bu böyleydi, elbette. Ama Zaur eve gelip banyoya girdiğinde, soğuk suyun altında vücudunda iğne etkisi yapan tazyikli suyun; sahilin kumunu, denizin tuzunu, sıcak günün terini ve Tahmine’nin  p c klerini, parmaklarının dokunuşunu da bedeninden sonsuza kadar silip s p rd ğ n  fark etti. Sözlerini, fısıltılarını, saçlarının kokusunu... Ayrıca Tahmine ile bir daha hiç g r şmeyeceklerdi, Zaur, Tahmine’nin alnına dökülen saçlarını geriye attığını, dudaklarındaki bitkin gülümsemesini, gözlerinin içindeki o son kıvılcımları göremeyecekti. “Elbette  yle olmayacak.” diye düşündü. “Elbette yine görüşeceğiz. Beklemem gerekiyor. Sadece beklemek...” diye düşündü.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

*Yahşi görünür yüzleri güzellerin emma
Yahşi nazar ettikte sevdaları yamandır*

Fuzûli

Zaur, annesini ve babasını çok seviyordu. Yaşlandıkça, bu sevgisi daha da artıyordu. Daha doğrusu, bebekken ailesinin onu azizlediği gibi o da şimdi annesini ve babasını azizlemek istiyordu. Hem de tabii ve temennasız bir sevgiyle... On dört on beş yaşlarında başlayıp on dokuz yirmi yaşına kadar devam eden, toplam beş-altı yıl süren ergenlik çağlarında, ailesiyle ilişkileri bundan çok farklıydı. Onları o zaman da seviyordu elbette ama bu sevgide bir küçümseme, beğenmeme, bazen üstü kapalı bazen de açıktan bir alay, istihza vardı. Ailesinin yaşam tarzına ve zevkine dudak büküyordu o yıllarda. Ama aynı zamanda bu beğenmediği yaşam tarzının bütün imkânlarından da fazlasıyla istifade ediyordu. Pahalı hediyeleri kabul etmekten -üniversiteye girdiği yıl babası ona araba almıştı- imtina etmiyordu. O yıllarda Zaur bütün zamanını spor yapmaya, caz müziği dinlemeye, dans etmeye, kızlarla gezip eğlenmeye ve sinemaya gitmeye ayırıyordu. Başka hiçbir şey ilgisini çekmiyordu.

Annesi evi boydan boya koyu gri eski mobilyalarla doldurmuştu. Daha sonra bu tür mobilyalar tekrar moda olmuş ve kullanılmaya başlanmıştı. Ancak o yıllarda bu mobilyalar Zaur'a gen kalmışlığın ve zevksizliğin sembolü gibi geliyordu. Annesi evdeki dolapların üstünü ve vitrinlerin içini pahalı kap kapacaklarla doldurmuştu, büyük kristal vazolar, reçel kaseleri ve vazolar masaya, hatta komodinin üzerine dizilmişti. Annesi ve babası Hint filmlerini seviyorlardı, babası radyoda saatlerce Arap ve İran müziği dinliyor, dinlerken de huzurla gözlerini kapatıyordu. Kulağını radyonun hoparlörüne dayayıp dalıp gidiyordu ve ara sıra da beğendiği müzikleri öcmek için “beh, beh, beh” diyordu. Valideynleri ara sıra davetler verip meclisler ve ihtişamlı sofralar kuruyorlardı. Bu meclislerde uzun uzun, yürekleri ısıtan sohbetler yapılıyorlardı. Annesi ve babası da bu anlarda sanki iğne üstünde oturuyorlardı. Misafirlerin masada oturma yerlerini falan teşle tartışıyorlardı garip şekilde. Ya üstte oturması gereken adamı yanlışlıkla aşağıya oturturlarsa? Ya birden misafirin birini unutup onun sağlığına kadeh kaldırmayı unuturlarsa? Ya birden misafirlerin rütbe ve konumunu karıştırıp da yüksek rütbeli birinden önce, daha aşağı rütbede bir adamın sağlığına kadeh kaldırırlarsa? İşin ucunda rezil olmak da var!

Böyle meclislerde tamadaliğa^{*} mahkûm olan bedbaht, mizah anlayışından yoksun biçare, insanları güldürmek için âdeta yılan gibi kavından soyuluyordu ama söylediğine sadece kendisi gülüyordu. Ama misafirler de o sırada gülmek gerektiğini anlıyorlar ve zoraki sırıtıyorlardı...

Zaur, ailesinin bu yaşam tarzını “geri kalmışlık” olarak adlandırıyor ve “Bedbaht Şark toplumları ne zamandan beri böyle meclisler kurup, tamada seçip kadeh kaldırdılar ki...” diye düşünüyor.

Bir de sayısız akrabaları, dostları vardı ve onları sık sık ziyaret eden bu yabancılarla konuşmak, sohbet etmek ve arala-

* Masabeyi de denilmektedir, içkili yemek meclisini idare eden kişi.

rını iyi tutmak zorundaydılar... Ayrıca annesi, evlerine gelenlerle sürekli sohbet ediyor, dedikodu yapıyordu. Kim ne yapmış, kim nereye gitmiş, kim kimin adamıdır, kim kimin destekçisidir, kim kimin hemşerisidir, kim kiminle geziyor, kim ne kadar maaş alıyor, kim neyi alıp ne satıyor, kim karısını dövüyor, kim kocasına bin türlü oyun oynuyor, fırıldaklık yapıyor...

Bütün bunlar Zaur'a çok garip geliyordu. Sevmediği, beğenmediği hatta bazen nefret ettiği bir dünyanın yaşama biçimiydi bütün bunlar. Ve bu dünyanın tezahürleri, Zaur'un boğazına kadar dayandığında, annesini babasını bile hor görüyordu. Ama gariptir, böyle bir ilişkinin sonucu tamamen farklı oluyordu. Zaur, bu anlarda anne ve babasından neredeyse öğreniyordu ama onların verdiği harçlıkları reddetmiyor, aksine onları yolmak istiyor, çeşitli bahanelerle annesinden ve babasından alabileceği ne varsa almak istiyordu. Annesi ev hanımıydı, yalnızca babası çalışıyordu ama Zaur, babasından bir şey istemeye cesaret edemediği için annesini aracı olarak kullanıyordu. Babası ile arasında bir mesafe, bir perde vardı. Annesine "Bir palto veya takım elbise almak istiyorum." yahut "Yolculuğa çıkacağım." gibi bahaneler uyduruyordu. Kimi zamansa duygusal bir şekilde konuşuyordu. "Bu parayı kimin için biriktiriyorsunuz, bilmiyorum. Evladınıza harcamayacaksanız kime harcayacaksınız?"

Zaur'un her isteği, her arzusu yerine getiriliyordu. Gariptir, ailesinin oğullarına karşı bu cömertliği, eli açıklığı Zaur'da bir minnettarlık hissi de uyandırmıyordu. En fazla istihza ile karışık bir memnuniyet tebessümü konduruyordu çehresine. O yıllarda Zaur sarı saçlarıyla su perisini andıran Tanya adlı bir kızla gezip tozuyordu. Tanya sporcuydu. Yelken sporunda derecesi olan bir şampiyondu. Zaur'un annesi -hangi yollarla, nasıl öğrendiği bilinmez- bir hafıye gibi oğlunun kiminle gezip tozduğunu, kiminle yiyip içtiğini biliyordu. Oğlunun bu kızla gezip tozmasını istemiyordu. Annesi ve babası

nedense bu kız hakkında konuşurken fikir birliği edip koro hâlinde hücum ediyorlardı.

“Yine Tanka-Manka mı aradı seni?”

Zaur’a göre o Tanka-Manka değildi, adı Tanya’ydı. Su perisine benzeyen yelken sporu şampiyonu... Bir gün o su perisini andıran sporcu kız ailesiyle birlikte Liviv’e gitti. Böylece Zaur’un hayatından da sonsuza dek çıktı. Zaur ara sıra onu hatırlıyordu. Her hatırladığında da hafızasında bir bahar rüzgânı esiyordu. Islanmış uzun sarı saçlarıyla Tanya’yı göz önüne getirdiğinde, zihninde denizin engin maviliği -Tanya’nın gözleri de bu renkti- bir de dalgaları yaran, büyük ak yelkenliler canlanıyordu. Zaur’un babası doktorasını jeoloji ve mineroloji üzerine yapmış Profesör Mecit Zeynalli’ydi. Mecit Zeynalli bugüne dek ne kazandıysa kendi emeği, alın teriyle, uzun ve çetin hayat mücadeleleri sonucunda kazanmıştı. Mecit Zeynalli 1930’larda ücra bir dağ köyünden Bakü’ye geldiğinde üstünde yamalı bir ceket, gri bir pantolon ve gömlek, cebinde de toplam üç manat vardı... Mecit, madenlerde işçilik, tren istasyonunda ise hamallık yaptı. Hatta bir süre bir kantinde aşçı yamağı olarak da çalıştı. Rabfak’ın akşam bölümünde okudu. Özel bir yeteneği olmamasına rağmen çok çalışması, azmi ve uykusuz geçen geceleri sonunda üniversiteye girdi, buradan yüksek dereceyle mezun oldu. Leningrad’a yüksek lisans eğitimi almaya gitti. 1936’da Leningrad’da tezini savundu ve bilim uzmanı oldu. Bakü’ye döndü ve aynı yıl işe başladığı enstitüde katip olan Ziver ile evlendi. Ziver’in Dağlı mahallesinde dedesinden kalan bir baba evi vardı. İki katlı evin ikinci katını kiraya verdiler. Bir yıl boyunca alt kattaki iki odalı dairenin bir odasında Ziver’in annesi ve kız kardeşleri diğer odasında ise Mecit ile Ziver kaldılar. Bir yıl sonra Mecitler şehir merkezindeki boş apartmanlardan birine taşındılar. Daha sonra komşularının iki odasını daha kendi evlerine kattılar...

- Sovyetler Birliği’nde Sovyet işçilerini yüksek öğretim kurumlarına girmeye hazırlayan bir tür eğitim kurumu.

O zamandan beri de bu evde yaşadılar. 1940 yılının Eylül ayında Zaur dünyaya geldi...

II. Dünya Savaşı çoktan başlamıştı. Topçu Subayı Mecit Zeynallı Sivastopol'da yaralandı. Hastaneye kaldırıldıktan sonra acilen Bakü'ye çağrıldı. Ardından bir grup jeologla birlikte İran'a gönderildi. Savaş bitinceye kadar İran'da kaldı. İran'dan getirdiği eşyalar arasında Zaur'un aklında en çok kalan şey, vernikli ahşap çekmeceler ve rengarenk çikolata kutularıydı... Savaşın ardından Mecit Zeynallı doktorasını savundu, anabilim dalı başkanlığına atandı ve "Kızıl Bayrak Emek Nişanı" aldı.

*

Tahmine'nin fal bakarken söylediği bir şey çok doğrudu. Zaur gerçekten de yaşlandıkça yumuşuyor, mülayimleşiyordu. Evvela annesine, babasına karşı eskisinden daha sevecendi. Belki de ilişkileri daha temennasız bir hâle bürünmüştü. Evet, Zaur yine ara sıra annesine "Pekâlâ, elinizi cebinize atın da görelim. Profesörün paraları küf tuttu." diyordu. Ama annesinden ya da babasından, parayı artık çekinerek, utanarak alıyordu. İşe başladığı için kendi de para kazanıyordu. Evet, kazandığı harcadığının onda biri bile değildi ama yine de annesinden para aldığında "Borç olarak alıyorum, maaşım yatınca ödeyeceğim." diyordu. Fakat her ikisi de biliyordu ki her geçen gün daha da artan bu borç hiçbir zaman ödenmeyecekti. Bir keresinde ise edepsizlik etmişti. Aslında bu yaptığı edepsizlik değil de başka bir şeydi. Zaur, babasının üç odalı bir kooperatif dairesini, onun adına satın aldığı ve parasını da ödediğini öğrendiğinde "Bu daire kim bilir ne zaman bitecek, keşke bu parayı bana verseydi, şimdi harcardım. Gelecekte oturacağım evi bile babam belirlemiş..." diye düşünürken bir yandan da "Kendime ait bir evim olacak..." diye sevinmişti. Kendine ait, ayrı bir evin hasretini çekiyordu, çoğu zaman öyle özel bir yere ihtiyaç duyuyordu ki... Bir gün babası bundan bahsetmişti.

Babası Ziver Hanım'ın evde olmayışını fırsat bilerek bu konuyu açmaya karar vermişti.

“Elbette, biz de seninle aynı evde sonsuza dek yaşamak istemiyoruz. Ama bunu gizlemenin de manası yok. Annenin karakteri belli. Müstakbel eşin melek dahi olsa bir zaman sonra annen ona bir kulp takacak, onunla anlaşılamayacak. Aile arasında hoşnutsuzluğa ve dedikoduya ne gerek var? Sonra aramızda sevgi ve saygı kalsın, diye çokça uğraşacağız. Ben-
ce artık zamanı geldi, sen de evlenmeyi düşünmelisin. Ayrıca bizler, babaanne ve dede olacak yaştayız. Bu işi etraflıca, her yönüyle düşün. O zamana kadar evin de hazır olacak... İnşallah o zamana kadar idare edersin...”

Babası onunla hiçbir zaman bu şekilde konuşmamıştı. Genellikle çok az konuşuyorlardı. Babası kendisini bilime ve kitaplarına adanmış sessiz bir adamdı. Eşiyle de nadiren konuşuyor oğluyla neredeyse hiç konuşmuyordu. Zaur, babasının açık yüreklilikle söylediği sözleri ilk kez duyuyordu. Buna da çok şaşırmıştı. Fakat Zaur sadece buna şaşırmamıştı, daha fazlası vardı. Babası tıpkı kendi hayatı gibi Zaur'un hayatını da kesin ve değişmez bir plana göre tasarlamıştı. Yüksek öğrenim, yüksek lisans, doktora, ev, evlilik, çocuklar... Bazen öngörülemeyen olayların olduğu da bir gerçektir. Mesela, İkinci Dünya Savaşı. Onun planlarının büyük bölümünü altüst etmişti. Yine de ne İkinci Dünya Savaşı ne de savaşta ağır yaralanması, Mecit Zeynalli'nin genç yaşında planladığı hayatı, bir hedeften yeni bir hedefe giden o düz yolu değiştirememişti. Mecit'e göre oğlu Zaur'un bu planı devam ettirmesi gerekiyordu. Gelecekte Zaur'un oğlu da bu yola devam etmeliydi...

*

Akşam yemeğinden sonra babası çalışma odasına çekildi. Zaur dergileri karıştırırken Ziver Hanım birdenbire “Bana bak Zaur,” dedi. “Kulağıma türlü türlü laflar geliyor.”

Zaur, *Okonyok* dergisindeki bulmacayı çözmeye çalışıyordu, umursamazca cevap verdi.

“Ne gibi sözler?”

“Seni, sık sık bir kadınla görüyorlarmış.”

Zaur *Okonyok* dergisini kenara bıraktı.

“Hangi kadınla?”

“Adı neydi, unuttum. Nermine mi? Tahmine mi? Öyle bir şey dediler...”

Zaur kıpkırmızı olduğunu ve kulaklarının yandığını hissetti. Çabucak toparlanarak “Ne var bunda?” dedi. “Ne oldu ki?”

Annesi sertçe “Yüzünde biraz olsun utanma duygusu varsa, kaldır başını ve gözlerimin içine bak,” dedi.

Zaur zar zor gülümsedi ve annesinin gözlerinin içine baktı.

“Onu arabayla Abşeron’da gezdirdiğin doğru mu?”

Zaur, “Aman Allah’ım, her şeyi biliyor, her şeyi olduğu gibi ona anlatmışlar”, diye geçirdi içinden. Cevap veremedi. Annesi devam etti.

“Yerin kulağı var, derler. Bilmiyor musun? Senin hiç aklın yok mu? Evli barklı bir kadınmış... O, senin Tanka-Mankalarına benzemez ha!”

“Bunu sana kim söyledi? İnsanlar işini gücünü bırakıp beni mi...”

“Hayır, görünüşü göre sen işini gücünü bırakmışsın... Yaptıklarından utanmıyor musun? Bana bak! Sen artık ergen değilsin. Sakallı bıyıklı koca bir adamsın... Bugüne kadar senin hiçbir işine karışmadım. Ama bu sefer öyle olmayacak! Sana açıkça söylüyorum, kulaklarını aç ve beni iyi dinle! Bu mesele babanın kulağına gitmeden kesin bir şekilde bitir bu işi. Anladın mı beni?”

Meselenin bu şekilde ifşa olması Zaur’u tedirgin etti. “Bu nasıl bir emir böyle, sanki ben sütten kesilmedim...” diye düşündü. Eğer Ziver Hanım sohbeti burada bitirseydi belki her şey daha farklı olabilirdi. Ama Ziver Hanım dobra bir kadındı.

Kanı kaynıyordu ve söylemek istediklerini içinde tutmuyordu. Söylediği sözler sonraki olayların tetikleyicisi oldu... Ziver Hanım'ın yüzünü öylesine ekşitmişti ki sanki pis, kirli bir şeyden bahsediyordu.

“Şimdi de sana mı yapıştı bu kadın? Çalıştığı yerdeki bütün adamlarla gönül eğlendirdi de şimdi sıra sana mı geldi?”

Zaur oturduğu yerden sıçrayıp ayağa kalktı.

“Yeter. Böyle sözler söylemen doğru değil. Başkalarının dedikodusunu yapmak sana yakışmıyor. Ayıp değil mi?”

Fakat bunu çok sert, çok asabi söylemişti.

Annesi öfkeden kendi parmağını ısırды. O anda kadın gayri ihtiyari öyle ani bir hisse kapıldı ki bunu kendisi de anlayamadı. Çünkü o zamanlar Zaur'a göre Tahmine ile arasındaki ilişki gayriciddi ve önemsiz olsa da Ziver Hanım kadınlık ve annelik sezgisiyle bu ilişkinin ciddiliğini fark etmişti. Oğluna dönüp kinayeye “Dedikodular mı? Acaba dedikodu mu? Bütün şehir bunu konuşuyor... Ancak senin gibi bir çocuğu, bütün bunların dedikodu olduğuna inandırabilirler... Bütün şehir biliyor...”

“Bütün şehir mi? Bütün şehre anket mi yaptırdın?”

“Ankete gerek yok... Herkes biliyor... Onun için de kim olduğu önemli değil... Kimdi o, yaşlı bir adam vardı. O kadının babası yaşında. Senin çalıştığın kurumda çalışıyor. Neydi o it oğlu itin adı? Kel bir adamdı, burnunda da siğil vardı.”

Zaur annesinin kimden bahsettiğini biliyordu ama onu ipe de götürseler Dadaş'ın adını vermezdi. Ama Ziver Hanım hatırladı.

“Evet, Dadaş'ı diyorum. Adı Dadaş'tı. Utanmadan insanların yüzüne nasıl bakıyor o hayasızın kızı? O kıza diyorum. Genç, taze gelinsin... Elin yüzün düzgün, güzel de sayılırsın...” Ziver Hanım'ın Tahmine için söylediği ilk ve son güzel sözler buydu: Güzel sayılırsın... “Gencecik bir kocan var... Ama gel gör ki kiminle flört ediyorsun? Kendi iş yerinden, baban yaşında bir adamla...”

Zaur karşı çıkmaya çalıştı.

“Yani, flört etmek günah değil de yaşlı bir adamla flört etmek mi günah?”

“Benimle ağız dalaşına girme. Kimin kimle flört edeceği kendisinin bileceği iş. Ve bir de o namussuz kocasını ilgilendirir. Böyle bir kadını kendine eş olarak evde tuttuğu için ona yazıklar olsun. Ama bak, söyle o kadına elini çeksin senden. Vallahi onun başına öyle bir oyun açarım ki kendi adını dahi unuttur!”

Ziver Hanım, Tahmine’ye yapacaklarını ağzından döküverdi birden.

“O itin kızının gözlerini oyarım ha! Hayatı zehir ederim ona!”

Zaur, annesini iyi tanıyordu, söylediklerini yapacağını da çok iyi biliyordu. Görünüşe göre tüm bu yaşananlar Ziver Hanım’ı derinden etkilemişti. Zaur meseleyi daha da derinleştirmek istemedi, yoksa iş, iyiden iyiye sarpa saracaktı.

“Allah aşkına sus, boş ver bunları anne. Tahmine’yle aramızda hiçbir şey yok. Aynı iş yerinde çalışıyoruz, sadece arkadaşız, belki birkaç kez işten çıkarken arabayla evine bıraktım, o kadar... Bu ne büyük meseleymiş böyle! Eğer sana dert oluyorsa, söz veriyorum bir daha arabama binmesine izin vermeyeceğim, trolleybüsle gitmesini söyleyeceğim.”

Zaur, her zamanki gibi yarı şaka yarı ciddi bir üslupla konuştu ama içinde bir tedirginlik hissediyordu. Nedense Tahmine’yi yarı yolda bıraktığı hissine kapıldı, vicdanını rahatlatmak için Tahmine’yi savunmak istedi.

“Dadaş’a gelince, bunun bir yalan, bir iftira olduğundan yüzde yüz eminim. Dadaş ile onun arasında hiçbir şey olmadı, olamaz da...”

“Nereden biliyorsun? Bunu sana o kadın söyledi?”

“Hayır, kendisi söylemedi. Sonuçta ben de o iş yerinde çalışıyorum. Olan biteni görüyorum, ekmeği kulağıma tepmiyorum ki... Bu büyük bir yalan.”

Ama Ziver Hanım bunu kabul etmek istemedi.

“Yalnızca Dadaş mı? Komşumuzun oğlu da bir zamanlar onunla ‘arkadaşlık’ etmişti.”

Zaur, “Hangi komşumuz?” dediği an, içinin buz kestiğini hissetti.

“Alya’nın oğlunu diyorum... Spartak... Alya anlatıyordu, zavallı oğlana aman vermediğini söylüyordu. Alya’nın dediğine göre gece gündüz demeden sık sık arıyormuş... Üstelik ciğeri yanmış gibi arıyormuş hem de kendi evinden? Kocasını artık nereye kaybolsaydı... Eh...”

Zaur’un yüreği donmuş, zihni ağırlaşmış, öylece kalakalmıştı. Yavaş yavaş kendine gelirken, içinde deli duygular depreşti. Bu saatte Tahmine’ye telefon edip hiç aman vermeden Spartak ile arkadaşlık meselesini sormak ve onun vereceği cevaba göre bu ilişkiyi kesin olarak bitirmek ya da... Sanki annesinin sesini de artık duymuyordu.

Ziver Hanım Zaur’u azarlayarak, “Alya da bu arkadaşlığa razı olmamış, doğrudan işe karışmış, Spartak ile günlerce konuşmamış... Oğlunun da zaten serserinin teki olduğunu söylüyordu. Ha bir de Alya, o kızla bizzat konuşmuş, telefon edip elini oğlumun yakasından çek, yoksa gelip saçını başını yolarım diye tehdit etmiş,” dedi ve gülerek ekledi. “Ayrıca saçları da kendisinin değilmiş, peruk takıyormuş.”

Zaur bu tehditleri sanki çoktan gerçekleşmiş gibi gördü. Sanki gözlerinin önünde canlanıyordu. Ziver Hanım’ın Tahmine’nin gözlerini oyması, Alya Hanım’ın uzun saçlarını yolması... Elbette Tahmine’nin saçları peruk değildi, Zaur bunu çok iyi biliyordu...

Zaur, “Ben biraz temiz hava alacağım,” dedi ve sokağa çıkar çıkmaz telefon kulübesinden Tahmine’yi aradı.

“Evet... buyurun, sizi dinliyorum.” Telefondan yumuşak bir erkek sesi geldi. Tahmine’nin kocası Manaf’tı.

Zaur telefonu kapattı.

Akşam olmuş, hava kararmıştı. Zaur şehirde dolaşıyordu. İki kez daha aradı. İkisinde de Manaf'ın sesini duyunca telefonu kapattı. Elbette “merhaba” diyebilir, adını zikredebilir ve telefonu Tahmine'ye vermesini isteyebilirdi. Ne de olsa aynı ofiste çalışıyorlardı, uzun zamandır birbirlerini tanıyorlardı. Ama bunu yapmak istemiyordu. Tahmine'nin kocasıyla konuşmak istemiyordu. “Belki Manaf'ın kulağına da bir şeyler üfürülmüş olabilir. “Bir de Tahmine, Manaf'ın huzurunda bana Spartak ile ‘arkadaşlık’ edip etmediğini nasıl açıklayacak?” diye düşündü. Kafasında tüm bu düşüncelerle şehri dolaştı, yürüdükçe sakinleşiyor gibiydi. “Gelelim Dadaş'a... Spartak Tahmine'nin sevgilisi miydi? Bana ne! Tahmine benim neyim ki? Karım mı, kızım mı, kardeşim mi? Evet çok özel birisi. Güzel, çekici, beni cezbediyor. İyi de ben de amacıma ulaştım, onunla yakınlaştım... Keyifli anlar, saatler geçirdik... Şimdi onun da dediği gibi ayrılmamız gerekiyor. Çok garip... O zaman neden daha çok acı çekip, kıskanıyorum? Tahmine benim neyim oluyor ki? Hiçbir şeyim... Onun zahmetini ben mi çekmeliyim? Ve tüm bu ilişkiler -eğer gerçekten varsalar- bizden önceydi... Bana ne?” Tahmine'nin Spartak ile birlikte olduğu fikri, Zaur'un beyninden duman çıkartıyordu. Kendi kendine, “Kiminle arkadaşlık ederse etsin ama Spartak olmasın...” diye mırıldandı. Spartak'ı görmek dahi istemiyordu. Özellikle çocukluk yıllarında aynı bahçede birlikte oynayıp tartıştıkları zamandan beri Spartak'tan nefret ediyordu. Spartak ona göre bir haindi, onlara hep ihanet etmişti ve aynı zamanda bir korkaktı. Zaur, Spartak'ı çocukken çok hırpalamıştı...

Düşünceler Zaur'u rahat bırakmıyordu. “Alya Hanım elbette yalan söylüyor. Dünyalar güzeli Tahmine, Spartak gibi bir deyyusla ‘arkadaş’ olabilir mi? Tabii ki Spartak, Tahmine'nin yanına bile yaklaşmamış ve bu yüzden de arkasından atıp tutmuştur. Dadaş da böyle davranmıyor muydu? Dadaş'ın bunu nasıl ve neden yaptığını Tahmine anlatmıştı. Şimdi de Spartak mı?”

Öyle bir şey varsa Tahmine bu meseleyi dürüstçe anlatırdı. Zaur'un kalbinde de hiçbir şüphe kalmazdı... Zaur, son kez gece saat 12:30'da aradı ve yine Manaf'ın sesini duyup telefonu kapattı... Eve dönerken "Gerçekten, tuhaf, bu saatte Manaf'ın sesini duydum. Gece vakti. Tahminelerin ışıkları da söndü. Aynı yerdeler, karanlık bir odada geceyi aynı yerde geçirecekler, sonuçta evliler, elbette öyle olacak..." diye düşündü. Ancak bu fikir, Zaur'u Spartak hakkındaki şüpheleri kadar incitmedi.

Yağmur yağıyordu, Zaur evlerine doğru yürürken birden aklına yarın Tahmine'nin yeni iş yerini arayabileceğini düşündü. Telefonunu bilmiyordu ama Dadaş'tan öğrenebilirdi. Belki şimdi gecenin bir yarısında Dadaş'ı arayıp sorabilirdi. Tahmine'nin kendisine anlattığı komik bir olayı hatırladı. Bir gece Nimet sarhoşken sabahın üçünde Dadaş'ı arayıp Tahmine'nin göz rengini sormuştu.

"Hayır, ben bunu yapmayacağım." diye düşündü Zaur. "Gece vakti Dadaş'ı aramayacağım. Sabah iş yerinde sorar, öğrenirim."

Ertesi gün uzun süre Dadaş'a yaklaşamadı çünkü odası hep insanlarla doluydu. Tahmine'nin yerinde yeni işe başlayan siyahi bir kız oturuyordu. Zaur, Nimet ile biraz sohbet ettikten sonra odadan ayrıldı. Öğle yemeğinden sonra Dadaş'ın odada yalnız olduğunu gördü... Dadaş, kocaman, kalın evrak çantasını açmış, masasının üzerine bir gazete koymuş ve evden getirdiği haşlanmış tavuğu yiyordu. Oda sıcaktı ve Dadaş'ın yüzünden ter akıyordu, ter damlaları, çenesinden aşağı akan tavuk yağına karışıyordu. Zaur bu manzaradan tiksindi...

Dadaş, Zaur'u görünce onu da davet etti.

"Buyur Zaur, gel, yemek yiyelim," dedi.

Zaur, "Afiyet olsun," dedi ve masanın yan tarafındaki sandalyeye oturdu. Dadaş, Zaur'un bir sıkıntısı olduğunu anladı. Ağzındaki büyük lokmayı yuttuktan sonra sordu.

"Bir şey mi diyeceksin?"

“Evet. Tahmine’nin yeni iş yerindeki telefon numarasını soracaktım, biliyor musun?”

Dadaş, “Biliyorum,” dedi ve parmaklarındaki yağı silmeden elini ceketinin cebine soktu, küçük bir telefon defteri çıkardı, kırışmış sayfaları çevirdi, telefon numarasını buldu ve Zaur’a söyledi. Fakat Zaur numarayı yazmadı. Çünkü bu numara da Tahmine’nin ev numarası gibi onun hafızasına kazınacaktı.

Artık Dadaş’la işi kalmamıştı, öğrenmek istediğini öğrenmişti hem de onun yanında hiç kimse yokken. “Fazla söze ne gerek var? Artık gidebilirim,” diye düşündü ama nedense biraz oyalandı, aniden bir şey daha sormaya karar verdi.

“Tahmine neden buradan ayrıldı?”

Dadaş ağzındaki lokmayı uzun süre çiğnedikten sonra yuttu. Cevap vermeden bir süre sessizce başını salladı. En sonunda “Bu kızın her işi çok karmaşık. Zannediyorum ömrünün sonuna kadar da öyle olacak. Bir kelebek gibi oradan buraya, buradan oraya uçup duracak.” Dadaş bu sözleri yüksek sesle söylüyordu ama son cümleyi sessizce fısıldadı.

“Şüphesiz eski aşkını hatırlamıştır.”

Zaur apışıp kaldı.

“Ne? Eski aşkı mı?”

“Adı neydi o çocuğun? Şimdi hatırlayamadım. Muhtar idi sanırım. Muhtar Muharremov... Televizyonda rejisördü galiba... Aralarındaki nasıl bir ilişki vardı, bilmiyorum ama Tahmine’yi televizyona sürüklediğinden yüzde yüz eminim. Onu spiker yapacaktı. Bu kız güya felsefeci, diploması var, üniversiteyi bitirmiş, şimdi de spiker olacak. Ehh... Bu kız böyle uçarı işte. Düşünsene, burada bir sorunu var mıydı? Yok! Neyi eksikti? Hiçbir şey. Dolgun bir maaşı vardı, telif de veriyorduk, canı istediğinde işe geliyor, istediği zaman da çıkıp gidiyordu...”

Dadaş’ın sözlerinden Tahmine’ye kızdığı anlaşılıyordu. Tahmine’nin gidişinin onu derinden yaraladığı açıktı. Zaur

düşünceye daldı yine: “Acaba Dadaş, Tahmine’nin bu hayırsızlığının onu bu kadar kötü etkileyeceği düşünmüş müydü? Böylesine etkilenecek kadar sevmiş miydi Tahmine’yi? Onun bu sitemlerinin asıl sebebi ne olabilir? Kızgınlık, gönül yarası, kıskançlık ya da sadece sahiplenme duygusu mu? Belki de kendi değerini bilmiyor, hayattaki yerini bulamıyor diye kızdı, kırıldı... Yoksa bütün bu duygular Dadaş’ta yekvücut mu oldu? Peki bu Muhtar Muharremov kim? Nereden geldi? Hangi yuvanın kuşu? Gerçekten de Tahmine’nin eski aşk mı? Belki de Tahmine eski bir tanıdığım beni televizyona davet etti, derken Muhtar Muharremov’u kastediyordu. Eski tanıdık ha! Kafamı ne tarafa çevirsem eski tanıdıkları çıkıyor zaten. Böyle bir kadın olabilir mi, İlahi?”

Dadaş yemeğini bitirmişti, tavuğun kemiklerini çıkardı ve bir gazeteye sardı. Zaur da odadan çıkmak için ayağa kalktı ama Dadaş birdenbire “Zaur evladım,” dedi. “Babanı iyi tanırım, saygı duyarım. Sen de oğlum gibisin, sözlerime gücenme, sana bir amca tavsiyesi. O kadının peşini bırak, onunla işin olmasın.”

Zaur böyle bir sohbetin içinde olmak istemiyordu, bir an kendini kaybetti. “Demek doğruymuş.” diye düşündü. “Demek, herkes biliyordu bunu. Annem yerin kulağı var derken haklıymış. Galiba annemin söyledikleri doğru. Dadaş da Muhtar Muharremov’dan bahsettiğine göre her şeyi biliyor. Tahmine ile benim aramdaki ilişkiyi zaten biliyordur. Görünüşe göre her şeyi doğrudan yüzüme söylüyor. Benden intikam almak, beni üzme için... Eğer bütün bu iftiralar doğruysa Dadaş benim rakibim oluyor. Hem de maksadına nail olmuş bir rakip...” diye düşündü Zaur.

“O kız tam bir felaket. İnan bana. Seni anlıyorum. Tahmine güzel kadın, çok çekici... Sen de genç bir adamsın... Ama mümkün olduğu kadar ondan uzak dur. Aklını öyle başından alır ki ruhun bile duymaz.”

Zaur olabildiğince iğneleme gayretiyle “Biliyorum, siz de ona karşı bir şeyler hissediyorsunuz,” dedi.

Dadaş bu sefer şaşırdı ama hemen kendini toparlayarak sakin bir şekilde konuşmasına devam etti.

“Onunla başka türlü, art niyetli bir ilişkim yok. Sadece onun için üzülüyorum. Bir insan olarak iyi biri. Ama böyle giderse kendini mahvedecek... Onun için bir kurallar silsilesi yok, kanun kitap tanımıyor, dilediği gibi yaşıyor. Dünya umrunda bile değil... Böyle de olmaz ki... Kurallar var, gelenekler, âdetler var...”

Zaur, “Peki, yaşlı sırtlan, diyelim ki söylediklerin doğru. Ama sen, evli bir adam olarak alttan alta Tahmine’ye yanaşırken hangi kaidelere, kanunlara, geleneklere uygun davranıyordun? O senin işçindi, senin emrin altındaydı.” Demek istese de bunları söyleyemedi. Dadaş’ın yüzüne manalı manalı bakmaya devam etti. Dadaş heyecanla konuşmaya başladı.

“Tahmine’nin kiminle dost olduğunun hiçbir önemi yok. Onun arkadaşlık ettiği insanlar kimler, biliyor musun? Patronlar, tüccarlar, zenginler vs... Onun için önemli olan yeni bir eşya, güzel kıyafetler, yüzükler, küpeler vs...”

Zaur, bu sözler karşısında kendisini tamamen çaresiz hissetti, çılgın gibi itiraz etmekten başka ne yapabilirdi? Bu adamın karşısında ancak sağlam delillerle, çıplak hakikate sığınarak durabilirdi. Dadaş bu deliliğine sadece gülerdi, “Sen temiz kalpli bir çocuksun, bu yüzden aldanıyorsun, bu yüzden seni kandırıp parmağında oynatmayı başardın.” derdi, demese de böyle düşünürdü. Ne de olsa Zaur, Dadaş’ın sözlerinin kuru bir iftira olduğundan emin değildi. Belki de doğru söylüyor Dadaş, diye geçirdi içinden. “Çünkü Tahmine’nin her yerde tanıdıkları var. Gerçekten de böyle. Çeşit çeşit insanlar, türlü mesleklerden adamlar dilinden düşmüyor. Belki kıyafetlerini Bakü’nün en iyi terzisine diktiriyor, belki uluslararası yarışmalarda ödüller almış ünlü bir fotoğrafçıya fotoğraflarını çektiriyor, kuaförü belki şehrin en meşhur kuaförü, dişçisi belki şehrin en meşhur dişçisi... Elbette Tahmine böyle şeyleri çok

önemsiyor hatta gösteriş için deli divane oluyor. Hep bu tür şeylerle, bu tür bir hayat tarzına sahip belli kişilerle, çoğu durumda erkek karakterlerle ilgileniyor. Yoksa Tahmine tüm bu ayrıcalıkları nasıl elde edebilecek ki? Bütün bunlar ona karşılıksız, bedavadan mı veriliyor? Elbette olamaz! Nadir bulunan giysiler, özel biletler, ender eşyalar, çeşitli parfümler, içkiler... Bunlar nereden geliyor?”

Zaur, dünden beri ikinci kez, Tahmine hakkında korkunç şeyler duyuyor ve duydukları onu incitiyordu. Bir yandan da kendini sorguluyordu. “Ama üç ay önce, daha ona yakınlaşmadan önce, ara sıra ortalıkta dolanan bu tür dedikoduları duysam bile duymazlıktan gelmiyor muydum? O zaman bu dedikoduları neden önemsemiyordum? Belki de bu sözler bir şekilde beni cezbediyordu. Belki bir yerlerde, kalbimin derinliklerinde, ‘Madem Tahmine gerçekten de bu kadar hafifmeşrep bir kadın, o zaman ben neden kenarda kalayım...’ diye düşünmemiş miydim? Üstelik istediğimi de elde ettim. Peki, neden şimdi bana acı veriyor bunlar? Geçip gitti... Ne alıp veremediğim var ki onunla? Benim için Tahmine kim ki? Üç ay süren mutlu anlar, yaşanan güzel şeyler, hepsi bu.” diye düşündü.

Zaur böyle düşünse bile, çürük bir diş gibi sızlayan ve bedenini saran bu acıdan kurtulamıyordu. Ancak her hâlükârda Dadaş’a ağzını payını vermeliyim diye geçirdi içinden.

“Tahmine hakkında bu kadar iğrenç şeyler konuşacağınız hiç aklıma gelmezdi doğrusu.”

Dadaş, umursamazca “Ben, olanı söylüyorum sadece,” dedi. “Seni haberdar ediyorum. Çünkü sen benim oğlum sayılırsın. Ben senin amcan sayılırım...”

Zaur bir kahkaha attı.

“Ben senin amcan sayılırım, sen de benim oğlum gibisin! Demek öyle!” Zaur asabi bir şekilde gülüyordu, Dadaş’ın gözlerinin içine baka baka gülüyordu.

“Ne sen benim amcamsın ne de ben senin oğlunum. Ben çocuk değilim... Ne yaptığımı da iyi biliyorum.”

Bunları doğrudan Dadaş’ın yüzüne söylemiş olması o kadar hoşuna gitti ki... Açıkça, mertçe burnu siğilli adamın yüzüne çarpmıştı bu sözleri. “Ömür boyu benimle düşman olacak. Varsın olsun, elinden geleni ardına koymasın, cehenneme kadar yolu var,” diye düşündü ve vedalaşmadan odadan çıktı...

@novaebook

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

*Hem visâli urar od cânıma hem hicrânı
Bir aceb şem' ile düştü ser'ü kârım bu gece*

Fuzûlî

Her insan yaşadığı eve nasıl alışır, aşına olursa; araba kullanan kişi de şehre, şehrin sokaklarına, meydanlarına, caddelerine, dönemeçlerine, inişlerine ve yokuşlarına o şekilde alışır. Nasıl ki ev sahipleri oturdukları binanın köşesinden haberdarsa, arabanın sürücüsü de yolların düzgünlüğünden ve çukurlarından haberdardır. Dün buradaki kavşak trafiğe kapalıydı, bu duvarda “sağa dönüş yasak” tabelası var, bu kavşaktaki trafik ışığı düzgün çalışmıyor, bu virajın kenarında çukur var... Tüm bunlar direksiyon başında olan bir kişinin günlük endişeleridir. Delik bir çatı, kırık bir su kemeri, kırık bir pencere, gıcırdayan döşeme, ev sahiplerinin her gün endişelenmesi gereken şeylerdir. Nasıl ki evine aşına bir insan karanlıkta odasının içinde yürüyebiliyorsa, Zaur da şehrin otoyollarını, sokaklarını, virajlarını gözleri bağlı seçebiliyor, yolunu bulabiliyor ve dönmesi gereken yerlerden dönebiliyordu... Elbette gözü kapalı araba kullanmıyordu, diğer arabaları, yayaları, trafik ışıklarını ve polisleri dikkatle takip ediyordu.

Şehri avucunun içi gibi bildiği için, araba sürerken nereden gideceğini hiç düşünmüyordu. Akli tamamen farklı bir yerdeydi. Şimdi de sadece Dadaş'la gündüz yaptıkları konuşmayı düşünüyordu.

Dadaş'ın yüzü, gözlerinin önünde canlanıyor, onun görüntüsü gelip karşısına dikiliyordu. Ondan gittikçe daha çok nefret ediyor, ardından lanet okuyordu. "Sen şu hain köpeğin dediğine bak! Neymiş, Tahmine için tüccar, müdür... fark etmezmiş. Onun için arkadaşlık ettiği insanların bir önemi yokmuş! Tabii ki Tahmine seni yanına yaklaştırmadığı için böyle arkasından köpek gibi havlıyorsun. Bu yüzden ona iftira atıyorsun..."

Ancak en korkunç şey, Zaur'un bir şeylerden emin olamamasıydı. "Dadaş'ın söyledikleri kendi uydurmaları mı? İftira mı yoksa gerçek mi?" diye düşündü. Dadaş'ın sözlerinden bağımsız olarak Tahmine'yi anlamak istedi fakat zihninde hiçbir şeyi netleştiremedi. "Görünüşe göre iki Tahmine var. Biri Zaur ile buluştukları anlardaki Tahmine'ydi. Zaur bu Tahmine'nin her sözüne inanmaya hazırdı. Diğeri ise Zaur'a yabancı, Zaur'un bilmediği ama birçok insanın dedikodular aracılığı ile zihinlerinde yarattığı Tahmine'ydi. Hangi Tahmine daha gerçekti? Belki ikisi de. Biri asıl Tahmine... Diğeri ise onu eleştirenlerin, kötü gözle bakanların hayallerinde, zihinlerinde yarattığı Tahmine..."

Elbette Tahmine'yi tasavvur edenler, onun hakkında iftiralar uyduranlar da Tahmine'ye kayıtsız kalmamışlardı. Onu küçük görmüşler, ondan nefret etmişler ya kıskanmışlar ya da alay etmek istemişlerdi. Güzelliğine, cazibesine kapılanların çoğu muradına erememiş, uzun dilleri, basit sözleri ve detaylı betimlemeleriyle en azından kurtlarını öldürmek istemişlerdi."

...Zaur bütün bunları düşündükçe, içindeki Tahmine'yi arama isteği yavaş yavaş azaldı. Dün, bu arama isteğinin bir anlamı vardı. Ama şimdi Dadaş'la yaptığı konuşmadan sonra

bunun bir anlamı kalmamıştı. Artık ne arayacak ne de soracaktı. Spartak ile mi yoksa o televizyon rejisörüyle miydi? Ya patronlar, tüccarlar? Tahmine tüm bu sorulara ne cevap verecekti? “Eğer beni bir fahişe olarak görüyorsan, senin için ne fark eder ki... Bunca şüpheyi zihnine nasıl sığdırabiliyorsun, hiç düşündün mü?” diyecekti. Belki televizyon rejisörü hariç her şeyi inkâr edecekti. Ya Spartak... Zaur’un akli hâlâ karışık-tı. Hayır, bir an önce kendine gelmeliydi. Bunların hiçbirini düşünmemeliydi. Yalnızca beklemeliydi, o kadar. Kimseye Tahmine’den bahsetmeye gerek yoktu. Kendisi de arayamazdı... Yalnızca beklemek zorundaydı... Er ya da geç Tahmine onu arayacaktı, Zaur’un bundan hiç şüphesi yoktu. Eğer kendisi ararsa, buluşmak, görüşmek isterse bu soruları o zaman sorabilirdi.

*

...Günler bir bir geçti. Tahmine’den ses seda gelmedi...

*

Bir akşam Ziver Hanım laf arasında Zaur’un kooperatifteki dairesinin bir veya iki ay içinde hazır olacağını söyledi. Zaur bu sözlerle annesinin neyi vurgulamak istediğini sezmişti. Annesi evin teslim edilmesi meselesinden sonra Zaur’un evlenmesi gerektiğinden söz açacaktı. Zaur, gerçekten de şaşılacak şey, diye düşündü. Geleceği hissediyordu. Annesi, melek de olsa müstakbel gelini ile anlaşılamayacaktı. Aralarında tartışmalar çıkacak, gelinini incitecekti. Eğer gelin de sözünü sakınmayan biri olursa altta kalmayacak, annesine karşılık verecekti. Böylece kavgalar, münakaşalar olacak, araya kırgınlıklar, küslükler girecekti. Ancak tüm bunlara rağmen Ziver Hanım oğlunu evlendirmek, kaynana olmak için can atıyordu. Annesi bu meseleye önce kıyıdan kenardan yaklaşıyordu. “Falanca oğlu evlendirdi, filanca kızını gelin etti. Filancanın kızına görücü geldi...” Sonra Ziver Hanım sözü döndürüp dolastırıp Zaur’a getiriyordu.

“Sen artık çocuk değilsin, evlenme vaktin çoktan geldi, bu yaşta bekâr gezip ne yapacaksın? Biz de çok genç değiliz, baban iki kez kalp krizi geçirdi ve ben de astım hastasıyım. Bu dünyadan oğlumuzun düğününü görmeden, oğlumuz için görücü gitmeden, gönlünün istediği, sevdiği temiz bir kızı, evimize gelin getirmeden, oğlumuzun düğününde oynamadan, torunlarımızı sevmeden mi gideceğiz?.. Zaur, bunlar sana boş sözler gibi geliyor belki de... Hayır, hiç de öyle değil... Gençliğimiz çok zor şartlarda geçti. Açlığa, yoksulluğa, meşakkatlere katlandık ama babanın ve benim tek bir dileğimiz vardı: Çocuğumuz mutlu olsun ve bu dünyada hiçbir kötülük görmesin. Helal süt emmiş, temiz, iffetli bir kızla karşılaşsın, evlenip çoluk çocuğa karışsın, biz de ömrümüzün sonunda mesut olalım, kalbimiz ferah olsun. Gençliğimizde bize nasip olmayan mutluluk, oğlumuz, torunumuza nasip olsun, bizim mutluluğumuz, onların mutluluğu olsun, diye düşünüyoruz.”

Zaur tüm bu ustaca kurgulanmış belagatli sözlere sabırla katlanmıştı. Bıyığını sıvazlayarak dinlemiş, ne “evet” ne de “hayır” demişti. Ama bu sefer annesinin bitip tükenmek bilmeyen hayallerine bu sefer gelin adayı da eklenmişti. Zaur duyduğuna inanamadı, önce annesinin isimleri karıştırdığını düşündü.

“Ne? Firengiz mi? Hangi Firengiz?”

“Komşumuzun kızını diyorum, Alya’nın kızı Firengiz...”

Bu isim, bu teklif o kadar anlaşılmazdı ki Zaur şaşırıp kaldı.

“Anne, sen neler söylüyorsun, o daha çocuk!”

“Ne çocuğu? On dokuz yaşında, üniversitede okuyor. Olsa olsa senden beş yaş küçük. Hem de erkek, karısından birkaç yaş büyük olmalı.”

Elbette Ziver Hanım, kocasıyla arasındaki yaş farkını da hesaba katıyordu. Kocasından tam sekiz yaş küçüktü.

“Firengiz’in annesi ve babası da iyi kalpli insanlar... Alya kaç kere bunu bana ima etti... ‘Şanslısın oğlun var ama güzel bir

de işi var. Benim de oğlum var, onun davranışlarını pek sevmiyorum ama kız farklı bir konu. Kim bilir karşısına kim çıkacak, hangi eve, hangi ocağa düşecek...' deyip duruyor. Ben de ahmak değilim, bu sözleri bana duyurduğunu biliyorum. Ne demek istediğini de anlıyorum..."

"Peki, neden acele ediyor? Kızı evde mi kaldı? Daha on dokuz yaşında kızcağız? Annesi neyin telaşında? Ne olacak ki?"

"Zaur, ben ne diyorum, sen ne anlıyorsun? Aklın başında değil mi senin? Daha ne olsun ki, kız on dokuz yaşında. Bugün yarın dünürcüleri gelecek, gelin olup gidecek. Alya Hanım da kime, hangi eve, hangi aileye gideceğini düşünüyor. Bir yandan bizi, ailemizi tanıyor, seni tanıyor. Gözünün önünde büyüdü. Hangi anne kızının iyi bir aileye gelin gitmesini istemez?"

"Peki, sana ne oldu? Neden bu kadar heveslisin? Milletin kızının derdi sana mı düştü? Tamam, diyelim Firengiz evlenme çağında bir kız, zamanı gelince evlenip, gidecek. Sana ne oluyor? Onun derdinden sana ne?"

"Ben o kızı değil seni düşünüyorum. O kız evde kalacak değil elbette. Ama böyle kızlar da kolay kolay bulunmaz... Güzellik dersin güzellik, zekâ dersin zekâ, iyilik dersin iyilik, saygın bir aile dersin, saygın bir aile... Kız tevazu, ismet sahibi. Yabancı bir erkek görünce kızarıyor, utanıyor zavallı, başını kaldıramıyor. Daha sana ne lazım? Böyle bir kızla evlenirsen ömrün boyunca için ferah olur, rahat edersin. Hiç kimsenin yanında başını aşağıya eğmezsin. Söylesene, böyle şeyleri hiç adamakıllı düşünmedin mi?"

Gariptir, Ziver Hanım, Firengiz'in bütün faziletlerini tek tek sıralarken Zaur'un gözlerinin önüne Tahmine geldi. Zaur bu saate kadar bekledikten sonra bile Tahmine'yi aramak, onunla görüşmek isteğini güçlükle bastırıyordu. Ziver Hanım, "Yarın senin doğum gününe gelecekler," dedi. Zaur'un aklı tamamen başka bir yerde olduğu için bu haber onu âdeta iğrendirmişti.

“Gelecekler mi? Kim gelecek?”

“Ne demek, kim? Ben sabahtan beri kimden bahsediyorum. Komşularımız... Alya ve Murtuz... Firengiz’i de getirecekler.”

Zaur’un içinde bir ışık yandı. Bunu hiç düşünmemişti. Sağ olsun annesi aklına getirmişti. Yarın onun doğum günüydü. Tahmine de biliyordu bunu, defterine yazmıştı. “Demek bugünü bekliyordu, bu yüzden aramadı. Aramak, tekrar görüşmek, ilişkimizi düzeltmek için bir bahaneye ihtiyacı vardı demek ki... Elbette böyle olmalı...” diye düşündü Zaur.

Zaur’un içinde bir sevinç vardı. Çocukluk günlerinden beri, doğum gününde hiç bu kadar büyük bir beklentiye kapılmamıştı. Çocukluğundan beri doğum günleri Zaur’u bunaltırdı. Ona tamamen yabancı olan akrabalar o gün toplanır, bayağı, boş sohbetler ederler, sahte iyi dileklerde bulunurlardı. Eylül ayı olduğu için hava da sıcak olurdu. Herkesin kıyafetleri terden ıslanır ve vücutlarına yapışırdı. Odalar ter kokardı. Zaur, doğum gününün bitip misafirlerin dağılmasını sabırsızlıkla beklerdi. Şimdi ise hoş bir beklentiyle yarını düşünüyordu. Ona değerli bir hediye verilecek bir günü bekler gibi... Beklenmedik sevinçlerle dolu bir gün gibi... Çocukluğundaki gibi...

*

Doğum gününde değil ama bir gün öncesinin akşamı, daha doğrusu gecesi telefon çaldı... Gece yarısını geçmiş, takvim de Eylül’ün 23’ünü gösteriyordu. Zaur yatağına uzanmışsa da henüz uyumamıştı. Evin tüm ışıkları sönmeden, bütün sesler kesilmeden uyuyamıyordu. Babası her zaman erken yatıp sabahları erkenden kalkardı. Annesi, Bakü’nün televizyon programları biter bitmez yatağına giderdi. Bu gece babası çoktan uyumuş, annesi ise hâlâ uyanıktı. Annesi komşusu Sitare ile mutfakta yemek pişiriyor, yarınki parti için hazırlık yapıyorlardı. Mutfaktan türlü baharat, baklava, şekerpare, şekerli çörek kokuları geliyordu... Çeşit çeşit börekler, çörekler ve kekler yapmada Ziver Hanım’ın eşi benzeri yoktu.

Ertesi gün her zamanki gibi tüm maharetini göstermesi gerekiyordu. Çünkü ertesi gün akşam onun kurduğu sofrayı, sofradaki yemekleri, tatlıları Alya gibi talepkâr bir hâkim değerlendirecekti. Sitare ve annesinin mutfaktan gelen fısıltılarını duyulabiliyordu, kadınlar Mecit ve Zaur'un uykusunu bozmamak için alçak sesle konuşuyorlardı. Zaur onların her kelimesini tam olarak duymasa da konuşmalarının içeriğinin farkındaydı. Kadınlar hamurun iyice kabarmasından, katların ince yoğrulmasından, cevizin ve fındığın ezilip şekerle karıştırılmasından, baklavaya ne kadar malzeme konulacağından bahsediyorlardı. Yarınki partiden ve misafirlerden konuşuyorlardı. Kim baklava ve şekerpareyi daha çok sever, kim hangi pastayı, hangi böreği, hangi çöreği daha çok sever, hangi erkek tatlıya bayılır, hangi kadın hiçbir şeyden memnun olmaz... Hâlbuki geçen sefer kendi evlerinde yemeğin dibi tutmuş, yanmıştı.

“Olunca oluyor Ziver bacı! Bazen aksilikler de çıkıyor”

“İşte böyle Sitare... Çok misafiri ağırlamak zor iştir. İnsanın dermanı kalmıyor, elden ayaktan düşüyor. Ama bir yandan da tek oğlunun doğum günü... bunun için kolunu çemreyip zahmet çekmezsen, ne zaman çekeceksin?”

“Elbette, Ziver Abla. Maşallah, Allah bağışlasın böyle bir oğul yetiştirmişsin. Şimdi her sıkıntısına da katlanıyorsun.”

“Sitare, ona kurban olurum ben. Pırlanta gibidir, ipek gibi yumuşaktır, kalbi temizdir hatta öyle temizdir ki cam gibi... İşte bu yüzden korkuyorum Sitare, öyle saf bir çocuk ki, kalbi cam gibi tertemiz, her şeye, her söze, herkese inanıyor, bir felaketin içine girecek, tehlikeler parmağına ip gibi dolanacak diye öyle korkuyorum ki.”

“Ağzını hayra aç Ziver abla! Dünyayı Derebeyleri mi idare ediyor? Zaur avare aciz biri değil ki... Maşallah, akıllı ve marifetli bir çocuk, her şeyi biliyor. Üzülme sakın. Hay Allah! Vah, vah! Sohbeta daldık börekler yandı vallahi...”

...Ve tam o sırada telefon çaldı. Zaur yatağından fırladı. Bu saatte sadece onu arayabilirlerdi... Kim olabilirdi? Ahizeyi kaldırdı.

“Alo!”

Ahizeye karmakarışık sesler doldu. Dışarıdan aranmıştı. Sokak mı, meydan mı? Muhtelif sesler geliyordu, sonra bu seslerin içinden, uzaktan bir ses duyuldu. Zaur bu sesi hemen tanıdı.

“Zaurcuk, benim,” dedi Tahmine. “Bu kadar geç vakitte aradığım için kusura bakma... Konuşabilir misin?”

“Elbette.”

“Bütün gün seni aramak istedim ama kafam o kadar karışık ki bir türlü fırsat bulamadım...”

Ses arada kesiliyor, telefonların ve cihazların gıcirtısına karışıyor ama Zaur, Tahmine’nin ne dediğini tam olarak anlıyordu.

“Seni havaalanından arıyorum Zaur. Yarım saat sonra uçuyorum.”

Zaur sessizce dinliyordu. Nedense hiç cevap vermiyor, evet ya da hayır bile demiyordu. Tahmine üzüntüyle seslendi.

“Beni duyuyor musun Zaur? Hey, duyuyor musun?”

“Duyuyorum...”

“Doğum günün kutlu olsun... Hatırlıyorum, bugün senin doğum günün. Sana bir hediye aldım. Yarın sana teslim edecekler.”

Telefon bağlantısının aniden kesilmesinden ve asıl söylemek istediği şeyi söyleyememekten korkarcasına hızlı hızlı konuşuyordu Tahmine.

“Küçük bir hediye ama her zaman yanında taşıyacaksın, beni hatırlatacak. Sana yarın teslim edecekler... Medine getirecek... İş yerine...”

“Teşekkür ederim. Peki, sormak ayıp olmazsa, nereye uçuyorsun ve neden gidiyorsun?” dedi. Mutfaktakilerin birden sustuklarını, belki de onun konuşmasını dinlediklerini hissetti.

Tahmine mutlulukla, “Moskova’ya,” dedi. “Yarın Moskova’dan yayınlanacak bir programımız var. Programı ben yöneteceğim. İzlersin,” dedi ardından telaşla ekledi. “Pekâlâ Zaurcuk, beni çağırıyorlar, uçağa biniyoruz.”

Havaalanı Zaur’un gözlerinin önünde canlandı. “Geceleyin bir havaalanı, renkli neon lambaları, kapısı açık bir uçak, uçağa giden merdiven ve merdivende Tahmine’nin yeni arkadaşları olan televizyon çalışanları...” dedi kendi kendine “Kapının hemen yanında küçük bir el feneriyle biletleri kontrol eden bir hostes. Bir süre sonra Tahmine de merdiveni çıkacak, ardından uçağın kapıları kapanacak, motorlar çalışacak, uçak yerde biraz ilerleyip havaya yükselecek. Bir grup televizyon çalışanı yarınki programları ve diğer işlerle ilgili konuşacak, gülecek, şakalaşacaklar. Tahmine de aralarında olacak. O eski dostu da -televizyon rejisörü- adı Muhtar mıydı neydi? Muhtemelen o da oradadır, Moskova’ya gidiyordur... Belki de merdivenlerden Tahmine’ye el sallayan, çağırان oydu. Ya da belki de Tahmine’nin hemen yanında, telefonla konuşmasını dinliyordu. Tıpkı Sitare ile annemin mutfaktaki konuşmasını benim dinlediğim gibi...”

Bu gece Tahmine’nin araması Zaur’un kalbini muhtelif, karmaşık duygularla doldurdu. Bu telefon görüşmesinde havaalanının gürültüsü, uçağın kalkacağı gökyüzünün yıldızlı karanlığı Tahmine’nin sesi, merhameti, Zaur’a olan ilgisi vardı. Ama Tahmine’nin bu görüşmede, Zaur’a yabancı olan başka bir neşesi vardı. Uzun yolculuğun getireceği yeni bir hayat, yeni tanıdıklar, yeni dostluklar vardı... Ve tüm bunlar Tahmine’nin yeni işi, yeni hayatıydı. Zaur’un gözünden de gönlünden de uzak ola yabancı bir dünyadan geliyordu bu sesler.

“Sağlıcakla kal Zaurcuk, sana mutluluklar dilerim.”

“Hoşça kal. Kaç günlüğüne gidiyorsun, Tahmine?”

“Üç günlüğüne...” dedi Tahmine ve bir sessizlik oldu, görünüşe göre bu sessizlik sırasında bir şeyi söyleyip söylememekte

tereddüt ediyordu, sonunda bir karara vardı ve fısıldayarak ekledi. “Sen de Moskova’ya gel Zaurcuk.... Ben gidiyorum, hoşça kal...”

Ardından ahizeden kesik kesik sinyaller duyuldu. Zaur, Tahmine’nin bu son teklifini düşünüyordu. Tahmine son görüşmelerinde ayrılmalıyız kararını verdikten, Dadaş’ın sakın, yavaş çalışan departmanından ayrılıp gürültülü, stresli, sürekli hareketli televizyon dünyasına girdikten sonra, yeni arkadaşlarıyla Moskova’ya giderken gerçekten bunları mı söylemişti? Zaur’a peşinden gelmesini mi teklif etmişti? Hayır, Zaur yanılmıyordu, Tahmine tam olarak da bunu söylemişti. “Zaurcuk, Moskova’ya gel.”

Mutfaktan annesinin sesi duyuldu.

“Arayan kimdi Zaur?”

“Hiç,” dedi Zaur. Bir arkadaşımdı.”

“Zaurcuk, Moskova’ya gel...”

BEŞİNCİ BÖLÜM

*Değildim ben sana mâil, sen ettin aklımı zâil
Bana ta'n eyleyen gâfil, seni görgeç utanmaz mı?*

Fuzûlî

Zaur'un tahminî hesaplamalarına göre Bakü'de ve Azerbaycan'ın diğer köy, kasaba ve şehirlerinde yetmiş yedi tane akrabası vardı. Babasının ve annesinin hesapları hatalıydı. Keyifleri yerindeyken, akrabalarını saymaya başladıklarında babası da annesi de farklı sayılar söylerdi. Annesinin hesabına göre babasının akrabaları, babasının söylediğinden daha fazlaydı. Annesi, "Halamın torununun üvey amcası ve oğlu benim nereden akrabam oluyor..." derdi ama Mecit'in dayı kızının, baldızının oğlunu kocasının akrabası sayardı!

"Üniversiteye girdiği yıl yakın akrabasıyn diyerek yanına gelmişti, sen de ona yardım etmiştin..."

"Evet, işi bitince gitmişti ve bir daha da yüzünü görmemiştik..."

Aslında akrabalarının yanı sıra bir de "mevsimlik akrabalar"ın olduğunu söylemişti Mecit. Ana tarafından mı baba tarafından mı, nereden akraba oldukları bilinmiyordu ama imtihan vakitlerinde bir yerden çıkıp gelen bu "mevsimlik akrabalar"

hep onların kapılarını çalarlardı. Nizamî'den, Firdevsî'den, Sadi Şirazî'den benzer örnekler verip akraba ve arkadaşlara en çok düşkün vaziyetteyken ihtiyaç duyulduğunu söylerlerdi. Mecit yardım etmezse, büyük şairlerin bu hikmetli sözlerinin bir anlamı olmayacağına karar verilirdi. Genellikle bu hikmetli mısralar, Mecitlerin evinde yaz aylarında, imtihan vakitlerinde daha sık söylenirdi ama diğer zamanlarda da Mecit, akrabaların çeşitli istek ve kaygılarından azade olamazdı. Yufka yürekli bir adamdı. Elinden gelen yardımı ne akrabalarından ne de tanıdıklarından esirgemezdi ve yaptığı iyilikler için hiçbir zaman bir karşılık beklemezdi. Kuru bir sağ ol sözünü dahi... Ama iyilik yaptığı, zor günde kolundan tuttuğu insanların emeline nail olduktan sonra neden birdenbire ortadan kaybolduklarını, üzerinden yıllar geçse de ara sıra düşünürdü. Bazen de segâh makamında bir ezgi mırıldanırdı:

Bağda erik var idi

Selam sabah var idi

Bağdan erik kurtardı

Selam sabah kurtardı

Bu, Mecit'in ezbere bildiği yegâne dörtlüktü ve yegâne musiki parçasıydı. Mecit kendi zevki için ve sadece kendisi için söylerdi. Ama her hâlükârda bir süre ortaya çıkıp bir anda ortadan kaybolan talepkâr akrabaları dışında gerçekten yakın akrabaları vardı ve bu akrabalarla sık sık görüşüyorlardı. Bunlar, Ziver Hanım'ın kız kardeşleri, teyzesi ve teyze kızlarından oluşuyordu ve bir de Mecit'in Bakü'de yaşayan tek yakın akrabası, ünlü cerrah, Profesör Behram Zeynallı vardı. Behram Zeynallı'nın ailesi, eşi Ruhsare Hanım ve oğlu Rasim'i de yakın akraba olarak görüyordu ancak Behram'ın savaşta vefat eden ağabeyinin oğlu Kıyas ile hiçbir bağlantısı yoktu. Mecit, Kıyas'ın Dilara adında bir kızla evlendiğini, bir oğlu olduğunu biliyordu ama Ziver ile Zaur Kıyas'ın ailesiyle hiç tanışmamıştı. Hayatları boyunca birbirlerinin kapılarını açmamışlardı. Amcası Behram'a misafirliğe gidip geliyorlardı ama bu

ziyaretler sırasında da Kıyaslarla hiç karşılaşmamışlardı. Genelde Behramlara ve başka akrabalara bayramlarda, seyranlarda, doğum günlerinde, düğünlerde, ya da Allah göstermesin, yas meclislerinde görüşüyordu...

O gün beş altı akrabası, Zaur'un doğum gününe geldi. Ziver'in iki kız kardeşi, Behram Zeynallı ve eşi Ruhsare, bir de teyzesinin kızı... Teyzesinin diğer kızı gelmemiştii çünkü teyzesi hastaydı, diğer kız da ona bakıyordu. Behram'ın oğlu Rasim gelmemiştii. Mecit'in işyerinden, babasının yanında asistan olan Şahin'in de aralarında bulunduğu iki kişi geldi. Zaur ile yaşıt olan Şahin, aileleri için vazgeçilmez bir kişiydi. Her zaman yanlarında hazır bulunurdu. Bugünkü misafirler için gereken özel pirinçten, taze balığa, havyardan maden suyuna, yeşil mercimekten mayoneze kadar her şeyi Şahin alıp getirmişti. Komşularla pek yakın ilişkileri yoktu. Misafirler arasında komşularından sadece Murtuzovlar gelmişti. Tüm nişan ve madalyalarını takmış emekli Albay Murtuz Murtuzov, eşi Alya ve bir de kızları Firengiz...

"Murtuzovlar, kızlarını akrabalarımıza göstermek için getiriyorlar." diye düşündü Zaur. Ama Zaur'un tanımadığı başka bir çift de Murtuzovlarla, birlikte davetsiz misafir olarak gelmişlerdi. Alya Hanım da belli belirsiz bir tonda açıklamaya ve özür dilemeye çalışıyordu.

"Tahire ile Cabbar da bize gelmişlerdi. Onları da alıp gelmek zorunda kaldım," dedi.

Tahire, Alya'nın ortanca kardeşi idi. Bir de ufak kardeşleri vardı, Süreyya. Süreyya, Nimet ile evliydi. Nimet çevirmendi. Zaur ile aynı yayınevinde çalışıyordu. Zaur, onu son derece tatsız biri olarak görüyordu. Fakat Cabbar ile Tahire'yi ilk kez görüyordu.

Tahire, Ziver Hanım'a, "Beni affedin, Alya siz de gelin, diye ısrar edince, davetsiz gelmiş olduk. Zaur'un doğum günü olduğunu bilmiyordum. Hediye borcumuz olsun..."

Tahire görünüşte özür diliyormuş gibiydi ama kocaman bir gülümsemeyle söylediği bu sözler başka anlama geliyordu. Sanki “Biz teşrif ettiğimiz için mutlu olmanız gerek...” der gibiydi.

Ziver Hanım, “Neden öyle söylüyorsunuz. Burası sizin eviniz sayılır, hoş geldiniz,” dedi.

Ama Zaur’a göre annesi de bu sözleri telaffuz ederken aslında başka bir şey demek istiyordu. Annesi de Tahire’nin böbürlenmesini, kibrini hissetmişti ve ilk fırsatta ona haddini bildircekti. Zaur, davetlilerin sadece komşulardan oluştuğunu da fark etmişti. Firengiz’i göstermeye değil, Zaur’u görmeye gelmişlerdi. Daha doğrusu sadece Zaur’a değil, ailesine, akrabalarına, evlerine, kıyafetlerine, davranışlarına, onların deyişiyle “Bizim Firoçkamızın” içine gireceği aile ortamına... Anlaşılan Tahire, Alya’nın sadece kardeşi değil, aynı zamanda akıl hocasıydı. Onun fikri, görüşü, izlenimi önemliydi... Zaur içinden, bunca önemsiz oyunlara nedense gülüyor, açıkça bir tiksinti de duyuyordu. Bu duygularını belli etmemek, gizlemek için güzel bir yüz ifadesi takınarak, herkese nazik bir şekilde davranıyordu. Kendisi de buna şaşırmıştı. Bu sahte ilişkiler, doğum gününün sahte neşesi, genellikle onu asabileştiriyordu. O yüzden de bugünün bir an önce bitmesini istiyordu. Ama bugün, sabahtan beri, her tarafını sıcak, hoş bir duygu kaplamıştı ve görünüşe göre tüm insanlara karşı tavrını da yumuşatmıştı. Kimse onu kızdıramadı...

İki dakikada bir elini cebine atıyor, “Ronson” marka çakmağını çıkarıp yakıyordu. Sanki herkes onun sevincini, mutluluğunu paylaşıyor gibiydi. Tahmine’nin komşusu Medine bu çakmağı iş yerine getirmiş, ona vermişti. Tahmine’nin dün bahsettiği hediye “Ronson” marka bir çakmak, bir buket çiçek ve üzerinde tebriklerini ileten bir karttı. Zaur sanki garip bir rüyanın içindeydi ve kendisine yöneltilen sözleri hiç duymuyordu. Kaba görünmemek için ara sıra sorulara evet, elbette ya da hayır diyordu ama kendisi de neye evet, neye hayır dediğini bilmiyordu. Evet ile hayır kelimelerini doğru yerde

mi söylüyordu, ondan da bihaberdi. Tahire'nin eşi Cabbar da ona hararetle bir şeyler anlatıyordu. Zaur onu dinlemiyor yalnızca başını sallamakla yetiniyordu. Evet, evet elbette, diyor-du ama kendisi de neyi onayladığını, neyi kabullendiğini bil-miyordu. Ara sıra dikkatini toplayıp Cabbar'ın fikrini, neden bahsettiğini öğrenmek istiyordu. Cabbar yanında oturuyordu ama nedense sesi çok uzaklardan geliyordu.

“Düşünüyorum da babanızın çalıştığı enstitüde tez savunma-sına girmek doğru olmaz. Dedikodular olabilir. Ama isterseniz ben konuşabilirim. Bizim enstitüde tezinizi savunabilirsiniz.”

Zaur evet, evet elbette, diyordu ama aslında Cabbar'ın ne tek-lif ettiğini bilmiyordu. Cabbar'ın seslerine başka sesler, ba-bası Mecit'in, annesinin, teyzelerinin, Murtuz'un, Alya'nın, Behram amcanın, Tahire'nin, Ruhsare Hanım'ın, Şahin'in sesleri de karışıyordu. Yalnızca Firengiz'in sesi gelmiyordu. Firengiz'in yanakları al al olmuştu. Zaur, “Firengiz çok güzel bir kız, sanki susup konuşmamamın nedenini anlıyor, sessiz-liğimin sebebini hissediyor...” diye düşündü. Firengiz'in ses-sizliği muhtemelen Zaur ile ilgiliydi, onunla birlikte kuracağı gelecek ve mutlu bir aile hayatı üzerine hayallerle doluydu. Alya Hanım'ın tüm bu hayalleri alttan alta yavaş yavaş kızına aşılammamış olması mümkün değildi. Sesler birbirine karışı-yordu ama cümlelere dikkat kesildiğinde kimin ne söylediğini anlamak mümkündü.

Murtuz, “Eşi benim emrimde çalışıyordu. Şunu götür, bunu getir, şunu koy, bunu indir, ayak işlerine bakıyordu. Şimdi so-kakta görse bizi tanımıyor,” dedi.

Behram Zeynalli, “Geçen yıl Londra'dan dönerken Varşo-va'da inemedik. Prag'a uçmak zorunda kaldık. Yanımda Pro-fesör Speranski de vardı,” dedi.

Alya ise “Beni mağazaya götürdü, anne, ne istiyorsan seç, beğen, al,” dedi. “Vallahi Ruhsare Hanım, saklamadım hay-retten gözlerim büyüdü. Canın ne isterse hangi rengi, hangi

modeli ararsan, hepsi var...” diyordu. Her zaman olduğu gibi, oğlu Spartak’ı övüyordu. Spartak bir keresinde onu her türlü nadir eşyanın olduğu alışılmadık bir depoya götürmüştü, Alya bunu Ziver’e en az on kez, Ziver de Zaur’a en az yedi kez anlatmıştı. Spartak, Alya’nın en sevdiği konuydu ama anlattığı yegâne konu bu değildi. Spartak’ın dışında daimî olarak bahsettiğı iki şey daha vardı: kocası Murtuz’un üstün hizmeti ve kızı Firengiz’in ismeti...

Cabbar, “Eğer gerekirse ben bölüm sekreteri ile görüşürüm, beni kırmaz, tez savunmanı düzenleyebiliriz,” diyordu.

Zaur ise “Evet, evet, elbette...” diyerek karşılık veriyordu.

Ziver Hanım, mutfaktan odaya geldi.

“Zaur, misafirlerimiz için televizyonu açar mısın?” dedi.

Zaur, televizyonu açtı ve az sonra misafirlerin seslerine televizyonun sesi de karışmış oldu. Spor yorumcusu, “Kadın voleybol takımımız azimle mücadele ederek hak ettikleri zaferi kazandı,” diyordu.

“Prag’da da bir konferans verdim.”

“O gün onu sokakta yakaladım.”

Alya Hanım dolabındaki kürklerden, Ruhsare Hanım yemek takımından, Tahire ise yazın dinlendikleri tatil beldesinden bahsediyordu.

“İsterseniz, rektörle de konuşabilirim, bana itiraz etmez.”

“Prag’dan trenle geldim. Speranski ile aynı kompartımandaydık.”

“Yapıştım yakasına, ey ahmak, dedim. Sen benim kim olduğumu tanımıyor musun?”

“Hiçbir şey almadım, şu elbiseye bak, Firoçka için Fransız botları, iki battaniye, Firoçka’nın çeyizi için bir şeyler ve birkaç küçük eşya. Spartak, ‘Anne, bunlar bitmez, ne zaman istersen seni tekrar buraya getiririm,’ dedi...”

“Porselen takımı satın almak istiyorum, müfettiş bir dostumuz var, adı Şamhal. Onun eşi Tamara’nın doğum günü, ona bir hediye almak istiyorum.”

“Ben Kırım’a da gittim, Soçi’ye de ama burası başka bir âlem. Kumu inci gibi, denizi tertemiz...”

“Erkek voleybolcular ise bu sezon da bir başarı elde edemediler.”

“Rektör ne söyleyecek ki? Bizim enstitüye Tiflis’ten, Eri-
van’dan insanlar geliyor tez savunmasına.”

“Buyurun, masanın başına geçin!..”

“Şahin, zahmet olmazsa bardakları doldur.”

“Peki, Spartak niye gelmedi?”

“Allah bilir, nerededir şu an?”

“Peki, masanın tamadası kim olacak?”

“Murtuz Balayeviç, Albay Murtuzov...”

“Hayır, hiç sohbet etmedik. Profesör iyi insan.”

“Hangi profesör, burada iki tane profesör var.”

“Zeynallı...”

“Zeynallı da iki tane burada...”

“Hayır, Profesör Behram Zeynallı’yı diyorum. Mecit ev sahibi zaten. Ev sahibinden tamada olmaz ki.”

“Aşk olsun Ziver Bacı, demek ki ben ev sahibi değilim, yabancıyım.”

“Hayır Behram kardeşim siz de ev sahibisiniz elbette. Burası sizin de eviniz sayılır. Bu yüzden de Zaur için kurduğumuz bu sofrayı, meclisi siz yönetin.”

“Hayır, Murtuz daha iyi olur.”

“Hiç böyle konuşmayın, asıl tamada Behram Hoca’dır.”

“Behram’ın sağlığına içelim.”

“Hayır, madem tamadallığı bana verdiniz, sözüme kulak verin. Önce Zaur’un sağlığına içelim.”

“Senin sağlığına Zaur.”

“Senin sağlığına oğlum.”

“Sağlığına.”

“Sağlığına Zaur,” dedi Ruhsare Hanım, Alya Hanım, Tahire Hanım... Firengiz ise hiçbir şey demedi.

“Zaur, senin sağlığına.”

“İyi akşamlar ‘Dorokie’ televizyonu izleyicileri,” dedi Tahmine! Zaur ayağa kalkıp televizyona döndü. Hepsi kadehlerini Zaur’a doğru uzatmıştı. Hepsi de kadehlerini birbirine tokuşturup “sağlığına, sağlığına” diyerek içiyordu. Zaur ise sanki herkesi bir sisin içindeymiş gibi görüyordu ve bu sisin içinde sadece bir kişinin çehresini net bir şekilde görebiliyordu. Tahmine’nin yüzünü... Bu gürültüde yalnızca onun sesi temiz bir şekilde duyuluyordu.

“Merhaba, Azerbaycan televizyonundan sizleri selamlıyoruz. Bakü’den size güneşli günler getirdik.”

Zaur artık söylenenleri de işitmiyordu. Tahmine’nin ne söylediğini de doğru düzgün anlayamıyordu. Yalnızca sesin ahenğini dinliyor, Tahmine’nin dudaklarındaki hafif tebessümü seyrediyordu. Tahmine odadakilerin de dikkatini çekmişti.

“Şuna bakın, Moskova’dan yayınlanıyor. Bizim Bakü televizyonunun programı bu.”

“Evet gazetelerde yazmışlardı.”

“Bu kim peki? Yeni spiker mi?”

“Evet ama adı neydi?”

Alya Hanım duygusuz bir tonla “Tahmine, şimdi de spiker olmuş,” dedi.

“Bu, o kadın, bizim...”

“Evet, evet,” diyerek kocasının sözünü kesti Alya.

Alya lafa karışmasaydı Murtuz Balayeviç'in, Spartak'ın adını söyleyeceğini biliyordu Zaur.

Tahmine belagatle konuşuyor, kendisini izleyen milyonlarca seyirciye gülümsüyordu. Yalnızken Zaur'a güldüğü gibi, plajda, arabada, Murtuzovların bağ evinde gülümsediği gibi...

Odadaki herkes bir ağızdan Tahmine'nin kılık kıyafetini, çehresini, duruşunu, hayatını tartışıyorlardı. Erkekler bıyık altından gülüyor, kadınlar ise kıyafetine, saçına, makyajına dudaklarını büzüyorlardı. Birbirlerinin kulaklarına eğilip bir şeyler fısıldıyorlardı. Yeni bir şey öğrenen herkes vay vay vay, diyerek kınarcasına başını sallıyordu.

"Tahmine'nin kocası Manafortı tanıyorum, o şerefli bir adamdır, yazık, ne yapsın şimdi bütün şehre rezil olmuş durumda."

"Allah canını alsın, bir de erkeğim diye başına şapka takıyor."

"Maşallah, Tahmine bayram honçası gibi süslenip püslenmiş..."

"Televizyona, milyonlarca insanın önünde çıkardıkları kadının kim olduğunu, nasıl biri olduğu, merak etmiyorlar mı hiç..."

Tam bu sırada kapının zili çaldı. Şahin kapıyı açtığı gibi Spartak içeriye girdi. Selam bile vermeden annesine dönerek "Kapıyı kilitleyip gitmişsiniz. Benim anahtarım da sendeydi." dedi. Alya Hanım'ın, "Zaur'un doğum günü, niye onu tebrik etmiyorsun..." uyarısından sonra Zaur'a döndü. Elindeki "Ronson" marka çakmağa dikkatle bakıp manalı manalı gülümsedi ve herkesin televizyona baktığını görünce kafasını oraya çevirdi.

"Aaa... Tahmuşa!" dedi ve çıkıp gitti.

Tahmine de yerini şarkıcılara bıraktı. Şarkılar söylendi. Misafirler şarkıları dinledi bu sırada, şarkıcılar, müzisyenler hakkında konuşmaya başladılar... Falanca şarkıcı Paris'ten ne

* Dügünlerde ve bayramlarda hazırlanan, içine badem, ceviz, şeker, boyanarak haşlanmış yumurta ve türlü yiyecekler konularak süslenmiş tepsi.

getirdi, falanca besteci ayda ne kadar kazanıyor, falanca müzisyen kaç yaşında...

Tahire, Emin Sabitoğlu'nun şarkılarını beğendiğini söylerken Cabbar, Zaur'un mutlaka onların enstitüsünde tezini savunması gerektiğini anlatıyordu. Murtuz ise bu hanendelerin ve şarkıcıların hepsinin parazit olduğunu, ancak yemek yemeyi ve gezmeyi sevdiklerini, savaş zamanı çoğunun cepheye gitmekten kaçtığını ama ödül almaya gelince hepsinin öne atıldığını söylüyordu. Behram da "Şu anki şarkıcıların çoğu savaş zamanı doğmamıştı bile. Doğanlar ise o zamanlar daha kundakta bebektir," dedi.

"Polat Bülbüloğlu'nun şarkılarını dinlemeyi çok seviyorum."

"Baklavayı övecek söz bulamıyorum, Ziver Hanım tarifi bizden neden saklıyor, bilmiyorum."

"Tadına bakayım, Ziver Hanım'ın sırrını öğreneyim."

"Bütün tariflerimizi size verebilirim."

"Bu öğrenci genç neden saçını kız gibi uzatmış, yeni moda falan mı?"

"Kesinlikle emin olabilirsiniz, ben bu tez savunmasını halledeceğim."

Tahmine ise "Evet sevgili izleyenler, böylece programımızın sonuna geldik. Gelecek programda görüşmek üzere," dedi ve bir an duraksadıktan sonra ekledi. "Bugün doğum günü olan bütün seyircilerimizin doğum gününü kutluyor, onlara mutluluklar diliyorum."

Zaur bir anlığına donakaldı. Sonrasında ise annesine döndü. Annesi de hızlıca oğluna dönmüştü. Zaur o an annesiyle kendisinden başka kimsenin Tahmine'nin son cümlesinin farkına varmadığını anladı. Sadece annesi bu cümlelerin kime mesaj olduğunu anlamıştı ve Zaur sadece bunun için bağrına basıp öpmek istiyordu.

Zaur üç, dört kadeh içmiş, çakırkeyif olmuştu. Birden Tahmine'yi sevdiğini, hiç kimsenin hiçbir zaman sevmediği, sevmeyeceği kadar çok sevdiğini anlamıştı.

Cabbar, “Yarın bölüm sekreteriyle görüşeceğim,” dedi...

*

Zaur bütün gece gözünü kırpmadı. Sabahleyin herkesten önce işe gitti. Muhasebeci Safter Dayı gelene kadar, iş yerinde kendini koyacak yer bulamıyordu.

“Sefter Dayı bugün maaşları verecek misin?”

“Evet, ama öğleden sonra...”

“Bayramlarda nöbetçiydim, üç günlük istirahat hakkım var, kullanabilir miyim?”

“Bu konuyu müdür yardımcısı ile görüşmelisin.”

Zaur müdür yardımcısı ile konuştu, müdür yardımcısı şaşırды ama Zaur’un izin dilekçesini imzalayıp havale etti.

Saat ikide Zaur bordroyu imzalayıp ell iki manatlık maaşını aldı. Şimdi cebinde toplam doksan beş manat vardı. Aeroflot’un gişesinden gündüz saatlerindeki uçağa bileti aldı, sonra postaneye gidip bir telgraf çekti.

“Tahmine Aliyeva’ya. Moskova Merkezi Televizyonu. 82 sefer sayılı Bakü-Moskova uçağıyla yarın sabah yanına uçuyorum. Öpüyorum. Zaur.”

*

“Moskova’ya niçin gideceğini biliyorum... Dün televizyondan sana kaş göz yapıyordu, anlamadım sanki... Hiçbir yere gitmiyorsun. Yalan söylüyorsun, hiçbir işin yok orada, iş gezisi de yok. Ben bilmiyorum sanki, bu sefer yönetimi arayıp soracağım, bakayım ne acil iş varmış ki seni böyle apar topar Moskova’ya gönderiyorlar. Gördün mü, yalan söylüyorsun işte. Hiç de ayıp falan olmaz, elbette şimdi baban gelip konuşur seninle. Nasıl yani babanı beklemeyecek misini? Ne uçağı? Ne bileti? Şimdi o biletini yırtarım senin? Bana yalan söyleyip durma! Şimdi babana telefon edeceğim. Ne demek zaten gideceğim! Demek babam da annen de umrunda değil, öyle mi? O

hayasızın kızı, senin için anneden babandan değerli mi yani? Bize reva gördüğün bu mu? Çektiğimiz bunca ıstırapın, sıkıntının karşılığını bize böyle mi veriyorsun? Demek ki annenin gözyaşı da senin için önemsizmiş. O ahlaksız kadına neler edeceğim, görürsün. Allah'ım! Hâlâ o kadın ahlaksız değil diyor. Ahlaksız da derim, sürtük de... Bundan on kat beterini de. Sen beni iyi tanıyamamışsın. Onun namussuz kocasına da telefon edeceğim. Hadi bana üzölmüyorsun, hasta babana da mı üzölmüyorsun? Senin hiç insafın yokmuş. Peki, git. Serseri, avare, çulsuz. Git bakalım hangi parayla gideceksin... Zanne diyor musun eskisi gibi annen baban cebine harçlık koyacak artık. Çok yeme boğazında kalır. Şimdi nasıl gidiyorsan git. Fakat geriye dönme, gözüme gözükmeye daha, hayırsız evlat... Yavrum, gözümün nuru, eğer gidersen annen şuracıkta ölsün. Nasıl endişelenmeyeyim, anne yüreği bu. Nereye gittiğini, kimin yanına, niçin gittiğini bilmiyor muyum? Demek üç güne kalmaz, dönersin, öyle mi? Bu üç gün de o fırıl dağın yanında mı kalacaksın? Peki, demiyorum, onun hakkında kötü konuşmayacağım ama senin aklın başında değil, farkındayım. Ne dünya ne âlem umrunda senin. Şimdi ben bu derde nasıl katlanayım Allah'ım? Geldiğinde benim ölümü görürsün artık. Şu atkıyı da al bari, dola boyuna, şimdi oralar soğuktur. Aman Allah'ım, bu nasıl bir musibet ki başımıza verdin. Ölseydim de bugünleri görmeseydim... En azında gidince bir telgraf çek de nasıl olduğunu bileyim. Sana büyü yaptı o kadın. Allah'a ant olsun ki sana büyü yaptı. Sana büyü yapanın eli ayağı kurusun, dili tutulsun. Nasıl beni böyle ağlattıysa evladımın arkasından, onun da gözyaşları sel olsun. Hadi bir su dökeyim arkandan en azından. Allah'ım ne günahımız vardı ki bizim başımıza böyle işler açtın. Telgraf çekmeyi unutma sakın."

ALTINCI BÖLÜM

*Canlar verip senin kimi cânâne yetmişem
Rahm eyle kim yetince sana cânê yetmişem*

Fuzûli

“Sayın yolcular, uçak inişe geçiyor lütfen emniyet kemerlerinizi bağlayın ve sigara içmeyin.”

Şiddetli yağmurdan sonra Moskova’da gökyüzü açık ve beraktı. Temiz bir hava vardı. Yağmur ağır bulutları süpürmüş, gökyüzünü tertemiz etmişti ve gökyüzünün maviliği, havaalanının camekânlı alanını çepeçevre sarmıştı. Camekândan yolcularını karşılayan, misafirlerini yolcu eden, uçağa binen, uçaktan inen insanlar görünüyordu. Uçaktan inip bu camekânlı alandan geçen yolcular arasında Zaur da yürüyordu, koridorun diğer ucunda gelen yolcuları karşılayanlar arasında Tahmine de vardı. Zaur onu uzaktan görmüş ve el sallamıştı. Tahmine de Zaur’u görür görmez ona doğru atılmak istedi ama lacivert renkli üniforma giymiş bir kız onu durdurdu ve tebessümle, “Yolcu olmayanların camekânlı tarafa geçmeye izinleri yok,” dedi. Bunu gören Zaur, Tahmine’ye doğru koştu ve yedi sekiz metre sonra Tahmine, Zaur’un boynuna sarıldı.

“Zaurcuk, iyi ki geldin,” dedi.

4

“Ne bagajı, deli misin? Yanıma hiçbir şey almadan öylece geldim. Hadi gidelim. Taksi nerede bekliyor?”

Tahmine, “Buraya erken geldim. Senin uçağının inmesini beklerken buradaki ormanda gezdim. O kadar güzel bir orman ki... Hadi gidelim, sana da göstereyim.”

Caddeden çıkıp çam ormanına girdiler. Zaur, Tahmine’yi öpmek istedi ama Tahmine parmağını Zaur’un dudaklarının üstüne koyup “Şşşt... Sus, önce dinle,” dedi.

İnanması güçtü ama Zaur bunu gerçekten hissetmişti... Burada, uçakların kulakları sağır edici uğultusunda, modern bir havaalanının yakınında, vızıltıyla arabaların geçtiği otoyolun yanında kuşlar cıvıldıyor, bütün bu gürültüye aldırıyorlardı sanki.

“Bülbül gibi şakıyorlar.”

“İnsan gerçekten inanamıyor, değil mi? Gül bülbüle, âşık maşuka gülmelidir, öyle değil mi? Sanki ortaçağlardaki gazellerden fırlamış gibiler. Ama Zaurcuk, haklısın sanki bülbül gibi şakıyorlar. Bak zalime, nasıl da başını kaldırıp şakıyor. Bizim için ötüyor Zaur, duyuyor musun?”

Tahmine, kollarını Zaur’un boynuna doladı.

“Dinle Zaurcuk,” dedi ve sonra fısıldayarak devam etti. “Benim sana bunu söylememem gerekiyordu. Biliyorum bu doğru değil ama seni seviyorum Zaurcuk. Deliler gibi seviyorum hem de. Sensiz duramıyorum. Senden başka kimseye ihtiyacım yok. Biliyorum, bunları sana söylememeliyim...” Tahmine güldükten sonra konuşmaya devam etti. “Şimdi kuduracaksın şüphesiz, kendini dağa taş vuracaksın. Ama yine de sana bunları söylemek istiyordum.”

“Tahmine, benim de bunları sana söylememem gerekiyor ama ben de söyleyeceğim. Senin için ölüyorum. Senden ayrı

bir saat, bir dakika bile kalamıyorum. Bak, şu anda şuracıkta mutluluktan düşüp ölebilirim. Senin için caddeye, yola çıkar; kendimi arabanın altına atabilirim. Tam şu anda şuracıkta yaparım bunu.”

“Deli, neden kendini arabanın altına atıyorsun?”

Birlikte ormanda yürüyorlardı ve Zaur o kadar çok şeyden bahsediyordu ki... Tahmine’yi televizyonda görmesinden, doğum gününden, misafirlerinden, komşularından, hatta Firengiz’i onunla evlendirmek istemelerinden... Zaur, şimdi yaşadıkları anın saadetinden o kadar sarhoştı ki bu haberin Tahmine’nin canını yakacağını bile düşünmemişti. İçi mutlulukla dolmuştu ve bu mutluluğun etrafındaki herkese yayılacağından ve onları mutlu edeceğinden şüphesi yoktu. Bu haberi duyar duymaz Tahmine’nin çehresine ani bir gölge düşmüştü ama hemen gülerek Zaur’un Firengiz ile evlenmesi üzerine şaka yapmaya başladı.

Tahmine, Zaur’u öpüyordu. Moskova’ya gelişinden, programdan bahsediyordu. Buradakiler de hem programı hem Tahmine’nin sunuculuğunu çok beğenmişlerdi... Ormandan çıkıp otoyola doğru yürüdüler. Moskova’ya kadar yürümek istiyorlardı ama Moskova’ya daha yetmiş kilometre vardı.

Zaur artık sevgisinden de sevildiğinden de emindi. Aşk, içini öyle kuvvetli bir mutluluk duygusuyla doldurmuştu ki bu sadete hiçbir şey zarar veremezdi. Spartak konusuna da girdi laf arasında.

“Bu dedikodular kaç gündür beni rahatsız etti. Kaç gece uyku mu kaçırdı, Tahmine.”

“Aptala bak! Kimi kışkanıyor bak hele. Bir adam her aptal söze, her iğrenç dedikoduya inanır mı? Spartak pisliğin biridir... Onunla benim aramda bir şeyler olabileceğini hayal edebiliyor musun? Beni hiç tanımıyor musun? Ya da belki onu tanımıyorsun? Sana meselenin ne olduğunu da söylemiştim. Spartak kız arkadaşlarımdan biriyle gezip tozuyordu ve o kız

arkadaşımın isteği üzerine Spartakgili birkaç kez aradım, doğru! Annesi de sonradan benim aradığımı öğrenmiş... Ama annesi benimle ömründe iki kelime etmiş değil ki benimle kavga etsin... Ben onun annesiyle kavga edecek kadar düştüm mü?”

“Benim hakkımda da tuhaf şeyler düşünmüş...”

Zaur’un, Spartak konusunda içi rahatlamıştı. Dadaş’ın bahsettiği rejisör hakkında da soru sormak istedi. “En azından burada, Moskova’da öğreneyim.” diye düşündü. Ama bunun ne önemi vardı ki? Tahmine Zaur’u yanına çağırmıştı ve Zaur da gelmişti. “Demek ki rejisörün Moskova’da olmasının bir anlamı yoktu, Tahmine için önemi yoktu. Peki, Dadaş’ın söylediği o müdürler, tüccarlar, patronlar, Tahmine’nin dostları, onları nasıl soracaktı? Fakat Tahmine sanki Zaur’un aklından geçenleri okumuş gibi konuşmaya başladı.

“Zaurcuk, şunu bilmeni istiyorum. Benim hakkımda çok şey söylüyorlar ve bundan sonra daha da çok iftiralar uydurup sana diyecekler. Biz seninle gerçekten mutluyuz ve bunu anladıklarında bize bu mutluluğu yaşatmak istemeyecekler. Bana iftiralar atacaklar ve bunları sen duy diye ellerinden geleni yapacaklar. Ama ben bir şeyi çok iyi bilmeni istiyorum Zaur. İlki ben bir melek değilim. Seni kandırmak istemiyorum ama şöyle de bir gerçek var ki seni sevdiğim gibi kimseyi sevmedim. Şu ana kadar kimseye de seni seviyorum demedim. Bak en büyük en önemli hakikat bu. Zaurcuk yalnızca tek bir hakikat var. Kalbin hakikati... Saadet, mutluluk sadece bu, vallahi. Bu akşam yalnızca bu orman, ormanda ötüşen kuşlar, sen ve ben varız. Bunun dışında başka bir hakikat yok. Moskova’ya kadar gelmene, havalimanında uzaktan seni gördüğümde ne kadar sevindim biliyor musun? Peki, sen?”

“Ben de çok sevindim...”

“Göreceksin, şu an birlikte geçirdiğimiz anlar, yol boyunca yalnızca sen ve ben... Moskova’ya doğru gidişimiz... İşte mutluluk bu Zaurcuk. Hakikat... En büyük hakikat de bu. Bizim

ilişkimizde başka bir hakikat arama. Birlikte olduğumuz anların mutluluğunu yaşa. Esas olan da budur.”

Tahmine haklıydı...

*

Yol boyunca epey bir süre yürüdüler. Sonra yorulup otobüse bindiler. Otobüs hayli kalabalıktı. Otobüste balık tutmaktan dönen çok sayıda kişi vardı. Nogin Meydanı’nda indiler. Moskova nehrinin kıyısında yürüdüler.

Tahmine, “Burası da benim evim,” dedi. Rossiya Otelı’nin pencerelerine akşam ışıkları vuruyordu. Açık kırmızı renkli perdeler ışıkları kırmızıya boyuyordu. Frunze Irmağı’nın sahiline gittiler. Çatısında Aerlof’un reklamı bulunan üç katlı evin bahçesinden geçerek Kırım Köprüsü’ne çıktılar.

Onları, kimsenin tanımadığı bu büyük ve kalabalık şehirde özgürlük ve asudelik duygularıyla sarhoş olmuş gibilerdi. El ele, kol kola geziyorlardı. Sanki yılların yükünü de üzerlerinden atmışlardı. On altı, an yedi yaşında gibiydiler. Tanımadıkları insanlara selam verdiler, onlar da şaşkınlıkla cevap veriyordu. Gül alıp genç kızlara ve oğlanlara hediye ediyorlardı. Telefon kulübelerine girip Bakü numaralarıyla Moskova abonelerini aradılar ve Dadaş’ın numarasını açan kısık sesli bir adama Dadaş’ı sordular. Aynı telefon numaralarının Bakü ve Moskova’daki sahiplerinin sesleri birbirine benziyor mu yoksa benzemiyor mu diye tartıştılar. Otelin asansörleri üzerine de bahse tutuşuyorlardı, hangisi daha hızlı gelecek diye. Zaur, ikinci; Tahmine ise üçüncü diyordu. Önce üçüncü geldi. Zaur, Tahmine’ye bir manat borçlandı. Danışma noktasının önünde sıraya girdiler ve sıra onlara geldiğinde “Bize Moskova’daki en mutlu insanın adresini verebilir misiniz?” diye sordular.

Görevli kız onlara boş gözlerle baktı ve her ikisi de aynı anda “Eğer sorarlarsa bizim adresimizi verin...” dediler. Sonra başka bir sıraya girdiler... Zaur nişancılıkta hedefi vurunca parfüm kazandı. Parfümü Tahmine’ye hediye etti. Tahmine,

“Bu ucuz kokuyu, pahalı Fransız kokularının içine katacağım, ondan sonra parfümün kokusu muhteşem olacak ve formülü bir sır olacak olarak bende kalacak çünkü bu parfüme mutluluk karıştı.” dedi.

Dondurma satın alırken satıcı kadına “Mihail Vasilyeviç’in çok selamı var.” dediler. Kadın gözünü kırparak “Hangi Mihail Vasilyeviç?” diye sordu.

Sokaktan karşı geçerlerken kuralı ihlal ettiler. Polis onları durdurdu, üç manatlık ceza kesti, Zaur cezayı ödedikten sonra polis makbuzu uzattı. Şaşkınlıkla makbuzu aldılar. Makbuzda Komiser Trofimov’un imzasına ek olarak, para cezasının nedeni, miktarı ve o günün tarihi de yazıyordu. “25 Eylül” Zaur makbuzu yırtıp atmak istedi ama Tahmine izin vermedi, düzgünce katlayıp çantasına koydu.

“Zaur, bu yırtılır mı?” dedi. “Bu, bizim en mutlu günümüzü belgeleyen bir vesikası. Bak bugünün tarihi de Komiser Trofimov tarafından tasdik edilmiş. Saklayalım, bugünden yadigâr kalsın. Dünyadaki yegâne suçumuz, Kutuzov Sokağında karşıdan karşıya doğru bir şekilde geçmediğimiz şahidi olsun.”

“Peki.”

“Benim odama çıkalım.”

“Senin odana mı?”

“Evet, odada yalnız kalıyorum.”

“Bana izin verirler mi?”

“Merak etme, görevliyle konuştum. Arkadaş olduk onunla, televizyonda beni seyretmiş.”

Zaur’un yüreği burkuldu bir an. Tahmine’nin bu şekilde görevliyle anlaşp kolayca yabancı bir adamı odasına getirmesi, ondan kötü bir his uyandırmıştı. Tahmine sanki onun yüreğinden geçenleri okumuştı.

“Ama sen de... Aklına illaki kötü şey gelmesin. Bugün, gündüz vakti telgrafını görevliye gösterdim, her şeyi olduğu gibi anlattım ve kadın beni anladı.”

*

“Dur, öyle değil yavaş, dur, kendim soyunacağım. Seni çok özledim. Sen benim canımsın. Ay Allah, delireceğim. Zaurcuk, bensiz nasıl dayandın bunca vakit. Canım benim.”

Tahmine gecenin en gizli, en ateşli, en çıplak sözlerini söylüyordu. Odadaki hoparlörden müzik sesi gelmeye başladı. Kadın şarkıcı yorgun sesiyle kederli bir türkü okuyordu. Sonra Zaur ve Tahmine sakince uzanıp sigara içerlerken “Zaur, bu hangi türkü biliyor musun?” dedi Tahmine.

“Yok, bilmiyorum.”

“Eski bir Gürcü türküsü.”

Tahmine bugün ilk defa yavaşça ve hüzünlü bir sesle konuştu.

“Ben yanında olmadığım anlarda bu türküyü dinle, her şeyi hatırlayacaksın. Moskova’yı, bu geceyi...”

Zaur, Tahmine’yi taklit ederek, “Ben yanında olmadığım anlarda... Yine başladın...”

“Biliyorsun, hayat bu, her şey olabilir. Sen başka kadınlarla da olabilirsin ve pek yakında olacaksın da... Ama bu şekilde olmayacak Zaur, hiç kimseyle böyle olamayacaksın, biliyorum. Farklı şekillerde olabilir, belki senin için bundan daha güzel olacak her şey ama bu şekilde olmayacak. Her şeyin böylece tekrar etmesi mümkün değil. Domodedovo Ormanındaki kuşlar da sokakta karşıdan karşıya geçerken kuralı ihlal etmemiz de bu eski Gürcü türküsü de... Bunlar bizim, sadece bizim, ikimizin mutluluğu. Başka kimsenin değil. Bu yüzden bu kadar sakınım.”

... Tahmine söylediklerinde haklı çıkmıştı...

*

Zaur, sabah saat 10'da Mayakovski metrosunun yanındaki alt geçitteki gişeden Bakü uçağına bilet aldı. Tahmine ile aşağıda, peronda vedalaşıp ayrıldılar. Tahmine televizyon stüdyosuna gitti, çekimleri vardı. Uzaklaşan trenin penceresinden Zaur'a el sallayarak "Akşam 9'da Şabolovka'da, televizyon binasının önünde bekle beni." dedi.

Zaur yürüyen merdivenle yukarı çıktı. Mayakovski Meydanı'na geldi. Gorki Sokağı'ndan postaneye doğru yürüdü. Dünden beri bir şey yememişti, uyumamıştı ama ne yorgunluk hissediyordu ne de uykusuzluk. Kısa süreli bir sabah yağmurunun ıslayıp yıkadığı kaldırımlarda yürüyor, bir değil, beş değil, sekiz saat önceki Tahmine'nin fısıltılarını duyuyor; ellerinin, saçlarının, dudaklarının dokunuşunu hissediyordu... Moskova'nın bütün güzel kadınları, Sonbahar Sokağının bütün kadınları Zaur'a, Tahmine'yi hatırlatıyordu ve hiçbirinin güzellikte onunla boy ölçüşemeyeceğini düşünüyordu... Zaur, dün Tahmine ile yürüdüğü yollardan şimdi tek başına yürümek istiyordu. Fakat bu sefer de yalnız değildi, Tahmine'nin hayali de onunlaydı. Onun tatlı sözleri, fısıltıları; bazen yumuşak, bazen sevginin en çılgın anlarındaki tutkulu gülüşleri, dudaklarının sıcaklığı, uzun ince parmaklarının soğukluğu; sokakta, asansörde, yürüyen merdivende ya da kalabalık otobüslerde -kasten mi yoksa tesadüfen mi- Zaur'un göğsüne sığınması, bedeninin ona temas etmesi, yalnız fikrinde, hayalinde değil, bedeninin her hücresinde yaşayan, nabızı gibi atan hatıralar, Zaur'u şimdiye kadar hiç yaşamadığı bir saadet girdabına sürüklüyordu. Ve bu girdabın içinden onu yine Tahmine'nin çehresi, gülüşü, konuşmaları çıkarıyordu. Ne kadar çok şey anlatmıştı Tahmine bu gece. Sanki şimdiye kadar yazın sahildeki buluşmalarında söylemediği, anlatmadığı, yüreğinde sakladığı bütün sözleri bu ılık Moskova gecesinde söyleyip kurtulmak istemişti. En çok da çocukluğundan bahsetmişti. Pirşağı'daki bağlardan, yazın son günlerinden, sahile dizilmiş izci öğrenci gruplarından pazar günleri her zaman saat ikide düzenlenen mugamat konserlerinden...

...Ezgiler ara sıra denizin, sıcak sahilin, kızgın kumların üstünden duman gibi süzülüyordu. Çocukluğu, ebediyen terk edilmiş bir toprak gibi tedirgin, yitip gitmişti sanki bu diyarda. Kızgın kumlar öğle vakti yalın ayakları yakıyordu. Akşamları ise soğuk ve nemliydi. Gece komşularda oturup eve dönerken, dönüş yolunda, üzüm bağlarının arasında zıplarken, gümüş ayın altındaki boz kumlarda görünmez hâle gelen bir yılanı basacağından ve ayağını yılanın sokacağından korkuyordu. Duymuştu, genç kızlara âşık olan yılanlar hakkında efsaneler anlatıyorlardı. Yılanın bir kıza âşık olup onu takip ettiğini kendi gözleriyle gördüklerine yemin ediyorlardı. Komşularının onunla yaşıt çocukları vardı. Türlü türlü oyunlar oynuyorlar, birbirlerine korkunç hikâyeler anlatıyorlardı. O yıllarda küçük Tahmine gece yarısı eve dönerken bu hikâyelerdeki korkunç sahnelerden ürüyor, mehtaplı gecede karışık gölgelerden çekiniyor, içi ürperiyordu... Babasını ve ninesini uyandırmamak için parmak uçlarına basarak yavaş yavaş cibinliğin altına giriyor ama uyuyamıyordu. Büyük yıldızlarla süslenmiş açık yaz semasına bakıyor ve petrol işçilerinin istirahat evinden gelen musiki seslerine uzaktan kulak veriyordu. Orada gençler dans ediyorlardı. Türlü türlü musiki havaları çalıyorlardı ama her gecenin sonunda aynı tangoyla bitiriyorlardı bu konseri, o tangonun musikisi hâlâ kulaklarındaydı. Sözlerini de hatırlıyordu. “Batan güneş hazin hazin denizle vedalaşıyor...” Tahmine şimdi tesadüfen de olsa bu tangoyu duyduğunda gözleri dolmuştu. Çocukluğunu, bağ evlerini, babasını hatırlıyordu. Petrol işçilerinin dinlenme evinde Tahmine’den on, on iki yaş büyük erkekler ve kızlar dans ediyorlardı. Onların çok farklı bir dünyası vardı. Musiki, tango, mehtaplı gecelerde sahil gezintileri, buluşmalar ve ayrılıklar. Sevgi dolu ve tatlı dertler vardı bu âlemde. Tahmine ileride onu da böyle bir âlemin beklediğini düşünerek seviniyordu.

Annesini hatırlamıyordu, altı aylıkken kaybetmişti. Yalnızca annesinin eski, sararmış fotoğraflarına bakarak, onun simasını hayalinde canlandırıyordu. Çok ufak yaşlarda

kendisini bir mucizeye inandırmıştı. Annesinin ölmediğine, uzakta bir yerde olduğuna, bir gün geleceğine inanmıştı. Tahmine'ye büyük, güzel bir oyuncak bebek, bir sürü şeker ve - nedense hep böyle düşünürdü - çiçekli büyük sarı bir şemsiye getirecekti...

Annesini hep uzun beyaz bir elbise içinde hayal etmişti ve onu hep lalelerle dolu uçsuz bucaksız bir yerde görüyordu. Annesinin sesini, konuşma tarzını hiçbir şekilde zihninde canlandıramıyordu. Annesini düşündüğünde onun sesini ve konuşma tarzını, tanıdığı komşu kadınlardan birinin sesine, konuşma tarzına benzetiyordu. Yıllar geçtikçe yaşı ilerledikçe Tahmine bu hayalin manasızlığını anlamıştı. Ninesi bir keresinde ona annesinin mezarını da göstermişti. Artık annesinin öldüğünü ve bir daha geri dönmeyeceğini anlamıştı. Ama buna aldırıyor, yıldızlı yaz gecelerinde yine annesini düşünüyordu. Ancak gelecek zamanda değil geçmiş zamanda... Annesinin bir gün dirileceğine, geri döneceğine ise inanmıyordu. Annesinin bir vakitler nasıl yaşadığını, babasıyla onun gençliklerini hayalinde canlandırmaya çalışıyordu. O zamanlar Tahmine doğmamıştı bile ve babasıyla annesi daha yeni arkadaş olmuşlardı. Tahmine gözlerini kapattığı gibi mehtaplı bir gece ve bir sahil görüyordu. Anne ve babasının gençliklerinde kesinlikle o sahilde buluştuklarına inanıyordu. O anda ay tüm çıplaklığıyla kumları ve denizi aydınlatıyordu, uzaklardan hüznü bir tango müziği duyuluyordu ve annesiyle babası -boş sahilde onlardan başka kimse yoktu- uzaktan gelen müzik eşliğinde tango yapıyorlardı. İkisi de son dansları olduğunu biliyordu. O anda mutlulardı ama bu mutluluk bitmeye, tükenmeye ve bir daha asla geri dönmemeye mahkum olmuş bir bahtiyarlıktı...

Sonra Tahmine Zaur'a, yakın zamanda, bir ay önce, annesini ve babasını rüyasında gördüğünü anlattı.

“Annem uzun beyaz bir elbise, babam yakası açık bir gömlek giyinmişti, o kumsalda mehtaplı bir havada dans ediyorlardı.

Rüyada tangonun musikisini ve sözlerini de duyuyordum 'Utomlennoe solnue nejno s morem prohalosğ.' (Yorgun güneş deniz ile yavaş yavaş vedalaşıyordu.) Rüyamda ağlıyordum, hıçkırıklara boğulmuştum, öyle ağlamıştım ki, gözyaşlarım yastığımı ıslatmıştı..." Tahmine bir an duraksadı, sonra devam etti. "Manaf, 'Tahmine, sana ne oluyor, neden ağlıyorsun,' diyerek beni uyandırdı."

İlk kez Manaf'ın adını zikrediyordu ama kocası hakkında hiçbir şey konuşmak istemiyordu. Komşusu Medine'den bahsetti sonra.

"Medine gerçek bir dost. Kadınlar arasında böyle gerçek bir dost bulmak müşkül bir iş. Medine hiçbir zaman bana ihanet etmez..."

Sonra Dadaş'tan bahsetmeye başladı.

"Bir insan kurbağadan, fareden, yılandan nasıl iğrenirse Dadaş'tan da aynı şekilde iğreniyorum. İş yerinde masalarımızın yakın olmasına tahammül dahi edemiyorum. Çünkü Dadaş uzaktan bile ter kokuyor, ondan midem bulanıyor."

Sonra Nimet'ten bahsetmeye başladı.

"Bir keresinde Nimet, gece saat dörtte beni aramıştı. Yok, aptal olma, aşkını ilan etmek için değil. Kim gecenin o vaktinde aşkını ilan etmek için arar ki? Yüreğindeki dertleri, sıkıntıları anlatmak için. Nimet, hayatın onu boğduğunu söylüyordu. Nedenini bilmiyorum, insanız işte, oluyor böyle şeyler. Spartak mı? Eeh! Sen de taktın Spartak'a... Ahmağın, aptalın biri Spartak. Ama sana şunu da söyleyeyim, belki o kadar da aptal biri değil. Bir şekilde, nasıl çok para kazanılacağını biliyor... Spartak'ın ne kadar zengin olduğunu biliyor musun? Babasının parası mı? Babası emekli maaşı alan adam bu kadar parayı nereden bulacak, aksine babasına, annesine ve kız kardeşine bakan Spartak'tır. Haa! Unuttum, şimdi aklıma geldi, onun kız kardeşi senin müstakbel eşin olacak. Bahtın açık Zaurcuk. Spartak, kız

kardeşi için bir çeyiz verecek ki... Hiçbir şeye ihtiyacın olmayacak. Bütün ömrün boyunca keyifle yaşayabilirsin. Peki, peki başını sallayıp durma, espri yapıyorum. Bunda kırılacak, küsecek ne var? Spartak kim? Spartak, senin tırnağın bile olamaz. Senin, onun parasına puluna ihtiyacın yok ki... Şaka bir yana Spartak paraya para demiyor. Moskova'ya geldiğinde üç, dört farklı otelde kalıyor. Neden mi? Ne bileyim neden... Aç gözlülükten belki de. Her zaman Rusya Otel'i'nde beş odalı lüks bir yerde kalıyor. Bir keresinde ona, her zaman kaldığı beş odalı lüks kral dairesini vermemişler. Çünkü Başpsikopos Maxtios o kral dairesinde kalıyormuş. Spartak da öfkeden zincir çigneyormuş.”

“Sormak ayıp olmasın da Tahmine... Sen bütün bunları nereden biliyorsun?”

“Spartak, benim arkadaşşıma söylemiş, o da bana anlatmıştı. Elbette, Spartak yalancı biri, bir olayın üstüne beş koyup anlatmıştır. Paran çok olduktan sonra...”

“Peki bu kadar parayı nereden buluyor? Çok mal haramsız olmaz!”

“Dedim ya sana... Tüccar...”

“Batmaktan korkmuyor mu?”

“Elbette er ya da geç kapana sıkışacaktır. Ama ona sorsan, ‘Ölümlü dünya, herkes, bir gün ölecek, üç günlük dünya, ne kadar imkânım varsa o kadar çok keyif alacağım. Bu iş ne zaman bozulursa bozulsun,’ diyecektir...”

“Görüyorum ki sen, Spartak'ın hayat felsefesine bayağı aşinasın...”

“Zaurcuk, sen de o kadar ahmaksın ki beni Spartak gibi bir ayyaştan kıskanıyorsun.”

“Aklı fikri para ve kadın olan bu ayyaşın senin gibi güzel bir kadına karşı kayıtsız kalacağına inanmıyorum. Yani sana hiç yakınlaşmaya çalışmadı mı?”

“Nasıl yani? Elbette çalıştı. İçi gidiyordu, eriyip bitiyordu benim için.... Neler vaat etmedi ki, ilahi. Kürkler, mücevherler, ne bileyim daha neler neler... Ama benim öyle biri olmadığımı çabucak anladı. Bu tarz şeylerle beni tavlama mümkün değil. O zaman... İlahi, aramızda kalsın ha!” Tahmine kahkaha atarak güldü ve ekledi. “Spartak farklı bir yol denemeye kalktı. Bana şiir okumaya başladı. Allahuekber!”

“Peki, sonra ne oldu?”

“Ne olacak, şiirlerinin tesiri de kürk ve mücevher vaatleri gibi havada kaldı. Bakma, Spartak da o kadar ahmak değil. Bir şey olmayacağını anladı ama ondan sonra da sağda solda boş boş konuşmaya, dedikodu yapmaya başladı. Güya benimle arasında bir şeyler varmış. Bak, az önce söylediğim gibi annesi öyle diyor, ben o an sinirden parmağımı ısırmağa başladım. Büyük ihtimalle annesinin aklına bunları Spartak sokmuştur. Çünkü annesi onun aşk maceralarıyla gurur duyuyor... Öyle ki Manaf, Bakü’den başka bir yere gittiğinde Spartak arabasını getirip bizim evin önüne park ediyor. Bazen gece yarısından sabah kadar, araba orada kalıyor. Allah bilir, kendi de nereye gidiyor. Belki evinde yatıyordur. Haremle ilgili bir hikâye var, duydun mu? Harem sahibi her bir hanımına bu gece diğer eşine gideceğini söyler ve gidip tek başına uyurmuş.”

“Neden?”

“Harem sahibinin niye tek başına yattığını mı soruyorsun?”

“Yok, Spartak niye arabasını sizin evin önüne park ediyor, onu soruyorum?”

“Neden olduğunu anlamıyor musun? Şehirde herkes onu tanıyor. Arabasını da tanıyorlar. Herkes o evde benim yaşadığımı da biliyor. Ve o vakitte kocam Bakü’de değil. Gece vakti bizim evin önünde Spartak’ın arabasını görenler ne düşünecekler? Bir yandan da kendisi olmamış şeyleri anlatırsa, sonuç ne olur?”

“Peki, sen neden buna bir son vermiyorsun. Ona neden bir şeyler demiyorsun?”

“Ne diyebilirim ki Zaurcuk, kaç defa söyledim. Benim hakkımda sana ne söylerlerse söylesinler, umrumda değil. İnsanın vicdanı olmalı. Eğer insanın içinde böyle bir vicdan varsa, insan içindeki vicdana sadıksa, bütün zahiri şeylerin, kimin ne dediğinin ne düşündüğünün hiçbir önemi kalmaz.”

“Tamam da bir şeyi anlayamıyorum. Bütün bunlara rağmen, bunları bile bile Spartak ile selamı sabahı niye kesmiyorsun?”

“Ne selamı sabahı? Ayda yılda bir defa rastlıyorum. Bir de bakıyorsun, ona da işim düşüyor. Bir şeye ihtiyacım olduğunda ona söylüyorum hemen bulup getiriyor. Bak, mesela senin Ronson çakmağını da o bulup getirdi bana!”

Zaur, doğum gününde Spartak’ın çakmağa manalı manalı baktığını hatırladı, bu bakışın nedenini şimdi anlayabilmişti. Birdenbire küstahlaştı.

“Eğer bunu bilseydim...”

“Peki, peki, kızma. Kendi paramla aldım hediyeni, sadece nereden alacağımı bilmiyordum, o buldu. Parayı almak istemedi ama zorla da olsa verdim. Allah için Spartak ne kadar pislik bir insan olsa da cimri bir adam değil.”

“Cimri olmaz tabii.” diye düşündü Zaur. “Bu kadar para havadan gelirse cömert olmakta ne var ki. Bir de güzel kadının yanında...”

Spartak’ın cömertliği, zenginliği ve Tahmine’nin bu şekilde çokça bundan bahsetmesi Zaur’u incitiyordu. Zaur, “Spartak babasının parasını yiyor.” dediğinde Tahmine gülmüş, aksini söylemişti. “Bütün aile Spartak’ın eline bakıyor, Spartak’ın parasına, cömertliğine...” Bu da Zaur’a dokunuyordu. Tahmine farkında olmadan onun en hassas damarına basmıştı. Zaur yirmi dört yaşında üniversite mezunu bir genç de olsa hâlâ ba-

basının parasıyla geçiniyor, onun sayesinde gezip tozuyordu. Ama bütün bunlara rağmen Tahmine, Zaur'u seviyordu. Spartak'ın zenginliği, cömertliği hatta şiir okuması bile Tahmine'yi cezbetmemişti. Bu Moskova akşamında, otel odasında Tahmine, Zaur'un öperken "Seni seviyorum. Sen hepsinden daha değerlisin. Benim canımsın, sevgilimsin..." diyordu.

Gündüz vakti Moskova sokaklarını adımlayan Zaur, gecelerin Tahmine'nin söylediklerini hatırlıyor ve sadece mutlu oluyordu. Hiçbir şekilde, hiçbir düşünce ile lekelenmemiş bir mutluluk duygusu... Ve bu duygu o kadar kuvvetliydi ki içinden dışarı taşıyordu. Başkalarına, sokaktan geçen yabancı insanlara bile sirayet ediyordu. Zaur, bu duygunun gücü karşısında hiçbir şeyin duramayacağını, herkesi inandırmaya, bütün engelleri aşmaya yeteceğini düşünüyordu. Hatta Zaur, annesi ve babasının da bu hissin şiddetini, kuvvetini bilseler, hiç itiraz etmeyeceklerinden emindi. Belki de annesi ve babası oğullarının düşmanıydı, onu mutlu görmek istemiyorlardı ama eğer böyle değilse Zaur hayatında ilk kez kelimenin tam anlamıyla mutlu olmuşken ne diyebilirlerdi ki? Bu mutluluk annesine, babasına, hatta komşuları Alya Hanım'a da sirayet etmeliydi. Zaur'a göre, Murtuzovlar, kızları Firengiz'i her ne kadar ona vermek isteseler de onun şu anki mutluluğu karşısında geri çekilmelilerdi. "Kısmet böyleymiş..." deyip Zaur ile Tahmine'ye uzun bir ömür dilemelilerdi. Ve diğer bütün tanıdıkları da böyle yapmalıydı. O insanlardan biri olan Tahmine'nin eşi Manaf bile... O da, "Benimle mutlu olmadı, en azından Zaur ile mutlu olsun." diyerek kenara çekilmeliydi. Umumiyetle herkes bu dünyada böyle nadir olan gerçek sadeti gördüklerinden dolayı ona gıpta etmelilerdi. Firengiz gerçekten de güzel bir kızdı. Zaur "Onunla evlenebilirdim, kendime eş olarak alabilirdim, iyi bir aile kurabilirdik..." diye düşündü ama Tahmine vardı ve Zaur'un bahtına da böyle galiz ve sevinç dolu bir aşk düşmüştü.

@novaebook

YEDİNCİ BÖLÜM

*Yâr ile ağıyârı her-dem görmeğe olsaydı sabr
Terk-i gurbet eyleyip azm-i diyâr etmez m'idim*

Fuzûlî

Zaur, akşam saat dokuzda Şabalovka'ya geldi. Televizyon stüdyosunun karşısında volta atmaya başladı. Stüdyonun dış kapısından içeri sürekli birileri girip çıkıyordu. Zaur, on beş dakika dışarıda bekledikten sonra içeri girdi. Lobide bir sürü insan vardı, güvenlik görevlileri demir parmaklığın yanında durmuşlar, lobinin diğer tarafına geçenlerin giriş fişlerini kontrol ediyorlardı. Zaur'un geçiş izni yoktu, bu yüzden lobinin diğer tarafında kaldı... Lobinin bu tarafı dumanla doluydu ve duvardaki işaret sigara içme alanının tam burası olduğunu gösteriyordu. Tahtanın altına, yere yuvarlak bir çinko kutu yerleştirilmişti, bu tür kutularda film bantları saklanıyordu ama şimdi o kutunun yarısı sigara ve izmarit dolu bir kül tablası olmuştu. Ara sıra bu kutunun yanına geliyorlar, ağgözlülükle birkaç derin nefes alıyorlar ve sigarayı duvara (duvar kül lekeleriyle kapkaraydı) bastırıp kutunun içine atıyorlardı... Siyah kazaklı bir kız ceketini omzuna atıp sokağa çıktı, birisine bağırdı, sonra geri geldi... Gözlüklü başka

biriyse telefonla birini aramaya çalışıyordu. Siyah kazaklı bir kız güvenliğe yaklaşıp bir kâğıt verdi.

“Bu da aktörlerin listesidir, şimdi gelirler,” dedi.

Uzun bıyıklı bir genç lobiye çıktı ve dışarıdan gelen, kendisi gibi uzun bıyıklı, yün ceketli diğer genci gördü.

“Merhaba, nasılsın. Bir sigara versene! Sen hangi sigarayı içiyordun?” dedi.

“Bete içiyorum, al... Nasıldı, beğendin mi?”

“Neyi?”

“Dünden bahsediyorum, Fellini’nin filmini diyorum.”

“Çok güzeldi, elbette çok beğendim, hayran oldum, hele o tüneldeki sahne...”

“Elbette ben de beğendim. Fellini neden bu kadar başarılı biliyor musun? Çünkü o Barok üslubundan Rokoko’ya geçmiş.”

Nedense bu cümle Zaur’a ayrı bir keyif vermiş, gülmekten kendini alamamıştı. Gözlüklü kız sonunda istediğini elde etmiş ve telefonda istediği kişiye ulaşmıştı.

“İra, benim Olga,” dedi. “Deminden beri buradayım. Telefon ettim ama sana ulaşamadım.”

Tahmine, lobinin diğer tarafından Zaur’a doğru geliyordu. Uzun bir elbise giymişti, yanında iki erkek ve uzun boylu, sarışın bir kadın vardı. Bu sarışın kadın Zaur’a tanıdık geliyordu. Sonradan hatırladı. Onu da televizyonda görmüştü, Moskova televizyonunun spikeriydi. Erkeklerden birinin Moskovalı olduğu belliydi. Diğer ise... Zaur diğerini hiç görmemişti ama kim olduğunu anında tahmin etti.

Bu adam hiç şüphesiz televizyon rejisörüydü. Adı, Tahmine’nin dilinden düşmeyen Muhtar Muharremov idi. Muhtar çok da yaşlı biri değildi ama saçları ağarmıştı, şakaklarındaki saçlar bembeyazdı. Tepesindeki aklar da siyah saç tellerinden çoktu. Tombul vücudunun organları sağa sola sarkmıştı.

Buruşuk süet ceketi, buruşuk gömleği ve dağınık kravatıyla çok garip görünüyordu. Adam üstüne başına pek aldırıyor, gibiydi. Akıllı ve kederli bakışları vardı Muhtar'ın, çehresi yorgundu. Ve bu yorgunluk gergin bir günün ya da uykusuz bir gecenin yorgunluğu değil, yılların yorgunluğuydu sanki. Bu yorgunluk içinde, hayattan bıkkınlık değilse bile, dünyanın her yönünü tanımaktan doğan bir çaresizlik vardı, bu adam yaşından çok daha fazla şey görmüştü ve insana dair her şeyi biliyordu sanki. Görünüşe göre Muhtar Muharremov, dünyadaki hiçbir şeye şaşıramayacak kadar farklı bir adamdı. Böylesi adamlar ne bir şeye yürekten sevinebilirler ne de bir şeye derinden kederlenebilirlerdi. Gariptir ki insanların saçları da farklı şekillerde ağarıyor. Bazılarının başı kar gibi beyazlaşıyor, bazıları ise sanki küfleniyor. Muhtar'ın saçları kül rengiydi ama sadece saçları değil yüzü de. Alnında ve dudaklarının çevresinde derin kırışıklıklar, gözlerinin altında koyu halkalar vardı. Bu hâli Muhtar'a sanki boğulmuş bir adam görüntüsü veriyordu. Bir de dişleri bembeyazdı ve Muhtar güldüğünde ince siyah bıyıklarının altından beyaz dişleri çehresine hoş bir ifade katıyordu.

Tahmine, Zaur'u görünce el salladı ama onun yanına gelmedi. Ayakta, arkadaşlarıyla konuşuyordu. Her neyden bahsediyorlarsa sohbetleri gittikçe uzuyordu ama Zaur sabırla bekliyordu. Biliyordu ki Tahmine onlarla görüştüktan sonra yanına gelecek ve dünkü gibi Moskova sokaklarını boydan boya arşınlayacaklardı. Yine her türden insan lobiye girip çıkıyor, belgelerini gösteriyor ve Zaur'un kulakları küçük cümleler, ayrı ayrı sözler işitiyordu. "Yol, kamera, ekran, ışık, Fellini..."

Nihayet Tahmine arkadaşlarıyla vedalaşmaya başladı. Önce elini adam uzatmıştı ve adam Tahmine'nin elini öpmüştü. Sonra ise kadın spikerle kucaklaşıp öpüştiler. Sonra ikisine de el sallayıp çıkışa doğru yürüdü. Muhtar da Moskovalılarla görüşüp Tahmine'nin yanına doğru geliyordu. Zaur böyle bir senaryoyu aklına hiç getirmemişti.

Tahmine, “Tanıştırayım, Zaur” dedi. “Muhtar Bey. Her ikini-
ze de birbiriniz hakkında o kadar çok şey anlattım ki aslında
birbirinizi tanıyor gibisiniz.”

Muhtar, “Çok memnun oldum,” dedi elini Zaur’a doğru uzat-
tı. Zaur da elini uzatıp nezaketle, “Ben de memnun oldum,”
diye cevap veredi.

Tahmin, “Gidelim,” dedi. Sokağa çıktıklarında ise ikisinin de
koluna girdi ve ekledi. “Yolumuz nereye beyler? Nereye gidi-
yoruz şimdi?” Tahmine doğrudan birisine sormamıştı ama ilk
cevap Muhtar’dan geldi.

“Senin canın nereyi isterse, Tahmine...”

“Zaur... Ne oldu biliyor musun?”

Zaur, içinden “Muhtar’ın yanında Zaurcuk demiyor, Zaur di-
yor.” diye geçirdi.

“Muhtar’ın aklına güzel bir fikir geldi. Bizi yemeğe davet etti.
Bence dâhiyane bir fikir bu, sen ne dersin?”

Zaur şaşırılmıştı. Bu akşam da dünkü gibi baş başa olacakları-
nı sanmıştı. “Bu Muhtar bir anda nereden çıktı şimdi. Bir de
Tahmine şimdi beni, onun adına akşam yemeğine davet edi-
yor. Görünüşe göre Muhtar’ın hesabına... Peki, Muhtar neden
kendisi davet etmiyor?” diye düşündü.

“Zaur, eğer akşam mühim bir işin yoksa gidip bir yere otura-
lım, ne dersin?” dedi Muhtar.

Zaur, “Bak lafı nasıl da dolaştırıyor? Önemli bir işin yoksay-
mış... Benim burada Tahmine’den başka nasıl bir önemli işim
olabilir ki? Yani bunun Tahmine ile olan ilişkimizden haberi
yok mu? Tahmine beni kafaya mı alıyor yoksa...” diye düşün-
dü. Sonra aklına kötü bir fikir düştü. “Belki ben de Tahmine
ile Muhtar’ın gerçek ilişkisinden bihaberim. Bu nasıl bir laf
öyle. ‘Önemli bir işiniz yoksa...’ Turalım ki benim önemli bir
işim olsaydı, ben Tahmine’yi bununla yalnız bırakıp gider
miydim?”

İşin tuhafı Zaur Muhtar’a değil Tahmine’ye kızılıyordu. Bu ikiyüzlü ilişkilerinden hiç hoşlanmadığı için kızılıyordu. Bir an açıkça “Evet mühim bir işim var.” demek istedi ama sonra korktu. Birden “O zaman işine bak, haydi güle güle.” deseler ne yapacaktı?

“Hayır, önemli bir işim yok.”

“Çok güzel, o zaman gidelim.”

Taksi çağırdılar. Muhtar öne Zaur ile Tahmine ise arkaya oturdu. Muhtar gidecekleri yeri söyledi. Vardıklarında Muhtar taksicinin parasını verdi. Zaur kendini tuhaf hissetti, Muhtar bu miktardan daha fazla tutacak olan yemek parasını ödeyeceği için şimdi öne çıkıp “Hayır, ben öderim.” demek saçma olurdu.

Muhtar’ın hem taksi ücretini hem de yemek paralarını ödeyecek olması Zaur’u rahatsız ediyordu. Cebinde akşam yemeğinin parasını ödeyebilecek para yoktu. Cebinde topu topu on manat kalmıştı.

Taksiyle giderken Zaur sessizliğe gömülmüştü. Muhtar ile Tahmine programları, Moskova televizyonunun imkânları, bir süreliğine onları birbirine yakınlaştıran işleri hakkında konuşuyorlardı. En azından senkronize bir şekilde video kaydeden kameranın bir tanesi kendi stüdyolarında olsaydı... Ama bütün bu sohbetlerin arkasında bir gurur hissi de vardı. Tüm bunlara rağmen iyi bir program hazırlayabilmişlerdi. Hatta Tahmine’ye yarı şaka yarı ciddi bir şekilde burada çalışmayı da teklif etmişlerdi. Muhtar’ı ise çoktandır buraya davet ediyorlardı. Muhtar Sinemacılar Evi’nin kapısında üyelik kartını göstererek “Benim misafirlerim,” dedi. Birlikte içeri girdiler.

Merdivenlerde Muhtar bazı tanıdıklarına rastladı, dostça konuştular, tatlı bir sohbe başladılar... Tahmine büyük bir aynanın karşısına geçti, saçlarını düzeltti, rujunu tazeledi. Zaur ise ne yapacağını bilmiyordu. Sigara içmek istiyordu ama burada sigara içilip içilmediğinden emin değildi. Sanki onu tamamen

unutmuşlardı. Muhtar'ın tanıdıkları hemen onun yanına do-
luşmuştu, Tahmine ise aynanın karşısında süslenmekle meş-
guldü. Zaur lobideki insanları hayatında ilk kez görüyordu ama
çoğunun yüzleri tanıdık geliyordu. Onların çehrelerini televiz-
yondan tanıyordu. Meşhur, ünlü aktörler değildi bunlar ama
herhalde birçok filmde oynamışlardı. Öyle ki çehreleri de ak-
lına kazınmıştı. Zaur, ilerdeki kadını hangi filmde modern bir
elbise içinde gördüğünü hatırlamıyordu ve kendisi şu an basit
bir Rus köylüsü gibi giyinmişti... Bak, kareli ceket giyinmiş bu
adam da bir filmde Alman subayını oynamıştı...

Tahmine Zaur'a doğru yaklaştı ve sordu.

"Ne oldu Zaurcuk, sıkıldın mı?"

Zaur yine kendi kendine "Muhtar yanımızda olmadığı zaman
Tahmine yine Zaurcuk, diye sesleniyor..." diye düşündü.

"Yoksa film yıldızlarına mı bakıyorsun?"

"Evet, az önce Larionova'yı gördüm."

Tahmine her zamanki edasıyla, gülerek karşılık verdi.

"Ben de Tihonov'u gördüm."

"Dostlar, bağışlayın..."

Muhtar onlara doğru geldi ama hangi tanıdığı gördüyse selam
verdi, kucaklaştı, öpüştü.

Tahmine, "Garip bir adam. Televizyonda da böyle. Herkes
onu tanıyor, hepsi canıgönülden seviyor, bağrına basıp onu
öpüyorlar. Neden böyle kaşlarını çatıyorsun Zaurcuk?"

"Hayır, çok mutluyum."

Ve aniden, arsızca sordu.

"Tahmine, beni artık sevmiyor musun?"

Tahmine gülerek "Deli... Elbette seviyorum. Bütün gün seni
özledim... Sen ne yaptın gün boyunca?"

Zaur cevap vermeye fırsat bulamadan Muhtar geri geldi. Tah-
mine de o anda Muhtar'a sordu.

“Muhtar, o elinde yelpaze olan kadın kimdi?”

Muhtar kadının adını söyledi.

“Peki, o genç adam? Eşi mi?”

“Eski eşi. Bak onlara kahve getiren de yeni eşi. Neyse, bu kadar yeter. Restorana gidelim mi?”

Restoran neredeyse tamamen boştu. Büyük bir salonu vardı restoranın ve içerdekilerin tamamı üç dört masaya toplanmıştı. Masaların üzerinde küçük lambalar yanıyordu. Restoranda ayrı bir ışık yoktu, bu yüzden salon loştu. Pencerenin kenarına oturdular, sağda Tahmine, ortada Zaur, solda tarafta da Muhtar vardı. Garson meze resimlerinin olduğu menüyü getirip önlerine koydu. Tahmine menüyü okumaya başladı, sanki yemeğin adı bile lezzetli kokuyordu. Zaur bütün gün ağzına bir şey sürmediğini çok acıktığını hissetti.

Tahmine “Canım ne istiyor, ben de bilmiyorum,” diyerek menüyü Muhtar’a verdi. “Sen, seç.”

“Sulu yemek yiyelim mi?”

“Tabii ki de hayır. Akşam akşam ne sulu yemeği? Ben tavuk istiyorum.”

“Tavuk kızartma mı?”

“Evet.”

“Zaur, ya sen?”

Zaur omzunu silkti.

“Şahsen ben bir parça biftek yerim,” dedi Muhtar. Garsona baktı ve ekledi. “Burada eskiden çok lezzetli yemekler vardı. Şimdi de etleri eskisi gibi lezzetli pişiriyorlar mı?”

Garson başıyla onayladı.

“Bize iki porsiyon biftek yapsalar iyi olmaz mı Zaur?”

“Tamam, olur.”

Muhtar bir sürü de meze sipariş etti ve sordu.

“Pekâlâ, ne içiyoruz?”

Tahmine sordu.

“Siz ne içeceksiniz?”

Muhtar konyak istedi. Garson siparişleri yazıp gitti. Etrafa bir sessizlik çöktü.

Muhtar “Fark ettiniz mi, ne hüzünlü gözleri var,” dedi. “Garsonun gözlerini diyorum.”

Zaur bu sözleri duyduğuna şaşırmıştı çünkü aynı şeyi Muhtar’ın gözleri için düşünmüştü.

“Fark ettim ki garsonların özellikle de yaşlı garsonların gözleri kederli oluyor. Hüzünlü ve düşünceli. Anlaşılan bu yönü meslekleriyle alakalı... Garsonlar, Tanrı gibi hüzünlü ve bilge...” diyerek. Gülümsedi.

“Tanrı’yı gördünüz mü ki? Nereden biliyorsun Tanrı’nın bilge ve hüzünlü olduğunu?” diye sordu Tahmine. Diyelim ki bilgedir. Bir nebze de olsa burada anlaşılabiriz. Peki, Tanrı neden hüzünlü olsun?”

“Tek bir sebepten... Garsonlar da aynı sebepten hüzünlüdürler: Hem Tanrı hem de garsonlar insanları iyi tanır, onların tüm zayıf ve kusurlu yönlerini görürler ve bu yüzden hüzünlüdürler...”

Zaur da ilginç bir şey söylemek istedi. Muhtar’a itiraz etmek istiyordu. Hem zekice hem de ironik bir tarzda itiraz etmek istiyordu ama sanki bütün zihni uyuşmuştu. Hiçbir şey düşünmeye, söylemeye gücü yetmiyordu. Sanki üzerine bir ağırlık çökmüştü. Dili de sanki düğümlenmişti. Kendini çok rahatsız hissetti, aniden büyük bir hata yapmaktan, çatalları ve bıçakları karıştırmaktan veya dikkatsizce hareket edip bir şeyleri kırmaktan korkuyordu. Peçeteyi nereye koyacağını bile bilmiyordu, ellerini koyacak yer dahi bulamıyordu. Tahmine ve Muhtar’ın da onun bu endişesini hissettiklerini düşünüyordu, özellikle de Muhtar’ın. Zaur, Muhtar’ın belli etmeden kendisini sürekli izlediğini, hareketlerini seyrettiğini ve sanki bir röntgen makinesi gibi Zaur’un tüm varlığını, içini

gördüğünü düşünüyordu. Muhtar, Zaur'u bu hâlde gördüğü için sanki yaşlı bir adamın çocuğa baktığı gibi hafif bir ironiyle ona bakıyordu.

Garson mezeleri getirdi, konyağı kadehlere doldurdu. Muhtar yemekten bir parça bile ağzına götürmeden konyağın tadına baktı. Hiç kadeh kaldırmadan, birinin sağlığına ya da şerefine demeden bir yudum içti, sonra kadehi avuçlarının arasında uzun süre ovuşturdu, sanki ısıtıyormuş gibiydi ve sonra bir yudum daha aldı... Zaur da içmek istiyordu ama nasıl yapacağını bilmiyordu. Muhtar gibi yudum yudum mu içmeliydi?

“Bana birazcık salata ver Zaur,” dedi Tahmine.

Zaur, kötü bir hisle Muhtar'ın ısmarladığı mezeleri Tahmine'nin tabağına koydu. Sonra kadehini kaldırdı.

“Senin sağlığına Tahmine,” dedi.

“Teşekkür ederim canım,” dedi ve bir yudum içti.

Muhtar Tahmine'ye bakıp gülümsüyordu, o da bir yudum aldı. Sonra “Laf aramızda, konyak gerçekten de çok kaliteli değil mi,” dedi. Zaur da bunu tasdikledi. Muhtar birdenbire Zaur'a dönerek sordu. “Siz ne iş yapıyorsunuz?”

“Jeologum,” dedi ve kısa bir sessizliğin ardından ekledi. “Ama yayınevinde çalışıyorum. Tahmine ile aynı yerde çalışıyorduk.”

“Evet, doğru. Tahmine söylemişti. Jeolog. Romantik bir iş. Dağda, taşta...”

Zaur, şaşırdı. Muhtar onun en hassas yerine dokunmuştu. Zaur, aldığı tüm eğitimlerden sonra bir jeolog olarak mesleğini yapamadığı, ancak bir yayınevinde jeoloji ile ilgili kitapların editörlüğünü yaptığı için utanıyordu. Annesinin ısrarıyla yayıncılık alanında bir iş bulmuştu ve yüksek lisansa girmek için staj yapması gerekiyordu. Yüksek lisansa girmemişti ama annesinin ısrarı üzerine, bir tez konusu seçmişti ama ikinci yılında yayınevine tıklıp kalmıştı.

“Dağlar, ormanlar...”

Muhtar onu bu yaralı yerine bilerek mi dokunmuştu bilmiyordu. Belki de tesadüfen söylemişti bu sözleri. Romantik bir iş. Tahmine, Zaur’un bu zayıf damarının farkındaydı ama Muhtar’ın sözlerini fark etmemişti. Önemli değil, Zaur’da söz altında kalacak adam değil, diye geçirdi içinden.

Zaur, “Peki siz ne işle meşgulsünüz,” diye sordu Muhtar’a. Elbette onun ne iş yaptığını çok iyi biliyordu. Nasıl bilmeyebilirdi ki sohbetlerinin başından beri Muhtar’ın işinden bahsediyorlardı. Muhtar gülerek ağzına bir zeytin attı.

“Ben televizyon rejisörüyüm. Fakat benim de asıl mesleğim bu değil. Ben sinema yönetmenliği okudum. Zamanında Moskova’da Sinema Enstitüsünden mezun oldum. Bu uzun bir hikâye...”

Muhtar bunu öyle bir şekilde söyledi ki... Zaur “Ben de onun yaralı yerine dokundum.” diye düşündü. Bu durumdan memnun olmuştu. Bu sefer de Tahmine sohbete dahil oldu.

“Enstitüden mezun olduktan sonra Muhtar’ı burada ‘Most-film’de işe almışlar. Eğer haksızlığa uğramasaydı, şimdiye kadar çok önemli, büyük filmler çekerd bence.”

“Ay Tahmine mesele filmin büyüklüğünde veya küçüklüğünde değil ki? Hayatta her şey daha müphemdir, daha sadedir. Hem belirsiz hem sade,” diye bir kez daha tekrarladı ve devam etti. “İnsanın önünde bir çizgi, bir sınır var. Yaş sınırı. Elbette sen de Zaur da bu sınırdan çok uzaktasınız ama ben bu sınırı çoktan geçtim. Bu sınıra varana kadar her şey önündedir. Ümitlerle, arzularla, hayallerle yaşarsın. Şu işi filan şekilde halledeceğim, bu iş şöyle olacak dersin. Fakat bu sınırı geçtiğinde, -istersen Şirali Baba gibi yüz elli yıl yaşa- her şey arkanda kalmış olacak. Sadece hatıralar, gerçekleşmemiş arzular, baş vermemiş niyetler...” Konyaktan bir yudum daha aldı ve Zaur’a bakarak ekledi. “Zaur, film çekmek, büyük meseledir, biliyor musun? İster büyük film olsun ister küçük geriye yal-

nızca film kalır. Ama benim mesleğim kederli bir meslektir. Televizyon programları rejisörü! Televizyon filmleri rejisörü değil! Programı hazırladınız, yayınladınız o kadar, gerisi yok. Artık o program yok, sanki hiç zahmet ve eziyet çekmediniz... Anlıyor musun?”

Zaur’un yerine Tahmine cevap verdi.

“Tıpkı benim gibi. Duyuruyu yaptım ekrandan çıktım o kadar, geriye bir iz kalmadı.”

“Evet, gerçekten de hüznünlü bir iş. Gece gündüz ne kadar emek verdiğinin hesabı yoktur. Aklındaki ve kalbindeki her şeyi ortaya dökersin, sınırların ve sağlığın pahasına bir program hazırlarsın, bazen bunu haftalarca, aylarca düşünürsün, tüm yeteneğini ya da konuşma kabiliyetini, deneyimlerin... Kısacası varını yoğunu ortaya dökersin, programı hazırlarsın; yarım saat, kırk dakika ya da bir saat yayında kalır, o kadar...” Sonra sigarasından bir nefes çekip dudaklarını araladı duman halkalar hâlinde yükseldi. “Bakın, duman uçup gidiyor bir şey kalmıyor geriye... Diyorum ya, gerçekten çok kederli bir meslek...”

“Garsonluk gibi mi?” dedi Zaur.

Tahmine hemen araya girdi.

“Yalnızca garsonluk gibi değil, aynı zamanda Tanrı gibi,” dedi.

Muhtar gülümsedi.

“Evet, hüznümüz Tanrı’nınki kadar ama bilgeliğimiz yok.”

“Muhtar, gel bir film çekelim. Sen yönetmen ol ben de oynayayım. Biliyorsun, iyi oyuncuyumdur. Senin meşhur bütün aktrislerinden daha iyiyim. Evet, ne olacak sanki, en azından deneyelim. Gel seninle bir iş yapalım, denesek ne olur ki?”

Tahmine’nin bu sözleri, Zaur’a biraz kinayeli geldi.

“Ben sana bu teklifi zaten yapmıştım.”

Muhtar da kinayeli cevap vermişti.

“Ciddi söylüyorum, Yine ısrar etsen, sana film çekmek için izin vermezler mi? Neden bu işe girmiyorsun? En azından benim için, benim hatırıma... Bana başrolü verir misin?”

“Artık çok geç. Bu yaşta hayatımı değiştiremem ki. Kendine fazla güvenme, senin de vaktin geçti.”

“Yapma! Bunu bana söylemeye dilin nasıl varıyor? Bir filmde oynamak için canımı veririm. En azından bir gün öldüğümde, bu dünyada benden bir şey kalsın. Şimdi istiyorum, çünkü o zaman dediğin gibi çok geç olacak, zaman geçecek. Bir film yıldızı olmayı, resimlerimin dergilerde basılmasını istiyorum. En sevdiğim renk? Mavi... Sevdiğim film yönetmeni Muhtar Muharremov... Onun filmleri... Hobim mi? Gerçekten benim hobim ne ki?”

“Süslenip püslenmek,” dedi.

“Eh, siz erkekler hiçbir şey anlamıyorsunuz, Düşünmüyorsunuz ki güzel kadın da milli bir değerdir, nadir ağaçlar gibi, antik eşyalar gibi, tarihî abideler gibi....”

“Tevazuna diyecek söz bulamıyorum.”

“Neden, güzel değil miyim? Güzelliğimden de mi şüphe edeceksin yoksa?”

“Yok şüphe etmiyorum. Ama ispatlamak istiyorum. Sen gerçekten de çok güzeldin. Tekrar ediyorum: ‘idin’...”

Tahmine, “Utanmaza bak,” dedi. Muhtar’ı parmağıyla şaka yollu işaret ederek Zaur’a döndü. “Zaur, neden ağzında suyla oynuyorsun, sen nasıl centilmensin, beni bu kaba edepsiz adama karşı savunsana!”

Zaur ağzını açamamıştı ki Muhtar “Sana ağzının payını veriyordum. Muhtar Muharremov’un eserleriyle dalga geçmek ne demekmiş, öğrendin mi?”

“Ay Muhtar, sen de hiç şakadan anlamıyorsun...”

“Ya sen? Sen şakadan anlıyor musun? Senin güzelliğinin geçmiş olduğunu söylenebilir mi?”

Zaur, Muhtar ile Tahmine arasındaki yarı şaka yarı ciddi bu çatışmanın, uzun yıllar süren yakın ilişkilerinin, tanışıklıklarının, dostluklarının bir sonucu olduğunu ve bunların hepsinin ayrı bir âlem olduğunu düşünüyordu ve Zaur bu âlemde habersizdi...

Garson yemekleri masaya dizdi, yavaş yavaş yemeye başladılar. Ara sıra da yudum yudum konyaktan da içiyorlardı. Konyağın kokusu yavaş yavaş Zaur'un düşüncelerini bulandırıyordu. Sıkılmıştı, bu ortamda kendini son derece rahatsız ve yorgun hissediyordu. İster istemez kendisini Muhtar ile mukayese ediyordu. Muhtar'ın nüktedanlığının, hoşgörüsünün ve hatta hafif hüznünün aksine, Zaur kendini çok ağır, kişiliksiz hatta donuk ve basit biri olarak görüyordu... Tahmine'nin dünkü sözlerini, geçirdikleri ânı hatırladı. "Bütün bunlar yalan değilse Tahmine beni neden seviyor?" diye düşündü Zaur. "Tahmine gibi bir kadın, benim gibi bir erkeği hangi meziyetlerine göre sevebilir? Belki de görünüşüme, boyuma, yüzüme, gençliğime, gücüme göre? Eğer öyleyse, o zaman yalnızca arzuyla mı birbirimize bağlıyız? Peki, Domodedovo Ormanında cıvı cıvı öten kuşlar, Moskova sokaklarındaki, ilişkilerindeki tüm şiirsel anlar? Peki ya tüm bunlar, tüm bunlar sadece gecenin oyunlarına hazırlık mıydı?"

Muhtar konuştuğu konuşuyordu. Zaur fikirler âlemine keder deryasına gark olurken içki Muhtar'ı neşelendirmişti. Susmak bilmiyordu. Şimdi de mesleğini kötülemiyor, aksine övüyordu.

"Dünyadaki hiçbir meslekle mukayese edilemez. Hakikaten de mucize değil mi?" dedi. "Gecenin ıssızlığında tek bir kişinin aklına gelen fikirler ve sözler, önce kâğıt üzerinde somutlaşır, ertesi gün onlarca, yüzlerce kişinin katılımıyla yüzlere, renklere, seslere, işaretlere dönüşür. Hayatın bir parçası olur ve bu hayatın nabızı yönetmenin avucunun içinde atar. Bu hayat, ekran ışığıyla binlerce ve milyonlarca insana gösteriliyor, hafızalarına ve zihinlerine kazınıyor. Sonuçta ekran

kapanıyor, bütün sözler, bütün yüzler eriyip yok oluyor, bu dünyada kalıcı olan ne var ki? Hoş bir rüyadan kalan görüntüler gibi hafızamızda, kalbimizde kalıyor. Ve hoş bir rüyanın veya iyi bir gösterinin hatırası, hayatın diğer maddi zevklerinden daha mı az zevk verir insana?”

Muhtar niyetlerini, gerçekleşmemiş hayallerini, ayrı ayrı sahneler hâlinde, görüntülerini parçalanmışlıklarını anlattı sonra...

“İçerişehir’i anlatan bir film çekmek istiyordum. İçerişehir’in evlerini hatırlıyorsunuzdur. İşte filmdeki, bütün hadiseler o evlerde, o avlularda, o dar sokaklarda geçecekti. Final sahnesini, filmin sonunu öyle açık ve net bir şekilde görüyordum ki rüyalarım giriyordu bu kareler... İçerişehir’deki evlerin çatılarını gösteriyordum bu sahnede ve çatılardan birinin üzerinde siyah elbiseli genç, güzel bir kadın çamaşır asıyordu. İpte beyaz kıyafetler, çarşaf, yastık yüzleri asılıydı. Hepsi de bembeyaz. Hafifçe esen rüzgâr onları savuruyor ve siyah elbiseli kız da bu beyaz çamaşırların arasında bir görünüp bir kayboluyordu. Gökyüzü açık, uzaklarda da masmavi bir deniz... Bu, bir nevi beyaz çamaşırların, siyah elbiseli kızın ve rüzgârın raksıydı bana göre. Ama aynı zamanda iplerdeki beyaz çamaşırları sanki birer yelken gibi düşünmüştüm. Hayalimde, bu evler de uzaklardaki mavi denizin içinde yüzen yelkenli kayıklardı. Kamerayı, evlerin çatılarının gemi güvertelerine benzeyeceği ve çamaşırların da arka plandaki denizin içinde yelkenler gibi görüneceği noktaya koymak istiyordum. Bu hem sanatsal bir görüntü olacaktı hem de bir sembol...

Yelkenleri genellikle çarşaf-lara benzetiyoruz ama ben çarşaf-ları yelkenlere dönüştürmek fikrindeydim. Ancak bu sembolün başka bir anlamı da vardı zihnimde. Çatılarda dalgalanan beyaz çamaşırlar ayrıca teslimiyet bayraklarıydı benim için... İçerişehir’in köhne evlerinin modern buldozerlere karşı koyamamasını anlatmak istiyordum. Evlerin dağılmaya, yıkılmaya mahkum olduklarını. Bu beyaz çamaşırlar da bu evlerin

teslim bayraklarıydı bana göre. Düşünsenize teslim olmuş, beyaz bayrak çekmiş evler... Bu düşünceyi birisinin şiirinde okumuştum. ‘Beyaz çarşafı ne görürler rüyalarında? Uzak güney denizlerinde yelken olduklarını...’ yahut ‘Uzak Güney denizlerine gölge düşüyor bu yelkenlerden...’ gibi bir şeydi, tam olarak hatırlamıyorum.”

Tahmine birden Muhtar’ın bu uzun monoloğunu kesti.

“Gel, senin sağlığına içelim, Muhtar. Zaur’a senden çok bahsettım. Zaur da benim için çok kıymetli biridir.”

Zaur, “Zaur da...” diyerek içinden tekrar etti. Tahmine devam etti.

“Bu yüzden de ona ‘Zaurcuk’ diyorum. Hadi, Zaurcuk, Muhtar’ın sağlığına kaldıralım bu kadehleri. Muhtar gerçek bir dosttur. O öyle bir dost ki en zor anlarda, en kötü vaziyetlerde ondan yardım isteyebilirsin ve o elinden geleni senden esirgemez. Asla karşılık da beklemez... Temennasız yapar her şeyi.... Bir isteği falan olmaz bunun için... Kısacası...”

Muhtar, Tahmine’nin sözünü keserek, “Böyle şeyler söyleme, boş ver. Karıştırdın, pekmeze çevirdin. Bir isteğimin, dileğimin olmadığını nereden biliyorsun? Belki yüreğimde bir istek, arzu var. Uzun lafın kısası, gelin sadece içelim.”

Tahmine, sarhoş inadıyla “Hayır, ben birkaç şey söylemek istiyorum. Lütfen sözümü kesmeyin. Ben, arkadaşlıklar da türlü türlü olur demek istiyorum. Öyle dostlar var ki, iyi gün dostudurlar. Sadece iyi günde senin yanında olurlar. Üç kuruştur bunların değeri. Öyle dostlar vardır ki kötü gün dostudur. Bak, böyle bir dosta değer biçilmez. Ama bu kötü gün dostu seni ancak kötü gününde yanına çağırıyorsa, iyi gününde seninle olmuyorsa bu tek taraflı bir arkadaşlıktır. İnsanın yüreği darılır bu tür dostluktan. Sonra gerçek dostluğu kanıtlamak için kötü gününde dostun senin yardımına gelecek diye bekle ha bekle... Bu da yarım, eksik kalmış bir dostluktur. Ama farklı bir dostluk daha var. Bence asıl dostluk da budur.

Kötü gününde seni yalnız bırakmaz. Ama iyi gününde de senden uzaklaşmaz. Senin derdine de ortaktır, sevincine de. Senin mutluluğun onun mutluluğudur. Onun mutluluğu senin mutluluğundur. Eh, kafam karıştı. Sanırım çok içtim. Her neyse... Senin sağlığına Muhtar!”

Hep birlikte içtiler. Sonra Muhtar kalkıp bir yere gitti.

“Biliyor musun Zaur, Muhtar çok iyi bir insan. Sanatkârlığına da diyecek söz yok. Allah vergisi...”

Zaur Allah’ın neden kendisine başka bir meziyet bahşetmediğini, hiçbir şey vermediğini düşünüyordu.

“Zaurcuk, nedense bugün üzgün görünüyorsun? Bir şey mi oldu?”

“Tuhaf,” dedi. “Muhtar’ın yanında bana ‘Zaur’ diyorsun, Muhtar yokken Zaurcuk...”

“Ay Allah’ım sen ne kadar aptalsın,” dedi.

“Maalesef zeki değilim. Sana göre zeki, bilge olan Allah’tır, garsonlardır, bir de rejisörler.”

“Eh! Zaur, sanki zehir tulumusun. Ağzını açtığında zehir kusuyorsun... Beni kıskanıyorsun? Muhtar’dan? Muhtar’ın yanında seni kucaklayıp öpmemi mi istiyorsun? Yok, öyle olmaz diyorsan, sana ‘Zaurcağız’ diyeyim. Olur mu?”

“Olur,” dedi, “gel buradan çıkıp gidelim artık.”

Muhtar geldi.

“Tanıştırayım,” dedi. Yanında bir erkek ve kadınla gelmişti. Muhtar, Zaur ile Tahmine’yi onlara takdim etti. Sonra masaya dönüp “Misafirlerimizi tanıtayım Saşa ve Lena,” dedi. Sonra hemen arkasından ekledi. “Tabii Lena ve Saşa’yı takdim etmeye gerek yok, onları tanımayan yoktur.”

Gelenler ünlü film yıldızlarıydı. Muhtar Saşa ile Lena’yı da masaya davet etti. Kadınla adam ikisi de sarhoştı. Saşa otururken az kalsın sandalyeden düşüyordu. Kendini toparladı.

“Pardon, memnun oldum,” dedi. Sonra “Madam” diye Tahmine’ye dönerek sordu.

“Siz aktris misiniz?”

“Hayır ben televizyon spikeriyim.”

“Aa, Evet! Geçen günkü programda sizi televizyonda görmüştüm.” Saşa, Tahmine’ye neden oyuncu olmadığını sordu. Tahmine ise eliyle Muhtar’ı işaret ederek “Bunu yönetmenlere sormalısınız.” dedi.

Muhtar soruya izin vermedi.

“Müsaade ederseniz ben size sorayım, ne içersiniz?”

“Şimdiki içkilerin hiçbirinin tadı tuzu yok, bari votka içelim,” dedi.

“Siz ne içersiniz Lena?”

“Benim için de fark etmiyor, votka olsun,” diyen Lena dönüp Zaur’a sordu.

“Sizin adınız nedir?”

“Zaur.”

“Zaur mu? Güzel isim! Peki benim adım ne?”

“Bunu siz daha iyi bilirsiniz.”

“Bu ne kabalık böyle! Siz benim adımı nasıl bilmezsiniz? Adım Lena.”

İçki getirdiler, Muhtar misafirlerinin kadehlerini doldurdu.

“Bu nedir böyle? Siz konyak içiyorsunuz, biz votka. Masada bir kaos, anarşi hüküm sürüyor...” dedi.

“Hayır, bizim masada anarşi değil monarşi hüküm sürüyor. Çünkü masamızda iki kraliçe var,” dedi

“Haa, o zaman başka,” dedi ve ekledi. “İşte buna centilmenlik diyorlar.”

“Gelin, Şark’ın güzel kadınlarının sağlığına içelim dedi ve Tahmine’ye dönerek ekledi. “Siz peçe takıyor musunuz?”

“Bizim ÷lkemizde pee yok. Sorsanız, ne olduğunu da bilmezler,” diye cevap verdi Tahmine.

“Bizde arşaf var senin bahsettiğin başka bir şey,” dedi Muhtar. Lena, “Ama ben peeyi biliyorum. Özbekistan’da gördüm. Taşkent Film Festivali’ne davet etmişlerdi... Taşkent’te çok güzel pilav yapıyorlar,” dedi.

Zaur da sohbete karıştı.

“Bizim pilavımız daha lezzetlidir,” dedi.

Zaur sohbete öyle bir yerden girmişti ki... Sustuğunda dikkat çekmemek istiyordu. Fakat Saşa’nın onu bırakmaya niyeti yoktu.

“Oooo ne güzel, masamızdaki heykel nihayet konuştu. Uzun süre garip şekilde sustunuz. Sadece milli yemeklerinizi müdafaa etmek için ağzınızı açtınız... ne güzel!”

Lena onun sözünü keserek “Hiç hoş değil, kes sesini,” dedi ve sözlerinin arkasına ağır bir küfür ekledi...

Tahmine duymamış gibi yaptı. Zaur kıpkırmızı kesildi. Muhtar nazikçe Lena’ya seslenip küfretmemesini istedi.

“Bizim geleneğimizde bir kadının yanında küfredilmez!”

“Yaşasın güneşli ve güzel Azerbaycan Cumhuriyeti!” diyen Saşa, eşine seslenerek şunları ekledi. “Sen Türklerin geleneklerini bilmiyorsun. Eğer onların namusuna, gururuna dokunursan bıçağı çekip karnını deşerler senin.” Sonra parmağıyla Zaur’u göstererek devam etti. “Şark güzelinin yanında nasıl bir koruma var, görmüyor musun?”

“Saşa,” dedi Muhtar. “Sanırım sen bir kaç kere Bakü’ye gittin. Her defasında da sağ salım geri döndün. Orada ne seni bıçaklayan oldu ne de tabancayla vuran...”

“ünkü her şey aydan arı sudan duru idi. Başka ne olabilirdi ki?”

“Su meselesini biraz abartıyorsun. Bence sudan başka her şey içiyordu.”

“Ben gerçekten de Bakü’de üç gün kaldım,” dedi ve anlatmaya başladı. “Uçaktan indiğimde Azerbaycan sinemasının önde gelen isimleri karşıladı beni, sonra birlikte bir yere gittik, orada bir toplantı vardı, neyle ilgili olduğunu hatırlamıyorum. Aslında hatırladığım tek şey var! Üç gün sonra birisi beni getirip Moskova uçağına bindirdi.”

Saşa’nın aklına başka bir şey gelmiyordu. Kadehini kaldırıp “Elbette çok güzeldi,” dedi ve sonra yine Tahmine’ye bakıp ekledi. “Bu Azerbaycanlı rejisörlerin gözleri nereye bakıyor, bilmiyorum. Böyle dünya güzeli bir simayı, neden sinema dünyasına armağan etmiyorlar? Ona filmlerde rol vermemek büyük kayıp bence, Bu hanımın mutlaka filme çekilmesi gerek,” dedi.

“Onlar çekmiyor, bari siz çekin,” dedi Tahmine.

“Büyük memnuniyetle,” diyerek Tahmine’nin adresini, telefonunu istedi. Tahmine adresini ve telefonunu vermedi ama “İsterseniz, beni Muhtar aracılığıyla bulabilirsiniz,” dedi.

“Sevgiliniz mi?”

Tahmine soğuk bir sesle cevapladı.

“Hayır!”

“Sevgiliniz kim o hâlde?”

“Sevgilim yok, ben evliyim.”

“O hâlde eşiniz kim?”

Ani bir tereddütten sonra Tahmine Zaur’u gösterdi.

Tahmine böyle cevap verip Zaur’u eşi gibi gösterince Zaur da Muhtar da donup kalmıştı. Sonrasında Zaur ile Tahmine tartışmaya başladılar ancak Tahmine duruma açıklık getirdi.

“Bunu Saşa’nın beni rahat bırakması için söyledim,” dedi.

Gerçekten de Saşa bir anda ayılmış, rengi değişmişti. Zaur’a bakarak “Lütfen kolumu ve kaburgalarımı kırma, bunu yapabileceğinden eminim. Ama ben kadın düşkünü falan

değilim, sadece alkoliğim, gerekirse karım da bunu tasdik edebilir,” dedi.

“Kes sesini, saçmalıyorsun.”

Saşa ise yine küfür etmek istedi ama Lena birden Muhtar’ın sözlerini hatırladı ve elleriyle Saşa’nın ağzını kapatarak, özür diledi.

Saşa, Muhtar’a dönerek “Çoktandır seninle içmemiştik dostum,” dedi. Vaktiyle derslerine giren enstitünün dekanı Pal Palić’i hatırladı ve Muhtar’a Pal Palić’i hatırlayıp hatırlamadığını sordu.

“Elbette, hatırlıyorum,” diye cevap verdi Muhtar.

“Peki, Pal Palich’in öldüğünü biliyor musun?”

“Biliyorum, hatta bir taziye telgrafı da çekmiştim.”

“Ben telgraf bile çekmedim. Cannes’da benim oynadığım filmin galasında'yım ve döndüğümde öğrendim.”

Tahmine, Saşa’ya “Cannes şehrini nasıl buldunuz? Sevdiniz mi?” diye sordu.

“Cannes film festivaline üç kez katıldım ve tüm enerjimi festivale harcadım. Davetler, dergi ve gazetelerle röportajlar, konferanslar, kokteyller... Ama adamakıllı içmek mümkün değildi orada. Yine de şanslı sayılırım. Orada Fellini’nin yeni filmini izlemiştim. Fakat bu film hâlâ elimizde yok,” dedi ve Muhtar’dan rica ederek ekledi. “Dostum, şimdiden söyleyeyim ki çok güzel bir film...”

Zaur aniden “Ama bence Fellini Barok üslubundan Rokoko üslubuna geçmiş,” dedi.

Zaur, öylesine beklenmedik bir izahta bulundu ki masadaki herkesin gözleri dışarı fırladı. Bir süre herkes birbirinin yüzüne baktı ve sonunda Saşa, “Çok sağ ol, hayli esprilisin dostum,” dedi.

Tahmine kakhaha atarak Zaur’a “Bravo, aferin,” dedi.

Zaur küçük kadehini kenara koydu ve büyük bir şarap kadehi aldı, içine konyak doldurdu ve göz açıp kapayıncaya kadar kafasına dikti. İçtikten sonra “Bana göre dünyanın en iyi filmi Tarzan,” dedi. Aslında sinema konusundaki cehaletine ve ilkel zevkine gülmelerini istiyordu.

Lena beklenmedik şekilde Zaur’a destek verdi.

“Bu düşünceye tamamen katılıyorum. En azından Tarzan, sağlam karakterli bir adam.”

Sonra elini Zaur’un saçlarına götürerek ekledi. “Siz de ormanda yaşayan yabanilere benziyorsunuz. Tarzan gibisiniz. Hatta adınız da benziyor.”

Tahmine, “Ama ormanda yaşayan yabanilere benziyorsun demiştiniz,” dedi.

Lena, ormanın, ovanın, dağın aynı olduğunu hepsinin bir olduğunu söyledi... Ve hemen özür dileyerek bir daha küfretmeyeceğine dair yemin etti... Sonra Bakü’ye gelişinden bahsetti. “Bir film stüdyosunda, küçük bir rolde oynarken ilginç bir adamla tanıştım. O bir yönetmendi, belki onu tanıyorsunuz,” dedi ve adını üstüne basarak telaffuz etti. “Agamehdi...”

“Tanımıyorum,” dedi Muhtar.

“Çok ilginç bir adamdı. Benim Bakü’de kalmam için neler vaat etmemişt ki...”

Saşa, Zaur’a “Siz de mi rejisörsünüz?” diye sordu.

Zaur’un cevabı garipti.

“Hayır, rejisör değilim. Asalağım, tufeyliyim, annemin ve babamın parasıyla geçiniyorum.”

Saşa sakince “Bu kötü bir şey değil. Ailenin üzerinden geçinmek hatta karını bile onların evine yerleştirmek, onların boyunda oturarak yaşamak bence maharettir.”

Tahmine memnuniyetsizce başını salladı.

“Neden? Neden böyle yapıyorsun Zaur?”

“Çünkü bütün bu konuşmalarınız canımı sıktı. Cannes film festivali, Fellini, ak yelkenler, beyaz perde, kara çarşaf... Bu ne kibir böyle... Ben sıradan, sade bir adamım,” dedi.

“Boş boş konuşmayı bırakalım” dedi Lena, “gelin hep birlikte içelim!”

Saşa ise “Aslında sanat halka mahsus bir şeydir. Yani sıradan insanlara...” dedi ve Zaur’a dönerek ekledi. “Yeri gelmişken halkın sıradan temsilcisine sorayım. Dostum siz bu güzel ayakkabıları nereden aldınız? Ben böylesini Paris’te bile bulamadım. Lena şu ayakkabılara baksana!”

Herkes Zaur’un ayakkabılarına baktı. Zaur o an ne düşündüyse “Satıyorum, daha yeni, birkaç kez giydim.” dedi.

“Kaç manata?”

“Aldığım fiyata... Kırk manata almıştım...”

Zaur, “Görünüşe göre onun ayakkabı numarası da 42 olmalı, Saşa’nın ayakkabıları almaya niyeti var...” diye geçirdi içinden ve “Bir şartım var,” diye ekledi. “Alışveriş şimdi, burada olmalı. Ben size kendi ayakkabılarımı 40 manata satarım, daha-sı sizin ayakkabılarınızı alıp giyerim.”

Saşa biraz düşündükten sonra onayladı.

“Tamam, kabul.”

Muhtar, Tahmine ve Lena onların bu pazarlığının şaka mı yoksa ciddi bir pazarlık mı olduğunu anlayamamışlardı. Zaur ile Saşa ise bir anda ayakkabılarını değiştirmişlerdi.

“Lena, ona 40 ruble ver,” dedi.

“Saçma sapan konuşma, kes sesini!”

“Ciddiyim, ver diyorum sana. Ayakkabılar çok güzel. Üstelik dostumuz çok ucuza satıyor. Fikrin mutlaka değişecek.”

Lena gerçekten de çantasından kırk ruble çıkarıp Zaur’a verdi, Muhtar da kadehini kaldırıp “Saşa’nın yeni ayakkabılarının şerefine içelim,” dedi.

Tahmine Muhtar'ın sözlerine bir cümle ilave etti.

“Zaur'un yeni ayakkabılarının şerefine de içelim,” dedi.

Zaur özür dileyerek masadan kalktı, sakince garsonu kenara çağırdı, hesabın kaç manat olduğunu sordu ve parayı sayıp garsona vererek geri döndü, oturdu.

Saşa, “Evet, her şey çok güzeldi, yedik, içtik... Bu arada güzel bir ayakkabı da kazandım,” dedi. “Şimdi eve gitme zamanı. Bakın, ışıkları da kapatıyorlar artık.”

Hepsi birden ayağa kalktılar.

Muhtar, “Siz çıkın, ben size yetişirim,” dedi.

Zaur yavaşça geriye döndü, Muhtar'ın garsonu çağırmasını zevkle izledi... Sokağa çıktılar. Şoförler, binanın kapısında birkaç arabayı hazır vaziyette tutuyor, arabaları ısıtıyorlardı. Bir arabanın şoförü Lena ve Saşa'yı çağırdı. Saşa ile Lena, Tahmine ve Zaur ile vedalaştılar.

“Komşularımız davet ediyor, havalimanı metrosuna doğru gideceğiz, yollarımız burada ayrılıyor. Muhtar'a da selam söyletin lütfen. Yarın Kiev'e gitmemiz gerekiyor yoksa sizinle yine görüşebilirdik. Moskova'ya geldiğinizde mutlaka arayın bizi... Mutlaka görüşmeliyiz...”

Lena ile Saşa yolun karşısına geçerek arabaya bindiler, camdan el salladılar, araba hızla oradan uzaklaştı... Muhtar da tam o anda dışarı çıktı.

“Ayıp değil mi Zaur? Sizi ben davet etmişim. Sen neden hesabı ödedin,” dedi.

“Yeni ayakkabılarımın kuyruğunu düzeltmiş oldum,” dedi.

“Ne? Yani hesabı sen...” diye söze başladı ve birdenbire her şeyi anladı. “Aptal...” diye söze başladı ama sözlerini tamamlamadı, Zaur'un boynuna atladı, ayakları yerden kesildi. Zaur da onun beline sarılarak sağa sola salladı. İkisi de Muhtar'ın orada olduğunu unutmuş gibiydi. Çocuklar gibi şen şakrak gülüşüyorlardı.

“Metroya gelecek misiniz,” dedi Muhtar. “Siz...”

“Siz”, derken Tahmine ile Zaur’dan bahsediyordu.

“Hayır, biz yürüyerek gideceğiz,” dedi Zaur.

Muhtar onlarla ayaküstü vedalaşıp ayrıldı. Hızlı adımlarla metro istasyonuna doğru yürüyordu. Zaur, onun hafifçe bükülmüş beline, yorgun ayaklarına baktı ve Muhtar’ın kendi bulduğu imajlar içinde düşündü onu. “Buruşuk, beyaz bir yelkensin, daha doğrusu bir daha asla yelken olamayacak pörsümüş bir bez... Gemileri ve uzak güney denizini ancak rüyanda görebilirsin... Başka bir şehirde, garip bir otelde, تنها bir odada kaldığında göreceğin rüyalarda...”

SEKİZİNCİ BÖLÜM

*Bu ne sırdır sırr-ı aşkın demedin bir kimseye
Şehre düşmüş ben seni sevdim diye âvâzeler*

Fuzûlî

Telefonu Tahmine açmıştı.

“Hoş geldin.”

“Teşekkür ederim.”

Tahmine’nin sesinde ne bir mutluluk ne de bir özlem vardı. Sanki Zaur ile on dakika önce ayrılmışlardı. Hâlbuki son görüşmelerinden bu yana, bir hafta geçmişti. Zaur Moskova’dan Bakü’ye döneli dört gün olmuştu. Tahmine ise üç gün daha Moskova’da kalmıştı. Sonra trenle o da Bakü’ye gelmişti. Bugün de Zaur onu telefon kulübesinden arıyordu.

“Tahmine, Bakü’ye gelince arayacağım demiştin. Dün gelmişsin ama beni aramadın, neden?”

“Bilmiyorum, vallahi.”

Sesi donuktu. Rüzgârlı, sisli gri bir sonbahar günüydü ve Tahmine’nin sesi sanki günün soğukluğu ve kasvetiyle doluydu.

“Beni seviyor musun?”

“Evet...”

Tahmine bu sözü öyle kayıtsızlıkla söylemiştik ki cevap vermese ondan iyiydi.

“Ne zaman görüşeceğiz?”

Kısa bir sessizlikten sonra “Ben seni arayacağım. İş yerinden ararım...” dedi Tahmine.

“Ne zaman?”

“Bilmiyorum, bakarız...”

“Bugün olur mu?”

“Hayır, bugün de yarın da olmaz. Birkaç gün sonra...”

“Ne oldu, neden böyle soğuk davranıyorsun?”

“Bir şey yok, Zaur. Hiçbir şey olmadı. Sadece işlerim var. Bir meseleyi halletmem gerekiyor. Senden rica ediyorum, bu ara beni arama. Birkaç gün sonra, belki bir hafta sonra ben seni arayacağım, tamam mı?”

Zaur hevesizce “Tamam, sen bilirsin,” dedi. Sonra birdenbire “Beni seviyor musun?” diye sordu yeniden. Tahmine hızlıca cevap verdi.

“Evet, evet seviyorum.”

Zaur, Tahmine bu sözleri onu bir an önce başından savmak için söylediğini düşündü.

“Ben seni arayacağım, görüşürüz.”

“Görüşürüz.”

Tahmine anında telefonu kapattı. Telefonda kesik kesik sinyaller duyulmaya başladı. Dıt, dıt, dıt...

*

Günler geçiyordu. Zaur, evde de işte de her telefon çaldığında ayaklanıyor, ahizeye doğru atılıyordu ama Tahmine bir türlü aramıyordu. Zaur’un bu sinirli, gergin hâlini annesi de fark etmişti. Zaur’un bu sinirleri hâllerini annesi de görüyordu. Zaur’un Moskova’ya gitme inadını, ısrarını görmüş ve zorla oğlunu

ikna edemeyeceğini anlamıştı. Başka bir yola başvurmak her şeyi gizli yollardan halletmek gerekiyordu. Ziver Hanım, doğrudan Tahmine'yi kötülemiyor açıktan bir şey söylemiyordu ama dolaylı yollarla sohbet arasında Zaur'u ona karşı doldurmak istiyordu. Çünkü lafı dolaştırıp Tahmine'ye getirdiğinde Zaur'un söylenerek odadan çıkacağını, konuşmasını yarıda keseceğini biliyordu. Ziver Hanım az sözle çok şey söyleme sanatında ustalaşmıştı. Zaur onun sözünü kestiği anda bir cümlelik bilgi vererek, onun kalbine şüphe tohumları ekip hızlıca odadan çıkıyordu...

“Duydum ki Moskova’da bir rakibin de varmış. Neydi o televizyon rejisörünün adı... Muhtar Muharremov muydu? Kavga falan etmediniz umarım. Meşdibad’ın dediği: Meğer kızın iki nişanlısı varmış!”

“Yeter artık,” diyerek Zaur annesinin yanından kaçsa da annesi Zaur’un odasına bir sonraki seferinde, kasten televizyon programından söz açıyor, güya tesadüfen Muhtar’ın adını zikretmeye başlıyor sonra da “Senin rakibin, Muhtar...” diye ekliyordu.

Başka bir sefer annesi yine iğneleyici sözlerle tacize başladı.

“Onun hayatında herkesin ayrı bir yeri var. Onun ‘sözde’ bir kocası var. ‘Evli’ desinler diye tutuyor onu. Güzel giyinmek, para pul harcamak, seyahat etmek için Spartak’a; işinde ilerlemek için Muhtar’a ve iyi vakit geçirmek için de sana ihtiyacı var. En kötüsü senin durumun, bugün seninle yarın başkasıyla... Ooh! Ne âlâ...”

Bazen de tuhaf çıkarımlar yapıyordu.

“O kadının sana neden bu kadar sıkı sıkıya yapıştığını şimdi daha iyi anlıyorum. Er ya da geç biz öleceğiz nasıl olsa, bu ev de bütün servetimiz de ona kalacak... Ooh! Ne âlâ... Yavaş ye de boğazına takılmasın!”

Bu komik bir fikirdi. Zaur, annesinin bu düşüncesine sinirlenmek yerine ilgi gösterdi.

“Anlayamadım, sizin eviniz, malınız mülkünüz, servetiniz ona mı kalacak? Nasıl olacak bu iş?”

“Bunda anlamayacak ne var? Biz öldükten sonra seninle evlenecek sonra mala mülke konacak, onun düşüncesi bu. Ooh! Ne âlâ... Yavaş ye de boğazına takılmasın!”

Zaur bu iddiaları bir mantığa oturtmak istiyordu.

“Peki, onun kocası ne olacak...”

“Öyle kocanın suratına tüküreyim ben. Ondan boşanmaktan kolay ne var? O kadın için bir bardak su içmek kadar kolaydır.”

“Yani senin mantığından şu çıkıyor. Tahmine’nin şu an bir evi var, bir de kocası. Allah göstermesin, sen öldükten sonra bizim evimize taşınmak için kocasından boşanacak, kendi evinden de vazgeçecek, öyle mi? Buna senden başkası inanabilir mi?”

“Sen yaşlı başlı annenle, babanla alay ediyorsun. Tahmine Hanım sana bundan başka ne öğretebilirdi ki? Elbette onun gönlünden bunlar geçiyor... O köhne evini, bizim bu lüks dairemizle değiştirmeyi kim istemez ki? Bu sırada kocasını da değiştirir, onun için hiç de zor olmayacaktır. Ah ah! Yıllardır dişimizle, tırnağımızla yapıp meydana getirdiğimiz bu evin üstüne Tahmine Hanım konacak! Ama yooook! O kadın gelip de benim tek oğlumun başına turp ekemez! Ziver hâlâ ölmedi! Vallahi, bir gün ölsem, beni gömseler bile yerin yedi kat altından, kabrimden hortlayıp çıkarım ve onu kendi ellerimle boğarım...”

Annesinin bu uç hayalleri, fantastik varsayımları Zaur’a komik geliyordu. Güler misin, ağlar mısın, diye düşünüyordu. Ama bir yandan annesinin varsayımları gerçeklerden bu kadar uzak, boş olsa da verdiği tüm haberler, topladığı malumatlar, Zaur’un kanına yavaş yavaş karışan bir zehir gibiydi, şüphelerini artırmaya, kalbini karatmaya yetiyordu. Bunların birçoğu manasız ve boş iftiralar. Ziver Hanım, Tahmine ve Muhtar’ın Moskova’daki aşk maceralarından bahsediyordu ve Zaur tüm bu konuşmaların boş kurgular olduğunu bili-

yordu ama sonra garip şekilde “Tahmine’nin Moskova gezisine dair tüm detayları biliyor muyum? Bilmiyorum...” diye söyleniyor, şüpheye kapılıyordu. Elbette bilmiyordu. Annesi, “O kadın ve Muhtar, Bakü’ye aynı trenle geldiler...” dediğinde Zaur, annesinin bu cümlesinin doğru ama “İki kişilik kompartımanda geldiler” demesinin kasten uydurulmuş bir yalan olduğunu biliyordu.

Tahmine, Muhtar ve televizyonda çalışan iki kız, dördü aynı kompartımana bilet almışlardı. Bileti de Zaur’un yanında almışlardı.

Ama belki... Zaur Tahmine’yle birlikteyken onun sadakatinden ve sözlerinin doğruluğundan şüphesi yoktu ama üç beş gündür görüşmemişlerdi. Annesinin üstünde düşünülerek uydurulmuş yalanları ve onun dediğine göre “güya tüm şehre yayılan dedikodular” Zaur’un içini kemiriyordu. Domodedovo Ormanında Tahmine, “Bak şimdi, bu saat, bu dakika biz mutluyuz, en büyük hakikat da bu,” demişti. Zaur da bunu bir hakikat olarak zihnine kazımişti. Fakat o saatten, o dakikadan başka zamanlar da vardı. Diğer vakitler, Tahmine ile görüşmediği zamanların hakikati neydi? Belki de o diğer zamanlar bir başkasının hakikatiydi. Zaur’u dehşete düşüren de bu fikirlerdi.

“Ben ölsem de sen bunu göreceksin. O kadın kocasından boşanacak. Kendi planları var onun. Alya da ‘Televizyona geçmesinin sebebi Muhtar’ı yoldan çıkartmak, onunla evlenmek...’ diyor. Ne yapacağını kendi bilir, kiminle evlenirse evlensin yeter ki senin peşini bıraksın.”

Zaur “Belki, gerçekten de böyle.” diye düşündü. “Belki de Tahmine beni değil sonunda Muhtar’ı tercih etti. Önemli olan bu. Bu yüzden de beni arama, ben seni ararım, dedi. Bu yüzden de beni aramıyor.”

On gün geçti ve Zaur bu süre zarfında Tahmine’yi sadece bir kez gördü, o da televizyon ekranında...

*

Tahmine kesin bir karar vermişti. Ahizeyi kaldırıp numarayı çevirdi. Karşıdan bir kadın sesi duyuldu.

“Efendim.”

Tahmine susmuştu. Kadın tekrar konuştu.

“Dinliyorum.”

Tahmine telefonu kapatmak için elini uzattı ama bir süre bekledi, nefesini topladı ve içinden “Bu konuşmayla her şey bitecek, bütün düğümler çözülecek,” diye mırıldandı.

“Telefonu Manaf’a verir misiniz?”

Şimdi de telefonun diğer ucuna bir sessizlik çökmüştü. Tahmine sabahdan beri kendi kendine söylediği cümleyi tekrar etti.

“Sizi bu numaradan arıyorsam Manaf’ın, yanınızda olduğunu biliyorum, demektir. Rica ediyorum telefonu Manaf’a verin.”

Telefondan anlaşılan seslere göre, karşı tarafta uzun süre tartışma oldu, ardından ayak sesleri duyuldu ve peşinden Manaf’ın sesi geldi. Kendini kaybetmiş, kendi adından dahi imtina etmeye hazır, aciz bir adamın sesi.

“Evet...”

“Manaf, benim Tahmine.” Manaf bir anlığına çok korkmuştu ama artık geriye dönüş yoktu. Tahmine devam etti.

“Manaf her şeyden haberim var. Tiflis’te olmadığını da biliyorum. Bakü’desin. Nerede olduğunu da biliyorum. Gördüğün gibi bulunduğun yerin telefonunu dahi biliyorum.” Tahmine, Zoya’nın soyadını, adresini de söylemek istedi ama bunun gereksiz olduğunu fark etti, sadece hem de çoktan beridir biliyorum, diye ekledi.

Manaf yutkundu.

“Manaf, seninle hiç kavga etmedik. Şu anda da öyle bir niyetim yok. Fakat rica ediyorum yarım saatliğine eve gel, önemli bir meseleyi halletmemiz gerekiyor. Bu iş bitti, biz artık ayrılmalıyız.”

Manaf tek kelime bile edemiyordu. Yalnızca Tahmine “Yarım saatlığına gelebilir misin?” diye tekrar ettiğinde alçak bir sesle “Peki,” dedi. Yutkundu...

Manaf, tahmin ettiği gibi yirmi dakika sonra eve geldi, çehresi ölü suratı gibi donuktu. Eğer Manaf, Tahmine’nin gözünde bu kadar miskin ve iğrenç olmasaydı, Tahmine onun için üzülebilirdi de.

“Manaf, biz ayrılmalıyız. Artık bu şekilde yaşayamayız. Benim tanıdığım bir hâkim var. Gider rica ederiz, boşanma işlemini çabucak halleder, bir engel çıkacağını zannetmiyorum.”

Manaf yine susmuştu. Başına gelen bu beklenmedik musibetin dehşeti, kâbus gibi üstüne çökmüştü. Manaf’ın son derece dikkatli şekilde kurguladığı ve kendisine göre iyi bir şekilde gizlediği ikinci hayatının her şeyi aşikâr olmuş, her bir şey altüst olmuştu.

“Zoya ya da diğer kadınlarla olan ilişkilerin... Onların adlarını da biliyorum. Bütün bu ihanetlerinin hiçbir açıklaması olmaz. Sen uzun zamandır hatta yıllardır beni aldatıyorsun ama bu umurumda değil. Çünkü seni sevmiyorum Manaf. Sana, eskiden seviyordum ama şimdi sevmiyorum demiyorum. Çünkü seni hiçbir zaman sevmedim. Biliyorum bunları duymak belki sana ağır geliyor ama gerçek bu. Bizim evlenmemiz büyük bir hataydı. Hayatımın en büyük hatasıydı.”

Manaf, Tahmine’nin dediklerini sanki anlayamıyordu. Tahmine’nin telefonundan sonra aklındaki tek soru, her şeyi nereden öğrendiği, ona kimin söylediği, adrese, telefon numarasına kadar her şeyi nasıl bulduğu ve başka neleri bildiği idi... En önemlisi de kendisinin ne yapabileceği idi. Ailelerini ve evliliklerini kurtarmak mümkün müydü? Belki de yalvarıp yakarmalı yahut aksine bağırıp çağırıp Tahmine’yi mi suçlamalıydı... Bunların hiçbirisi bir netice vermeyecekse, kesin olarak ayrılacaklarsa, o zaman Manaf’ın geleceği, sonraki hayatı nasıl olacaktı, Zoya veya başkalarıyla olan ilişkisinde neler

yaşanacaktı? Artık özgür ve serbest olduğuna göre, saklanmasına gerek var mıydı? Yoksa tam tersine daha fazla mı gizlenmeli miydi? Bu serbestlik onun başına yüzlerce yeni bela mı getirecekti?

Oturdukları ev Tahmine'nin babasından kalmıştı ve tapusu da Tahmine'nin üzerineydi.

“Senden tek ricam şudur. Bu evi tek odalı bir daire ile değiştirmek istiyorum. O zamana kadar ister Zoya'nın yanında kal istersen başka yerde. Seni burada görmek istemiyorum artık. Bunu kabul ediyor musun?”

Manaf ancak o andan sonra her şeyi son noktasına kadar kavradı. Ayrılma zamanının geldiğini, bu ayrılığa hiçbir şeyin engel olamayacağını idrak etti. Artık eskiden var olan her şeyin bir anda yok olacağını düşündü. Mesela bir evleri olmayacaktı. Tahmine, Manaf için tamamen bir yabancıya dönüşecekti. Onunla bir daha asla aynı koltukta yan yana oturamayacak, televizyon izleyemeyecek, mutfakta çay içemeyecekti. Artık birbirlerini görmeyecekler birbirlerine telefon da etmeyeceklerdi. Manaf'ın kalbine dehşet veren bir korku çöktü. Bu korku yavaş yavaş içine doldu ve bütün vücudunu kapladı. Tahmine bundan sonra da banyodan mavi, tiftik bir bornozla çıkacak ve ıslak saçlarını tarayacaktı ama Manaf bunları bir daha asla göremeyecekti. Aslında Tahmine'yi geçmişte birlikte olduğu bütün kadınlardan hatta dünyadaki bütün kadınlardan daha çok seviyordu. Şimdi bunu korkunç bir pişmanlık duygusuyla hissediyordu. Tahmine'ye sıırılsıklam âşıktı ve kaç yıldır karı koca olsalar da Tahmine'yi hatırlamadığı bir gün, bir gece, bir saat bile yoktu. Manaf'ı başka kadınların kollarına atan belki de Tahmine'nin soğukluğu ve ilgisizliği idi... Başka kadınların ilgisi onda bir özgüven duygusu uyandırıyor, Tahmine ile birlikteyken kaybettiği, daha doğrusu Tahmine ile birlikteyken hiç hissetmediği bir duyguydu bu. Manaf'ın bedeninde deli bir ihtiras uyanmıştı. Tahmine'ye sarılmak, elbiselerini yırtarak çıkarmak, onun direnen çıplak bedenini kolları arasına almak,

yanaklarını boynunu öpmek ihtirası... Ama o anda yeryüzünde bundan daha imkânsız bir şeyin olmadığını da biliyordu. O anda dünyadaki hiçbir kadın, Manaf'a eski karısı Tahmine kadar ulaşılmaz görünmüyordu. Bunları idrak etmiş olsa da olanlara inanmak istemiyordu. Çok sevdiği birinin ölümüne inanmamak isteği gibi bir şeydi bu. Yıllar boyu birlikte yaşadıkları odaya, duvarlara göz gezdirdi. Duvarlarda Tahmine'nin büyük çerçeveli fotoğrafları, babasından kalma büyük bir duvar saati, Bulgaristan'dan getirdiği rengarenk balonlar, odanın köşesinde ise bir saksıdaki bodur incir ağacı vardı. Bu bodur incir ağacı bir tabiat harikası olarak dağlarda bitmişti. Onu Tahmine'ye düğünlerinden birkaç ay önce dağcı dostları hediye etmişti. O zamanlar yani evliliklerinin ilk yıllarında aralarında ortak şeyler vardı. Mesela ortak dostları... Ama sonra her ikisi de kendi dünyasına çekilmişti. Manaf, "Tahmine'nin sabır kâsesini taşıran son damla neydi acaba?" diye düşünürken bir yandan da Tahmine'nin elbisesinin düğmelerini sayıyordu. Bu düğmeler, artık onun için açılması mümkün olmayan mühürler gibiydi.

Duvar saatinin gongu on bir kez çaldı...

*

Heyecandan Ziver Hanım'ın gözlerinden ateş saçılıyordu.

"Ben sana dememiş miydim? He, dememiş miydim? Ben sadece öleceğim günü bilmiyorum. Demiştin sana. O kadın eşinden boşanacak demiştin..."

"Kim?"

"Kim mi? Senin aşınan... Demek haberin de yok ha? Alya gelmişti. O zavallının da derdi aynı. Nereye müracaat edeceğimi bilemiyorum, acaba *Pravda* gazetesine mi yazayım?" diyordu.

"Anne, uzatma da bir söyle, ne oldu?"

"Ne olacak, vallahi o hayasızın kızı tertemiz ailelerin düzenini bozacak. Alya'nın dediğine göre son zamanlarda yine Spartak'a da dadanmış. Her gün telefon ediyor, Spartak'a aman

vermiyormuş. Alya, 'Birkaç aydır, rahat etmiştik. Galiba kendisine başka bir adam bulmuş Spartak'ın yakasından el çekmişti.' diyordu. Alya bu sözleri aslında bana duyuruyordu. Anlıyor musun? Alya'nın da senin çevirdiğin dolaplardan haberi var. Onun peşinden Moskova'ya gittiğini biliyor. Alya, 'Orada kiminle fingerdeştirse bir süredir rahattık. Şimdi Moskova'dan döndü ve yine Spartak'ın yakasına yapıştı.' demek istedi. Spartak'a göz verip ışık vermiyormuş. Kocasıyla da kavga etmiş. Şimdi boşanıyormuş. Alya'nın dediğine göre Spartak'a yapışmak istiyormuş. Spratak'ın paralarının üstüne konmak ve bu tertemiz ailenin içine girmek istiyormuş. 'Teneşir paklasın. Yüzünü mürdeşir yıkasın.' diyor Alya. Ama ben bir yandan da seviniyorum vallahi. Ha Spartak ha o kadın. İtin dişi domuzun derisi yani. Yeter ki o ahlaksız kadın senden el çeksın. Bir yandan Alya'ya da üzülüyorum ha. Vallahi ana olmak dünyanın en zor işiymiş."

Zaur artık annesinin söylediklerini duymuyordu. Telefona yaklaştı ve hiç çekinmeden numaraları çevirdi. Tahmine'ye ilk kez evden telefon ediyordu. Telefonu açan olmadı.

Ziver Hanım bıyık altından gülerek "Şimdi cevap veremez," dedi. "Sabahleyin Spartak'ı gördüm. 'Volga'sını garajdan çıkarıyordu. Şimdi kesin onun arabasıyla geziyorlardır. Spartak'ın 'Volga'sının yanında senin 'Moskviç'in ne ki?"

Ziver Hanım birdenbire sustu. Dikkatle Zaur'un yüzüne baktı ve sahte bir şefkatle "Oğlum," dedi. "Lütfen moralini bozma. Kurban olurum sana. O kadın sana layık değil... O kim oluyor ki sen onun için yanıp tutuşasın. Onun yaptıklarını içine dert eyleyesin. Kurban olayım sana unut gitsin onu. Gel, sana dolma pişirdim. Sabahtan beri bir şey yemedin. İştten geldin, acıkmışsındır. Gözlerine kurban olayım. Gel bir lokma da olsa bir şeyler ye."

Annesinin bu sözlerini daha fazla duymamak için giyinip sokağa çıktı Zaur. Annesinin ne sahte şefkat yüklenmiş sözlerini ne de insanın beynini deşen iğneleyici sözlerini duymak iste-

miyordu. Sokakta öylesine yürürken bir yandan da düşünüyordu. “Aman Allah’ım! Neler oluyor, anlayamıyorum. Tahmine gerçekten de Spartak’a telefon etti mi? Şimdi Spartak’a ne işi düşmüş olabilir acaba? Bana neden telefon etmedi, bu boşanma meselesi nereden çıktı? Spartak’ın bu işle ne alakası olabilir? Acaba Muhtar ile bir alakası var mı? Gerçekten boşanıyor mu? Peki, Tahmine şimdi nerede? Saat akşamın dokuzu. Şimdi nerede acaba?”

Zaur tekrar telefon etti. Sonra bir daha, bir daha... Telefona cevap veren olmamıştı. Saat on buçuk olmuştu. Telefon cevap vermedikçe Zaur’un içindeki endişe büyüyordu. Bu akşam Tahmine ile konuşup bütün bu meseleleri açıklığa kavuşturamazsa rahat edemeyeceğini de biliyordu. Sokakta amaçsızca yürüyerek Tahmine’nin oturduğu evin önüne kadar geldi.

Tahmine’nin evinin ışıkları yanıyordu. Pencerelelerdeki ışığı görür görmez telefon kulübesine koştu. Tahmine demek az önce geldi eve, diye düşündü. Ama telefona yine cevap veren olmadı. Zaur, telefon kulübesinden çıktığında birdenbire karşısında pırıl pırıl parlayan pembe “Volga”yı gördü. Spartakın “Volga”sını... Araba Tahmine’nin evinin önündeydi. Hatta iki tekeri de kaldırım üstündeydi.

Sanki Zaur’un beynine bir ışık düştü ve her şey birdenbire aydınlandı. “Demek böyle.” diye düşündü. “Artık, eminim. Spartak, Tahmine’nin evinde. İkisi o ışıklı pencerenin önünde oturuyorlar. Telefona da kasten cevap vermiyorlar. Demek ki Spartak’ın anası Alya’nın naklettiği ve bütün şehre yayılan dedikodular doğru. Galiba eşinden de boşanıyor. Tahmine Spartak’a da Muhtar’a da telefon ediyor, onlarla konuşuyordu. Artık bütün bunlara bir son vermek gerek. Hem de bir an önce hatta şimdi. Şimdi Tahmine’nin evine çıkıp kapıyı çalsam, telefona cevap vermediği gibi kapıyı da açmayacaktır.”

Zaur, evdekilerin iki kişi olduğunu düşünüyordu. Tahmine’nin Spartak ile birlikte olduğundan emindi. Manaf’ın evde

olacağı ise aklının ucundan bile geçmiyordu. Bu yüzden “Kapıyı açmayacaklar.” diye çoğul düşündü. “Önemli değil, tepikle vurup kapıyı kırarım. Bırak gürültüye komşular da dışarıya çıksın. Zaten bütün şehre rezil olmuşuz. Biraz daha rezil oluruz. En azından hakikat gün gibi ortaya çıkar.” Zaur sanki sıtmaya tutulmuş gibi sayıklıyordu.

Apartmanın giriş kapısından geçip üçüncü kata çıktı ve kapının ziline bastı. İçeriden ses seda gelmiyordu. Zaur parmağının düğmesi üzerine koydu ve kapı zilini aralıksız çaldı. Biraz sonra kapısının arkasından ayak sesleri ve ardından Tahmine’nin şaşkın sesi duyuldu.

“Kim o?”

“Benim, Zaur.”

Kapı açıldı. Şaşkınlıktan donakalan Tahmine “Sen misin?” dedi.

DOKUZUNCU BÖLÜM

*Vasl kadrin bilmedüm fûrkat belâsın çekmedin
Zulmet-i hecr itdi çoh târik işi rûşen bana*

Fuzûlî

“Evet, benim, yoksa beklemiyor muydun?”

Tahmine omuz silkti.

“Geç içeri,” dedi.

İçeriye geçtiler. Hafif sesli bir musiki duyuluyordu, mutfaktan ise kavrulmuş kestane kokusu geliyordu.

“Gecenin bu vaktinde nereden çıktın Zaur?”

“Telefonu niye açmıyorsun, Tahmine?”

“Telefon bozuk. Dünden beri çalışmıyor. Belki de kestiler. Faturayı ödemeyi unutmuş olabilirim. Neyse neden burada duruyoruz, gel odaya geçelim.”

Zaur, ilk kez Tahmine’nin odasına giriyordu. Bu odayı havalinde o kadar çok canlandırmıştı ki... Şimdi Tahmine’nin defalarca hem de bütün detayıyla tasvir ettiği şeyleri gözleri ile görüyordu. Odalarda Romanya mobilyaları duvarlarda Tahmine’nin büyük çerçeveli fotoğrafları, köşede renkli ba-

lonlar ve bir saksıda bodur incir ağacı karşıdaki duvarda ise sarkaçlı bir duvar saati vardı. Odada bütün bunlar vardı ve gözle görülüyordu. Ama daha önce tasvir edilmemiş, söz ile izah edilemeyecek bir hava, rengarenk bir ortam ince bir zevk de hissediliyordu her yerde. Bu evi dizayn eden Tahmine'nin zevki ve karakteriydi sanki. Lambaderin loş ışığında küçük ve yuvarlak masanın üstünde iki bardak çay, çikolata, reçel ve üç kadeh vardı. Kadehlerden ikisi boş, diğeri doluydu.

“Geç, otur.”

“Misafirlerin mi var?”

“Ne misafiri Zaur? Komşumuz Medine gelmişti.”

“Bu konyağı onunla mı içiyorsunuz?”

“Evet, şimdi seni de misafir ederiz.”

Tahmine dolabı açıp konyak şişesini çıkardı. Şişenin yarısı boştu.

Zaur sertçe konuşmaya başladı. Sanki suçluyu ifşa eden bir savcı edası vardı sesinde.

“Yarım şişe konyağı ikiniz mi içtiniz?”

“Zaurcuk, kaba konuşma. Biraz kibar ol. Şimdi sana da konyak veririz içersin. Şişenin yarısını kimin boşalttığından sana ne?”

“He, ne güzel. Bakıyorum başka bir misafirin de var. Gelen sadece Medine değil anlaşılan. Gelecek olan biri daha var sanıyorum.”

Tahmine şaşkınlıkla sordu.

“Anlamadım. Gelecek olan kimmiş?”

Zaur kendini güclükle tutuyordu.

“Bak,” dedi. “Şu üçüncü kadehin sahibini diyorum. Ama sen doğru söylüyorsun. Bu kadar konyağın kimin içtiği benim neyime gerek. Artık sormama gerek de kalmadı.”

Sanki Tahmine üçüncü kadehi o anda gördü. Bir müddet şaşkın gözlerle bu kadehe baktı. Sonra kahkaha atarak güldü.

“Şimdi turnayı gözünden vurdun,” dedi. “Gerçekten de bu kadehin sahibi benim üçüncü misafirimdir.”

Zaur daha fazla dayanamadı.

“Sormak ayıp olmasın. Ama merak ettim, o üçüncü kişi kim?”

“Ne demek kim? Sensin...”

“Ben mi,” dedi ve “Bu beni parmağına doluyor, makaraya sarıyor.” diye düşündü.

“Selam, hoş geldiniz,” diyen Medine mutfaktan odaya girdi. Elinde büyük bir tabak ve tabağın içinde de kavrulmuş kestaneler vardı. Zaur, merhaba diyerek Medine ile tokalaştı.

“Vallahi unutmuşum,” dedi. “Siz zaten tanışıyordunuz. Sana ‘Ranson’ marka çakmağı Medine getirmişti. Görüyor musun Medine? Kaynanası Zaur’u çok seviyor anlaşılan. Tam zamanında geldi. Kavrulmuş kestaneye bayılır.”

“Tahmine hiçbir şeyi unutmuyor anlaşılan.” diye düşündü Zaur. İlişkileri başlamadan çok önce Zaur iş yerine kavrulmuş kestane getirmişti. Bu kestanelerden Tahmine’ye de ikram etmiş ve kavrulmuş kestaneyi çok sevdiğini söylemişti.

“Peki, otur bakalım Medine,” diyen Tahmine boş olan iki kadehe konyak doldurdu. Dolu olan kadehi ise Zaurun önüne koydu ve sordu. “Neden içtiğimizi biliyor musun?”

“Hayır,” diye cevap verdi Zaur.

“Bir mesele vardı, onu kutluyoruz.”

Zaur, nedense bu akşam Tahmine’nin çok heyecanlı biraz çılgın ve gergin olduğunu hissediyor, ancak sebebini bilmiyordu. “Benim aniden çıkıp buraya gelmem mi yoksa başka bir şey mi?” diye düşündü. “Belki de içkiyi çok kaçırdığındandır.” dedi kendi kendine.

Tahmine biraz gergin ama gülümseyerek “İnsanlar genellikle mutluluk verici hadiseleri kutlarlar,” dedi. “Ama biz Medine ile benim boşanmamı kutluyoruz.”

Medine, Tahmine'ye "Sen de dullar grubuna katıldın," dedi.

Zaur Medine'nin yıllar önce kocasından boşandığını biliyordu. Beş, altı yaşlarında bir oğlu olduğunu da... Tahmine her zaman bu çocuktan bahsediyordu. Ortaya bir sessizlik çöktü. Sessizliği Tahmine bozdu.

"Bugün mahkememiz vardı," dedi. "Resmen boşandık."

Zaur ne diyeceğini bilmiyordu. Öyle şaşkındı ki "Neden? Niye?" gibi sorular sormak da teessüf ya da şaşkınlık belirten duygularını ifade etmek de sevinmek veya kederlenmek de son derece yersizdi.

Medine bu sıkıntılı durumu ve daraltan sessizliği ortadan kaldırmak için içinde kestaneler bulunan tabağı Zaur'a uzattı. Tahmine başını aşağıya eğip gözlerini kadehe dikmişti. Gözlerinden yanaklarına iki damla yaş süzüldü. Zaur Tahmine'yi ilk kez ağlarken görüyordu.

"Tahmine sus lütfen," dedi Medine ve ayağa kalktı. Tahmine'ye sarıldı, onu bağrına bastı. Tahmine bir defa hıçkırdı ama sonra hemen kendini toparladı, hıçkırıklarını bastırdı, yanaklarından, gözlerinden akan yaşları sildi ve gülümsedi.

"Tamam, artık bu konuda konuşmayalım," dedi kadehini kaldırarak "Gelin, bizim sağlığınıza içelim." dedi.

Konyaktan bir yudum aldıktan sonra Zaur sordu.

"Beni niye hiç aramadın Tahmine?"

"Gerçekten bilmiyorum. Aslında yarın sabah seni aramayı düşünüyordum," diyen Tahmine'nin dudakları titredi, sanki ağlamaklı oldu. Ama sanki bu zafiyetini sergilemekten utanıyormuş gibi kendini toparlayarak gülümsedi ve ekledi.

"Sinirlerim çok gergin. Günlerdir sanki sıtma nöbetindeymişim gibi yaşıyordum. İyi ki sen geldin Zaurcuk."

Medine çayından bir yudum alıp "Geç oldu ben artık gideyim," dedi.

“Neden acele ediyorsun?” dedi Tahmine. “Bir sürü zahmet çekip kestane kavurdun, Yemeden gidiyorsun. Bak nasıl da güzel kavurmuş öyle değil mi Zaur?”

“Öyle, çok güzel kavrulmuş.”

“Medine, hiç olmazsa bir tadına bak. Kendi malın gibi ye,” diyen Tahmine Zaur’a dönerek ekledi.

“Biliyor musun Zaur? Beni teselli etmek için kestaneleri Medine getirdi.”

“Ben de çok endişelenmiştim Tahmine,” dedi. “Boşandığını bugün duydum. Sürekli telefon ettim ama telefonun cevap vermedi.”

Zaur artık beklenen üçüncü misafir hakkında hiçbir şey düşünmüyordu. Evde onlardan başka hiç kimse yoktu. Kim bilir, belki bu üçüncü şahıs belki Zaur gelmeden önce çekip gitmişti.

Tahmine bu kez Zaur’a değil Medineye döndü.

“Spartak’ın ağzından bakla ıslanmadığını biliyordum. Daha doğrusu annesinin... Spartak annesine demişse bu hadise bütün Bakü’ye yayılmıştır.”

Medine başıyla tasdik etti.

“Vallahi doğru söylüyorsun,” dedi.

Tahmine yeniden Zaur’a döndü.

“İşin aslı şu ki bizim boşanma davasına bakan hâkim Spartak’ın yakın arkadaşıydı. Spartak’a telefon ettim. Hâkime rica et, bu işi fazla uzatmasın dedim. Biliyorsun, bu boşanma meselesinde hâkimler insanın iflahını kesiyorlar. ‘Gidin bir daha düşünün, ailenizi dağıtmayın, gidin altı ay sonra gelin.’ vesaire işi uzatıyorlar. Spartak’a rica etmeseydim bizim iş de beş altı ay uzayacaktı. Bizim durumumuzu da biliyorsun. Zaten aramızdaki her şey bitmişti. Meseleyi uzatmanın hiçbir manası yoktu. Allah razı olsun Spartak da gerçekten çok yardımcı oldu. Tek celsede boşandık. Ama bir kötü huyu var ki

sır saklayan biri değil. Şimdi annesi baőtta olmak üzere önüne gelene söylemiőtir.”

Plak bitti, Tahmine kalkıp cihazı kapattı.

Medine, “Peki, gerçekten geç oldu ben artık gideyim,” diye tekrarladı. Bu sefer Tahmine de kalması için ısrar etmedi.

Medine’yi uğurlamak için koridora çıktı. Koridorda uzun süre fısıltıyla sohbet ettiler. Zaur Őimdi neler hissettiğini, neler dűşündüğünü kendisi de bilmiyordu. Çaresiz, öylece kalakalmıőtı. Odanın duvarlarına bakıyordu. Duvar kâğıtlarındaki desenler çok zarıftı. Mavi fonda beyaz narin çiçekler...

Tahmine odaya döndü.

“Neden dikkatle duvarlara bakıyorsun Zaur?”

“Duvar kâğıtlarının deseni çok güzel. Çiçekler ne kadar da zarıf.”

Tahmine birden “Zaurcuk,” dedi. “Bu eve sen geldin. Bütün çiçekler o yüzden açtı. Sen benim evime ilk kez geldiğin için... duvar kâğıtları bile çiçek açtı görüyor musun?”

Zaur, yine de olanları bir türlü zihninde yerli yerine koyamıyordu. “Tahmine bu sözleri gerçekten de samimiyetle beni sevdiği için mi söylüyor? Yoksa beni makaraya mı sarıyor?” diye dűşündü.

“İyi ki geldin Zaurcuk. Allah gönderdi seni bu akşam. Öyle kötü bir hâldeydim ki dünya gözümde silinip gitmiőtı. Sen gelmeden önce, birazdan Medine gidecek ve ben de bu odada öleceđim, diye dűşünüyordum.”

“Madem bu kadar kötüydün, neden telefon etmedin? Niye benim bu bütün olanlardan haberim olmasın ki? Belki benim tanıdığım hâkim falan olmayabilir ama herhalde sana bir yardımım dokunabilirdi.”

“Çok sağ ol Zaurcuk. Dünyada öyle işler vardır ki insanın o işleri tek başına halletmesi gerek. Bu gibi işlere başka birini karıőtırmamak lazım. Sana telefon etmiyordum çünkü bu

boşanma meselesi elimi kolumu bağlamıştı. Beni yaşamaktan bezdiren bu meselenin bir an önce bitmesini istiyordum. Bir bilsen bütün bu yıllar içinde hep endişe ve huzursuzlukla yaşadım. Bu kadar riyakârlık olur mu diye bazen kendimden nefret ediyordum. İlahi, çok şükür. Bitti her şey, bitti... Bir bilsen kendimi o kadar özgür, mutlu hissediyorum ki... Ama elbette bu özgürlüğe birdenbire alışmak da kolay mesele değil. Üstelik yaşanan bu gerginliklerden sonra. Sabahleyin erkenden kalktım. Mahkemeye gitmek için hazırlanıyordum. İçimdeki her şeyin birdenbire kırılıp döküldüğünü hissettim. Cesaretim yetmiyordu. Bu yüzden biraz içip mahkemeye öylece gitmek istedim. Sonradan benim içtiğimi bahane edip boşanma işlemini ertelerler diye düşündüm. Kısacası mahkemeye içmeden gittim. Hâkim boşadı bizi. Eve geldim, âdeta karyolanın üzerine yıkılıp düştüm. Tam dört saat yüzükoyun öylesine kalmışım. Sonra kalkıp tek başıma içmeye başladım. Az sonra işten çıkan Medine de geldi. Aslında Medine içki içen biri değil. Ayyaş olan benim. Ama elbette Medine çok içmese de bana eşlik ediyor kadeh tokuşturuyordu. Nasıl derler. Karşımda karaltısı bile yetiyordu. Böylece konyak şişesinin yarısını boşalttık, senin dediğin gibi yarım şişe konyağı bedenimize enjekte ettik.”

Zaur kendi kadehini gösterdi.

“Bu kadehin sahibi kimdi? Spartak mı?”

“Zaur, senin başını at mı tepti? Spartak ömründe benim evimin eşiğine bile ayak basmadı. Bu kadehin sana ait olduğunu söyledim. “

“Nasıl yani? Nereden benim oluyor? Ben geldiğimde bu kadeh masanın üstündeydi. Hem de doluydu. Sen benim geleceğimi nereden biliyordun ki?”

“Zaurcuk, sen neden bana inanmıyorsun? Ben tek başına içerken de her zaman masaya fazladan bir kadeh koyuyorum. Kendi kendime bu da Zaur’un kadehi diyorum. Çok eski bir

fıkra var biliyor musun? Bir ayyaş, her zaman iki kadehle içiyormuş. Bir kadeh kendinin diğeri de güya dostunun. Karısı onu kınamaya başlayınca tek kadeh ile içmeye başlamış. Karısına demiş ki 'Ben artık içkiyi bıraktım. Bu içen arkadaşımıdır.' Ben de böyleyim bak. Çünkü ben biraz deliyim Zaur. Sen daha bunu anlayamadın mı? Seninle ilk kez plaja gitmiştik. Hatırlıyor musun? Bak ben o günden bu yana ne zaman içecek olsam iki kadehi de doldurup bu da Zaur'un kadehi diye kendimi kadehimi onunla tokuşturarak içiyorum. Benim bu deliliğimi Medine de biliyor."

Zaur gülümsedi. Sevgiyle, kaygıyla... Üstelik gün boyunca ilk kez derinden duyduğu bir memnuniyetle gülümsedi. Bu gülümseme bir müddet de olsa her ikisine de bütün kaygılarını, endişelerini, dertlerini, kederlerini unutturdu. Yüreklarını sadetle olmasa da hoş duygularla sükûnetle doldurdu.

"Zaurcuk, sen neden her zaman benim yalan söylediğimi düşünüp bu yalanı ortaya çıkarmak için uğraşıyorsun. Güya ben suçluyum, suçumu senden saklıyorum, işlediğim cinayeti örtbas etmek istiyorum; sen de bir savcı gibi beni sorguya çekip kabahatimi ifşa etmeye çalışıyorsun. Doğru değil mi?"

Tahmine başını Zaurun göğsüne dayadı sonra yüzünü Zauru yüzüne doğru çevirip ekledi. "Anla artık Zaur. Azizim, sevgilim anla. Seni seviyorum, seviyorum. Sadece seni seviyorum. Benim olmadığını bile bile seviyorum. Senin üzerinde hiçbir hakkım yok. Yaşın benden küçük ve senin gelecek hayatını mahvetmeye de hakkım olmadığını biliyorum. Anla Zaur bütün bunları biliyorum. Ama sensiz olamıyorum. Sensiz geçen günler boyunca sanki deli divane olmuştum. Günde kırk kez senin iş yerinin önünden geçiyordum ve kendi kendime 'Selam Zaurcuk. Neden böyle oldu her şey? Bu işin sonu ne olacak? Hiçbir şey bilmiyorum. Ne istediğimi de bilmiyorum. Yolumu kaybetmişim Zaurcuk. Kendi içimde kaybolmuşum...' diyordum."

Zaur, aslında konuşmak istemiyordu ama ağzından birdenbire çıktı bu sözler.

“Spartak’ın senin yanında olduğunu zannettim. Arabası aşağıdaydı.”

“Arabası aşağıda mı? Görüyor musun sahtekârı? Bir yandan gerçekten de bana çok yardımcı oldu ama öte yandan da böyle murdar haysiyetleri var onun. Benim eşimden boşanma haberi bütünü şehre o yaydı aslında. Bu dedikodunun yayılacağını bildiğinden dolayı da arabasını kasten getirip benim evimin önüne park ediyor. Bunu söyledim ona telefonla konuştuğumuzda söz açıldı. Spartak neden böyle yapıyorsun, dedim. Ne alakası var, dedi. Sizin apartmanda benim başka bir tanıdığım olamaz mı, dedi. Kimdir tanıdığın, diye sordum. Her şey söylenmez, diye cevap verdi. Yalan söylediğini biliyorum. Bizim apartmanda tanıdığı biri falan yok.”

Tahmine bir süre sustu ve tekrar konuşmaya başladı. “Ama bir yandan da belki de doğrudur, diye düşündüm. Ne bileyim, belki de gerçekten de bir tanıdığı var bizim apartmanda. Çünkü bu adamın çevresi öyle geniş ki tanımadığı kimse yok... Neden bana böyle dikkatle bakıyorsun Zaurcuk?”

Tahmine de gözlerini Zaurun gözlerine dikti ve “Zaurcuk, Allah aşkına böyle bakma,” dedi. “Gözlerindeki ateşi söndür Zaurcuk. Geldiğinden beri gözlerinden ateş saçılıyor. Beni de tutuşturup yakacaksın. Söndür gözlerini Zaur...” diye sarhoş inadııyla tekrar etti.

Zaur, Tahmine’nin ellerini omuzlarından aralayıp ayağa kalktı, kapıya doğru yürüdü.

Tahmine telaşla sordu.

“Zaurcuk, nereye böyle?”

Zaur, Tahmine’nin huzursuzluğunu görüp “Şimdi geliyorum,” dedi. “Telefon etmem gerek. Kulübeden telefon edip geleceğim.”

Kapıdan çıkan Zaur, basamakları üçer beşer adımlayarak aşağıya indi. Spartak'ın pembe "Volga"sı aynı yerinde duruyordu. Arabanın bir yanı kaldırımında bir yanı yoldaydı. Sanki iki tekeriyle sokağın, yolun sahibi diğer iki tekeriyle de kaldırımın sahibi benim der gibiydi. Zaur cebindeki çakıyı çıkardı. "Volga"nın arka tekerlerini patlattı. Ve hiç acele etmeden merdivenleri yavaş yavaş çıkararak Tahmine'nin yanına döndü. Tahmine pencerenin önünde olanları seyretmiş ve gülmekten uğunup gitmişti. Zaur içeri girer girmez "Gördüm, Zaurcuk," dedi. "Sende iş var ha!"

"Daha bu ne ki yarın ona iyi bir ders vermem lazım."

"Olmaz Zaurcuk, işin olmasın Spartak ile. Kurban olayım yapma. Sen benim yiğit cengâverimsin. Hangi asırdan geldin böyle? Ey benim yiğit cengaverim. Söylesene hangi asırdan geldin?"

"On altıncı asırdan."

"Çok doğru. Ben de ya on beşinci ya da on dördüncü asırdanım. Ama görüyorsun ki yirminci asırdan buluştuk. Bütün bu meselelerin sebebi de bu zaten."

Aşağıdan araba sesi geldiğinde vakit gece yarısını çoktan geçmişti. Spartak arabasını çalıştırdı. Araba hareket etti ama anında durdu. Arabanın kapısı açıldı. Zaur ile Tahmine kahkaha ile güldüler.

*

Zaur ile Spartak sabahleyin avluda görüştüler. Zaur kendi arabasına doğru gidiyordu. Deri ceket ve mavi eşofman giymiş Spartak da "Volga"sını yıkıyordu. Zaur, Spartak'ın şüpheliğinin arabasına da sirayet ettiğini düşünüyordu. Kendi kendine "Meğer arabanın da bir karakteri varmış. 'Volga' da sahibi gibi çok kibirliymiş." diye düşündü. Belki de Zaurun bu düşüncesi Spartakın her yerde ve her zaman arabasını ön tekerlerini kaldırıma çıkarıp burnunu yukarıya doğru park etmesinden kaynaklanıyordu.

“Spartak, hele bana bak,” dedi. “Dün akşam eve nasıl geldin?”

“Ne diyorsun?”

“Arabanın tekerleri patlamıştı, o yüzden sordum.”

Spartak hayretle sordu.

“Sen nereden biliyorsun?”

“Biliyorum çünkü, ben patlattım.”

“Sen mi?”

“Evet, ben.”

Spartak samimi bir şaşkınlık içerisinde tekrar sordu.

“Neden?”

“Bundan sonra arabayı nereye park etmen gerektiğini öğrenmen için.”

Spartak derhal olup biteni anladı ve umursamazca “Araba benim değil mi? Keyfim nereyi isterse oraya park ederim,” dedi.

Zaur, sakince cevap verdi.

“Sen bilirsin,” dedi. “Benden söylemesi. Şimdilik sadece iki tekerini patlattım. Ama bu arabayı bir daha orada görürsem dört tekerini birden patlatacağım, üstelik ön ve arka camlarını da kıracağım. Paran çok nasılsa tamir ettirirsin. Ama senin suratını öyle bir hâle getireceğim ki hiçbir doktor tamir edemeyecek.”

“Bana bak. Çok da kabadayılık etme. Senden korkan yok. Çek git buradan. Çok da korktum.”

Spartak böyle dese de Zaur onun korktuğunu gözlerinden anlamıştı. Çünkü Spartak çocukluğundan beri Zaur’un deli dolu hareketlerini iyi biliyordu. Onun ters damarına basıldığında ne yapacağını da.

Zaur arabasına binip yola çıktığında birden aklına başka bir fikir geldi. Spartakın ona aynı sertlikte cevap vermemesinin sebebinin sadece korku olmadığını, Spartak’ın iki ailenin planlarından haberdar olduğunu, Firengiz’i Zaur ile evlendirmek

istediklerini bildiğini, düşündü. “Önünde sonunda bu iş olacak diye düşündü sanıyorum. Bu yüzden de gelecekteki eniştesiyle aradan perdeleri kaldırmanın bir manası olmadığını gördü anlaşılan...”

*

Ziver Hanım, “Ben daha seninle konuşmayacağım,” dedi. “Seninle artık baban konuşsun. Senin yüzün de mi kızarmıyor? Hiç mi utanmıyorsun? Ar damarın mı çatladı? Sabaha karşı geldin eve. Senin yerinde başkası olsa utancından yere girerdi. O kadın seni sabahlara kadar yanında tutmak için kocasından boşandı. Bunu anlamıyor musun ahmak? Tüh, senin suratına! Ben daha bir şey söylemiyorum. Baban artık her şeyi öğrendi. Artık sana ne diyeceğini kendisi bilir.”

Akşam babası Zaur’u odasına çağırdı. Babası sakın sakın, temkinle, değişmeyen bir ses tonuyla konuşuyordu. Uzun uzun konuşuyordu ve her ikisi de bu konuşmadan rahatsızdı aslında. Zaur, insana en ağır yarayı vuran en yakın bildikleridir, diyenler boşa söylememiş, buna bir kez daha inandım, diye düşündü. Elbette babasının konuşmaları, annesinin bağırıp çağırmalarından çok farklıydı. Babasının sözleri, dile getirdiği şeyler, bambaşkaydı. Ama babası da farklı sözlerle farklı bir tarzla aynı hedefe vuruyordu. Zaur bir an babasının konuşmasında imla işaretlerinin, nokta, virgöl, ünlem, olmadığını düşündü. Bu konuşma, noktasız, virgülsüz, ünlemsiz, ardı arkası kesilmeyen sözlerle yekahenk bir monologdan ibaretti. Babası ne sesini yükseltiyor ne heyecanlanıyor ne de nefesini toplamak için konuşmasına ara veriyordu. Noktasız, virgülsüz sonu gelmeyen cümleler... Babasının konuşması durgun akan bir çay gibiydi. “Eğer o kadın, bizim çok fazla paramız, malımız, mülkümüz olduğunu ve bizim servetimiz üzerine oturacağını düşünüyorsa bil ki çok yanılıyor...”

Babasının söylediklerinin sade ve açıkça anlaşılan bir mazmunu var idi: Zaur, kendi başına bir hiçtir. Hiç kimseyi etkile-

yemez, hiçbir şeye gücü yetmez. Eğer biri onu oltasına geçirmişse o kişinin mutlaka başka bir amacı vardır. Daha doğrusu ondan beklediği bir karşılık...

Babası bu düşünceyi döne döne çeşitli şekillerde bıktıran tekrarlarla dile getirdikten sonra başka bir meseleye geçti.

“Koskoca adam oldun. Hayatını nasıl kurmak istiyorsan öyle kur. İstiyorsan git evlen o kadınla. Duyduğuma göre eşinden de boşanmış. Ama eğer böyle bir şey yaparsan da bil ki bizim oğlumuz değilsin. Tek evladımız olsan da annen de ben de bizim bir evladımızın olmadığını ya da doğduktan sonra öldüğünü düşüneceğiz. Bu bizim için ne kadar zor olsa da böyle düşünmek senin yaptığın bu namussuzluktan elbette daha evladır. Ama bir mesele daha var. Diyelim ki sen de bizden vazgeçtin. Bizim seni evlatlıktan çıkardığımız gibi sen de bizi anelik ve babalıktan çıkardın. Diyelim ki sen de bizi saymadın, annem babam çoktan öldüler diye düşündün. Güzel. Tatalım ki evlendin o kadınla. Peki, geçiminizi nasıl sağlayacaksınız? Hangi parayla yaşayacaksınız? Annen bana anlattı, dediğine göre o kadın günde kırk kıyafet değiştiriyormuş. O şehir senin bu şehir benim gezip dolaşmayı seviyormuş. Savruk bir hayatı yaşamayı alışkanlık haline getirmiş. Sen hangi parayla onun isteklerini karşılayacaksın. Sen ona para, pul yetiştiremeyeceksin. O da alışmış olduğu hayat tarzından vazgeçmeyecek...” Bu arada babası bir şeyden iğrenmiş gibi yüzünü buruşturdu ve devam etti. “Bunları konuşurken bile midem bulanıyor. Eğer iş benim dediğim şekilde olursa bu sefer senin karın başkalarından para alarak alıştığı o hayatı devam ettirmeye çalışacak. Başka erkeklerin hesabına yaşamaya başlayacak. Anlıyor musun? Sen o zaman bu kadının kocasıym, diye nasıl insan içine çıkacaksın? İnsanların yüzüne hangi suratla bakacaksın? Namussuzluk değil mi bu?”

Babasının son cümleleri aslında annesinin sözleriydi. Ama bu kez babasının üslubuyla hiçbir imla işareti olmadan arka arkaya sıralanan cümlelerle ifade ediliyordu. “Benim o kadınla

evlenme fikrim yok. Geçici bir heves bu.’ diyebilirsin. Güzel. Ama yaptığın da erkeklığe sığmaz. Namussuzluktur. Belki de o kadının hayatı da senin yüzünden darmadağın oldu. Sen bunu da düşünmelisin. Eğer ilişkiniz geçiciyse her bir geçici şey gibi er ya da geç bitecektir. Bu ilişki bittiğinde o kadının hâli nice olacak? Sonuçta o da bir insan. Bunu da dikkate al, o kadını da düşün.”

Babasının bu son cümlelerini Zaur asla beklemiyordu. O anda babasının sevgiyle, daha hoş bir ses tonuyla konuştuğunu cümleler arasında boşluk bıraktığını ve imla işaretleri kullandığını düşündü.

“Sözlerime kulak ver oğul,” dedi. “O kadın hakkında çok dedikodu dolaşıyor ortada. Söylenenlerin hangisi doğru hangisi yalan bilmiyorum. Bu benim işim de değil. Ama bildiğim bir şey var. O kadın bizim ailemize layık değil. O kadın başka bir yuvanın kuşu. Keşke karşına böyle bir kadın çıkmamış olsaydı. Annenle ben, seni böyle büyütmemiştik. Sadece senin geleceğini düşünüyorduk. Seni hayatta mutlu görmek istiyorduk. Bundan daha büyük bekletimiz yoktu hayattan. Mutlu olmak içinse bir yol var. İnsanın mutlu olması için önüne belli hedefleri koyması ve bu hedefleri gerçekleştirmesi için can atması gerekir. Nedir bu hedefler? Çalışmak, topluma yararlı olmak, emek sarf etmek, üretmek, bir de temiz, saf bir kadınla evlenmek, temelleri sağlam bir aile kurmak. Evlendiğin kadının seni işinden, amaçlarından vazgeçirmemesi gerekir. Aksi-ne senin amaçlarını gerçekleştirmek için her türlü ortamı yaratması lazımdır. Biliyorum gençsin sefa sürmek istiyorsun. Ama unutma ki sen gençliğin de yeteri kadar tadını çıkardın. Ben senin yaşındayken senin sahip olduklarının binde birini bile görmedim, sahip olmadım. Ama her şeyin bir zamanı var. Senin artık bu savruk hayatı bırakman, bu deliliklerle vedalaş-man ve geleceğin konusunda ciddi bir şekilde düşünmen gerek. Öncelikle doktora tezini bitirmek meselesini... Şimdi bir yıl, altı ay dediğin nedir ki? Ama unutma ki her şey bu gecik-

meden aynaklanıyor. Zamanı boşa harcıyorsun. Doktora tezini geciktiriyorsun. Senin ilmî kariyerin de heba olup gidiyor. Aile kurma meselesi de tıpkı böyledir. Dediğim gibi her şeyin bir vakti var ve her şeyin vaktinde olması gerekir. Bir aya kadar senin için aldığımız ev de hazır olacak. Annenle birlikte tek arzumuz senin evlenip o eve eşinle birlikte taşınmandır. Temiz, namuslu, ismetli bir kızla evlenmeni istiyoruz.”

Zaur, “Babamın söylediği bu cümleler zaman gelir unutulur. Hatıraların acısını da unutup giderim. Açılan yaralarım da yavaş yavaş kabuk bağlar iyileşir.” diye düşünüyordu. Ama babası bir cümle daha ekledi. İşte o cümle her şeyi altüst etti. Zaur kendi kendine “Keşke söylemeseydi...” diye mırıldandı.

“Bana ‘Volga’ marka bir araba verecekler. Bu arabayı sana düğün hediyesi olarak almak istiyorum. Bana öyle geliyor ki kısa süre sonra düğünün de olacak.”

Zaur “Keşke söylemeseydi, babam keşke bunu söylemeseydi...” diye geçirdi içinden. Babası Zaur’un araba meraklısı olduğunu biliyordu. Hatta Zaur’un rüyalarını “Volga”nın süslediğini de. “Tahmine’den vazgeçme pahasına bu rüşveti teklif etmeseydi keşke...” diye düşündü Zaur ve “Başka bir sözün var mı baba?” dedi.

“Ne diyeyim ki?”

“Bana söyleyeceğin başka bir sözün var mı diyorum?”

Babası bu sefer şüpheyile “Yok!” dedi.

Babasının sık kullandığı kelimeyi tekrar etti.

Zaur, “Çok güzel. Senin dediklerini dikkatle dinledim. Ben sizin oğlunuzum ve her ikinizi de çok seviyorum. Ama yapacak bir şey yok. Demek ki kısmet böyleymiş. Bana ‘Volga’ teklif ettiğin için de çok sağ ol. ‘Volga’yı kabul etmiyorum. Üstelik bana aldığın ‘Moskviç’i de iade ediyorum. Al, bu da anahtarları. Sırtımdaki bu elbiselerden başka hiçbir şey de almıyorum. Haydi hoşça kalın...”

Mecit'in beti benzi soldu. Yüzü kireç gibi ağardı.

"Def ol o zaman!" dedi. "Kaybol gözlerimin önünden, yürü git o fahişenin yanına!"

Zaur, annesiyle vedalaşmadan kapıyı çarpıp çıktı.

ONUNCU BÖLÜM

*Ey meh benimle dostlarım düşmen eyledin
Düşmen hem eylemez bu işi kim sen eyledin*

Fuzûlî

Toprağın derinliklerinden yeryüzüne çıkmak için can atan bir bitkinin filizi gibi Zaur da uykunun karanlık ve sert zemininden sabahın seherine doğru yol alıyordu.

Gün ışığına dönüp pencerenin perdesinden süzülerek odanın zeminine vuruyordu seher... Lezzetli kokulara dönüp mutfaktan odaya doluyordu seher... Fısıltılara, gülüş ve neşenin birbirine karıştığı seslere dönüp radyonun sabah yayınıyla birlikte bütün odalara yayılıyordu seher... Tahmine'ydi komşusu Medine'ye fısıltıyla konuşup gülen. Gün aydınlanmıştı, Tahmine mutfakta kayganak* pişirip çay demliyor bir yandan da Medine'yle sohbet ediyor, ona Zaur'u anlatıyordu. Sesinin her hâlinde neşe vardı Tahmine'nin, gülüşüne mutluluklar dolmuştu. Elbette onun bu sevinci Zaur'dan kaynaklanıyordu...

“Tembelin tekiymiş Zaur! Asla yataktan çıkmak istemiyor,” dedi ve Zaur'un yattığı odaya girerek mırıldanmaya başladı.

* Yumurta ve bol tereyağı ile yapılan bir yemek.

“Tembel tembel ey tembel, Uyumak işe engel! Kalk Zaurcuk, vakit öğlen oldu...”

Zaur, gözlerini bir türlü açamıyordu, uyumuyordu aslında ama uyanık da sayılmazdı. Garip bir hâldeydi. Şimdi sorsalar nerede olduğunu, o günün tarihini, o anki durumunu hemen-
cecik tayin edemezdi. Ancak bu uyuşukluk içinde, nedense bedeninde bir dinginlik de hissediyordu. Evdeki kaygısızlık, yenilik, tazelik ve saflık yayan hava, onun tüm benliğini kuşatmıştı. Bedeninde bir huzur hissediyordu. Sanki içinden hoş bir şarkının ezgileri geçiyordu. Tahmine’nin sesi yine uzaklaştı, bu kez mutfaktan geldi.

“Güçbela uyanıyor uykudan, yarı kapalı gözlerle uyuşuk hâlde elini yüzünü yıkadıktan sonra işe geç kalmamak için kendini sokağa atıyor. Tıpkı bir çocuk gibi. Kendi hâline bıraksan, bir başına kalsa, sabah kahvaltısını dahi yapamaz.”

Sesi yine yakınlaştı ve yine odadan geldi.

“Han hazretleri buyursunlar. Kahvaltı hazır.”

Zaur gözlerini açtı, gülümsedi, gerneşti.

Tahmine mutfığa geçip yine Medine’ye yakınmaya başladı.

“Yok yok, çok kötü alıştırmışlar, çok nazlı büyüttmüşler bunu.”

Tahmine’yle yaşamaya başladıkları ilk günlerde, içini kıpırdatan duygular yaşadıktan sonra Zaur’un zihninde garip bir istek belirliyordu. Tahmine’nin yanından ayrıldıktan sonra dostlarıyla erkek meclislerinde oturup, yiyip içmek, konuşup gülmek isteği... Bazı insanların kendi aşk maceralarından ulu orta bahsetmelerinden rahatsızlık duyuyordu Zaur. Kendisi, yaşadığı güzel hislerle ilgili hiç konuşmazdı. Hele Tahmine’yle ilgili hiçbir şeyi kimseyle paylaşamaz, bunu, övünülecek, böbürlenecek bir şey olarak görmezdi. Ama Tahmine’yle buluşmalarından sonra, Zaur’u oraya çeken şey, sırf erkek meclislerinin asudeliği idi. Çünkü Zaur buraya -özel, eğlen-
celi sohbetlerin yapıldığı, müşterek hatıraları olan dostların

meclisine- içini hıncahınç dolduran bir sevgiyle büyülenmiş- çesine, hiç kimseyle paylaşamayacağı duygularla geliyordu. O da sohbetlere, müzakerelere, şakalaşmalara katılıyordu ama ruhu hep oradan uzaklarda, Tahmine'nin yanında oluyordu ve gönül rahatlığıyla Tahmine'nin de nerede olursa olsun, onu düşündüğünü, buluşmalarındaki güzel dakikaları zihninde canlandırarak yaşattığını biliyordu. Zaur şimdi Tahmine'yi daha iyi anlıyordu. Tahmine de hemen hemen aynı hisleri yaşayıp Zaur'la buluşmalarından sonra mutlaka Medine'yle görüşmek, onunla konuşmak ihtiyacı hissediyordu. Âşık olan insan bencilleşir, yaşadığı mutluluğun, saadetin başkalarına da sirayet edebileceğini zanneder. Hâlbuki bir başkasının sevinci, insanı çok nadir hallerde aynı derecede sevindirebilir. Her insan, ekseriyetle başkasının sevincine bigâne kalır, hatta o mutluluğu kıskanır. Aşk, iki insanın arasındaki yalnızlıktır, özel bir ilişkidir. Bazen, üçüncü bir kişinin fazla olduğunu söylerler ama bazen iki sevgilinin saadetlerinin şahidi olarak, üçüncü bir kişi de gerektir... Bu şahit bir ayna gibi lazımdır onlara, aynaya bakıp mutluluklarını görmeleri için.

Bu günlerde Zaur'la Tahmine'nin o mutlu günlerinin aynası, saadetlerinin bir şahidi peyda olmuştu. Onun adı da Medine'ydı. O, günde birkaç kez Tahminelere uğruyordu. Ya sabah erkenden ya da gecenin bir yarısı...

Çoğu zaman da üçü birlikte gezmeye çıkıyorlardı. Sokakta tesadüfen rastladıkları bir adam bazen onların hatıralarının kahramanı oluveriyordu. "Hatırlıyor musun, bir gün Azerbaycan sinemasının yanında, o aksak avukatla karşılaşmıştık. Kendi kendine konuşuyordu. Galiba mahkemede söyleyeceklerinin provasını yapıyor, demiştik."

"O yaşlı kadını hatırlıyor musun, peki? Köpeğini gezdirmeye çıkarmıştı. Aman Allah'ım! Köpeği kendisine ne kadar benziyordu!"

Bir gece yarısı sinemadan dönüyorlardı. Genç bir çocuğa rastladılar. Çocuk, evlerinin bitişiğindeki trafonun kapaklarını

açıp reklam panolarının ışığını söndürüyordu. Banka, sigorta ve yeni filmlerin reklamlarının yer aldığı ışıklı panoları bir bir karartıyordu. Böyle garip bir meslek de varmış. Evin reisinin, hane halkı uyuduktan sonra evin bütün ışıklarını yokladığı, açık olan tüm ışıkları kapattığı gibi bu genç de caddedeki reklam panolarının ışıklarını söndürüyordu. Tahmine, Zaur ve Medine uzun süre bu romantik meslek üzerine konuştular ve Tahmine dedi ki “Bir romantik meslek sahibi daha biliyorum. O da bulvardaki fıskiyeleeri sabahları açıp geceleri kapatıyor. Bir gün hastalanıp işe çıkmasa bulvardaki fıskiyeleer o gün su fıskırtmayacak.” Tahmine, önce Zaur’a, sonra Medine’ye bakarak devam etti. “Ama en ilginç meslek nedir biliyor musunuz? Meteoroloji Genel Müdürlüğünde uzman olmak. Ben de bir zamanlar meteorolog olmak istiyordum. Hayal edebiliyor musunuz? Yağmurdan, rüzgârdan haberdar oluyor meteorologlar hatta bulutlar nereden geliyor, kasırga nerede kopacak, ne zaman şimşek çakacak, önceden biliyorlar...”

Bazen bu gezintiler sırasında tanıdıklara da rastlıyorlardı, tanıdıklar her üçünü de dikkatle süzüyorlardı. Sonra da Tahmine’nin her hareketini, âdeta koşa koşa Zaur’un annesine yetiştiriyorlardı... Bu, insanlar onların üçünü bir arada gördükleri anda, bu gece gezintilerinde neler yaptıklarını mutlaka Zaur’un annesine ulaştırıp, pımpirikli kadının yarasına tuz basıyorlardı. Ziver Hanım’ın da cinleri tepesine çıkıyor, telefonunu kaptığı gibi Tahmine’yi arayıp ağzına geleni saydırıyordu. Zaur bu taciz eden telefonları ve işin aslını ancak annesinin üçüncü ya da dördüncü aramasından sonra öğreniyordu.

Bir keresinde Tahmine telefona yaklaştı, ahizeyi kaldırdı.

Evet benim, dedi ama birdenbire yüzü bembeyaz kesildi, dili damağı kurudu, ahize elinde bir müddet öylece kalakaldı.

Zaur endişeyle sordu.

“Arayan kimdi?”

“Yanlış aramışlar...”

Zaur, Tahmine'nin yalan söylediğini anladı ama ne kadar ısrar etse de Tahmine bir şey söylemedi. Arayanın annesi olduğu, Zaur'un aklının ucundan dahi geçmezdi. O, böyle durumlarda hep başka şeyler düşünüyordu. Kıskanıyordu Tahmine'yi. Tahmine'nin ondan bir şeyler gizlediğini anlamıştı. Gerçekten de Tahmine'yi arayan çoktu. Ahizeden gelen ses çoğu zaman da bir erkeğe ait oluyordu. Tahmine ise telefonda çok sevecen konuşuyordu. Sonra da surat asan Zaur'a çıkışıyordu.

"Sen de tuhaf adamsın be Zaurcuk. Arayan terzimdi. Sana pantolonumun paçasını kısalttıracağımı söylemiştim. Akşam onun için provaya gitmem gerekiyor."

"Ne söylüyorsun Zaur! Arayan diş hekimimdi. Diş tedavisi gördüğümü bilmiyor musun? Bugün işim var, haftaya gel, diyor."

Galiba ikinci ya da üçüncü defaydı, telefonu yeniden eline aldı, ne duyduysa bir şey söyleyemeden sakince ahizeyi yerine bıraktı. Bir süre kendine gelemedi.

"Yine mi yanlış aradılar?" diye sordu Zaur.

"Evet," dedi ve hemen banyoya koştu.

Hıçkırarak ağlama sesleri duydu Zaur. Yarım saat sonra Tahmine banyodan çıktı, yüzünde kaygısız bir gülümseme vardı.

Ertesi günün sabahı yine telefon çaldı. Tahmine ahizeyi kaldırdıktan sonra çaresiz bir halde susunca Zaur, arayanın yine aynı kişi olduğunu anladı. Sessizce Tahmine'ye yaklaştı ve ani bir hareketle ahizeyi elinden kaptığı gibi kulağına götürdü. Ahizeden hiddetli bir kadın sesi geliyordu. Kadın, nefes nefese zehir zemberek sözleri, âdeta lav gibi püskürüyordu.

"Ey kahpe! Üç kuruşluk kadın! Oğlumuzu elimizden alabileceğini mi sanıyorsun? Geberdiğini görürüm inşallah. Senin o pis suratını şeytan görsün! Teneşir paklasın seni!"

Zaur hemen ahizeyi elinden bıraktı. Annesinin sesiydi.

Tahmine, kolu kanadı kırılıp iki yana düşmüş gibi Zaur'a baktı ve hüznle gülümseyerek sordu.

“Bütün kinini kustu mu?”

Zaur utancından ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilmiyordu. Yalnızca güçbela “Dün arayan da mı oydu?” diye sordu.

Tahmine onaylarcasına başını salladı.

“Her gün arıyor. Sen buraya taşındığından beri, her gün...”

Zaur, Tahmine’nin evine yerleşeli bir ay olmuştu. O soğuk kasım akşamı babasıyla yaptığı konuşmayı, evden çekip gittiği akşamı hatırladı. Babasına ağır sözler söyledikten sonra annesiyle görüşmeden kapıyı çarpıp çıkmış, Tahmine’nin yanına gelerek ona her şeyi anlatmıştı. Tahmine ise “Zaurcuk,” demişti. “Ben iyi bir insan, onurlu bir kadın olsaydım sana, ‘Hayır azizim, şu genç ömrünü benim yanımda heba etme, dön evine, anneni babanı üzme.’ derdim ama yalan söylemek istemiyorum. Burada benimle kalmanı istiyorum. Hatta ne pahasına olursa olsun benimle kalmanı... Ne de olsa onların nezdinde kötü bir insan ve onursuz bir kadınsın. Elden ne gelir?”

Zaur, Tahmine’yle yaşamaya başladıktan kısa süre sonra, yalnızken onun için uzun gecelerin ne kadar hüznünlü olduğunu anladı. Tahmine geceleri uyuyamıyordu. Uykusuzluk illetine duçar olmuştu. Geceyi uykusuz geçirmek onun için en ağır işkencelerdendi. Tahmine bu dehşet verici gecelerden çok bahsediyordu. En dehşetli yalnızlığın gece yalnızlığı olduğunu söylüyordu. Eşiyle yaşadığı yıllarda, Tahmine bu gece yalnızlığını belki daha ağır hissediyordu. Şimdiyse Zaur’a “Şimdi sen canlı, sıcak bir varlık... Burada, yanımdasın ve ben kendimi yalnız hissetmiyorum.” diyordu.

*

“Han hazretleri, açın artık gözlerinizi, yemeğinizi yatağınıza getirdiler.”

Tahmine içinde kayganak, kahve ve küçük küçük bölünmüş kıtlama şeker olan tepsiyle gelmişti. Evvelki akşam evde kıtlama şeker yoktu. Zaur, toz şekerle çay içmekten hoşlanma-

dığını söylemişti. Tahmine de sabah erkenden kalkıp Zaur uyanana kadar marketten kelle şeker alıp küçük parçalara bölmüştü. Şimdi bunları hatırlayan Zaur, sonsuz bir memnuniyetle şekerini ağzına atarken, gülümsüyordu. Tahmine onun kendi hâlimden memnun bir şekilde gülümsemesine bakarak kahkaha attı.

“Aman Allah’ım, erkekler tıpkı çocuk gibi. Küçük bir arzularını yerine getirdin mi ağızları kulaklarına varıyor. Siz erkekler, ufacık bir isteğinizi yerine getirdiğimizde, sizin için deli olduğumuzu sanıp tuzağımıza düşüyorsunuz.”

Zaur şekerden bir parça daha aldı, kahveyi yudumladı ve yutkunarak “Aslında öyle, değil mi?” diye sordu. “Deli olmuyor musun benim için?”

Tahmine cevap vermedi, Zaur’a dil çıkararak güldü, mutfağa geçti.

Zaur, Tahmine’nin ayak seslerine kulak kesilmişti. Tahmine önce mutfağa gidiyor, oradan odaya dönüyordu. Üzerindeki sabahlık kadar hafif bir ezgi mırıldanıyordu. Zaur, “Bu ezgi nereden dolandı bunun diline?” diye düşündü. Bu melodide bir sabah neşesi vardı; duvara yansıyan güneş ışığı, üfürülünce oluşan sabun köpükleri, berrak mavi semada uçan rengarenk uçurtmalar... Kaygısız çocukluğun aydınlığı, bulutsuz gökyüzü ve ılık bir aralık gününden beklenmeyen, pencerelerden odaya dolup duvar kâğıtlarındaki çiçek desenlerine bile can veren güneş ışığı vardı. Kahve buğulanıyordu, ekmek de sıcak ve taze... Kayganak da lezzetliydi. Tahmine de bu yüzden o şuh melodisini mırıldanıyordu. Bütün bunlar Zaur’un kendine sorduğu sorunun cevabıydı.

*

Sabahları Tahmine’nin özenle düzenlenmiş mutfağında yemek yerken bazen kendi evleri aklına geliyordu. Tahmine’nin mutfağı her zaman tertemizdi. Zemin siyah ve yeşil karolarla döşeliydi. Masanın üstüne dört köşeli Vietnam supları

dizilmişti. Pencereden düşen gün ışığı sanki karolara eşit şekilde bölünmüştü. Bu mutfığın tertibi düzeni, nedense Zaur'a annesinin mutfağını hatırlatıyordu. Evlerindeki mutfak masasının üstü her zaman kümelenmiş kapacak bulaşığıyla doluydu ve Zaur sabah, kahvaltı yapmak istediğinde bu yağlı kapları iteleyip kendisine masanın üstünde küçücük bir yer açardı. Yiyecekleri o boşluğa dizip bir şekilde kahvaltı ederdi. Aceleyle yerdirdi çünkü etraftaki bulaşıklara, özellikle de annesinin büyük tavağına gözü iliştiğinde midesi bulanırdı. Tavağın üzerinde her zaman bir top kıl olurdu.

Tahmine, mutfağın ve evin temizliği, düzeni için o kadar vakit harcıyordu ki Zaur bu duruma şaşırdı. Tahmine'ye ona "Tabii ki, ev temizliği en önde gelen işlerdendir," diyordu. "İnsanın keyfi, ruh hâli, kendini nasıl hissettiği... bunların hepsi buradan başlar. Ev temizliğini evin küçüğünden büyüğüne herkes gözetmeli. Küçüklükten itibaren bu konuda çocuklara eğitim verilmeli."

Çocuk eğitimi üzerine saatlerce konuşabilirdi. Oğlu olsa nasıl terbiye etmesi gerektiğinden (Sporla alakalı olurdu mutlaka, küçük yaşından itibaren yüzme öğrenirdi.) kızı olsa onu nasıl büyüteceğinden (Süslü püslü giyindirip üç yaşında bale okuluna yazdırırdı ki vücudu âdeta bir kuğu gibi olsun.) söz ediyordu hep. Öyle güzel anlatıyordu ki; hayalinde, dünyadaki en terbiyeli, en güzel, en bilgili çocuklar onunkiler oluyordu.

Ama bazen de tamamen farklı şeyler söylüyordu.

"Çok çocuğum olsun isterdim. Hepsi de huysuz, yaramaz olsun ve evi dağıtıp evin altını üstüne getsinler. Hem de senden olsun bu çocuklar. İkimiz de bütün gün onların dağınıklığını toplayalım, pasaklarını temizleyelim. Sonra yorgun düşelim ama yine de tüm bunlara aldırmayarak birbirimizi sevelim. Tüm gün çocuklarla uğraşıp sonra onları uyutup nihayet birbirimize kavuşalım. Bak, işte asıl sevgi budur. Gündelik hayatın her türlü sıkıntılarından, ufak tefek kaygıların-

dan, telaşından kurtulup ilişkinin ilk günlerindeki tutkuyla devam eden sevgi, gerçek sevgidir. Yoksa kuru kuru canım cicim demenin bir önemi olur mu? Bebekler anne karnında rüya görürlermiş, bunu hiç duymuş muydun Zaur? Ne gördüklerini bilmiyorum. Dünyadan habersiz ne görebilirler ki? Ne hayalleri ne tasavvurları olabilir ki rüya görsünler? Ama tıp bilimi bunu doğruluyor. Anne karnında uyuyup uyanıyorlar ve söylediğim gibi rüya görüyorlar. Bir de nasıl uykuya daldıklarını biliyor musun? Annesinin kalp atışlarının ritmi eşliğinde... İşte tam burada. Bu ses sanırım davul sesi gibi geliyor onlara. Böyle bir deney yapmışlar. Annenin kalp atış sesini bir ses aygıtıyla kayıt altına alıp yeni doğmuş bir bebeğe dinletmişler ve bebek hemen uykuya dalmış. Ah Zaurcuk, ne yazık ki ben hiçbir zaman anne olamayacağım!”

“Neden evlatlık almayı düşünmüyorsun?” dedi Zaur.

“Düşünmüyoruz.” dememişti, “Düşünmüyorsun.” demişti. İkisi de bu ayrımın farkına vardı.

Tahmine bir müddet sustuktan sonra “Biliyor musun, benim de aklıma geliyor ama bu işi hiçbir zaman yapmama kararı aldım. Çünkü ben deliyim Zaurcuk. Benim huyumu biliyorsun. Üç güne, bir haftaya, bir aya o çocuğa öyle bağlanırım ki onu öz çocuğumdan daha fazla severim. Ama her an, her dakika çocuğun benim olmadığı düşüncesi de beni çok üzerdi. İçim içimi yerdirdi korkudan. Masallardaki gibi birdenbire çocuğun öz anne babası ortaya çıksa ve çocuğu tanısa... Mesela omzundaki bir benden... Hatta illa da anne babası olması gerekmiyor. Elbette kötü birisi bir gün sırrı açıp gerçeği çocuğa söyleyecek... Diyelim ki oğlan olsun. Çocuk büyüyecek ve günün birinde evlenecek, o zaman da mutlaka karısı bu sırrı ona söyleyecek. ‘O senin öz annen değil ki!’ diyecek. Bu insan karısı değil da başka birisi de olabilir. Böyle iyiliksever (!) insanlar çoktur. Beni sevmeyen, çekemeyen o kadar insan var ki mesela biri de senin annen...”

Zaur, kıpkırmızı kesildi.

“Bir başkası benden intikam almak için hakikati mutlaka söyleyecek çocuğa. Ömrüm boyunca diken üstünde oturacağım, tasavvur edebiliyor musun? Her dakika bu korkuyla yaşayacağım, çocuk ha bugün ha yarın gerçeği öğrenecek diye... Demem o ki çocuk tam olarak benim olmayacak. Ben istiyorum ki tam anlamıyla benim olsun, sadece benim.” Bir müddet sustuktan sonra kararlı ses tonuyla ekledi. “Hayır, adı üstünde başkasının çocuğu, benimki değil... Senin gibi Zaurcuk. Çünkü sen de benim değilsin. Seni de er geç yiti-receğim, biliyorum.”

Tahmine bu sözleri, Zaur’un, onun yanına taşındığı ilk günlerde söylemişti. Zaur’un yüreğinin ta derinliklerine işleyen bir duygunun Tahmine tarafından böyle dosdoğru anlatılması çok garipti. Zaur şaşırıp kalmıştı. Beraber içki içtiklerinde Tahmine her zaman masanın üstüne üçüncü bir kadeh koyuyordu. “Bu senin, bu benim, bu da ayrılığımızın...” diyordu. İlk tanıştıkları zamandan itibaren “ayrılık” da onlarla birlikte yaşıyordu sanki. Günden güne büyüüp yaklaşan bir ayrılık...

*

Sohbet tamamen alakasız bir konudan açılmıştı. Gerçek ve uyduruk bir asaletten...

“Gerçek asalet, ne bileyim ulu dedelerinin kim olduğuyla da ilgili değil,” diyordu Tahmine. “Gerçek asalet tok gözlülükten, insanın kendine hâkim olabilmesinden ve karakterinden kaynaklanır. Hakikaten ben, asil, soylu ve aydın bir insanı yürüyüşünden tanırım. İnsanın yürüyüşü onun varlığı, benliği ve insanlığı hakkında çok şey anlatır. Mesela Muhtar’ı ele alalım.”

Muhtar hakkında konuşmak, birlikte yaşamaya başladıkları ilk zamanlarda Zaur’un canını en çok sıkan şeylerden biriydi. Sık sık Muhtar’dan söz etmesi ve bir de telefonda onunla uzun konuşmaları... Tahmine’yi en çok arayan Muhtar’dı.

Bir gün Zaur hayretle “Bütün gün kurumda berabersiniz, orada sohbet ettiğiniz yetmiyormuş gibi bir de eve gelir gelmez, saatlerce Muhtar ile konuşuyorsun,” diye sinirlendi.

Tahmine gülerek “Zaurcuk, neden anlamıyorsun,” dedi. “İş yerinde herkes işiyle meşgul, sohbete dedikoduya fırsat kalmıyor ki... Telefonda onu bunu çekiştiriyoruz. Muhtar da dedikodu yapmayı seviyor. Laf aramızda, kadınların adı çıkmış, erkekler kadınlardan daha çok seviyor dedikoduyu. Benim dostlarımın çoğu...”

Zaur Tahmine’nin sözünü yarıda kesti.

“Benim dostlarım da benim dostlarım!” diye alaycı bir edayla Tahmine’yi taklit etti. “Ne de çokmuş senin dostların. Ama sana bir şey söyleyeyim, aklında bulunsun. Çok dostu olanın hakiki dostu olmaz.”

Tahmine soğuk bir edayla “Ne yani, kendini mi ima ediyorsun? Yoksa bu bana bir uyarı mı?” dedi.

“Nasıl istiyorsan öyle anla.”

İlk kez atıştılar.

Tahmine karşılık vermedi. Sessizce giyinip evden ayrıldı. Zaur, onun nereye gittiğini biliyordu. Akşam televizyon programına çıkacaktı. Yarım saat sonra televizyonu açtığında ekranda gördü Tahmine’yi. Zaur programın bitmesine yirmi dakika kala giyinip yola düştü, taksi çağırıp Tahmine’yi almaya gitti. Çevredeki evlerin pencerelerinden televizyonun mavi ışığı cama vuruyor, televizyondan Tahmine’nin sesi geliyordu. Tahmine, yayının sona erdiğini duyurdu ve izleyicilere hayırlı geceler diledi. Aradan beş on dakika geçtikten sonra Zaur, Tahmine’nin hızlı adımlarla trolleybüs durağına doğru yürüdüğünü gördü ve ona seslendi. Tahmine de onu fark edip gülümsedi, kucaklaştılar. O saatte hiç yolcusu olmayan boş bir otobüse bindiler, Tahmine’nin evine doğru yol aldılar.

*

“Beni kıskanmamalısın Zaurcuk!”

Karanlıktaki bu fısıltılar âdeta sözlere hususi bir ağırlık veriyor, onlara hakikati aşıliyordu. Bu sözlere inanmamak mümkün değildi.

“Zaur, kıskanmak ne demek biliyor musun? Kendi zayıflığını kabul etmektir. Hiç kimseyi kıskanmamak, herkesten güçlü olmak demektir. Ben, sen güçlü olasın istiyorum, herkesten güçlü... Kendine güven! Bir de bana güven Zaurcuk. İnan bana, sana ihanet etmiyorum. Biz birlikte olduğumuz sürece...”

★

Akşamları genelde müzik dinliyorlardı. Tahmine’nin bir sürü plağı vardı ama bu plaklar belli bir zevke, anlayışa göre toplanmamıştı. Çeşitli musiki eserlerine ait plaklardı, hepsi de Tahmine’nin severek dinlediği eserler. Bazen sadece klasik musiki, mesela “Leyla ile Mecnun” operasını dinlemek isterdi. Her akşam biraz da dans etmekten hoşlanırdı. Ağır ritimli caz musikisi ve blueslar eşliğinde odanın dar sahnesinde Zaur’la sarmaş dolaş uzun uzun dans ederlerdi. Tahmine gözlerini kapatıp uzun saçlarını Zaur’un omzundan aşağı bırakarak kollarını Zaur’un boynuna dolardı.

Çoğu zaman halk türküleri dinlerdi Tahmine. Her türkünün anısı canlanırdı zihninde. Musikiye ayrı bir ilgi duyuyordu. Zaur onu terk edip gittiğinde onu avutacak tek şey musiki olacaktı. “İşte o zaman musiki kurtaracak beni, yoksa ya ölürüm ya da kendimi tamamen içkiye veririm.” diyordu. Saatlerce “Küçelere Su Sepmişem”, “Senden Mene Yâr Olmaz”, “Aman Avcı”, “Pencereden Taş Gelir”, “Girdim Yârin Bahçesine”, “Papirosun Yana Yana” “Kara Gile” ama en çok da “Laçın” türküsünü dinliyordu. Yüreğinin en derin, en gizli hislerini; kelime bulup ifade edemediği duyguları sanki bu şarkıların, türkülerin ezgilerinde, sözlerinde buluyordu. Bu, aşk, ayrılık, keder ve ümit dolu, çok kadim ve ebedî sözler âdeta Tahmine’nin yüreğinden, varlığının en derin, gizli köşelerinden kopup geliyordu.

“Zaurcuk şunu bir dinlesene, bak, ne kadar sade ve güzel: ‘Küçelere su sepmişem, yar gelende toz olmasın.’ Bir zamanlar ne güzel aşklar varmış Zaurcuk, bir de şimdikilere bak, şimdiki-ler nasıl seviyorlar. Mesela sen benim geçtiğim sokaklara, toz olmasın diye su serper miydin?”

Zaur, “Bakü’de mümkün değil bu. Sokağın bir başına su serpe-ne kadar, deli hezri’ sokağın öbür başını yine toza bürüyecek.”

“Sen tam bir ruhsuzsun!”

Başka bir türkü çalmaya başladı ve Tahmine farklı bir soru sordu.

“‘Koy meni öldürsünler bir ala göz kız üste’. Zaurcuk, seni bir ala göz kız uğruna öldürmelerine razı olur muydun? Öldürmek demeyelim de -Allah korusun- öldürmek falan olmaz. Mesela sevdiğin kız uğruna birçok zorluğa, eziyet ve sıkıntıya katlanır mısın?”

“Bilmem farkında mısın ama bir kara gözlü kız uğruna birçok zorluğa, sıkıntı ve eziyete katlanıyorum Tahmine ...”

“Ah Zaurcuk, hiç anlamıyorsun. Şu yüreğin genişliğine bir bak: ‘Koy meni öldürsünler, bir ala göz kız üste.’ Sen şu beyti biliyor muydun, kulağını aç ve iyice dinle, sonra da fikrini söyle: ‘Bir evde ki sen tek [gibi] güzel olmadı / O ev viran olup talanmak gerek’. Zaurcuk bu sözler halkın tefekkürünü yüzlerce kalın, ilmî kitaptan daha güzel ifade ediyor.”

Kasetçalardan bir başka türkünün sesi duyuldu: “Senden bana yâr olmaz”. Tahmine de Zaur’un gözlerinin içine baka baka bu sözleri tekrarlıyordu: “Senden bana yâr olmaz.” Zaur şaşkınlık içerisindeydi. Sevdiği ama şimdiye kadar pek dikkat etmediği halk türküleri, Tahmine’yle olan ilişkilerindeki en derin, en müphem duyguları ancak bu kadar mükemmel ve dosdoğru, bu kadar etkili ve içli, bu kadar yerinde ifade edebilirdi.

* Abşeron Yarımadası’nda kuzeyden esen kuvvetli rüzgâr.

*Pencereden taş gelir, ay beri bak, beri bak
Humar gözden yaş gelir, ay beri bak, beri bak
Seni bana verseler, ay beri bak, beri bak
Allah'a da hoş gelir, ay beri bak, beri bak*

Tahmine bu sözleri tekrarlıyordu.

“Zaurcuk gerçekten de seni bana verselerdi bu Allah’ın da hoşuna giderdi? Ama ne yazık ki seni bana vermeyecekler. Dünyada vermezler, biliyorum.”

*Papirosun yana yana
Od düştü şirin cana
Vallah, koyup giderim
Kalırsın yana yana*

Bu türküdeki tehdit, ufak bir şakaydı ama bu şakanın altında acı ve kaçınılmaz bir hakikat de yatıyordu. Peki nasıl oluyordu da onlarca, yüzlerce yıl önce yaşamış insanlar Zaur ve Tahmine’yle aynı hisleri yaşayıp bunları böyle güzel ve sade sözlerle içli ve ebedî ezgilerle ifade edebilmişlerdi? Duyguların yaşı, zamanı yoktur. İnsanlar her zaman, her yerde aynı duyguları hissederler. Aşk, kıskançlık, acı, sevinç, şüphe, keder, ümit, hasret duygularını yaşayıp benzer sonuçlara maruz kalmışlar. En sonunda acıyla “Senden bana yâr olmaz.” kararına varmışlar. Bu kararın özünde, manasız istekle birlikte nazlı bir sitem de var. Ne demek yani senden bana yâr olmaz? Yani senin benden başka yârın de mi olabilir? Bu mümkün mü? Elbette hayır! Elbette biz birbirimiz için yaratılmışız. Bizi kim ayırabilir? Elbette, elbette biz birbirimiziniz. Elbette... “Senden bana yâr olmaz.”

“Laçın” türküsünü dinlediğinde Tahmine her zaman ağlardı. Bu türkü yüreğinden, Zaur’un bile bilmediği bir şeyleri koparırdı âdeta. Gözleri dolar, gözyaşları boncuk boncuk süzülürdü yanaklarından... “Elçileri kırılmış, özü elçi düşen yar.” Bu sözler Tahmine’ye neden bu kadar tesir ediyordu?

*

Tahmine'nin yanında yaşamaya başladığından bu yana ilk kez aylık alan Zaur, maaşını aldığı gibi pazara gitti. Paranın yarısını harcadı. Meyve, fındık-ceviz, kuru üzüm, karanfil hatta et aldı. Şimdiye dek yaşamadığı bir duyguyu yaşıyordu, artık bir evin sorumluluğunu üstlenmişti. Merdivenleri sevinçle, alelacele çıktı. Ama eve vardığında, Tahmine onun keyfine soğan doğradı! İki kilo eti bir o tarafa bir bu tarafa çevirip yüzünü ekşiterek "İnsan böyle et mi alır! Bu et değil büsbütün sinir ve kemik! Bunun neresini yiyeceğiz?" dedi. "Nereden aklına geldi alışveriş yapmak, bari bana söyleseydin, seni Fazıl'ın yanına gönderirdim. Benim tanıdığımıdır, her zaman etin en güzel yerinden ayırır benim için. Evde seni kötü alıştırmışlar, ömrün boyunca hiç alışveriş yapmamışsın galiba, öyle değil mi?" Zaur sinirle "Evet," dedi. "Maalesef pazarda tanıdığım kasap da yok."

"Belli zaten olmadığı. Yoksa seni bir çocuk gibi aldatıp et diye kemik ve siniri vermezlerdi eline."

Zaur karşılık vermedi, suratını astı, akşama kadar tek kelime etmedi.

Akşam birlikte film izlerken de konuşmadılar. Filmde bir düğün sahnesi vardı. Tahmine birdenbire, beklenmedik bir edayla Zaur'a dönüp "Zaurcuk, biliyor musun düğünümüzün olmasını ne çok isterdim," dedi. "Hem de ata- baba geleneklerine uygun şekilde... Önce büyüklerimiz gelsin, beni istesin sonra da nişan ve düğün... Uzun kuyruklu beyaz gelinlik, çalgıcılar, oyun havaları, ayna ve şamdanlar..." Zaur'un gözlerinin içine bakıp sustu, yeniden konuşmaya başladığında Zaur donakalmıştı. Tahmine nasıl oluyor da onun yüreğinden geçen duygu ve düşünceleri bir kitap gibi okuyordu. Üstelik de Zaur'un bile ifade etmekte güçlük çektiği hisleri...

"Zaurcuk bunların hepsi başından geçecek, biliyorum. Elçi de göndereceksin, nişanın düğünün de olacak. Yalnız senin, Spartak'la enişte-kayınbirader olacağını asla hayal edemiyorum."

Zaur başını salladı. Tahmine ciddi bir edayla devam etti.

“Bunun böyle olacağını sen de biliyorsun. Başını sallama boşuna. Ne olacak ki? Gül gibi kız diyorlar. Gerçekten de öyle. Senin de gönlün olsun. Siz erkeklerde çözemediğim bir özellik var. Kendinizi bir şey sanıp kâh evleneceğim diyorsunuz kâh evlenmeyeceğim! Kâh beğeniyorum kâh beğenmiyorum! Güya evlenerek kadınları mutlu edeceğinizi sanıyorsunuz.”

Zaur sigarasını çıkardı, bir kibrit çaktı, bir parça kıvılcım durvara asılmış rengarenk balona sıçradı. Tahmine telaşla yerinden fırladı.

“Zaur, ne yapıyorsun?”

Balon patlamıştı.

*

Zaur bütün bu tersliklerin ne zaman başladığını bir türlü çözemiyordu. Belki de bu ardı arkası kesilmeyen telefonlaşmalardan sonra başlamıştı.

Tahmine, tanıdıklarından biriyle uzun uzun konuşuyordu. Zaur ise mutfakta sigara içiyor, sinirini yatıştırmaya çalışıyor ve Tahmine’nin telefonun diğer ucundaki kişiyle şakalaşıp gülüşmesine dikkat kesiliyordu. O gün mü yoksa Tahmine hastalanınca Zaur’un alışverişe çıkmak zorunda kaldığı gün mü başlamıştı bu terslikler? Zaur evin ihtiyaçlarını alıp geldikten sonra Tahmine ona bir sürü laf saydırmıştı: “Elinden hiçbir iş gelmiyor. Neler alıp getirmişsin böyle? Sana daha önce söylemiştim. Fazıl’a uğra, benim adım söyleyerek ricada bulun ki etin en güzel yerinden versin.”

Zaur, Fazıl’ın dükkânına ölse de gitmezdi. Tahmine daha önce ondan bahsetmişti ve o da gidip bu ensesi kalın, kırmızı pancar suratlı, pala bıyıklı kasabı görmüştü. Biraz eli yüzü düzgün kadınlara, güzel kızlara et verdiğinde, ağzının suyu akıyordu.

Zaur bazen Tahmine’nin onu kasten zayıf noktasından vurduğunu düşünüyordu. Sokakta yürürken Zaur’un herhangi

bir arabaya gözü takıldığında Tahmine derhâl alay ediyordu: “Ne oldu Moskviç’ini mi hatırladın? Annesi ve babası yaramaz Zaurcuk’u cezalandırıp oyuncağını elinden mi aldılar? Yazık o çocuğa!” Tahmine’nin bu cümleleri söylerken takındığı tavır özellikle de “çocuk” kelimesi Zaur’un sinirlerini tepesine çıkarıyordu. Bu hiddet onu boğuyor, içini daraltıyor hatta Tahmine’den nefret etmesine sebep oluyordu. Belki de bu his başka bir gün baş göstermişti. Bir gün Tahmine, Medine’nin yanında Zaur’un annesi hakkında konuşmaya başladı.

“Artık sadece evde değil iş yerinde de beni rahat bırakmıyor. Orayı da arıyor...”

Medine de “Ah! Keşke Ziver Hanım aradığında bir denk gelsem de ona dersini versem,” dedi.

Zaur kendini zor tuttu. Sinirden içi içini yiyordu. Sadece Medine’ye değil Tahmine’ye de ağzına geleni saymak istiyordu çünkü söz konusu olan onun annesiydi. Evet, annesinin de davranışları doğru değildi ama onların aile meselelerine karışmak Medine’ye kalmamıştı. Neyse ki Medine artık tek kelime etmedi ve bir daha bu konuda konuşmadılar. Ama o gün Medine, annesi hakkında tek kelime daha etseydi Zaur evi onun başına yıkacaktı.

İşte bütün bunlar birikerek o hissi uyandırdı. Nasıl derler, damlaya damlaya göl oldu. Bir gün Zaur nedense annesine özlem duyduğunu fark etti. Kendisini tuhaf hissetti. Tahmine’nin temiz ve düzenli mutfağında akşam yemeği yerken annesinin kirli ve dağınık mutfağı geldi gözlerinin önüne. Durgunlaştı, daldı gitti. Tahmine derhâl fark etti ama Zaur’un derdine derman olup onu teselli edeceğine alaycı bir tavırla “Ne oldu yine, gözlerin daldı. Yoksa ‘Moskviç’ini mi hatırladın?”

Bunu kasıtlı olarak yapıyordu. Zaur’un sıkıntısını, anne baba hasretini “Moskviç” üzerinden, onun mahrum kaldığı lüks yaşamla, sıradan alışkanlıklarına bağlamak istiyordu.

Zaur, Tahmine'nin onu sadece Moskviç'ten kıskandığını düşünüyordu. Garibine gidiyordu bu durum. Zaur'un onu herkesten kıskanmasına rağmen Tahmine Zaur'u hiç kimse-den kıskanmıyordu. Tahmine onun eski sevgililerinden hatta sporcu Tanya'dan bile haberdardı. Ama Zaur'u ne geçmişteki aşklarından ne de bugün görüştüğü kadınlardan kıskanıyordu. Bunun sebebi neydi? Zaur bazen Tahmine'nin aslında kendisini sevmediğini, ona yabancılık duyduğunu hissediyordu. Bazen de Tahmine'nin huyunun böyle olduğunu düşünüp onun kıskanç bir insan olmadığını fark ediyordu.

Bu konuda bir söz açıldığında Tahmine işi şakaya vurarak "Biliyor musun Zaur, ben birilerini kıskanan kadınlardan değilim. Tam tersine, başkaları beni kıskanmalı. Diyelim ki sen başka biriyle birlikte oldun, beni unutabilecek misin?"

Zaur, "Gerçekten de öyle." diye düşündü. "İnsanı bir kadının derdinden, sadece başka bir kadın kurtarabilir, derler. Acaba bir insanı Tahmine'nin derdinden kurtarabilecek bir kadın var mıdır bu dünyada?"

Bazen Tahmine, sanki bir gün ayrılacaklarmış gibi soğuk ve sert konuşmalar yapardı. Bir akşam Tahmine telefonda biriyle uzun uzun konuştuktan sonra Zaur yine onu sorguya çekti.

"Kiminle konuşuyordun, niye böyle uzun sürdü, neye gülüyordunuz böyle?"

Tahmine çok sinirlendi.

"Bana bak Zaur. Burama kadar geldi! Yeter artık! Beni canımdan bezdirdin bu şüphelerinle. Ne istiyorsun benden? Birlikte yaşıyoruz, benim evimde kalıyorsun, her zaman yanıdayım, daha ne istiyorsun, anlamıyorum. Beni zorla evde tutup dışarı da mı çıkarmayacaksın? Telefonu da kestir istersen. Sen bana ne verdin ki? Nikâhlı karın mıyım, çocuğumuz mu var? Benim için ne yaptın ki bu kadar çok şey talep ediyorsun? Evi terk edip gelmenle övünme! Evet, büyük fedakârlık. Arabadan da vazgeçtin, doğru. Üzülme, döneceksin evine, arabayı

da geri verecekler sana. Bir de helal süt emmiş bir kızla evlendirdiler mi tamamdır...”

Zaur, Tahmine’yi hiçbir zaman bu kadar öfkeli ve böyle zehir zemberek sözler ederken görmemişti. Adeta ateş püskürüyordu. Sonra birden sustu, sakinleşti, yorgun bir edayla ve kısık bir sesle sordu.

“ekip gittikten sonra senden bana ne kalacak?”

Gz birden Zaur kibrit çakarken fırlayan kıvılcımın ateşiyle patlayan balon parçasına ilişti.

“Sadece şu,” diye gülümsedi ve ekledi. “Onu da paramparça ettin.”

Zaur donup kalmıştı. Bu saatte ne yapacağını, nasıl hareket edeceğini bilmiyordu. Ayağa kalkıp ağzına geleni Tahmine’ye saymalı mıydı yoksa hiçbir şey demeden çıkıp gitmeli miydi bu evden.

Tahmine bir sigara yaktı. Derin bir nefes çekti ve dumanı havaya doğru üfledi. Sonra Zaur’a dönüp “Bak, bu duman gibi bizim ilişkimiz,” dedi. Elini yelpaze gibi sallayarak dumanı dağıttı ve ekledi: “Görüyor musun, eser kalmadı.”

@novaeb00k

ON BİRİNCİ BÖLÜM

*Gönülde bin gamım var ki pinhân eylemek olmaz
Bu hem bir gam ki il ta'nından efgân eylemek olmaz
Ne müşkil derd olursa, bulunur âlemde dermânı
Ne müşkil derd imiş ışkun ki dermân eylemek olmaz*

Fuzûlî

“Kaç yaşındasınız?”

“Yaşımla ne ilgisi var?”

“Çok ilgisi var. Çocuk değilsiniz. Hareketlerinize dikkat etmeli, topluma karşı sorumluluğunuzu yerine getirmelisiniz.”

“Toplumun bununla ne alakası var peki?”

“Ne demek ne alakası var? Biz günde kırk türlü sinyal alıyoruz. Bu sinyallerden belli bir netice çıkarmamız gerekir. Hatta bizim komsomol teşkilatı sizin bu meseleyi daha yukarı makamlara, büroya havale etmek istiyordu. Yanılmıyorsam siz de büronun üyesisiniz, öyle değil mi?”

“Evet.”

“Görüyorsunuz işte. Siz de komsomol bürosunun üyesisiniz. Başkalarına örnek olmak yerine kendinizi rezil ediyorsunuz. Yalnızca komsomolcular değil kurumumuzun diğer çalışanları da sizin hâl ve hareketlerinizden çok rahatsızlar.”

Zaur hemen, “çok rahatsız” olanı tahmin etti, kendi kendine “Dadaş’tır” dedi.

“Yoldaşlar, sizin bu davranışlarınızın kurumumuz üzerine gölge saldığını, gençlerin ahlaki davranışları üzerinde olumsuz etki bıraktığını düşünüyorum. Bu durum genel olarak bizim ahlak anlayışımıza terstir.”

“Ben hemen istifa dilekçemi verip işten ayrılabilirim.”

“Tamam, tamam, gerek yok. Sadece kendinize gelin, ayağınızı denk alın. Ben cemiyetin düşüncesine kayıtsız kalamam. Siz de daha gençsiniz. Önünüzde uzun yıllar var, parlak bir geleceğiniz olabilir. Eğer şimdiden aklınızı başınıza devşirip lüzumsuz davranışlarda bulunmazsanız, eğer siz...”

Zaur sözünü bitirmesini beklemeden odadan çıktı.

*

Zaur kapıyı kendi anahtarıyla açıp içeri girdi. Buraya gelene kadar, işten ayrılmak için yazıp verdiği dilekçenin her cümlesi zihninde yankılanıyordu. Peki şimdi nereden iş bulacaktı? İş bulmak konusunda ona kimlerin yardım edebileceğini düşünüyordu. Jeoloji araştırmaları merkezlerinden birinde işe girebilirdi. Bu konu üzerine düşünürken Azer Merdanov’u hatırladı. Üniversiteyi beraber okumuşlardı. O zamandan beri dostlukları sürüyordu. Azer sanırım şimdi Filizçay taraflarındadır. Eğer bu iş olursa Zaur’un kaderi tamamen değişebilir ve Tahmine’yle olan ilişkilerinde de belli başlı değişimler yaşanabilirdi. Önceleri Tahmine’nin evinde -hani bir zamanlar Manaf’ın evi sayılan yerde- yaşamak ona ağır geliyordu. Manaf elbette Zaur’un orada yaşadığından haberdardı. Tahmine’nin evi terk etmesini istiyordu ama bir kez olsun bu konuda Tahmine’yi sıkboğaz etmemiştii. Tahmine de bu durumu değerlendiriyor hatta evini tek odalı iki daireyle değiştirmek istiyor, bunun için acele ediyordu ama teklif edilen tek odalı dairelerden hiçbirini beğenmiyordu. Bu maksatla çoğu zaman uzun uzun telefon konuşmaları yapıyor, çeşitli evleri geziyordu.

Hem de hangi ev olursa olsun... Zaur bunu öğrendiğinde deliye dönmüştü. Spartak'la birlikte ev bakmaya gittiğini de kendisi söylemişti Zaur'a.

Telefon çaldı. Zaur cevap verdi.

"Zaur sen misin? Merhaba, ben Muhtar."

"Tanıdım, Tahmine evde yok!"

"Ne zaman gelecek?"

"Bilmiyorum."

"Kusura bakmayın."

Zaur koltuğun üstüne uzanmıştı ve sigara içerek tavana bakarak "Tahmine nerede olabilir, galiba işte değil yoksa Muhtar evi aramazdı." diye düşündü. "O zaman nerede? Bu konuda düşünmek de anlamsız. Sorsan ya terzideyim ya ayakkabıcıdayım ya diş hekiminin yanındayım ya kız arkadaşımıdayım ya da ev bakmaya gittim diyecek... Hiçbirinin doğru olmadığını biliyorum..."

Telefon çaldı, Zaur ahizeyi kaldırdı.

"Buyrun."

Telefon derhâl kapandı...

Zaur, tekrar arayacaklarını tahmin ediyordu. Her defasında koltuktan kalkıp telefona gitmeye üşeniyordu. Telefonun bulunduğu sehpayı koltuğa doğru çekti. Şimdi yattığı yerden telefona uzanıp ahizeyi kaldırabilirdi.

Yarım saat sonra yine telefon çaldı. Zaur ahizeyi kaldırdı, yine kapatacaklar zannetti ama Muhtar'ın sesini işitti.

"Çok özür dilerim Zaur, Tahmine hâlâ gelmedi mi?"

"Hayır."

"Peki nerede acaba?"

"Bilmiyorum."

"Rica etsem gelir gelmez beni aramasını söyler misiniz? Çok önemli bir konu var. Ben yine ararım."

Zaur hiçbir şey söylemedi.

Bodur incir ağacına bakıyordu. Tahmine bu ağaçtan çok bahsetmişti. Daha doğrusu bu ağacı ona hediye eden dağcı arkadaşlarından... Galiba Nahçıvan'ın dağlarında bulmuşlar bunu, Gemikaya bölgesinde. Bir rivayete göre Nuh'un gemisi Gemikaya denen yerde demir atmış ve dağcıların dediğine göre kayaların üzerinde ilginç resimler varmış. Kobustan'daki kaya resimleri gibi...

Telefon çaldı.

“Evet!”

Yine kapattılar...

Zaur sabahtan beri ağzına bir şey sürmemiştii ama koltuktan kalkıp mutfığa gitmeye, yemek ısıtmaya da eriniyordu. Aslında iştahı da yoktu. Sadece kanepeye uzanıp sigara içmeyi ve hiçbir şey düşünmemeyi istiyordu. Hatta, jeoloji ekibi, Filizçay grubu ve Azer Merdanov hakkında bile düşünmek istemiyordu. Jeoloji ekibinde çalışmak istiyordu ama kendi kendine “Aslında böyle bir kurum da yok, olsa bile benim orada işe girmem, gerçekleşmesi çok zor bir hayal...” diye düşünüyordu. Bu yüzden hayatının bir çıkış yolu, bir dönüm noktası asla olmayacaktı. Onu geçmiş yaşamına döndürecek üçüncü bir yol yoktu. Her şey bitip tükenmiş, bütün yollar bağlanmış, bütün kapılar yüzüne kapanmış ve bütün pencereler örtülmüştü sanki.

Telefon yine çaldı, Zaur gülümsedi. Cevapsız aramalar düzenli aralıklarla yinelenirdi.

“Alo!”

Yine kapattılar.

Saat dokuzdan sonra Zaur endişelenmeye başladı. Tahmine bugün çalışmıyordu. Çalışmadığı günler eve bu kadar geç gelmiyordu. Belki de vardiyasını değiştirmişlerdi ya da Tahmine'yi işe gelmeyen birinin yerine görevlendirmişlerdi. Bunu

öğrenmek çok kolaydı. Kalkıp televizyonu açabilirdi ama odanın öte tarafına geçip televizyonu açmaya eriniyordu. Hem işte olsaydı Muhtar onu evde aramazdı. Pencereden, Medinelerin evine doğru baktı, onların da ışıkları yanmıyordu.

Saat 10'u geçtikten sonra iyice telaşlandı. Tahmine'nin başına bir şey gelmesinden korkuyordu. Saat tam 11'de de yine telefon çaldı, cevap vermeden kapattılar. "Artık Muhtar da aramıyor." diye geçirdi içinden Zaur. "Tabii arayıp kapatan Muhtar değilse... Büyük ihtimalle o değildir. Muhtar öyle bir adam değil. Arayıp kapatan o değilse, 'önemli bir konu' için bir daha da aramadıysa Tahmine'ye ulaşmış olabilir. Onun için endişeye gerek yok. Demek ki Tahmine'nin başına bir şey gelmedi..."

Gece saat on iki buçukta Tahmine çıkıp geldi. Koridorda paltosunu çıkarırken yine telefon Jaldı.

Zaur, "Telefonu aç," dedi.

"Sen aç."

"Ben cevap verince kapatıyorlar."

"Biliyorum."

Çok hâlsiz görünüyordu. Telefon ise durmadan çalıyordu.

"Muhtar aramıştı. Önemli bir şey konuşacakmış seninle," dedi.

Bu sözlerden sonra Tahmine yavaş yavaş telefona yaklaştı.

Ahizeyi kaldırdı, ne işittiyse hemen kapattı ve yavaşça koltuğa çöktü.

Zaur dikkatle ona bakıyordu.

"Neredeydin?"

"Annenin elinden kaçıp canımı kurtardım," dedi ve hıçkırarak ağlamaya başladı.

Zaur yerinden kalkıp Tahmine'ye yaklaştı ve ellerini onun omuzlarına koydu.

"Ne oluyor sana?"

“Yapamıyorum Zaur, başaramıyorum. Bıktım artık. Her gün beni arayıp ağza alınmayacak laflar ediyor. Etmediği laf kalmadı. İstifa dilekçesi yazmışsın öyle mi? Bunda benim ne suçum var? Haberim bile yok bu olaydan. Ama annen beni tehdit ediyor. Seni mahkemeye vereceğim, polise şikâyet edeceğim ve daha bir sürü şey... Benim ne günahım var Allah'ım? Zaur Allah için, sevdiklerinin başı için dön evine. Ben de kurtulayım. Beni rahat bırakın, sen de annen de... Artık sabrım kalmadı vallahi.”

Tahmine koşup banyoya girdi. Zaur duvar kâğıtlarına bakıyordu. Duvar kağıdındaki goncalar aynı goncalardı. Tahmine'nin dediğine göre Zaur'un geldiği gün çiçek açan goncalar... Şimdi abajurun alacakaranlık ışığında bu goncalar bambaşka görünüyordu. Zaur sigara içiyordu, zihninde kırk tane düşünce dolaıyordu. Kendisi, Tahmine ve annesi hakkında düşünüyordu.

Tahmine banyodan çıktı. Üstünde mavi bornozu vardı. Duştan çıktıktan sonra her zaman sakinleşmiş olurdu. Sanki bütün kaygılarını, streslerini ve dertlerini de üzerinden akıtmıştı. Telefon çaldı. Zaur telefona doğru yöneldi, ahizeyi kaldırdı ve hemen kapanacağını bildiği için aceleyle tek bir cümle söyledi.

“Anne, niye böyle yapıyorsun?”

Telefonun diğer ucunda sessizlik bir süre daha devam etti. Zaur yeniden söze başlayacaktı ki karşıdaki kişi güldü. Telefonun diğer ucunda kahkaha atan bir erkekti.

Zaur telefonu kapattı, Tahmine'ye bir şey söylemedi. “Ne manası var ona söylemenin. Kim olduğunu nereden bileyim, bütün telefon sapıklarını tanıyor muyum ben, diyecektir mutlaka.” diye düşündü.

Son günlerdeki bütün iğneleyici konuşmalarından, laf sokmalarından, küsüp didişmelerinden, zehir zemberek sözlerinden, tereddütlerinden ve asabilğinden sonra Zaur, Tahmine'yi ilk kez böyle sakin görüyordu. Duştan çıktıktan sonra yüzüne bir güzellik gelmişti. Şampuanla yıkamıştı saçlarını.

Bu şampuanda hangi bitkilerin, hangi ağacın özü varsa saçlarına ve bütün bedenine yayılmıştı o güzel koku.

Zaur onu öpücüklere boğuyordu. Sanki ılık bir bahar günü bir ormanda yeşillığe, serinliğe, sık yapraklar arasında sızan gün ışığına gark oluyorlardı. Onlar ilişkilerinin ilk günlerindeki kadar bahtiyar ve her şeyden asudeydiler. Zaur'un elleri olanca şefkatiyle Tahmine'ye dokunuyordu. Bu okşamalar, sevmeler, öpmeler bir türlü bitmiyor, uzadıkça uzuyordu. Ve bütün bu çılgınlıkların bitmesine çok az bir süre kaldığını her ikisi de biliyordu, âdeta içlerine doğuyordu bu hazin son.

*

“Sakine, dilekçemi müdüre verdin mi?”

“Hayır, Dadaş dilekçeni aldı benden.”

“Dadaş mı? O ne karışıyor?”

“Müdürle görüşeceğini söyledi. Bir de Dadaş, yanına uğramanı rica etti.”

*

“Zaurcuğum, sen şöyle bir otur bakalım,” dedi Dadaş. Köşedeki masada oturan Kurban'a doğru baktı ve ekledi.

“Dilekçen burada, bende...”

“Bu dilekçeyi size yazmadım ki.”

“Biliyorum, biliyorum ancak seninle konuşmam gereken şeyler var.”

Kurban'a doğru ters ters baktı. Kurban, başını aşağı eğip kendi işiyle meşgul olmaya başladı ama kulağı onlardaydı. Dadaş dilekçeyi Zaur'a uzattı.

“İşte burada dilekçen, ne zaman istersen müdüre götürebilirsin ama senden küçük bir ricam var. Önce seninle biraz sohbet edelim sonra ne zaman istersen müdüre gidebilirsin. Müdür kaçmıyor ya, işi bitene kadar buralarda olacak.”

Dadaş bu kez Kurban’a ricada bulundu.

“Bizi birkaç dakikalığına yalnız bırakabilir misin? Zaur’la özel bir şey konuşmam lazım.”

Kurban, suratını asarak ağır adımlarla odadan çıktı ama çıkmadan önce odada biraz daha kalmak için, uzun bir süre masasının çekmeceleriyle uğraştı. Çekmeceleri açtı, kapadı, kâğıtları düzenliyormuş gibi yaptı, kâğıtları aldı, geri yerine koydu... Zaur’un sinirlerini bozmak için elinden geleni yaptı ve nihayet odadan çıktı, kapıyı da kapattı.

“Zaur, biliyorum benimle pek aran yok,” dedi. “Sebebini de biliyorum. Ama inan ki ben senin iyiliğini istiyorum. Bunu er ya da geç sen de anlayacaksın, göreceksin. Ben annenin ricası üzerine dilekçeyi sumen altı ettim. O nereden duydu bilmiyorum ama beni aradı. Fakat ciddi meseleyi de söyledi, dediğine göre baban hastaymış...”

Zaur heyecanla yerinden fırladı, Dadaş onu sakinleştirdi.

“Hayır, hayır, endişelenme ciddi bir şey yok. Tansiyonu yükselmiş sadece. Ben doktorla da konuştum. Doktor, korkulacak bir durum yok, biraz sinirlenmiş, o kadar. Bir iki güne iyileşir ve sonra her şey yoluna girer, dedi. Şimdi senden bir ricam var, birkaç gün sabret, baban duymasın bu istifa meselesini. Eğer duyarsa daha da sinirlenecek. Şu durumda sinirlenmemesi lazım, anlıyor musun? İşte annen de bunun için ricada bulundu. Bırak baban iyileşsin, sonra müdüre götürür, verisin dilekçeni. İşten ayrılmak istiyorsan ayrıl, orası senin bileceğin iş.”

“Babam hastanede mi yatıyor?”

“Hayır, annenin dediğine göre evde dinleniyormuş. Doktorlar işe gitmemesini, istirahat etmesini önermiş. Sabah gidip görüşeceğim onunla. İstersen bırak bu dilekçe de bende kalsın. Hiç olmazsa pazartesi gününe kadar bekle. Ben müdürle görüştüm, ona da ilettim bu meseleyi. Yardımcısı biraz tuhaf adamdır. Sana da biraz kaba davranmış. Bu böyle olmaz,

dedim. Böyle bir tavır takınmak çok yanlış. Zaten yaşını da dikkate alırsak yeni yetme bir genç, falan...”

“Burada yaşın hiçbir önemi yok.”

“Hayır, demek istediğim şu; başkasının işine böyle kaba bir şekilde müdahale etmek edepsizliktir, nezaketsizliktir. Böyle bir mesele kaba saba davranışlarla mı çözülür... Ne yaparsın, böyle hoşgörüsüz adamlar da var.”

Gömleğinin kirli yakası, fıldır fıldır dönen gözler... Bu adamın görüntüsü Zaur’un midesini bulandırıyor. Elleri ne kadar küçük ve parmakları da ne kadar kısa. Sanki ilk kez görüyordu onun kısa parmaklarını. Hay Allah!

Zaur ayağa kalktı.

“Peki, pazartesi gününe kadar düşüneceğim.”

“Otur, sana birkaç şey daha söyleyeceğim ama rica ediyorum sözümü bitirmeme müsaade et. Dün Tahmine’yle konuştuk.” Bu cümleyi tek solukta söylemişti. Zaur’un, sözünü ağzına tıkararak çekip gitmesinden korkuyordu, aceleyle devam etti. “Evet, dün bütün akşam Tahmine’yle konuştuk. Ama sakın aklına kötü bir şey gelmesin ha!”

Zaur, nedense sadece Dadaş’ın kısa parmakları ve küçük ellerini düşünüyordu. “Böyle küçük ellerle Tahmine’yi nasıl kucaqlayacak, aman Allah’ım!”

“Sen, benim ona karşı münasebetimi, ona olan tutkumu biliyorsun. Onda beğendiğim çok şey var.”

Zaur tek kelime etmiyordu.

“Evet, ne diyordum. Tahmine’yi aradım, görüştük ve her konuyu etraflıca konuştuk. Zaur, inan bana sizin aranızda ne olmuşsa geçip gitmiş. Her şey geride kalmış. Tahmine artık böyle düşünüyor. Sen de anlayacaksın elbet ama biraz geç olacak. O zamana kadar da sıkıntı çekeceksin. Hatta başkalarına da sıkıntı çektireceksin. Özellikle de annene, babana... Rica ediyorum sözümü kesme, konuşmamı bitirene kadar dinle

beni. Ben her şeyi anlıyorum. Birbirinize rastlamışsınız. Birbirinizi görüp beğenmiş, bağlanmışsınız. Buna aşk mı dersin sevgi mi dersin, ne dersen de ona bir sözüm yok. İkiniz de gençsiniz, güzelsiniz ve birbirinizi etkilemişsiniz. Bunda ne var? Biliyorum, hepsini biliyorum. Moskova'ya da gitmişsiniz, şimdi Bakü'de bir evde birlikte yaşıyormuşsunuz. Ama evlat, inan bana bir gün her şey sona erer, en çılgın ihtiraslar bile biter, tükenir ve eğer erkekle kadını tutkudan başka hiçbir şey birbirine bağlamıyorsa; yani aile, çocuk ya da nikâh bağıyla birbirine bağlı değillerse o ilişki dehşetli bir işkenceye dönüşür ki bu da dayanılmaz bir şeydir.”

Zaur, Dadaş'ın konuşmasındaki ince ayrıntıları yakalıyordu. Onun sözlerinde, aşk ve sevgi üzerine konuşurken “ukalalığı”, gençlik ve güzellik üzerine konuşurken “haseti”, aralarındaki her şeyin bittiğini konuşurken ise duyduğu “hazzı” seziyordu. Bu tecrübe paylaşımı ve nasihat dolu konuşmanın tek bir maksadı vardı: Zaur'u rencide edip onun başını öne eğdirmek. Bunu tehdit, kınama ve normal yolla kimse başaramadığı için Dadaş'ın art niyetli düşünceleriyle, kıvrak zekâsıyla, tatlı diliyle başarmak istiyorlar. Fakat en kötüsü bu değildi. Zaur, kalbinin derinliklerinde Dadaş'ın sözlerindeki hakikati de duyuyordu. Onun dedikleri doğru, amansız ve çırılçıplak bir hakikatti. Kötü olan da buydu. Sadece bir şeyi bilmiyordu. Bütün bunları, tutkunun bitip tükendiğini, ilişkilerinin işkenceye döndüğünü açana Dadaş'a Tahmine mi söylemişti ya da bunlar Dadaş'ın kuruntusu ve öngörüsü miydi? Kesin olan bir şey vardı, Tahmine ve Dadaş, dün görüşmüşlerdi...

“Her şey sana böyle dehşet verici görünmesin ha, dünyanın sonu değil ki! Senin ömrünün sonu da değil, olsa olsa bir epizottur. Biliyor musun hayat aslında çok uzun. İnsan ömrü kısa, diyenler yalan söylüyor. Biz çok uzun yaşıyoruz. O kadar çok şey görüyoruz, o kadar çok şey geçiyor ki başımızdan... Hayatımız boyunca boşu boşuna her şeye telaşlanıyoruz. Nasıl derler, her şeyi kafamıza takıyoruz. Eğer ayrılırsanız, bu-

günleri tatlı bir rüyadan uyanmışçasına hoş bir tebessümle, hafif bir kederle yad edeceksiniz. Ama alakanız devam ederse, bu durum başlı başına bir işkenceye dönüşecek. Tika basa yedikten sonra tokluk hissetmektense, her şeyden biraz yiyerek doymamanın ayrı bir lezzeti vardır, inan bana...”

Bu sözlerden sonra Dadaş gülümsedi. O anda Zaur’un zihninde ilginç bir sahne canlandı. Dadaş sanki tombul ve küçük parmaklarıyla haşlanmış bir tavuğu parçalayıp ağzına tıkıyordu. Hava çok sıcaktı, Dadaş’ın teri ve tavuğun yağı birbirine karışmış, çenesinden boğazına, kirli yakasının arasından boğazına, göğsüne iniyordu...

Zaur ayağa kalktı. Tek kelime etmeden kapıya doğru yürüdü. Dadaş, arkasından “Bugünlerde babana bir uğra... Göreceksin, o zaman bütün derdi, sıkıntısı geçip gidecektir...” dedi.

@novaebook

ON İKİNCİ BÖLÜM

*Feth-i meyhane için okuyalım fatiheler,
Ola kim yüzümüze açıla bir bağı kapu*

Fuzûli

Zaur Dadaş'ın yanından ayrılıp aşağı indi, sokağa çıkıp yavaş yavaş adımlamaya başladı. Eve gitmek istemiyordu. Kendi kendine acı acı güldü. "Eve mi? Benim bir evim var mı? Benim evim dediğim yerin asıl sahibi Manaf değil mi?" diye düşündü.

Sonra bu konuyu unutmaya, başka şeyler düşünmeye çalıştı. Birdenbire açlık hissi duydu. Tahmine'nin mutfağını hatırladı. Eve gitse Tahmine yemeği ısıtıp önüne koyacak, Zaur hiçbir şey söylemeden yemeğini yiyecek, ikisi de tek kelime etmeyecekti. Çünkü ikisi de biliyordu ki her sohbetin sonu er ya da geç tartışmayla sonuçlanacaktı. Belki de bu tartışma son tartışmaları olacaktı. Atışmayıp güzel şekilde konuşup birbirlerini anlamaya çalışsalar, hâllerini vaziyetlerini, hislerini, fikirlerini birbirlerine sakince izah etseler bile bunun da yegâne sonucu ayrılık olacak, her ikisi de kati karara varacaklardı: "Biz ayrılmalıyız!"

Zaur trolleybüse binmedi, yolunu Bulvar'a* doğru çevirdi. Bulvar tenhaydı. Havalarda kış havasına benzemiyordu. Ağaçlar tamamen çıplak olmasaydı sonbahar yeni geliyormuş gibi bir duyguya kapılırdı insan. Ama sonbaharın son ayının kışın başlangıcı olduğu; sadece ağaçların çıplak dallarından değil havanın çok erken kararmasından da anlaşılıyordu. İnsanlar işyerlerinden çıktığında hava hâlâ aydınlık oluyordu ama evlerine doğru yol alırken -trolleybüste ya da otobüsteyken- karanlık çöküyordu. Bu geçiş özellikle metroyu kullananlar için daha keskindi. Gün aydınlıkken yer altına iniyorlar, metrodan inip yeryüzüne çıktıklarında ise şehir karanlığa gömülüyordu.

Zaur, Bulvar'da yürüyordu. Sahil yoluna sıralanmış camekânlı kebabçıların, çay ocaklarının ve kiraathanelerin ışıkları dört yanı aydınlatıyordu. Bu akvaryum gibi dört yanı cam restoranlarda insanlar ateşin başına üşüşmüş, alçak sesle sohbet ediyorlardı. Buradan ayrılmak içlerinden gelmiyordu. Ocak başı gibi celp ediciydi bu meclisler. Bazen insanlar yabancıları olduğu bir şehrin otellerinde böylesine sıcak bir nefese, ünsiyete, temasa ihtiyaç duyuyorlar. Hem insanların içinde hem de onlardan ayrı olduğunu düşünüyor insan. Hiç kimseyi tanımıyorsun, hiç kimse de seni tanımıyor. Ama elbette bir yerlerde belki de çok yakınlarda sana yardımcı olacak başka insanlar oluyor. Onlarla sohbet etme, sorduğu soruya cevap verme mecburiyeti bile yok. Ama bu insanların ılık nefeslerini hissediyor insan. Onların varlıkları bile yetiyor.

Kebabçının bacasından dumanlar yükseliyor, ızgaradan lezzetli kokular geliyordu. Zaur da yolunu değiştirip kebabçıya girdi.

İçeride çok az insan vardı. Dört kişi hararetle tartışıyor, birbirlerine bir şeyleri ispat etmeye çalışıyorlardı: "Evet, Ahmetov alçağın tekiydi ama Ağayev'in de ondan aşağı kalır yanı yoktu."

* Bakü sahiline paralel olarak kurulmuş bir gezi yeri.

Bir başka masada iki genç, köşedeki masadaysa genç bir oğlanla kız oturuyordu.

Sırtı kapıya dönük oturdu. Tezgâhın arkasındaki büfeci radyoyu karıştırıyordu. İbreyi hayli çevirdikten sonra bir İran kanalında karar kıldı. İki garson mutfak kapısının ağzında çene çalıyordu. Zaur epey oturduktan sonra garsonlardan biri umursamaz bir edayla yanına geldi. Zaur kebab ve içki sipariş etti. Biraz sonra garson salata, peynir, bir şişe badamlı*, haşhaşlı börek ve küçük bir sürahiyle birlikte rakıyı getirdi.

Rakıyı bardağa boşalttı, tek solukta kafasına dikti. Aç karnına içtiği rakı, etkisini hemen gösterdi. Kafası hafif dumanlandı... Küçük kebabçı dükkanının loş aydınlık ve elektrikli ısıtıcıyla âdeta fırına çevrilmiş bu camekânın sıcacık ortamı, camın ardındaki gece, karanlığa gark olmuş Bulvar'ın petrol denizine yakınlığı... bunların hepsi Zaur'un içindeki duyguları coşturuyordu. Sanki burada oturan insanlar, garsonlar ve tezgahtar, onun birer yakını gibiydiler. Tezgâhın arkasındaki duvara dikti gözlerini. Duvara *Okonyok* dergisinden kesilmiş renkli kupürler, Zeynep Hanlarova'nın ve Müslüm Makomayev'in portreleri, Stalin'in generalissimo" üniforması içindeki meşhur fotoğrafı, bir de anne ve çocuk resmi ile "Neftçi" takımının futbolcularına ait fotoğraflar asılmıştı. Birçok film yıldızının fotoğrafları da vardı duvarda. Bunların isimlerini bilmese de yüzleri tanıdık geliyordu Zaur'a. Hafızasını biraz zorlasa onları hangi filmde gördüğünü hatırlayabilirdi. Lena'yı, Moskova'da bir sinemada tanıştığı Lena'yı... Moskova'da yaşadığı günler aklına düştü. Muhtar'ı hatırladı ve tam o anda kulağına fısıldayan tanıdık bir sesle irkildi.

"Vay! Ne güzel bir tesadüf bu!"

Başını kaldırdığında yanında durup gülümseyen adamı gördü. Bu, Muhtar Muharremov'du. Garip bir tesadüftü. Sanki

* Nahçıvan'ın "Badamlı" köyünden çıkan ve çok meşhur olan içme suyu.

** SSCB'de Mareşalden daha yüksek olağanüstü yetkilere sahip askeri rütbe.

bir el Muhtar, Zaur'un düşüncelerinden çıkarıp sihirli bir dokunuşla buraya getirmişti. Zaur ayağa kalktı, tokalaştılar, Muhtar'a yer gösterdi.

"Buyurun, oturun."

Muhtar hemen bir sandalye çekip oturdu.

"Tam da size telefon etmek üzereydim."

"Bize, yani Tahmine'yle bana mı?"

Muhtar hafifçe gülümsedi.

"Hayır, sadece size. Tahmine'yle telefonda görüştüm. Hâlâ işten dönmediğinizi ama gelmek üzere olduğunuzu söyledi."

"Tahmine bu vakitlerde eve döneceğimden nasıl da emin." diye düşündü Zaur.

Muhtar rakı şişesini işaret ederek "Demek ki siz de buraya, bu kebabçıya uğrayıp demleniyorsunuz." dedi.

Zaur gülümsedi. Muhtar için bir kadeh rakı doldurdu.

"Zahmet etmeyin, ben şimdi söylerim, getirirler," dedi ve "Arif" diye bağırarak garsonu çağırdı.

Garson hemen geldi. Muhtar'ın sesini işiten Tezgâhtar da tezgâhın arkasından başıyla selam verip Muhtar'a hâl hatır sordu.

"Muhtar Bey, hoş geldiniz," dedi. "Çoktandır görünmüyordunuz?"

"Çok işim var," dedi. "Sen söyle hele, Nadir nerede?"

"Nadir de şimdi gelir. Biz buradayız, bir isteğiniz varsa emrinizdeyiz, buyurun!"

"Bir iç kavurma, iki de şiş kavurmayla kebab hazırlayın bizim için."

"Baş üstüne. İçecek ne alırsınız?"

"Bir şey içmeyeceğim, benim yayınım var aslında ama sen yine de iki duble rakı getir, Zaur kardeşle icabına bakarız."

Garson siparişleri getirdi.

“Nadir bu işletmenin sahibidir,” dedi. “Tuhaf bir çocuktur...”
Zaur merak etti.

“Beni neden aramıştınız?”

Muhtar cevap vermedi. Kafasını kaldırmış açılan kapıya doğru bakıyordu. Sonra ayağa kalktı.

“Evet, az önce senin kulaklarını çınlatıyorduk. Zaur, bak, Nadir Beyler de teşrif ettiler.”

Zaur da başını çevirdi. Kısa boylu, göbekli, kırmızı yanaklı adamı gördü. Muhtar’ı görünce Nadir’in ağzı kulaklarına vardı. Güldüğünde altın dişleri göründü. Yalancı bir hürmetle onların yanına geldi.

“Aman Muhtar Bey, hoş geldin sen buralara. Çoktandır neredesin be adam?”

“Sizi tanıştırayım,” dedi. “Zaur Bey, arkadaşımıdır.”

Nadir memnuniyetle başını salladı. Muhtar’ın dostu olması, Zaur’u onun gözünde yüceltmmişti.

“Ne var ne yok Muhtar Bey? Maşallah, çalışmalarınızı takip ediyoruz. Hem seviniyor hem de kıskanıyoruz.”

Muhtar merakla sordu.

“Neye sevinip neyi kıskanıyorsun?”

“Bekle, sana bir bir anlatacağım hepsini.”

Nadir kalın boynunu çevirmeden omuzları üstünde parmaklarını şıkırdattı ve garson Arif de hemen oraya yanaştı. Muhtarın sipariş ettiği iç kavurma ve rakıyı da getirmişti. Nadir göz ucuyla tavaya bakıp sordu.

“Dostlar için ayırdığımız etten mi?”

“Ayıp ettin Nadir abi. Biz beyefendiyi tanımıyor muyuz? Hepimizin Muhtar Bey’e özel bir hürmeti var.”

Nadir memnuniyetle gülümsedi ama sonra rakı kadehini boş görünce kaşlarını çatı.

“Bu nedir, peki?”

Muhtar bir kabahat işlemiş gibi mahcup cevapladı.

“İşim var Nadir, gitmem gerek.”

“Hayır canım, hiç olur mu öyle şey?” Arif’e dönerek ekledi.

“Kaldır şunu şuradan. Buraya o dünkü ekstralardan bir şişe getirin. Diğer şişeyi de buzluğa koyun. Bir de buzdolabında biralar var ya, hangisini kastettiğimi biliyorsunuz. Ondan da üç dört şişe getirin. Biz onların icabına bakarız.”

Arif siparişleri ve patronun buyurduklarını getirmek için koşup gitti. Nadir de büyük bir dikkatle restoran işçilerine göz gezdirdi ve “İşte böyle Muhtar Bey,” dedi.

Arif, masaya beş şişe Çek birası getirince Muhtar sitem etti.

“Bak bu olmadı ha! Çek birası var ve sen eski dostları unutuyorsun.”

“Ben öleyim, vallahi dün akşam, sadece on kasa aldık. Ben de bugün seni aramak, haber vermek istiyordum ama kendi ayağınla çıkıp geldin. Bir kasasını senin için ayırdım, vallahi. Sen de benim gibi Çek birasının müptelasının, biliyorum. İstersen şimdi al, götür.”

“Hayır, şimdi işe gideceğim ama sabah erkenden gelip alırım.”

“Olur mu öyle şey, niye zahmet ediyorsun? Ben eve gönderirim.”

Arif kırmızı, “Ekstra” etiketli rakı şişesini açtı. Az evvel getirdiği üç zarif kadehi doldurup gitti.

“Evet Muhtar Bey, neye sevinip neyi kışkırdığımı sormuştun değil mi?”

Muhtar bu konuyu unutmuştu ama Nadir düşüncelerini anlatmaya başladı.

“Muhtar Bey, siz bizim gururumuzsunuz, başımızın tacısınız. Bundan dolayı çok seviniyoruz. Siz sanat adamları, aslında bizim için çalışıp bizim ruhumuzu besliyorsunuz. Size hürmet etmek boynumuzun borcudur. Kıskanma meselesine

gelince... Orası ayrı bir konu. Mesela biz de evde televizyon izliyoruz. Bizim evde üç televizyon var... Benim eşek sıpaları sadece Moskova televizyonlarını izlerler. Beni pek beğenmezler, Rusçamı da komik bulurlar. Beni parmaklarına takıp oynatıyorlar. Eşek sıpaları... Neyse konumuz bu değil. Onlar için de bir televizyon aldım. 'Ne çok seviyorsunuz Moskova'yı. Siz istediğiniz kadar 'caz maz' dinleyin. Benim gönlüm Bakü'dedir.' Bizim öyle komedyenlerimiz var ki onları, dünyanın hiçbir Raykin'ine değişmem. Karımı soracak olursanız o da garibim tüm gün mutfakta uğraşır durur. Ona da yazık oluyor diye bir televizyon daha alıp mutfığa koydum. Bırak soğan doğrarken televizyona baksın, keyfi yerine gelsin. Allah aşkına doğru söyle, nasıl! Ha, ha, ha! Burada iş yerimde de televizyon var. Mutfığın yanında küçük, mütevazı bir odam daha var." Nedense Muhtar'a göz kırpıp "İlahi Muhtar Bey, yaman adamsın. Leb demeden leblebiyi anlıyorsun." dedi. "İşte televizyonun birini de buraya koydum, buradan takip diyorum. Yani sözüm ona her yerde televizyon izliyorum. Bir de bakıyorum ki programın rejisörü Muhtar Muharremov! 'Ay Allah, bu ne iş? Bu Muhtar Bey, illa da her programa yeni, zarif, narin bir dilber mi çıkaracak...' diyorum kendi kendime. 'Sesini çıkarma Nadir! Bu dilber de Muhtar'ın ağına düşmüş yeni avdır anlaşılan. Şimdilik spikerdir, aktristir veya şarkıcıdır. Muhtar, mutlaka bir süre sonra yeni bir dilberi, bundan daha güzelini, nasıl derler, tavada yenice kızartılmışını ekrana çıkartacaktır.' Şimdi sen söyle azizim, sen olsan kıskanmaz mısın? Biz böyle bir afetle tanışmak için can atarken, Muhtar Beyimizin her günü böyle dilberlerin arasında geçiyor. Nasıl? Kıskanmakta haksız mıyım? Çak! Çak! Muhtar Bey, vallahi helal olsun sana. Üç günlük dünya... Becerene can kurban. Hele çak! Çak!"

Muhtar, Nadir'in eline yavaşça dokundu. Nadir devam ediyordu.

"Ben de bu sebeple diyorum ki kadehlerimizi, senin sağlığına kaldıralım Muhtar Bey! Umarım ömrünün sonuna kadar

böyle keyif, neşe içinde yaşarsın. Biz de senin gölgede geziniriz. Ama dostluğun da bir raconu var. Bu fakirlerin de gönlünü şad eylemelisiniz. Ne çıkar o güzellerden biriyle bizi de tanıştırsanız.”

Muhtar şakayla karışık ama aynı zamanda da ciddi bir edayla “Kendine gel, Nadir. Galiba beni başkalarıyla karıştırıyorsun!”

Nadir hemen konuyu değiştirdi.

“Tamam tamam, kızmayın. Şaka yaptım. Demem o ki ne zaman Çek birası alsam sizi hatırlıyorum. Siz de bir defa iş arkadaşlarınızı -güzel kızlar da dahil- alıp gelseniz Nadir kardeşinize konuk etseniz, ben de size bir sofraya kursam, yemeklerin tadı damağınızda kalsa fena mı olur? Ötesine siz karışmayın! Daha da bu konu hakkında tek kelime etmeyeceğim. Haydi, kaldıralım kadehleri, Muhtar Bey, sizin şerefimize!”

Nadir bir süre içtikten sonra, Zaur yanlış anlamasın diye ona açıklama yapmaya başladı.

“Siz elbette bilmiyorsunuz. Biz, Muhtar Bey’le çok yakın dostuz. Aklınıza başka bir şey gelmesin ha! Ben kendime sevgili bulamadığımı sanmayın, bu yönden asla sıkıntı çekmiyorum. Tam tersine kadınların elinden nereye saklanacağımı şaşırtıyorum. Sürüyle geliyorlar hatta koşuyorlar peşimden...”

Nadir bu sözleri söylerken Zaur’a bakarak “Acaba bu asık suratlı oğlan beni kadın düşkünü mü sandı?” diye geçiriyordu içinden.

“Nadir, biliyor musun,” dedi. “Bizim yaşımızdaki adamların, kadınlardan uzak durması gerek.”

Nadir, Muhtar’ın sözlerini hiç duymamış gibi sohbete devam etti.

“Birkaç gün önce buraya iki gençle bir kız gelmişti. Buralı olmadıkları belliydi. Genç oğlanlar da hayli çirkindi. Biri kel kafalı, gözlüklü; diğeri de ufak tefek, üflesen uçacak gibiydi. Ama Allah var yukarda, kız bir içim suydu. Dünya güzeli,

bakmaya kıyamazsın. Uzun boylu, endamlı, beyaz tenli, sütun bacaklı... Neyse, ben bu kıza göz koydum. Arif bunlara hizmet ediyor, ben de yakınlarında oturuyorum. Ama kızın gözleri fıldır fıldır dönüyordu. Ben de anladım tabii ne aradığını, biz bu saçları değirmende ağartmadık ki! Bu gençlerin hiçbiri ona göre değil. İkisinin de kıza içi gidiyor ama kız bunlara yüz vermiyor. Anladığım kadarıyla biraz da çulsuzlar çünkü üç porsiyon kebab ve bir şişe de şarap sipariş vermişlerdi. Arif onlara portakal suyu teklif etmiş ama onlar uzun uzadıya hesap edip 'Hayır, gerek yok.' demişler... Sonra, ben ne güzellik yapabilirim diye düşündüm. Dedim ki kendi kendime, kasım ayındayız evet. Bunların masasına sera domates ve salatalık... Düşünebiliyor musunuz? Kasım sonunda taze domates ve salatalık... Yanında da güzelinden, bir şişe konyak gönderdim. Önce iki şişe göndermeyi düşündüm, acemi gençler kör kütük sarhoş olsun, diye sonra bu garibanların işini bir şişe de görür, dedim kendi kendime. Evet, sonra da sizi böyle ağırlayan bu restoranın sahibidir, babından koca bir buket karanfil de gönderdim. 'Bizim buraların âdetidir.' dedim onlara. Üçünün de gözleri fal taşı gibi açıldı, özellikle de kızın. Sonra birden aklıma geldi. Köpeğin kızı çok içer, sarhoş olur da meseleyi anlamaz. Benim bir de özel Fransız likörüm var. Muhtar Bey, sen Fransız konyağının nelere kadir olduğunu bilirsin. Kadın kadehi ağzına sürdüğü gibi adamın üstüne atlar. Ha ha ha ha... Sonra da likör gönderdim masaya. Garsonları da tembihledim, sadece kadın içsin bu likörü çünkü bizim buraların âdetidir, dedim. Sonra Arif gelip 'Nadir ağabey kız seni soruyor, bu misafirperver, güzel insanı görmek istiyorum, diyor.' demesin mi? Güzel insan da benim ha! Ulan senin... Kendi kendime, hayır dedim, olmaz, kandıramazsın beni. Hem daha erken canım, şimdi beni görsen yediğin içtiğin burnundan gelir, benim de ateşim söner. Sen biraz daha bu likörden içip demlen sonra bütün insanlar gözüne gılman gibi görünür... Namussuz Fransızlar bu işin piridir ha. Kadın bu zıkkımı ağzına sürdü mü bütün adamlar gözüne gılman görünür. Bu

Fransız alçakları bu işlerin piridir ha! Neyse uzatmayayım... Bir köşeye oturup bunları izlemeye başladım. Gençler zil zurna sarhoş oldular. Arife 'Sor öğren, nerede kalıyorlar, onlara patronumuz size, şehrimizi hatırlatan hediyeler vermek istiyor, de...' diye talimat verdim. Arif öğrenmiş, Baltık ülkelerinden gelmişler. Bakü Otel'de kalıyorlarmış. Tabii ki gençler ayrı, kız da bir kadınla ayrı odada kalıyormuş... Bunu, her ihtimale karşı öğrenmiştim ama her şey sandığımdan çok daha kolay oldu. Gençler sızıp kaldılar. Onları arabanın arkasına çuval gibi attım. Bilirsin 'Volga'yı her zaman burada hazırda tutarım. Neyse... bunları otele götürdüm. Çocukları nezaketle odalarına götürüp yataklarına yatırdım. Allah için hepsi de medeni insanlar. Gelelim kıza. Kız tamamen ayık ama likörün etkisiyle hafif başı dönüyor. Kıza zarif bir edayla 'Ne yazık! Sizin gençler fos çıktı, erkenden sızdılar ama sizin maşallahınız var, dimdik ayaktasınız. Bu vakitte şehirde tek başınıza dolaşmanız uygun olmaz. Otelde kalsanız, sıkılacaksınız. Eğer isterseniz ben size arabayla bir şehir turu attırayım...' dedim. Kız sevinerek 'Çok sağ olun, elbette çok memnun olurum.' dedi. İş buraya kadar geldiyse, benim yakışıklı olup olmanın hiçbir önemi yoktur. Esas önemli olan arabamın olması ve nazik davranışlar. Başka bir kadınla otelde kalıp ne yapacaktı zavallı kızcağız. Sıkıntıdan patlayacaktı. İşte böyle her şey yağ gibi aktı. Önce Kirov parkına gittik, şehri seyretti. Sonra arabayı yavaş yavaş şehrin dışına sürdüm. Sonra kıza, biraz ilerde, Buzovna'da yazlığım var, dedim."

"Murtuzovgilinki gibi." diye düşündü. Çünkü onların da yazlığı Buzovna'daydı.

"Evet, sonra yazlığa gittik... Bu namussuz Fransızlar bu işin piridir ha! Daha ne anlatayım..."

Zaur, bundan önceki bütün ayrıntıları en ince detayına kadar anlatan Nadir'in olayın sonunu neden aceleyle bağladığına anlam veremedi. Sebebi neydi ki? Nadir'in utangaçlığı mı, arlı namuslu oluşu mu ya da başka bir şey mi... Belki de ustaca

kurulmuş tüm bu tuzaklara, konyaklara, kasım ayında masayı donatan domates salatalıklara, karanfillere ve Fransız likörüne rağmen hikâye, Nadir'in umduğu sonla bitmemişti. Büyük ihtimalle Nadir'in sohbetinin burada kesilmesi de buna bağlıydı.

Nadir kadehlere rakı koydu, içtiler. Muhtar saatine baktı. Nadir ise başka bir kadınla ilgili bir hikâye anlatmaya başladı.

“Çok beğendiğim bir kadın vardı. Kadından acayip hoşlanıyordum. Onunla tanışmak için can atıyordum. Nihayet ortak bir dostumuz bizi tanıştırdı ve tanışmamızın şerefine kadına hediye olarak kreplin kumaş göndermek istedim. Bir dostum beni depoya götürüp üç çeşit kreplin gösterdi. Kahverengi, yeşil ve mavi renkli kreplin... Önce üçünü de göndereyim, hangisini beğenirse seçsin, dedim ama sonra zalimin kızı üçünü de beğenir, bu iş pahalıya patlar, diye vazgeçtim. Baştan böyle alıştırırsam sonra nasıl kalkarım bunun altından? Mavi renkliyi seçtim, gönderdim. Bir de akşam size misafir olmak istiyorum, diye haber saldım. Tek yaşıyor, Monolit'ten bir sokak ötede... Adresini çoktan öğrenmiştim. Akşam esaslı bir paket yaptırdım. Dört beş tane kızarmış piliç, yanında içkisi falan, portakal, bir buket çiçek... Her şey olması gerektiği gibi. Ha, bir de taze domates ve salatalık. Hem de kasım ayında...”

Zaur, Nadir'in bütün aşk maceralarının kasım ayında cereyan etmesine ve her fırsatta bu mevsimde piyasada olmayan domates salatalığa dikkat çekmesine takıldı. Tanıdığı birine çok benziyordu bu Nadir ama kime? Zaur ne kadar düşündüyse de bulamadı.

Nadir'in anlattığı bu hikâye de önceki hikâyeler gibi birdenbire ve beklenmedik bir sonla bitti. Şimdi de başka bir hikâyeye geçti. Sevgilisiyle birlikte, özel bir gemide Krasnovodsk'a* gittiğini anlatıyordu bu kez.

“Bu kadın bana tam üç kez aynı yüzükten satın aldırdı. İlk

* Türkmenistan'da bir şehir. Yeni adıyla “Türkmenbaşı”.

kez pahalı bir yüzüğü gösterip bu yüzüğü benim için getirmişler ama alsam mı almasam mı bilemedim, dedi. Ben de beğeniyorsan al tabii, diyerek parasını verdim. Krasnovodsk'a ilk gidişimizdi. Altı ay sonra, benim bu olayı unuttuğumu düşünen sevgilim ikinci defa aynı yüzüğü gösterip aynı sözleri tekrarlardı. Ben de ya sarhoş kafayla ya da gerçekten de unuttuğum için elbette, al, deyip ikinci kez parayı bastım. Bu, Krasnovodsk'a ikinci gidişimizdi. Ancak üç ay sonra yine benim kafam hafif dumanlıyken aynı yüzüğü gösterip aynı sözleri tekrarlayınca sinirlerim tepeme çıktı. Yeter artık utanmaz, dedim. İstersen on parmağının onuna da bu yüzükten takayım ama beni niye enayi yerine koyuyorsun? Sen beni ahmak mı zannediyorsun? Aynı yüzüğü bana üçüncü kez aldırıyorsun... Neyse, kadınlarla tartışmak uzun sürer. Konuş konuş bitmez," diyerek sözü bağladı.

Zaur hafızasını ne kadar zorladıysa da bu adamın kime benzediğini bir türlü çıkaramadı. "Konuşma tarzı değil ama başka özellikleriyle, tanıdık birini andırıyor. Dur, dur şimdi hatırlayacağım, kimdi..." diye düşündü tam hatırlayacaktı ki Nadir onu düşüncelerinden ayırdı. Zaur'a yönelerek "Gelin, bu kadehi de sizin sağlığınıza kaldıralım. Bağışlayın, siz ne işle meşguldünüz?"

"Yayınevinde çalışıyorum," diye cevap verdi.

"Hay yaşa! Basın yayın işlerinde görev yapanlar, her zaman bizim övünç kaynağımız, baş tacımızdır. Siz bize manevi gıda veriyorsunuz, size hürmet göstermek de bizim boynumuzun borcudur. Yayınevinde galiba kitap yayımlıyorsunuz? Yoksa yanılıyor muyum? Elinize sağlık vallahi. Kitap, bilimin anasıdır. Kitap olmadan bir adım ileri gidilmez. Benim rahmetli, babam -Allah tüm ölmüşlerimize rahmet eylesin- okuyup bilim adamı olmamı, efendime söyleyeyim kitap yazmamı çok isterdi. Zaten amcam da beni görür görmez lanet okumaya başlar. 'Bizim ailenin adını batıran bir adam var, o da sensin.' der. Gerçekten de hemen herkes okumuştur bizim ailede.

Bir tek benim tembel çıkan. Ne yaparsın, zamanında aklımı kullanamadım. Okuyup kendimi kurtaramadım. Bir şekilde idare ediyoruz işte. Bütün hısım akrabalar ama ne hikmetse maddi açıdan hepsi de sıkıntı çekiyorlar. Haftada, sen de sekiz ben diyeyim dokuz kere ‘Bize borç ver, sıkıntıdayız.’ diye yanıma geliyorlar.” Nadir kahkaha atarak devam etti. “Muhtar Bey, latife ediyorum. Maksat gönlümüz hoş olsun. Kendimi avutuyorum. Ama amcam gerçekten de büyük adamdır. Dört dörtlük bir âlimdir. Ha, yeri gelmişken söyleyeyim, o da yayınevinde çalışıyor. Belki de tanıyorsunuz, adı Dadaş...”

Zaur, “Elbette ya, Dadaş. Nasıl oldu da şimdiye kadar bulamadım bu adamın kime benzediğini. Bu küçük eller, bu kısa tombul parmaklar... Bunlar Dadaş’inkiyle aynı.” diye düşündü.

Zaur gülümsedi.

“Dadaş Cabbarov!”

“Tanıyor musunuz, onu?”

“Aynı yerde çalışıyoruz...”

Zaur, “Her şey gelip aynı noktaya dayandı, bütün ipler birbirine bağlanıp düğümlendi. Şimdi Nadir bir hikâye daha anlatacak ve Tahmine’yi de yakından tanıdığı anlaşılacak.” diye düşündü.

“Hay Allah, şu tesadüfe bak. Hayır hayır, bu meseleyi üstün-körü geçemeyiz, enine boyuna konuşalım. Ulan Arif! O rakıyı buraya getir bakalım.”

“Hayır hayır. Ben daha içmiyorum, gitmem lazım,” dedi. “Acelem var. Artık bir dahaki sefere. Ama içmek isterseniz, Zaur’la siz devam edebilirsiniz tabii. Ben artık gidiyorum.”

Zaur da “Hayır, benim de gitmem lazım,” diyerek kalktı

“Ama siz beni kırıyorsunuz. Durun, boşları tazelesinler, bir iki şiş, kebab getirsinler. Bir de ufak rakı... Biraz daha kalsanız dünya dağılmaz, boş verin işi, iş kaçmıyor ki...”

Muhtar onu dinlemeden yavaşça ayağa kalktı.

"Affedersiniz, hemen geliyorum," diyerek çıktı ve çok geçmeden geri döndü ve "Zaur, gidiyor musun?" diye sordu.

"Evet gidiyorum."

Zaur, Nadir'e yönelerek "Borcumuz ne kadar?" diye sordu.

"Ödendi," dedi.

Nadir yerinden fırlayarak "Nasıl! Ulan Arif! Ulan terbiyesiz!" dedi. "Muhtar Bey'den para almaya utanmıyor musun?"

Arif boynunu bükerek "Ne yapayım Nadir ağabey," dedi. "Muhtar Bey, almazsan bir daha buraya ayak basmam, deyin-ce ben de çaresiz kaldım."

Nadir, Muhtar'a döndü.

"Muhtar Bey, bu yaptığınız hiç hoş olmadı. Benim misafirim-diniz, siz neden hesap ödüyorsunuz ki? Sizi, ben ağırlamak istiyordum."

Muhtar gülümseyerek Zaur'a göz kırptı.

"Biz kadın değiliz ki bizi misafir edesin! Ben Zaur'un usulüyle hareket ettim. Bir defa Moskova'da o da beni böyle ağırlamıştı. Ona borçlu kalmak istemedim. Sağ ol Zaur, ha, biraları bekliyorum Nadir."

"Baş üstüne, Muhtar Bey."

Nadir'in bozulduğu her hâlimden belliydi. Ne Muhtar'a ne de amcası Dadaş'ın iş arkadaşı Zaur'a cömertliğini ve misafirperverliğini yet. erince gösterememişti.

Zaur'la Muhtar Bulvar'ın تنها yollarını adımlıyorlardı. Sessizliği bozan Muhtar oldu.

"Siz galiba benim -Nadir'i kastediyorum- bu tür insanlarla arkadaş olduğuma şaşıırıyorsunuz. Mesele şu ki her çeşit insan benim ilgimi çekiyor. İyisi kötüsü, ahmağı akıllısı, ayığı ayyaşı... Her çeşit insanla görüşmek, onlarla iletişim hâlinde olmak, onların düşünce ve hayat tarzını anlamaya çalışmak da benim hastalığım."

"Neden peki?"

“Ne bileyim,” dedi ve yineledi. “Ne bileyim... Ama yıllar geçtikçe kendimi de başkalarını da anlamakta güçlük çekiyorum. Kendimi de başkalarını da anlayamıyorum... Dünyada çok soru var ama cevaplar da bir o kadar az.”

Tam ayrılmak üzereydiler.

“Şimdi nereden taksi bulacağız,” dedi Muhtar. “Buradaki tüm taksiler Bayıl tarafına gidiyor.”

“Beni neden aradığınızı hâlâ söylemediniz.”

“Evet, sözüm yarım kalmıştı. Mesele şu ki... Aaa, taksi! Dur, dur...”

Taksi tam da önlerinde durdu.

Muhtar “Kusura bakma lütfen,” dedi, taksiye bindi ve ekledi.

“Acele etmem lazım, çok geciktim. Yarın gün içinde seni ararım, konuşuruz, tamam mı?”

Araba hareket etti. Zaur içkinin tesirini gitgide daha çok hissediyordu. Eve doğru ağır adımlarla yürüdü. Tahmine’nin evine doğru...

@novaebook

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

*Âh idi hem nefesim âh ki ol hem âhır
Çıktı ikrah kılıp külbe-i ahzânımdan*

Fuzûlî

Zaur, bu merdivenleri hiçbir zaman böyle yoğun duygularla, böyle ağır ağır çıkmamıştı. Kapının önünde de bir süre oyalandı. Cebinden çıkardığı anahtar bir türlü yuvaya girmiyordu. Sonunda kapıyı açıp eve girdi. Tahmine evdeydi. Banyoya geçip elini yüzünü yıkadı, bir süre de orada oyalandı. Sonra odaya geçip koltuğa yayıldı. Tahmine de karşı koltuğa oturmuş sigara içiyordu. Birden “Yemek yemeyecek misin Zaur?” diye sordu.

“Hayır, yedim,” diye karşılık verdi Zaur ve bir sigara da o yaktı. Her ikisi de konuşmadan sigara içiyordu. İkisi de konuşmak istemiyordu ama er ya da geç söz açılmalıydı.

Nihayet Zaur “Dün Dadaş’la birlikteydin, öyle değil mi?” diye sordu.

Tahmine başını sallayarak “Dadaş’ı aracı olarak göndermişler,” dedi ve ekledi. “Senin annenle baban... Takas için. Anlaşmaya göre ben seni onlara geri vereceğim, onlar da beni rahat bırakacaklar. Tüm hakaret ve tehditler son bulacak.”

“Şaşılacak iş doğrusu. Demek ki ben bir eşya gibi değış tokuş edileceğim, ha?”

“Bu tamamen senden kaynaklanıyor.”

Zaur, “Tahmine bu sözlerle yine benim ters damarıma basmak istiyor.” diye geçirdi içinden. “Benim yetişkin azat bir adam olmadığımı düşünmesi, bundan hep şüphe duyması, üstelik de bunları kafam hafif dumanlıyken dile getirmesi, Tahmine’nin niyetini daha net gösteriyor...”

Tahmine “Tabii seni burada zorla alıkoyacak değilim. Benim evime kendi iradenle, kendi ayaklarınla geldin. Keyfin yettiyse, yine kendi ayaklarınla çıkıp gidebilirsin.”

Zaur alayla Dadaş’ın sözlerini tekrarlardı.

“Tutku, sevgi tükendi mi...”

Tahmine sinirli bir edayla “Bunun tutkuyla, sevgiyle ne alakası var? Dünya tutkularımız üzerine kurulu değil ki.” dedi.

Bunların hepsi Dadaş’ın fikirleriydi.

“Anlamadığım bir şey var. Sen bizim aramızdaki meseleleri neden Dadaş’la müzakere ediyorsun? Dadaş kim? Senin neyin oluyor? Amcan mı, baban mı? Söylesene, neyin ha?”

“Benim babam da annem de yok. Beni kendinle karıştırıyorsun galiba. Maşallah senin hem annen var hem de baban.”

Zaur sinirden saçlarıyla oynuyordu. Sonra yüzünü gözünü ovuşturmaya başladı.

“Peki neden bizim ilişkimizle ilgili sorunları Dadaş’la konuştun?”

“Söyledim sana, bütün bunlar annenin yüzünden oldu. Sadece Dadaş olsa neyse! Muhtar’a da ulaşmışlar. O da dün akşam, bu mesele için sürekli beni arayıp durmuş.”

Bu haber Zaur için sürpriz olmadı. Zaur, “Bir saat önce ayrılırken, seninle konuşmamız lazım, diyordu, içime doğmuştu. Muhtar, benimle başka ne konuşabilir ki?” diye düşündü.

“Hatta, Medine’yi bile aramış mübarek annen!”

“Medine’yi mi?”

“Evet.” dedi ve istihzayla ekledi. “Ama Medine’yi araması iyi olmuş. Medine onun ağzının payını vermiş. Annen daha Medine’yi tanımıyor. Onun ağzı çok pistir. Sövmeye sayma, hakaret söz konusu olduğunda bu işlerin ustası olan annene on basar!”

“Anneme sövmek Medine’nin ne haddine!”

Zaur sinirlerini, gerildiğini, öfkeden ellerinin, ayaklarının titrediğini fark etti. Bu gerginlik Tahmine’ye de sirayet ediyordu. Ya da tam tersine... Tahmine’nin hırsı, hiddeti, gerginliği Zaur’u etkiliyordu.

“Peki, annenin Medine’ye ‘arabulucu’, ‘çöpçatan’, ‘hacıana’ demeye ne hakkı var? Şu terbiyesizliğe bak! Allah aşkına doğru söyle, reva mı bu? Niye öyle söylüyor? Çünkü Medine evli değil, kocası, sahibi yok. Medine sahipsiz diye ağzına geleni sayması mı gerekiyor? Medine kendi başının çaresine bakıyor. Alın teriyle para kazanıp çocuğunu büyütüyor. Annenin de gençken Medine gibi makineci olarak çalıştığını bilmiyordum. Şansı yaver gitmiş de saygın biri çıkmış karşısına. Medine bu konuda bahtsız tabii.”

Zaur neredeyse çıldırmak üzereydi.

“Sus, kes sesini! Annem hakkında böyle konuşma artık.”

Tahmine’nin sinirden eli ayağı titriyordu.

“Ne hakla Medine’yi aşağılıyor annen? Ona bu hakkı kim veriyor? Neymiş ‘çöpçatanmış!’ Neymiş ‘hacıanaymış!’ Annen kendini ne zannediyor?”

“Medine’ye ‘hacıana’ demiş annem, öyle mi? Ne var bunda?”

Tahmine’yi bu surat ifadesiyle hiç görmemişti Zaur. Duydukları karşısında şaşkınlıktan donakaldı.

“Demek öyle ha! O zaman ben de onun sermayesiyim! Onun pazarladığı bir fahişe!”

“Ben öyle bir şey demedim.”

“Nasıl demedin? Dile getirmedi belki ama onu demeye getirdin. Beni bir fahişeye gibi görüyorsun anlaşılan. İlişkimizin başından beri beni böyle hafifmeşrep biri olarak görmüşsün sen. Onun için bana yakınlaşmışsın. Hatta mutlu günlerimizde bile, bu düşünce içini kemiriyormuş senin, bu yüzden benden hep şüphe ediyormuşsun. Benden ihanet ve itibarsızlık beklemişsin... Yüreğinin derinliklerinde, beni ahlaksız bir kadın olarak yer almışım. Şimdi de bu seni rahat bırakmıyor bu ahmak düşünceler. Onun için hâlâ sütten kesilmemiş bebek gibisin. Büyüyememişsin, adam olamamışsın. Annenin eteği altından çıkamıyorsun!”

Zaur içindeki bütün zehri dilinden akıtarak konuşuyordu. “Tabii ki senin için ‘adam’ Dadaş’tır, Spartak’tır hatta kasap Fazıl’dır.”

“Melek gibi bir kadını fahişeye yerine koyana ‘adam’ denmez. Adam dediğin, fahişeyi melek edendir.”

“Doğru söylüyorsun, ben bunu beceremedim.”

Tahmine’nin beti benzi attı, yüzü öfkeden kızardı.

“Defol git buradan! Yürü, annenin evine, ‘Moskviç’inin yanına. Alçak!”

Zaur aniden yerinden fırlayıp Tahmine’ye tokat attı. Bunu nasıl yaptığını kendisi de anlayamadı. Tahmine elleriyle yüzünü kapatarak odadan ayrıldı. Zaur da ayağa kalkıp koridora çıktı, ağır ağır dış kapıya doğru yürüdü. Sonra yeniden odaya döndü. Cebinden kapının anahtarını çıkarıp komodinin üstüne bıraktı. Yeniden koridora çıktığında gayriihtiyari mutfaka doğru baktı. Tahmine elleriyle yüzünü kapatmış hâlde mutfakta hareket etmeden oturuyordu.

Zaur kapıyı çarpıp çıktı.

*

Zaur kendi kendini kınamaya başladı. “Bunun bir oyun olduğunu unutmamalıydın, Zaur! Yeniyetme çağlarında, ka-

dınlarla haşır neşir olduğu ilk dönemlerde, ilk yıllarda anlamıştın bunu, öğrenmiştin. Kendi doğrularını oluşturmuştun hani. Ciddi yahut gayriciddi, kısa ya da uzun, geçici ya da sürekli... Hiçbir ilişkide bu dersi, bu kuralı unutmuyordun. Peki nasıl oldu da bu olgunluk çağında, bunca hayat tecrübesine rağmen unuttun bunu? Böyle pamuk ipliğine bağlı bir duyguya nasıl fırsat verdin? O duygu bütün varlığına nasıl hâkim oldu, iradeni devre dışı bıraktı ve sana bu kadar acı verdi? Bütün bunların yalnızca bir oyun, gelip geçici bir eğlence ve aldatıcı duygular olduğunu hiç unutmamalıydın Zaur. Unuttun ve şimdi cezasını çekiyorsun. Nasıl oldu da böyle aldandın, nasıl oldu da oyunun kurallarını bozdun ve bu oyunu aşk zannettin? Aşk zannettiğin oyun bozuldu, sev-giden ziyade işkenceye dönüştü. Başka ne bekliyordun ki... Bir mucize mi? Aşk dediğin ancak kitaplarda ve filmlerde olur. Gerçek hayatta ise on yedi on sekizde, bilemedin on dokuz yaşında olur, o kadar. Sense yirmi dört yaşında bu tuzağa düştün. Bu yaşta bu acı gerçekleri nasıl unuttun da bu tuzağa düştün. Ah zavallı Zaur! Ah!”

Zaur beyninde dönüp dolaşan bu düşüncelerle şehrin تنها sokaklarını geçip yürüye yürüye caddeleri de tüketti. Şehrin son evleri de arkasında kaldı, şimdi önünde uzayıp giden boş bir araziye adımlıyordu...

@novaebook

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

*Merhem koyup onarma sinemde kanlı dağı,
Söndürme öz elinle yandırdığın Çerağı*

Fuzûlî

...Önce, Moskviç'ini sürdüğünü sandı. Sonradan bu arabanın Moskviç değil, pembe Volga olduğunu fark etti. Volga'nın direksiyonundaydı Zaur, hem de yarı çıplak... Sadece atlet vardı sırtında ama arabayı geniş ve kalabalık bir sokağa doğru sürüyordu. Önce burası ona Moskova'daki Leningrad Caddesi gibi geldi. Arabayı Bakü'deki Nerimanov Caddesi'ne doğru sürdüğünü sonradan anladı. Köşe başından polisler çıkıp düdük çalarak, Zaur'a arabayı durdurmasını emrettiler. Zaur durmadı, duramazdı da. Birincisi başkasının arabasını kaçırmıştı, ikincisi ehliyeti yanında değildi, üçüncüsü üzerinde hiçbir şey yoktu, yalnızca atleti vardı ve onunla bir taraflarını kapatmaya çalışıyordu, bir de kör kütük sarhoştı. Kebapçıda Ekstra marka rakı ve Çek birası içmişti, alkolün etkisiyle ters yola da girmişti. Arabayı durdurmamak için o kadar çok sebep vardı ki... Sanki birisi tepesinde geriye doğru sayıyordu. Sıfır dediğinde her şey berbat olacaktı. Zaur tüm bunların rüya olduğunu düşündü, sanki birazdan uyanacaktı. Ama hayır, rüya değildi. Basbayağı direksiyon başındaydı ve araba kullanıyordu.

Üzerinde de sadece atleti vardı. O sırada dehşetle arabada yalnız olmadığını, arka koltukta başka birinin de olduğunu fark etti. Ne zaman arabaya almıştı onu? Hatırlamaya çalışıyordu. Hayır, hiç kimseyi almamıştı arabaya ama arabanın arkasında birisi vardı. Zaur arkasına dönüp bakamasa da onu göremese de kim olduğunu biliyordu. Arka koltukta oturan Tahmine'ydi. Motosikletli iki polis Zaur'un peşine düşmüştü. Polis sirenleri çalıyordu. Ne pahasına olursa olsun polisleri atlatmalıydı. Çünkü yakalanırsa rezalet çıkacaktı. "Profesörün oğlu araba kaçırdı." diyeceklerdi. Hem de kimin arabasını? Komşusu Spartak'ın! Üstelik şehrin orta yerinde, direksiyona yarı çıplak vaziyette kurulmuş, bu da yetmezmiş gibi arabasına yabancı bir kadını, başkasının karısını bindirmişti. Öyle ya Tahmine, Dadaş'ın karısıydı. Hem de az önce mahkemede eski kocası Muhtar'dan boşanmış, Dadaş'la evlenmişti. Sanki Dadaş'tan bir tane daha oluyordu. Sanki başka biri daha vardı, aynı Dadaş'a benzeyen. Onun gibi kısa boylu, göbekli, burnu sivilceli ve elleri, Dadaş'ın elleri gibi küçük, parmakları da kısa ve tombul... Ama bu adam Dadaş değil, onun kopyasıydı. Kimdi bu adam? Her kimse, hep kasım ayında domates ve salatalık yiyordu. Şimdi de aynı adam tabancasını Zaur'un ensesine dayamıştı. Zaur arabanın hızını biraz azaltsa, tetiği çekecekti bu ikinci Dadaş! Zaur bunu hissettiği için biraz daha hızlandı. Gaz pedalına sonuna kadar bastı ve ayağını gazdan hiç çekmedi. En son hıza ulaşmıştı. Bundan daha hızlı gidemezdi araba. Nedense arabanın hızı gitgide azalmaya başladı ve arkadan silah sesleri geldi. Tüfeklerini onun arkasından ateşleyenler, polis kıyafetleri içindeki Dadaş ve onun kopyası İkinci Dadaş idi. Ama garip olan, tüfeklerinin fişeklerini saçmayla değil ot tohumuyla doldurmuştu. Tahmine, "Bunlar çiçek tohumları..." dedi. Ondan sonra karşı taraftan onlara doğru motosikletler gelmeye başladı. Herkes oradaydı. Spartak, babası Murtuz, Medine, Muhtar ve başkaları...

Birden Tahmine arkadan Zaur'un boynuna sarıldı, daha doğrusu kollarını bir kaşkol gibi boynuna doladı ve onu boğma-

ya çalıştı. Zaur kendisini kurtarmak için direksiyonu bıraktı. Boğazını, Tahmine'nin pençelerinden kurtarmaya çalıştı. Tahmine o zaman sert bir hareketle direksiyona yapıştı ve direksiyonu sola kırdı. Araba sol tarafa yöneldi ve her ikisi de yolun sol tarafındaki derin, dibi görünmeyen uçurumu fark etti. Araba hızla uçuruma doğru ilerliyordu. Zaur arabanın artık boşluğa düştüğünü anladı, bağırmaya başladı.

“Ne oluyor yahu! Ne bağırıyorsun?”

Zaur bu sesle uyandı, aniden yanan ışık gözlerini kamaştırdı. Kapının ağzında Azer Merdanov dikiliyordu. Azer'in üzerinde çizgili pijama vardı, gülümseyerek “Zaur, nasıl bağırıyordun öyle. Kâbus mu gördün? Karabasan mı?”

“Bağırıyor muydum?”

“Hem de nasıl... Öbür odadan duydum, fırladım yataktan.”

Zaur'un karyolasının baş tarafında pencere vardı, pencereye yağmur damlaları vuruyordu.

“Kusura bakma Azer, seni de uykudan uyandırdım,” dedi ve sigarasına uzandı.

Azer ışığı kapatıp kendi odasına geçti. Zaur sigarasını yaktı. Dün sokaklarda dolana dolana buraya -üniversiteden arkadaşları Azer Merdanov'un evine- gelmişti. Her gün sesi başka şehirlerden gelen Azer, nasıl olmuşsa, o akşam Bakü'de, evindeydi. Tabii Zaur'un yaşadıklarından habersizdi Azer, Zaur da hiçbir şey anlatmadan sadece “Eğer rahatsız etmezsem, bir süre senin evinde kalmak istiyorum,” dedi. Sebebini de izhar etmedi.

“Ne rahatsızlığı canım? Ne diyorsun sen? İstersen bir yıl kal. Zaten ben üç gün sonra, bir iş seyahatine çıkıyorum.”

Zaur'un buraya gelmesi bir tesadüf değildi. Azer bekârdı, tek başına yaşıyordu, misafirperverdi. Belki de buraya gelmesinin asıl sebebi Azer'in de yardımıyla onun çalıştığı, jeolojik araştırmalar yapan ekibe dahil olma arzusuydu. Akşam bu

meseleyle ilgili bir hayli konuştular. Azer, “Ben İdris’le bir görüşeyim, bakalım ne diyecek.” dedi. İdris üniversitede onların dersine girmişti. Tanınmış bir jeologdu. Azer’in çalıştığı ekibin şefiydi. Azer, “İnşallah İdris seni unutmamıştır. Bu iş olacak bence. İlk fırsatta onunla konuşacağım,” dedi.

Zaur bir yandan şarap içip Azer’in pişirdiği kayganağı yiyor, bir yandan da hayata dair konuşuyorlardı. Azer’in de içinde bulunduğu araştırma ekibinin çalışmalarından, jeolojiden, üniversite yıllarından, eski arkadaşlardan, dünya futbol şampiyonasından, kadınlardan, aile kurmanın öneminden, çoluk çocuk sahibi olmanın verdiği mutluluktan ve daha birçok şeyden bahsettiler... Zaur son yaşadığı olaylar hakkında tek kelime etmedi. Sanki tüm bu olumsuzluklar hiç yaşanmamıştı.

*

Zaur, Dadaş’tan dilekçesini alarak “Söylediklerinizi, üç gün boyunca bütün detaylarıyla düşündüm, kararım değişmedi. Bugün pazartesi, artık dilekçemi müdüre vermek istiyorum.”

“Demek ki buradan ayrılmaya kararlısın. Peki, nerede çalışacaksın, bunu düşündün mü hiç?” diye sordu Dadaş.

“Düşündüm, merak etmeyin. Araştırmalar yapan bir jeoloji ekibine katılacağım.”

Dadaş uzun bir süre sessizce bekledi, Zaur’a kuşkuyla baktı.

“Güzel... Peki, ben babanlara nasıl izah edeyim bu durumu?”

“İzah etmenize gerek yok. Ben, bu akşam gidip babama her şeyi anlatırım.”

*

Bahçede futbol oynayan çocuklar, onu görünce durdular. İçlerinden en küçüğü, oyunu bırakıp bu haberi vermek için evlerine doğru koştu. Zaur futbol oynayan çocukların arasından geçip merdivenleri ağır ağır çıktı. Artık haber yayılmıştı. Komşular pencerelerden gizlice onu izliyorlardı. Hatta Mur-

tuzovların penceresinde, Murtuz Balayeviç'in dazlak kafasını da görür gibi oldu.

Bakır levha üzerine "Prof. Dr. M. Zeynallı" yazısı asılmıştı evlerinin kapısına. Yaklaştı, zili çaldığında sakindi ama kapının öte tarafından annesinin hızlı adımlarını işittiğinde, kalp atışlarını duymaya başladı.

Kapı açıldı, annesini gördü. Bu beklenmedik bir ziyarete benzemiyordu annesi için. Dadaş haber vermiştir, diye geçirdi içinden.

"Hoş bulduk anne."

"Hoş geldin oğlum. İçeri girsene!"

Bu cümleden, oğlunun uzun bir ayrılıktan sonra eve döndüğü anlaşılıyordu. Çünkü daima burada yaşayan birini, içeriye bu yur etmeye gerek var mıydı? İçeri girdi. Paltosunu çıkarırken annesinin davranışlarını süzdü, şaşırdı. Ne "ah, vah" etmiş ne bağırıp çağırmış ne ağlamış ne nasihat vermiş ne de bağrına basıp sevinmişti. Çok sıradan bir karşılamaydı bu. Sanki onca şey yaşanmamıştı.

"Babam nasıl anne?"

"Öncekine göre biraz daha iyi. Ama çok korkuttu bizi. Tansiyonu yüksekti, kalbi de sıkışıyordu."

Zaur babasının odasına girdi. Mecit, çalışma masasına oturmuş, çalışıyordu. Zaur'u görünce ayağa kalktı, elini uzattı. Sonra ikisi de oturdu. Ziver Hanım çay demlemeye gitti. Sessizliği Zaur bozdu.

"Nasılsın baba?"

Mecit, hastalığından, tedavi sürecinden, doktorların önerilerinden, verdiği ilaçlardan uzun uzadıya bahsetti. Bu uzun sohbetin asıl amacının aralarındaki yabancılığı defedip eski yakınlığa kavuşmak olduğunu her ikisi de biliyordu. Bunun için hayli zamana ihtiyaç vardı. Bir boşluk, uçurum oluşmuştu aralarında, bu boşluğu havadan sudan bahsederek, asıl konuyla ilgisi olmayan sohbetlerle doldurmaları gerekiyordu.

Ziver Hanım odaya döndü, gözleri kıpkırmızıydı ama yüzü gülüyordu. Ziver Hanım'ın ince belli bardakla getirdiği çayı yudumlayarak Mecit'in hastalığından bahsetmeye başladılar. Ziver Hanım, arada bir söze karışarak ailelerindeki son gelişmelerden, eve gelip gidenlerden haber veriyordu. Kim aramış, kim sormuş, kimden mektup gelmiş... Laf arasında yapı kooperatifinden çıkan evin hazır olduğunu ve bugünlerde teslim edileceğini de çıtlattı.

“Tapular hazırmış, bir tanıdık evrakları kendi gözleriyle görmüş.”

Babası bu gergin sohbet ortamından sıkılmış görünüyordu, sürekli masasının bulunduğu taraftaki kitaplara ve kâğıtlara bakıyordu. Zaur ayağa kalktı, babasına bir şey söylemeden diğer odaya geçti. Ziver Hanım, peşinden geldi. Annesinin gözlerindeki korku ve telaşı görebiliyordu. Bu telaş, durumun uygunsuzluğu ve Zaur'un dönüşünün pek de hayır olmayan taraflarıyla ilgiliydi. Annesi de babası da Zaur'un aslında neden geldiğini bilmiyordu. Bir iki saatliğine hasta babasını ziyarete mi? Başka bir şey için mi? Tahmine'yle ilişkisini sonlandırıp evlerine mi dönmüştü ya da kısa bir süreliğine izin alıp kederli anne babasını yoklamaya mı gelmişti? Bu yüzden Ziver Hanım dikkatle oğlunun hareketlerini takip ediyordu. “Nereye gidecek, dış kapıya doğru mu yoksa odasına mı? Belki bu odada oturup yemek için bir şeyler isteyecek...” diye düşündü. Zaur duvarlara göz gezdiriyordu, sanki ilk defa görüyordu bu duvar kâğıtlarını.

Boğucu, üzücü bir sessizlik vardı aralarında. Ziver Hanım daha fazla dayanamadı.

“Yatağını hazırladım, duş alacak mısın?”

Zaur yalnızca bu soruya değil; annesinin cevabını öğrenmek istediği başka bir soruya cevap verdi.

“Evet...”

*

Duş fıskiyesinin damllarından sonra, topuk taşı, köpöklö şampuanlarla nazik masajdan sonra tertemiz bir hâlde, bembeyaz çarşafa uzanmak, bu tanıdık odanın duvarlarına, her karışı, her çizgisi, her noktası, her çatlağı tanıdık olan bu duvarlarına bakmak ne hoştu. Duvarlara -artık ne zaman asıldıysa- Zaur'un kendi çektiğı fotoğraflar asılmıştı. Karyolasının yanındaki komodinin üstünde sigara kutusu, kibrit, kül tablası, transistör ve teyp vardı. Yerinden kalkmadan elini uzatarak müzik dinleyebilir, sigara içebilir, düşünce ve hayallere dalabilirdi. Teknolojik aletlerin hastasıydı. Ses kayıt cihazlarıyla saatlerce uğraşmayı, fotoğraf makinesiyle meşgul olmayı çok severdi. Araba sürmeye başladıktan sonra bu hevesleri gölgede kalmış, çoğundan da vazgeçmişti. Araba aksesuarlarına kafayı taktı bu sefer, asıl merakı bu oldu. Bu hevesi yüzünden sporla ilgilenmeyi de tümenden bırakmıştı. Dambıllar ve espanderler odanın bir köşesine atılmıştı. Birdenbire "Durduk yere sporu bırakmak... Öyle bir yaştayım ki düzenli olarak spor yapmazsam, bir de bakmışsın Dadaş gibi olurum, göbeğim, dışarı fırlar..." diye düşündü.

Aklından Dadaş'ın adı geçer geçmez telefon çaldı. Zaur bir süredir nefret ediyordu telefon seslerinden. Ama artık telefon sesinden nefret etmeye ve telaş yapmaya gerek olmadığını düşündü. Artık ne Tahmine'yi telefona isteyen bir adamın sesini duyacaktı ne de ahizeden annesinin Tahmine'ye sayıp sövmesini. Hiç kimse onun alosuna yanıt olarak ahizeyi çak diye kapatmayacaktı yüzüne.

Ahizeyi aldı.

"Evet, buyurun."

"Zaur, sen misin?"

"Evet."

Medine'ydi.

"Rahat konuşabilir misin benimle? Eğer rahat konuşamayacaksan dışarı çıkıp ankesörlü telefondan arasan iyi olur."

“Rahatım, ne oldu? Konuşabiliriz tabi...”

“Üç gündür seni arıyorum ama bulamıyorum. Ne işte ne de evde...”

“Niye ki, ne oldu?”

“Bilmiyorum Zaur, bilmiyorum. Bunları telefonla konuşmak da doğru olmaz. Telefonunuz paralel mi? Anneler dinliyor olmasın?”

“Hayır, rahat ol.”

“Tahmine’nin hâli harap...”

“Niye, ne oldu ki?”

“Ne demek ne oldu? Durumu hiç iyi değil garibin. Seni aradığımı elbette bilmiyor yoksa asla izin vermezdi. Ama sen gittiğinden beri deli gibi. Kendine bir şey yapmasından korkuyorum.”

“Neler söylüyorsun?”

Zaur’un ses tonunda sanki umursamazlık vardı, oysa bunu kasten yapmıyordu.

“Dün, gece yarısı aniden uyandım. Bilmiyorum sat üç müydü, dört müydü? Baktım o saatte Tahmine’nin ışığı yanıyor. Bir de müzik sesleri geliyordu. Şaşıp kaldım. Çıkıp yanına gittim, dizlerini karnına doğru çekip kollarıyla dizlerini kucaklamış hâlde koltuğun üstünde oturuyordu. Müzik dinliyor, bir yandan da içiyordu. Bir şişe konyağı tek başına bitirmişti.”

“Bunda endişe edecek ne var ki? Maşallah, keyfi yerinde demek ki...”

“Ah Zaur! Neden bilmezlikten geliyorsun? Durumu çok kötü, neden anlamıyorsun? İntihar etmek istiyorum, dedi bana.”

Zaur susmuştu.

“Neden anlamak istemiyorsun? Seni seviyor. Herkesten çok seviyor...”

“Doğru, herkesten çok,” diye tekrarlardı. Zaten sorun da “herkes” zaten...

Medine bu sözleri kulak ardı etti.

“Kocasıyla senin yüzünden ayrıldığını bilmiyor musun?”

“Eh! Geç bunları.” Tekrar bu konuları açmak istemiyordu. Ama Tahmine’nin başına bir felaket gelmediğinden de emin olmalıydı. Medine her şeyi abartıyordu. Ayrılıklarının ilk günlerinde Zaur’un içi yanıyordu ama gün geçtikçe sakinleşip durulmuştu.”

“Zaman ayırıp bize gel Zaur. Tahmine’ye değil ha, bizim eve. Şöyle oturup adamakıllı konuşalım. Bu işte bir anlaşmazlık var. Vallahi birisi girmiş sizin aranızda. Çok üzülüyorum kıza.”

“Tamam, bakarız, hayırlı geceler.”

“Hayırlı geceler... Seni aradığımı sakın söyleme Tahmine’ye...”

“Buyur buradan yak.” diye düşündü Zaur. “Eve döndüğüm ve rahat geçirmek istediğim ilk akşamı da burnumdan getirdiler. Kendime bir söz vermişim. Bütün olan biteni silip atacak, unutacaktım. İlahi! Şimdi her şey yeniden mi başlayacak? Yarın Medinelere gidecek hâlim de yok...”

Bir sigara yakıp başka şeyler düşünmek istedi ama ne kadar uğraşırsa da başaramadı. Hep Tahmine geliyordu gözünün önüne. Tahmine de bu odada, koltuğun üstündeydi sanki. Dizlerini karnına doğru çekip kollarıyla dizlerine sarılmıştı. Müzik dinleyip, konyak içerek sessiz sessiz ağlıyordu. “Acaba arasam mı onu? İşte telefon, elimin altında, ahizeyi kaldırıp altı rakam çevir, hepsi bu. Aç konuş... Ya da hiç konuşmadan arayıp sesini duy, sonra kapat. Ya telefona cevap vermezse? Bugün pazartesi, çalışmıyor, evde olmalı. Belki de evde değildir. Bu saatte evde değilse nerede olabilir ki? Demek Tahmine’nin nerede olduğu konusunda hâlâ duyarlıyım. Demek hâlâ kayıtsız kalamıyorum bu duruma. Demek ki bu konu beni hâlâ heyecanlandırıyor. En iyisi şimdi hiç aramayayım. Sabah mı arasam. Doğrusu da sabah aramak...” diye geçirdi içinden. Son cümledeki düşünce Zaur’un sıkıntısını biraz

olsun hafifletti. İçinde bir şeyler koptu sanki. “Sabah mutlaka arayacağım.” Bu fikir o kadar çok sevindirdi ki Zaur’u, sanırsın kaybettiği, bir daha görüşme ihtimalinin hiç olmadığı birine tekrar rast gelmişti. “Sabah telefon açar, şakayla karışık özür dilerim, o tokadı istemsizce atmıştım elbette. Sonra görüşmeyi teklif ederim. Eğer gerçekten bu ayrılık Tahmine’yi üzüyorsa, ona ıstırap veriyorsa mutlaka buluşmayı kabul eder. Sonrasında da sık sık görüşürüz...” Yalnız bu kez durum farklıydı. Zaur daha dikkatliydi, bir daha bu hataya düşmemek istiyordu. Annesine, babasına da acıyordu. Bir daha onları da incitmek istemiyordu. “Bir ayakları çukurda, sağlıkları durumları da iyi değil. Bundan sonra akli başında hareket etmek gerek. Ayrılmamızı istemiyor, görüşmeye devam etmek istiyorsan ne âlâ ama buluşmalarımız gizli kalacak, derim. İlişkimizi kimse bilmeyecek. Hem artık ikimiz de biliyoruz ki bu görüşmelerin aşkla filan bir ilgisi yok. Kadınla erkeğin, erkekle kadının sıradan görüşmeleri bunlar, o kadar. Öyleyse bana ne, Tahmine’yi kimin aradığından, çalışmadığı gün nerede olduğundan... Kısacası artık aramızdaki ilişki ilk zamanlarda nasılsa yine öyle olmalı. Bundan sonra sana ne aşk lazım ne de sadakat. Sadece gününü gün et, Zaur...” diye düşündü. “Eğer Tahmine de buna razıysa gayet güzel olur, görüşmeye devam ederiz yok eğer değilse... Gerçi niye razı olmayacak ki... Medine demiyor muydu Tahmine kahrından ölüyor diye? Sabah işte olur, akşama doğru ararım...” Bu hoş fikirlerle uyudu Zaur.

Sabah erkenden uyandı, elini yüzünü yıkayıp mutfığa geçti. Ziver Hanım onun çayını koyarken “Biliyor musun Zaur,” dedi. “Baban sana hediye almış. Senin eve döneceğin gün vermeye ahdetmişti ama galiba utanıyor. Bana sen söyle diyor.”

Ziver Hanım, küçük anahtarı Zaur’a uzatarak “Git bak, hediyen garajda.”

Koşar adımlarla garaja doğru giderken Zaur’un yüreği rüzgâra tutulmuş yaprak gibi titriyordu. Hayır yanılmamıştı,

garajda eski Moskviç'in yerinde parıl parıl parlayan yeni bir "Volga" duruyordu.

*

Öğlen vakti babasıyla biraz şarap içtiler. Mecit bir yudum aldı, kadehi kaldırıp hiçbir şey demeden Zaur'un kadehine dokundurdu. Zaur, babasının bu kadehi onun eve dönmesinin şerefine kaldırdığını anladı. Sonra babasının bir an önce iyileşmesinin şerefine içtiler. Ziver Hanım'ın sağlığına da içtiler ki o da çok lezzetli bir pilav pişirmişti. Hatta kooperatif evinin şerefine de kadeh kaldırdılar.

Sonra babası kendi odasına geçti. Zaur da hazırlandı.

"Gidip arabanın tozunu alayım," dedi, gülümseyerek.

Annesi telaşla karşı çıktı.

"İçtin ama!"

"Ne içtim ki? İki üç kadeh şaraptan ne olacak? Merak etme, hemen dönerim."

@novaebook

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

*Gayr ile her dem nedür seyr-i gülistân etdüğün
Bezm edüp halvet kılup yüz lutf u ihsân etdüğün*

*Ahd bünyadın mürüvvetdür mi virân etdüğün
Hanı ey zâlim bizümle ahd ü peymân etdüğün*

*Lahza lahza müddeî pendin dür-i gûş eyledün
Kana kana gayr câm-ı şevkini nûş eyledün*

*Vara vara ahd ü peymânı ferâmûş eyledün
Hanı ey zâlim bizümle ahd ü peymân etdüğün*

Fuzûlî

Zayıflamış bir insanın eski ceketini giyince duyduğu o tuhaf his gibi Zaur da sürdüğü arabanın değişen ölçülerini yadırgadı. Garajdan yeni Volga'yı çıkarırken arabayla garaj kapısı arasındaki mesafeyi iyice ölçüp biçmeliydi ki bu gıcır gıcır arabanın bir yeri çizilmesin. Neticede bu Moskvîç değildi. Sol taraftan -direksiyonun olduğu taraftan- az, diğer taraftan daha çok mesafe bırakmalıydı. Garaj kapısı "Volga" için gerçekten de biraz dardı. Araba metal pervaza sürtülüp çizilebilirdi. Ama neticede içeri bu kapıdan girmişti ve tek bir çizdiği yoktu. Acaba onu garaja kim koydu? Birden annesinin

söylediklerini hatırladı. “Spartak tabii. Elbette Spartak!” dedi. Annesinin dediğine göre Spartak eski Moskviç’i satmak için -tabii ki resmi yollardan ve gerçek değerine- yardımcı olmuştu babasına. Volga’yı Spartak’la birlikte seçmişti babası. Arabayı bahçelerine getirip garaja park etmişti. Plaka işlemleri için de yardımcı olmuştu.

Zaur şehrin sokaklarını turladıkça bu görkemli otomobile gitgide daha çok ısınıyordu. Elbette henüz tam çözememişti bu arabayı. Hâlâ Moskviç’e gidiyordu aklı. Arabanın gaz, debriyaj, vites ve direksiyonu Moskviç’e benziyordu. Bunu da Moskviç’e alışmış ayakları ve elleriyle idare ediyordu. Biraz yabancılık çekse de çok çabuk alışıyordu. Zaur kısa sürede bu arabasına da tam anlamıyla uyum sağlayacağını biliyordu. Onun her sırrına, özelliğine, yönüne vakıf olacak ve gelecek yaşamının en büyük sevinçlerini onunla yaşayacaktı.

“Moskviç”i kullanırken avcunun içi gibi bildiği sokaklar şimdi sanki daralıp kısalmıştı. Şimdi bu sapağı dönmeye kalksa Volga’nın kuyruğu köşedeki gazete bayisine çarpar mı acaba, kestiremiyordu. Şehrin sokaklarının, dönemeçlerinin, cadde-lerinin ağından kurtulmaya can atıyormuş gibi umursamaz yayaların, acemi sürücülerin stresinden kurtulmaya çalışarak arabayı şehrin dışına doğru sürdü. Arabaya gitgide alışmaktan büyük bir şevk duyuyor ve geniş düzlüğe, تنها yollara çıktıkça süratini bir hayli artırıyor, diğer arabaları birbiri ardınca sollayıp geçiyordu. Havalimanına giden otoyolda ilerledikçe ferahlık hissi tüm benliğini kuşatıyordu. Abşeron’un kuzey kıyılarına doğru yol almaya başladı. Buraya en son Tahmine’yle gelmişti. Son bir haftadır Tahmine’nin acı çekmediğini düşünüyordu. Dünkü yerinde kararını bir kez daha etraflıca düşündü ve bunun iyi bir fikir olduğuna kanaat getirdi. “Tahmine’yle alakamı, münasebetlerimi tamamen kesmeme gerek yok ama eskisi gibi deli divane âşık olmaya da... Her şey ka-

* Azerbaycan’da bir yarımada.

rarında ve ölçülü olmalı. Mesela telefonda sözleşip arada bir buluşabiliriz. Her ikimiz için de en doğrusu bu. Aslında ilişkimiz de böyle başlamıştı. Her şey ne kadar da hoştu, yolundaydı. Ta ki o zamana kadar... Kendi ahmaklığım yüzünden bu boş hayallere kapılıp kafamı bir sürü aptal düşüncelerle doldurdum. İşte gerçek aşk bu, gerçekten seviyorum, dedim. Kışkandım, acı çektim, başımı taştan taşa vurdum. Mutluluğa ulaşma fikri kafama nereden girdiyse... Sonra korkmaya başladım, birdenbire bunun mutluluk olmadığını anladım. Ya aldandım ya da aldatıldım. Mutluluk sadece güzel zamanlardan ibaret değil ki... Dehşet ve korku anlarından da mutluluk doğabilir. Ah, bu mutluluğu yitirme korkusuyla aciz kaldığım zamanlar... Bu mutluluğun bir gün biteceği korkusunu saatlerce, günlerce, haftalarca, aylarca çekmektense tamamen mutsuz yaşamak yeğdir..." diye düşündü.

İlk zamanlardaki buluşmalarında, ayrıldıktan sonra birbirlerinin yokluğunu çok da aramıyorlardı. Ama sonraları -bütün bu karmaşık duygular Zaur'a hâkim olduktan sonra- Tahmine'yi görmediği her saat, Tahmine'nin nerede olduğunu bilmediği her dakika zihni binbir şüpheyile doluyordu.

Sahil kasabalarına doğru sürdü arabayı. Deve hörgüçlerini hatırlatan çift bacalı düz damlar, yel değirmenleri, gelişigüzel taşlarla baştan savma örülmüş duvarlar, dikenli çalılardan çekilmiş çitler, çardağa sarılmış asma kolları, rüzgârın süpürüp duvar dibine yığıldığı kumdan tepecikler... Bütün bu garip, hazine sonbahar manzaraları geçip giden günleri hatırlatıyordu. Tanıştıkları ilk dönemleri, alevlenmiş ihtirasları, kaygısızlıkları, tartışmasız, kavgasız hoş günleri...

Az ötede Murtuzovgilin bağı, bağ evinin yamuk eyvanı görünüyordu. Bir keresinde Tahmine'yle buraya uğradıklarını hatırladı. Duvarın dibinden dönüp aniden frene basmak zorunda kaldı. Az kalsın bahçe kapısının ağzında duran başka bir arabayla, pembe Volga'yla çarpışacaktı. Zaur birden Murtuzovgilin kapılarının önünde duran bu arabanın Spartak'a

ait olduğunu anladı ve kendi arabasını dikkatli bir şekilde dar sokağa, Spartak'ın arabasının yanına park etti.

Dar yoldan geniş yola çıkınca “Acaba yılın bu vaktinde Spartak'ın bu bağ evinde ne işi var.” diye düşündü. Sonra “Belki de Spartak tek değil, haddi hesabı olmayan dilberlerinden biriyle gelmiştir.” dedi kendi kendine. Sahile doğru yürümeye başladı. Hava kapalı değildi ama aralık ayıydı neticede, bu تنها sahil sonbaharın son nefesini soluyor, kıştan haber veriyordu. Kıyıda tek tük balıkçı kulübeleri vardı. “Şimdi o kulübede olmak ne kadar keyif verici olurdu.” diye düşündü. “Hava soğuk olsa da soba yanıyor, kulübedekiler pencereden denize bakıyordur.” Zaur arabasını sahil boyunca sürdükten sonra yeniden otoyola çıktı. Kumlu sahilin tehlikeli yumuşak zemininden sonra asfaltın sert zemini kendini güvende hissetmesine neden oldu. Süratini artırdıkça artırmak istiyordu. Yol âdeta bomboştu. Arada bir, tek tük araba geçiyordu o kadar. Yolun her iki tarafında levhalar, reklam panoları ve trafik işaretleri vardı. Levhalardan birinin üstünde eşit boyda, eşit türde ve eşit biçimde ağaç fotoğrafı konulmuş ve “Kasabamız örnek olsun.” sözleri yazılmıştı. Zaur karşısında uzayan geniş yolu seyrediyor ve gittikçe sürat artırıyordu. Birden uzaktan ona doğru yaklaşan arabaya dikkat kesildi, araba ona doğru yaklaşıyordu. Bu andan itibaren her şey Zaur'a bir rüya gibi, ağır çekimde ilerleyen bir film gibi geldi. Zaman sanki farklı bir hızla akmaya başladı. Gerçek, farklı şekilde, farklı renkte, farklı bir ışığa bürünerek göründü. Karşıdan gelen araç, Spartak'ın pembe Volga'sıydı. Direksiyonda Spartak vardı, yanında da bir kadın... Pembe Volga, Zaur'un arabasının yanından geçip giderken Zaur onun yanındaki kadını tanıdı. Zaur bir süre aynı yolda devam etti. Sanki yüreği yerinden fırlayacaktı. Olup biteni henüz anlayamamıştı ve ne diyeceğini ne yapması gerektiğini bilmiyordu. İki-üç yüz metre ilerledikten sonra “U” dönüşü yaparak, arabayı ters istikamete doğru sürmeye başladı.

Pembe Volga bir hayli uzaklaşmış, hemzemin geçide yaklaşmıştı. Zaur, Spartak'ın onu fark edip hızla uzaklaştığını düşündü. Otuz saniye içerisinde onlara yetişebileceğini hesap etti ama Zaur demiryolundan geçer geçmez bariyer kapandı. Trenin geçip gitmesini bekledi. Artık her şey apaçık ortadaydı. Pembe Volga'nın yılın bu vaktinde hangi sebeple bağ evinin önünde olduğu da... Zaur'u görür görmez hızla uzaklaşmasının sebebi de aynıydı. Zaur'un beynini yakan düşünceler, durmadan zihnine akın ediyordu. "Kaçmak istiyorlar, vakit kazanmak, aradaki mesafeyi açmak kısacası beni mağlup etmek... Hayat denilen bu oyunda beni yenmek, galip gelip kıs kıs gülmek... Saf, her denilene inanan Zaurcuk'a ağız dolusu gülmek.... Ya Tahmine'nin o cümleleri? Zaurcuğum, sen geldiğin gün duvar kâğıdındaki goncalar çiçek açtı. Zaurcuğum, seni öyle çok seviyorum ki, sana o kadar sadığım ki anlata-mam... Her şey, her şey, bunların hepsi, bütün bu sözler, iş-veler, gözyaşları hepsi sahteymiş demek. Düşkün bir kadının ustaca cilveleri, hileleri ve tuzaklarıymış... Ne diyordu Tahmine... 'Çarşamba akşamı provadayım!' Bugün de çarşamba akşamı, demek ki buymuş onun provası, Spartak'la bağ evine gitmek. Her çarşamba akşamı prova bahanesiyle bağ evine geliyormuş demek. Aptal Zaur da koltuğa uzanıp onun yolunu gözlüyormuş, vah vah... Ama senin gibi bir enayiye müstehak bu Zaur. Sen koltuğa uzanıp sigara içiyorsun, onlarsa bağ evinde aynı odada, ikisi... Tahmine ve Spartak..."

Zaur bu düşüncelerden ve hayalinde canlanan sahnelerden dolayı çıldıracak gibiydi. O anda arabayı, karşısından geçmekte olan tren katarına doğru sürüp ezilip parçalanmak, yok olmak istiyordu. Ama bir yandan da bu iki insan müsveddesinden intikamını almadan bu dünyadan göçmek de istemiyordu. Tren vagonlarının ardı arkası kesilmiyordu. Zaur bu vagonların boşlukları arasından yine o bağ evini, Spartak'ın kolları arasındaki Tahmine'yi görüyordu. Trenin ne zaman geçip gideceğini bilmiyordu, bariyerin ne zaman açılacağını

da bilmiyordu. “Tren geçer geçmez peşlerinden yetişip onları haklayacağım.” diye düşündü. “Bana yapılan bütün pisliklerin hesabını soracağım.” Asıl öfkesi Tahmine’yeydi. Spartak’a kin beslemiyordu. Spartak Zaur’a göre daha çok görmüş geçirmişti. Daha tecrübeli daha kurnaz daha fırlamaydı, vesse-lam. “Spartak gibisini öyle yağlı ballı sözlerle kandıramazsın. O Zaur gibi aptal değil ki her söze kansın, her tatlı sözü, gü-ler yüzü gerçek sansın her hileye aldansın. Senin tuzaklarına, kedi gibi sürtünüp mırıldanışlarına, işvene cilvene Spartak ancak güler. “Bunlar bana sökmez.” der ve iyi de eder. Aferin Spartak’a, Tahmine gibilerine öyle davranmak lazım...” Şimdi Zaur Tahmine’nin her bir hareketini, her sözünü, evde olma-dığı her saati yalana dolana, sahtekârlığa ve ikiyüzlülüğe bağ-lıyordu ve hafızası da ona çeşitli deliller, olaylar ve hatıralar sunuyordu.

Lanet olası tren nihayet geçip gitti. Kalın kışlık ceket giymiş bir kadın, kalın halatlı çarkı çevirmeye başladı. Bariyer yavaş yavaş yukarıya doğru hareket etti. Zaur vitesine takıp hareket etti. Kalkmakta olan bariyerin altından geçti. Hız göstergesi 130’la 140 arasında gidip geliyordu. Çok geçmeden pembe Volga’yı havalimanına giden yol ayrımında gördü. Artık on-lara yetişeceğinden emindi ancak onlar da Zaur’un arabasını görüp süratlerini artırmışlardı. İki araç arasındaki mesafe san-ki azalmıyor, belli ölçüde sabit duruyordu. Zaur gaz pedalına sonuna kadar bastı ve artık arabalar neredeyse birbirine değe-cek gibiydi. Zaur direksiyonu aniden sağa kırsa, bu korkunç hızla giderken arabasını pembe Volga’ya dokundursa her iki araba da şarampole yuvarlanıp üçü birden mevta olacaktı. Bu üçlü ölüm, trajikomik bir oyunun son sahnesi olabilirdi. Ama böyle bir son yaşanmadı. Spartak daha fazla dayanamayıp hı-zını azalttı ve Zaur onları yaklaşık 200 metre geçtikten sonra arabasını yan çevirip yolu kesti.

Spartak da sert bir fren yaptı, araba tekerler üzerinde sürü-nerek Zaur’un arabasının tam dibinde durdu. Zaur arabadan

inip onların yanına doğru gitti. Spartak da arabadan indi ama olduğu yerde bekledi. Arabanın açık kapısına dirseğini dayadı. Sırtında paltosu yoktu, üzerinde kahverengi takımı vardı, gömleğinin yakası açıktı. Bu guruh vaktinde Zaur, Spartak'ın üzerindeki bütün altınları belirgin biçimde görüyordu. Altın saat, yüzük, kılı döşüne kadar sarkan altın zincir... Öndeki iki dişi de altındı. Her ne kadar rengi kaçmışsa da Spartak'ın yüzünde bir tebessüm belirmişti. Cebindeki altın tabakayı çıkarıp bir sigara aldı ağzına, bir çakmak çıkarıp yaktı. Zaur çakmağa dikkatlice baktı, "Ronson" markaydı. Belki de Tahmine hediye etmişti. Zaur kendisine şaşıırıyordu. En ufak bir ayrıntı kaçmıyordu gözünden. Tahmine'ye doğru bakmıyordu. Ama göz ucuyla görüyordu onu da. Arabanın içinde hareketsiz duruyordu, âdeta donup kalmış gibiydi.

Spartak sigarasını dişlerinin arasına almış, geveliyordu. Ağzı da açıktı. Biraz telaşlı ama her zamanki gibi kurnaz bir gülümsemeyle "Ne oldu? Yeni arabanın süratini mi deniyorsun? Olağanüstü bir araba doğrusu. Hayırlı olsun, güzel günlerde kullan," dedi.

Zaur bu sözlerde bir alay hissetti ve yaklaşp Spartak'ın çenesine yumruk attı. Spartak sendeledi ama düşmedi. Dişleri birbirine değdi, sigarası ikiye bölündü, yanan parçası açık yakalı gömleğinin içine düştü. Bu ateş göğsünü ve karnını yaktı. Alelacele elini gömleğinin yakasından içeri sokup düşen sigara parçasını aramaya başladı. Nihayet buldu ve kenara attı. Yüzündeki gülümsemeden eser yoktu artık. Hemen arabanın kapısını açıp elini paltosunun cebine attı. O anda arabanın diğer kapısı açıldı ve Tahmine yola fırlayıp Zaur'a doğru koştu. Zaur Tahmine'ye bakmıyor, paltosunun cebinden bıçağını çıkarıp ona doğru gelen Spartak'a bakıyordu. Bıçak Fin bıçağıydı. Ağzı keskin ve sivriydi. Zaur, Spartak saldırmadan önce karnına bir tekme atıp kendisini savunmayı düşünüyordu. Tam o anda Spartak'la arasında bulunan Tahmine'yi gördü. Mavi elbisesi üzerindeydi. Moskova'da sinemanın

restoranında da bu elbiseyi giymişti Tahmine. Ve Tahmine'nin bu elbisesini diğerlerinden daha çok seviyordu Zaur.

Tahmine Spartak'ı sıkıca tuttu, onun bıçağı tuttuğu eline yapıştı ve nefes nefese "Kurbanın olayım Spartak... kurbanın olayım..." diye diye onu arabaya doğru itmeye çalıştı.

"Spartak istese, Tahmine'nin ellerinden kurtulup onu bir kenara itebilirdi." diye düşündü Zaur, ama görünen o ki Spartak'ın öyle bir niyeti yoktu. Her ne kadar Zaur'un üstüne yürüyecekmiş gibi yaptıysa da... Tahmine sağ eliyle Spartak'ın bıçak tuttuğu eline yapışmış, sol eliyle de Spartak'ın sırtını sıvazlaya sıvazlaya bir şeyler söyleyerek arabaya bindirmeye çalışıyordu. Sözleriyle, elleriyle, Zaur'u koruyan cılız bedeninin bütün kuvvetiyle Spartak'ı bir şekilde arabaya bindirdi ve derhâl kapıyı kapattı. Başını kaldırıp tek kelime etmeden Zaur'un önünden geçip sağ ön kapıdan arabaya binip oturdu. Arabanın içinde bir şeyler konuşuyorlardı. Zaur ise olduğu yerde öylece durup bekliyordu. Onlardan önce gitmek istemiyordu. Nihayet Spartak arabayı çalıştırıp direksiyonu çevirerek ters istikamette, sahil tarafına doğru ilerledi. Belki de çarpık eyvanlı bağ evine doğru.

*

"Ben ne kadar aptalmışım. Canım, insan bu kadar da saf olur mu?" Şehre doğru yaklaştıkça bu düşünceler Zaur'un beynini kurcalıyordu. "Böyle bir fahişenin yüzünden mi ıstırap çekiyordum, her derdi içime atıyordum. Neyime lazım o benim? Nasıl oldu da böyle bir kadını sevdim? Bütün o tatlı dilleri, güzel sözleri, vaatleri hepsi baştan ayağa düzenmiş. Hem de kiminle, Spartak'la... Aman Allah'ım Spartak'la ha! Sen şu üç kâğıda bak, Allah'm nasıl da yalanlar söylüyordu. Arabasını da kasten benim evimin önüne park ediyordu. Bak sen, hiç utanmadan hem de. Bunu onun yanına bırakırsam ben de o babanın oğlu değilim. Ne yapsam acaba, nasıl intikam alsam. Spartak'a nasıl da sarılmıştı sahtekâr. Güya beni onun

bıçağından koruyordu. Ona da tüküreyim, bıçağına da. Ama nasıl da oturttum yumruğu çenesine. Sigarası da göğsüne düştü, oh olsun. O gün Tahmine'ye attığım tokat da yerinde olmuş. İtin kızı, hiç utanmıyor da... Şimdi bana gülüyorlardır. Gülün siz, gülün. Bakalım en son kim gülecek. Kim kimi aldatacak sonunda..."

Zaur geleceği düşünmeye başladı.

"Uzun yıllar sonra, bir gün Tahmine'yle karşılaşacağız elbette. Tahmine çok yaşlı ve hasta olacak, bana kederli kederli bakıp 'Zaurcuğum sen herkesten beter çıktın. Hepimizi alt ettin.' diyecek. Ben de ona tepeden bakıp umursamaz bir gülüşle 'Siz Zaur'u ne sandınız?' diyeceğim. Ama bu çok uzun yıllar sonra olacak. Şimdi ne yapıp edip Tahmine'den intikam almalıyım..."

Şehrin sokaklarındaydı artık. Gece çökmüştü.

*

Ziver Hanım'ın ağzı şaşkınlıktan açık kalmıştı.

"Ciddi mi söylüyorsun?"

"Elbette, ciddi söylüyorum anne. Bu işin şakası olur mu? Son günlerde bu konuyu etrafıca düşündüm. Ev de hazır. Öyleyse hiç durmayın."

"Çok güzel. Yarın hiç gecikmeden görücü göndeririz. Ama bak, sonra fikrin değişmesin ha!"

Ziver Hanım bu konuda biraz çekingendi çünkü Zaur'dan böyle bir kararı hiç beklemiyordu.

"Anne, ben çocuk muyum ki fikrimi değiştireyim. Bu konuların şakası olmaz."

Annesi aceleyle mutfığa geçip geri döndü. Bir şey arıyor gibiydi ama ne aradığını bilmiyordu. Afallamıştı kadın, beyni donmuş gibiydi. Nihayet Zaur'a doğru yaklaştı, oğlunun gözlerine dikkatle baktı ve öptü.

“Benim akıllı oğlum. Ben zaten biliyordum bize karşı insafsızlık etmeyeceğini. Her şey düzelecek. Boyuna posuna kurban olduğum. Baban da duyunca sevinecek. Kız tarafının sevincini söylemiyorum daha, onlar için düğün bayram olacak. Al-ya’ın en büyük dileği idi bu...”

Zaur televizyonun karşısına geçti oturdu. Hokey maçı izleyip kendi kendine düşünüyordu. “Bu meseleyi böyle halletmek iyi bir düşünceydi. Bomba etkisi yaratacak bu haber. Bazılarını hasetten çatlatacak. Ah hayat, gerçekten çok garipsin... Ey hayat, ne güzelsin... Güçlü, dinç ve genç olmak ne güzel şeymiş. Özgür olmak, kafana göre hareket etmek, kimseye bağımlı olmamak, aksine başkalarının sana bağımlı olması... Ne güzel! Güzel günler seni bekliyor Zaur. Gerisini boş ver gitsin. Güzel bir gelecek bekliyor seni. Olağanüstü yeni bir araban var, olağanüstü yeni bir evin olacak, evi istediğin gibi dayayıp döşeyeceksin. Jeoloji araştırmaları gezilerinde ilginç taşlar, ormanlardan değişik bitkiler toplayacak, ses kayıt cihazına kuşların, ağaçların, derelerin, rüzgârın, denizin sesini kaydedeceksin. Evini, tabiatın güzel bir köşesine çevireceksin. Uzak ülkelere seyahat edecek, oradan da ilginç şeyler getireceksin. Afrika maskeleri, Japon kuklaları, tahtadan yapılmış Hint figürleri... Dünyanın bütün ülkelerini gezeceksin, evde de mutlu huzurlu bir aile ortamın olacak. Gül gibi bir eşin; terbiyeli, görgülü, mutlu çocukların... Bırak gözü olanların gözü çıksın. Kıskananlar, haset edenler çatlasın...”

*

Saat yedide toplanmaya başladılar. Mecit’in amcasının oğlu Profesör Behram Zeynallı geldi, Şahin geldi, Ziver Hanım’ın dayısı geldi. Dadaş’ın da gelmesi Zaur’u şaşırttı ama Ziver Hanım, oğlunu mutfığa çekip “Allah aşkına sinirlenme. Dadaş’ı niye çağırdığımızı bilmiyor musun? Çünkü kız tarafını temsilen de Murtuz’un bacanağı Nimet burada olacak. Nimet de sizin iş yerinde, yayınevinde çalışıyor hem de Dadaş’ın emrinde. Bırak onların tarafından bir işçi bizim taraftan da bir amir

olsun. Hem Dadaş konuşkan, işi bilen adamdır. Baban gibi lafı ağzında geveleyip durmaz, maşallah, iş babana kalsa, lafı ağzından cımbızla çekip almak gerek. Bırak, Dadaş konuşsun, bol bol övsün seni orada.” dedi.

“Beni niye övüyor ki? Beni tanımıyorlar mı?”

“Tanımasına tanıyorlar tabii. Ama orada yalnızca kızın ailesi değil başkaları da olacak. Onların yanında seni ve ailemizi güzelce takdim edecek birisi olmalı. Dadaş’a surat asma kurban olayım.”

“Niye surat asayım. Dadaş da bulunsun diyorsanız, siz bilirsiniz. Benim için fark etmez.”

Dünürçüler saat sekizde orada olmak üzere Murtozovgile doğru yola koyuldular. Zaur ise bulmaca çözüyordu. “K” harfiyle başlayan ve Afrika’da bulunan on harfli bir şehri, bir türlü bulamıyordu.

Âdetlere göre görücüler yalnız erkeklerden oluşuyordu. Kadınlar ise Ziver Hanım’la mutfakta çene çalıyorlardı. Zaur onları duymasa da kadınların ne konuştuklarını tasavvur edebiliyordu. Kadınlar kâh kahkahayla gülüyorlar kâh fısır fısır konuşuyorlardı.

*

“Aslında Zaur’u özel olarak anlatmaya gerek yok.” Dadaş bir yandan konuşup diğer yandan çayını yudumluyor ve kesme şekeri ağzında kıtırdatıyordu. “Bizim elimizde büyüdü. Ailesini de yakından tanıyorsunuz, maşallahları var. İyi komşu kötü akrabadan yeğdir, derler, bir de iyi komşu akraban olursa, vallahi tadından yenmez. Ha ha ha... Şaka bir yana Mecit Hoca aydın, ömrünü bu yola vermiş ilim adamlarımızdandır. Güzel bir aile reisidir. Ailesi de -söylemeye gerek yok ama- en güzel, en sağlam, en köklü ailelerdendir. Otu çek köküne bak, demişler. Böyle bir ailede yetişmiş bir evlat elbette onlara layık olacaktır. Neresinden bakarsanız bakın bilgisi, görgüsü ve terbiyesi yerindedir. Büyükle büyük, küçükle küçük olmayı bilir.

İki yıldır aynı yerde çalışıyoruz. Bu genç yaşta kurumumuzda da önemli bir nüfuz kazandı. Mükemmel bir karakteri var, kalbi çok temiz. Kimisi bu nitelikleri bir erdem saymayabilir. Oysa ben bunu bir eksiklik olarak görmüyorum. Yaşı ilerledikçe şüphesiz tecrübesi de artacak. Eminim parlak bir geleceği var Zaur'un. Takdir edersiniz ki işe yaramaz bir adam için sizin gibi saygın bir ailenin kapısını çalmayız. Görüyorum ki benim kıymetli dostum Nimet Bey de burada. Nasıl derler, o da kız tarafıdır ama aynı zamanda biz iş arkadaşız. Nimet de Zaur'u iyi tanır, yanlışım varsa düzeltsin..."

Nimet de bir şeyler mırıldandı. Söyledikleri anlaşılmasa da Dadaş'ın söylediklerini onayladığı belli oldu.

Murtuz durgundu. Ağır ağır nefes alıyordu. Biraz da duyulanmıştı. Neticede ilk kez kız veriyordu. Ama diğer bacanağı Cabbar oldukça hararetiydi. Dadaş üfürdükçe "Evet evet, güzel güzel..." diye onu onaylıyordu. Nihayet Dadaş nutkuna kısa bir ara verdi ve Cabbar da gözlerini Murtuz'a dikti. Murtuz başını hafifçe sallayınca Cabbar alelacele konuya daldı.

"Sizin gibi saygın bir ailenin bize dünür olarak gelmesi bizim için de büyük bir şereftir. Zaur'u hepimiz tanıyoruz. Yetenekli ve akıllı bir gençtir. Kuşkusuz siz de Balayeviç ailesini iyi tanırıyorsunuz." (Murtuzov Balayeviç'i ülkemizde tanımayan var mı? demek istedi aslında.) "Ülkemizin görkemli komutanlarından, kahraman bir savaş gazisidir," dedi ve devam etti. "Firengiz kızımız gözümüzün önünde büyüdü. Onun sesini bu zamana kadar hiç duymadık, desem yalan değil. Bu Atbalahanım* diğer kızlar gibi değil, konuştursan yanakları kıpkırmızı olur, başını aşağı eğer, utangaç bir kızdır, gencecik bir fidan, açılmamış bir gül goncasıdır. Bu güzel gençler mutlu, sağlam bir aile kuracaklar, hepimiz öyle düşünüyoruz. Allah hayırlı, mübarek eylesin..."

* Erkek gibi iri yarı, kaba saba, ev işlerinde beceriksiz elinden iş gelmeyen kadın.

Herkesin yüzü güldü. “Hayırlı olsun.” dediler ve biraz sonra Alya, Tahire ve Süreyya ince belli bardaklarda çay getirdiler. Bu kez içilen çaylar şekerliydi.

Dadaş, erkek tarafı ve ev halkı, âdet olduğu üzere çaylarını çay kaşığıyla şangır şungur karıştırmaya başladılar. Herkes Mecit, Murtuz ve Alya’yı kutladı. Dadaş ve Nimet de yayınevinin işleri üzerine sohbet daldılar.

Saat dokuzda görücüler hâllerinden memnun bir şekilde güle oynaya evlerine döndüler. Dadaş, içeriye herkesten önce girdi ve Zaur’u tebrik etti. Galiba Zaur’u şapur şapur öpme isteği de vardı ama Zaur yüzünü çevirdi. O anda da “K” harfiyle başlayan Afrika şehri geldi birden aklına. “Kazablanka. On harf, tabii ya Kazablanka.” diye geçirdi içinden.

*

Ertesi gün oğlan ve kız evinin kadınları da görüştüler. Ziver Hanım Alyagile gitti ve her şeyi etraflıca konuştular. Zaur’un jeoloji araştırmaları yapan ekiple çalışmasına onay verilmişti. Bir ay sonra işe başlayacaktı. Meseleyi uzatmanın bir manası yoktu. Alya Hanım da Ziver Hanım da endişeliydi. “Birden bir aksilik falan çıkar, belli mi olur. Zaur kararından cayar, maazallah!” diye düşünüp on gün içinde hem nişan hem de düğün yapma kararı aldılar. Her iki tarafın da hazırlıkları tamamdı. Alya, kızı dünyaya geldiğinden bu yana onun çeyizlerini diziyordu. Kumaşlar, yataklar, yorganlar, pahalı örtüler, kapacak, tuzluğa varıncaya kadar her şey hazırды. Elbette beyaz eşya ve mobilya gibi bazı eksikleri vardı ama Spartak üç gün içinde ne lazımsa hazır edecekti. Nitekim öyle de yaptı. On iki parçadan oluşan mobilya takımı, Fin mutfak takımı, son model buzdolabı... Bunların hepsinin parasını Spartak ödedi. Cabbar’la Tahire televizyon, Nimet’le Süreyya da kristal avize aldılar.

Zeynallı ailesi de kıza ve kızın yakınlarına pahalı hediyeler hazırlamışlardı. Mesela Spartak’a takım elbise için kumaş...

Büyük bir restoranda görkemli bir düğün yemeğinin masrafını peşinen ödemişlerdi. Yetmiş kişilik bir düğün yapma fikrindeydiler. Alya Hanım, “En azından elli yer bizim olmalı. O kadar çok dostumuz ve yakınımız var ki...” demişti. Âdet olduğu üzere nişanı kız, düğünü oğlan tarafı yapmalıydı.

Alya Hanım’la Ziver Hanım arasındaki diplomatik görüşmeler barış ve güvenlik içinde gerçekleşti. Görüşmenin sonunda Alya Hanım Zaurgilin ailesini ertesi gün öğle yemeğine davet etti.

“Yol açma” yemeğine...

*

Zaur işten eve dönüyordu. Soğuk hava insanın içine işliyordu. Yağmur da çiselemeye başlamıştı. Arabasını kenara çekip durdu, inip silecekleri taktı. O sırada otobüs durağında büzülüp duran Medine’yi gördü ve seslendi.

“Medine, gel seni eve bırakayım.”

Medine’nin elinde büyük ve ağır bir pazar çantası vardı. İş çıkışı, her zaman olduğu gibi, pazara uğrayıp evin ihtiyaçlarını almıştı. Aceleyle arabaya geçip oturdu.

“Zaur, seni bana Allah gönderdi. Kolum kopmuştu vallahi. Otobüs de gelmedi bir türlü. Yağmur ve rüzgâr da bir yandan...”

Zaur tebessümle sordu.

“Eve mi?”

“Elbette... Şu pazar çantasıyla başka nereye gidebilirim?”

“Nasılsın?”

“Sağ olasın. Ben fena sayılmam ama çocuk biraz rahatsız.”

“Nesi var?”

“Grip olmuş galiba. Biraz da öksürüyor.”

“Şehirde herkes grip.”

“Evet, kime sorsan hasta. Bu arada araban yeni mi? Çok güzel, güle güle kullan.”

“Sağ olasın.”

Medine sustu, söyleyip söylememe konusunda kararsızdı. Nihayet söylemeye karar verdi.

“Duydum ki evleniyormuşsun. Tebrik ediyorum.”

“Çok sağ ol.” dedi ve bir sigara yaktı. “Komşun nasıl. İyi mi?” diye sordu.

“Tahmine mi?”

Sanki Zaur Medine’nin başka bir komşusunu soracaktı!

“O da hasta, zavallı.”

“Nesi var, o da mı grip olmuş?”

“Karaciğerinden rahatsız. Son günlerde daha da ağırlaştı. O kadar söyledim içme diye ama dinlemedi.” Medine bir süre sustuktan sonra ekledi. “Görmüyor musunuz, artık televizyona da çıkmıyor.”

“Televizyon izlemiyorum.”

“Çok iyi yapıyorsunuz. İzleyip de ne yapacaksınız? Öyle izleyecek bir şey de yok zaten.”

Medine TV programları hakkında konuşup bazı programları eleştiriyordu ama Zaur Tahmine’den bahsetsin istiyordu. Acaba Tahmine ona bağ evinden dönerken Zaur’la karşılaşmalarını ona anlatmış mıydı? Medine bu sefer de dünkü TV filmine verip veriştiriyordu.

“O nasıl filmdi öyle? Gerçek hayatta böyle şeyler olur mu hiç?”

“Tahmine hasta mı yatıyor yani?” diye sordu.

“Yok, bugün biraz daha iyi, belki işe de gitmiştir. İsterseniz akşam televizyonda görebilirsiniz onu,” diye ilave etti.

“Evet, onun için TV izlemeye değer.”

“Karaciğerinde rahatsızlığı var ama nerdeyse her akşam içiyor, hastalığı tekrar nüksetti. İçip içip müzik dinliyor. Gece yarısı uyanıp bir bakıyorum, hâlâ ışığı yanıyor, müziğin sesi de duyuluyor.”

Zaur gülümsedi. Tahmine'nin sokağına girdiler. Yine aynı parkın yanından geçtiler. Ne zaman buradan geçse, Zaur o günü hatırlıyordu. 5 Haziran'da ilk kez burada, bir saatten fazla beklemişti Tahmine'yi. Ama sonunda gelmişti Tahmine de. Beyaz düğmeli kırmızı elbisesini giymişti. O gün sahile gitmişlerdi ve ilişkileri de o gün başlamıştı.

Zaur arabayı dış kapının önüne park etmişti. Bir gece tam oraya Spartak da park etmişti arabasını. Zaur da onun arabasının lastiklerini patlatmıştı. Medine birden "Zaurcuk inan bana sadece seninle mutluydu garibim."

Zaur bu sözlerden çok Medine'nin ona Tahmine gibi "Zaurcuk" demesine şaşırmıştı. Omuzlarını silktiler.

Medine arabadan inerken "Çok teşekkürler. Bu soğukta imdadıma yetiştin. Allah da sizi mesut bahtiyar eylesin..."

"Ne demek canım! Ne yaptım ki," dedi ve arabayı ağır ağır sürdü.

*

Ziver Hanım "Sabah işten erken gel biraz. Alya Hanımlara davetliyiz," dedi. Zaur başını salladı, annesi devam etti. "Bugün oradaydım. Her şeyi etraflıca konuştuk. Meseleyi uzatmanın bir manası yok. Şahin Restoran'la ayın yirmisi için anlaşalım. Yirmisi cumartesine mi denk geliyor?"

Zaur başını salladı.

"Firengiz'le görüşüyor musun?"

"Hayır, niye sordun ki?"

"Niye mi sordum? Ne demek bu? O senin nişanlın değil mi? Buluşup sinemaya, tiyatroya, konsere falan gitseniz ya."

"Daha resmi olarak nişanlı değiliz. Gören duyan ne der? Uygun olmaz."

Annesi bu sözlerdeki ince alayı anlamadı ya da anlamazlıktan geldi.

“Orası öyle. Yarın onlara gidiyoruz, “yol açma”ya. Sonra sen de sık sık gidersin artık, o da bize gelir. Zaten şunun şurasında nişana, düğüne ne kaldı ki...”

Annesinin gözlerinde sevinç ve gurur vardı. Zaur onun bu hâline üzüldü aslında. Ziver Hanım kendini tutamayıp “Allah’ım şunun boyuna bosuna bir bak. Kurban olurum buna. Bize bu mutluluğu çok görme Allah’ım,” dedi ve oğluna iyi geceler diledikten sonra yatmaya gitti.

Zaur televizyonu açtı. Film bittikten sonra Tahmine göründü ekranda. Son olaydan sonra ilk kez görüyordu Tahmine’yi, şaşırp kaldı. Sararıp solmuştu Tahmine. Zayıflamıştı, izleyicilere “İyi geceler!” derken yüzü gülse de gözlerindeki keder okunuyordu.

“İyi geceler sevgili izleyiciler.” Zaur bu cümleden sonra Tahmine’nin uzadıkça uzayan, bitmek bilmeyen yalnız gecelerini anımsadı. O günleri anlatırken “Sabaha nasıl çıkarım, sabaha kadar nasıl dayanırım Allah’ım...” demişti Zaur’a. Fuzûlî’nin bir beyti geldi aklına:

*Ey Fuzûlî şâm-ı gam encâmına yoktur ümîd
Bir tesellidir sana ol söz ki derler var subh*

Belki bu sözler de Tahmine’nin diğer bütün sözleri gibi yalandı, kim bilir... Zaur televizyonun dibine girip Tahmine’ye yakından bakmak istiyordu. Belki de hakikat orada, o dipsiz derinlikte gizliydi. Tam o sırada ekran karardı. Tahmine’den geriye beyazlı mavili bir boşluk kaldı. Sonra bu boşluk da karardı, küçüldü ve parlak bir noktaya dönüştü. Sonra o nokta da kayboldu.

Sonra Zaur’un aklına bir fikir geldi. Yola düşüp arabasına atlayıp kanalın önüne gidip Tahmine’yi karşılama fikri. “Nasıl da sevinirdi Tahmine, belki de sahte bir sevinç olurdu bu. Gerçek mi yalan mı bilinmezdi yana ama bu beklenmedik sürpriz Tahmine’nin bütün varlığını çıra gibi aydınlatırdı ve

bu ıranın ışığında, sıcaklığında ben de ısınırdım. Bu sevinç sahte de olsa gerçek de... Gecenin bu saatinde arabaya binip gitmek, televizyon binasının önüne gidip ‘Merhaba Tahmine!’ demek. Bundan kolay ne var!” diye düşündü Zaur.

Bu kolay gibi görünen iş aslında dünyanın en zor işiydi, hemen anladı. Kalkıp televizyonu kapattı.

ON ALTINCI BÖLÜM

*Eger tutsam gamım elden nihân sabr u karârım yok
Ve ger şerh-i gam-ı pinhânım etsem gam-güsârum yok
Esîr-i bend-i zindânım elimde ihtiyârım yok
Bu yetmez mi ki bir derd artırırsın derdime sen hem*

Fuzûli

“Kurban olayım oğlum, olan oldu, biten bitti... Barış artık Spartak’la. Hem bak artık akraba oluyoruz.”

Murtuzovgilin kapısına gelip çatmışlardı. Zaur’un elinde büyük bir kutuda pasta vardı. Ziver Hanım akşamdan hazırlamıştı. Profesörün elinde de büyük bir gül buketi vardı.

Zaur annesine cevap vermedi.

“Alya söyledi bana da. Galiba dalaşmışsınız Spartak’la...”

“Ne dalaşması canım,” dedi. “Sadece bir yumruk indirdim çenesine, o kadar.”

“Tamam de geçip gitti bunların hepsi.”

O sırada kapıyı açtılar. Alya Hanım “Hoş geldiniz efendim, hoş geldiniz,” dedi.

Salona geçtiler. Zaur pasta kutusunu portmantonun üzerine koydu. Babasıyla birlikte, odaya geçtiler. Ziver Hanım’sa

mutfağa, kadınların yanına geçti. Odada üstü donatılmış masanın yanında beyaz gömlek giymiş Murtuz Balayeviç, Cabbar'la tavla oynuyordu. Masanın baş köşesindeki sandalyeye Murtuz'un albay üniformasının ceketi asılıydı. Ceketin yakası nişane ve madalyalarla doluydu. Nimet tavla oyununu izliyordu. Üçü de misafirleri gördüğü gibi kalkıp misafirlerle tokalaştılar. Murtuz Zaur'un sırtına vurarak "Koçum benim," dedi.

Cabbar, "Şöyle buyurun profesör," diye yer gösterdi.

Murtuz, Cabbar'a bakarak "Hemen şunun dersini vereyim profesör," dedi.

Nimet'se Zaur'a "Yeni iş yerinden memnun musun," diye sordu.

Masada bir kuş sütü eksikti. Kebabçı Nadir'in dediği gibi bu mevsimde taze domates ve salatalık... Antika Alman malı servis tabaklarının içinde çeşit çeşit salatalar, kristal sürahiler içinde rengarenk içecekler... Alya Hanım herkesi masaya davet etti.

"Buyrun bakalım." Masanın baş köşesine Murtuz ve Mecit oturdu. Hemen sol taraflarında Ziver Hanım, Cabbar ve Nimet... Sağ tarafa Zaur oturdu, yanındaki sandalyeyi boş bıraktılar. Biraz sonra Alya, Firengiz'i odaya getirdi. Firengiz kıpkırmızı kızarmıştı. Beyaz elbisesi; pembe yanaklarını, kara kaşını ve gözlerini daha belirgin gösteriyordu. Saçları kalınca örülmüştü. Kafasını kaldırmadan herkesi selamladı. Zaur ayağa kalkıp Firengiz'i yanındaki sandalyeye buyur etti. Süreyya, Tahire ve Alya masanın öbür ucuna oturdular. Onların yanında üç kız ve bir de oğlan çocuğu vardı. Kızlar Süreyya'nın, oğlansa Tahire'nindi. Alya, Süreyya ve Tahire'nin anneleri Bike hala da geldi odaya. Zaur'la Firengiz'i öptü.

"Bugün benim en mutlu günüm," diyerek müsaade isteyip mutfağa gitti. Pilavı o pişiriyordu.

"Ee Spartak nerede?"

“Birazdan gelir.”

Zaur’la Firengiz’in, ailelerinin ve akrabalarının sağığına içtiler. Zaur, Spartak’ın odaya girdiğini gördü. Gözlerinde tedirginlik sezdi ama yine de Spartak’a gülümsedi. O sırada Spartak’ın gözlerindeki tedirginlik, her zamanki pişkin bakışa çevrildi. Umursamaz bir edayla gelip Zaur’a el uzattı, tokalaştılar.

Murtuz çakırkeyifti, kadehini alıp ayağı kalktı.

“Murtuzov ailesinin sağığına!” dedi. Mecit’in kaldırdığı kadeh dışında tüm kadeh kaldırışlarında neyin sağığına içeceklerini Murtuz söylüyordu.

“Bugün, bu güzel nimetlerle donatılan bu masayı en yakın akrabalarımız, hem de çok hoş, çok güzel bir sebeple şereflendirdiler,” dedi Murtuz Balayevic ve ekledi. “Yahu Spartak! Ne duruyorsun. Kendi içkini doldursana! Ama bak, içip kör kütük sarhoş olmak yok ha! Seni iyi tanıyorum. İçtin mi kendini kaybediyorsun.”

“Babacığım,” dedi Spartak, “Aslında bu sözleri kendine söylemen gerek.”

Herkes kahkaha attı. Alya Hanım memnuniyetsizce Murtuz’a bakarak “Doğru söylüyorsun da sen de kendine mukayyet ol,” dedi. “Kalbinin teklediğini unuttun galiba.”

Murtuz’un keyfi yerindeydi. Normal bir zamanda karısıyla oğlunun bu sözlerine sinirlenirdi ama bu sefer onları dikkate almadı.

“Her şeyi hatırlıyorum, kendimdeyim,” dedi. Sonra da sarhoş inadiyla yineledi.

“Her şey aklımda benim. Dinleyin, bakın ne diyeceğim. Gençlerimizin, onların geleceğine ve güzel ailelerinin sağığına içtik...” Sonra yüzünü Zaur’a dönerek “Aile kurana kadar, evlenene kadar ne yaptıysan bunları kapının eşiğinde bırakmalısın. Mademki evleniyorsun, biraz dişini sıkacaksın, yaramaz işler yapmayacaksın ki aile bağların kuvvetli olsun,” diye ekledi.

Masadakiler biraz bozuldu. Koskoca albayın bu sözleri, biraz gereksizdi. Ama bu uyarısına karşılık verip meseleyi büyütmenin de bir manası yoktu. Ortama gergin bir sessizlik hâkim oldu. Yalnızca profesör arada bir öksürüp bu sükût ortamını bozuyordu.

Bütün bu söz ve olaylar karşısında yabancılık hissi duyuyordu Zaur. Bu duygu, son birkaç gündür varlığına egemen olmuştu. Bütün bu olumsuzluklar karşısında kendisini zor tutuyordu. Şimdi de Murtuz'un anlattıklarını, suratında saygı ifadesiyle ve içinde kıpırdayan alaylı gülümsemelerle dinliyordu.

Aslında söylediği bu şeyler, bu ziyaretten çok önce, bu görücülük meselesi gündeme geldiğinden beri Murtuz'un içini kemiriyordu. Şimdi de Ermeni konyağının tesiriyle yüreğinden geçenler dilinden dökülüyordu.

Murtuz, içtikçe farklı farklı konular açıyordu.

“Gençliğimizde hangimizin başına böyle şeyler gelmedi ki?” O anda Mecit'e göz kırptı. Mecit neye uğradığını şaşırды. Murtuz devam etti. “Hayır, bir şey demedim. Bunlar gençlikte olağan şeyler hatta erkekler için vacip... Nasıl derler, insan hayattan tat almalı. Bunu tıp bilimi de onaylıyor. Ama şu da var ki aile ve toplum karşısındaki görevini de unutmayacaksınız.”

Murtuz son cümlelerini fısıltıyla sadece Mecit'e söylüyordu. Ama Zaur her kelimeyi tek tek duyuyordu.

“Hatırlıyor musun, benimkini, adı Zoyka idi -aman Alya duymasın- kadın değil bir ateş parçası, bir afetti itın kızı. Çiçeği burnunda bir delikanlıydım. Abayı yakmıştım ona. Fena hâlde tava getirmişti beni. Şimdi dönüp bakınca, bu işin nasıl olduğuna inanamıyorum. Hatta evlenmek istiyordum onunla. Çok şükür tam zamanında uyandım. Beşer şaşar. Ama şimdiki gençlerin maşallahı var. Bizlerden daha uyanıklar. Hem sefa sürüyor hem de yaş tahtaya basmıyorlar. Hayır, estağfurullah, kurnaz falan demiyorum. Mesela bizim Spartak... Benim oğ-

lumdur ama böyle işlerde seni de beni de tecrübeli yüzlerce insanı da cebinden çıkarır. Kadın konusunda kılı kırk yarar zalimin oğlu.”

Sonra nedense Murtuz’un aklı Spartak’la Zaur’un küslük meselesine takıldı. Uzun uzadıya sorgulamaya başladı.

“Sizin aranızda ne olmuştu, hele bir anlatın da görelim.”

Spartak da Zaur da bir ağızdan “Hiç canım, hiçbir şey olmadı. Ne olacak,” dediler.

“Peki, madem hiçbir şey yok, o zaman kalkın birbirinizi öpün!”

Zaur buna da sesini çıkarmayacaktı elbette. Geçmişiyse veda-
laşması, geçmişte olanları silip atması gerektiğinden kendini
ispat etmek için bu sınavdan da başarıyla geçmeliydi. Peçe-
teyle pilav yağına bulanmış dudaklarını sildi, Spratak ile sarı-
lıp öpüştüler. Geçen günkü karşılaşmalarındaki gibi şimdi de
Spartak’tan kolonya kokusu geliyordu.

Çay getirdiler, çeşit çeşit pastalar, kekler ve meyveler geldi sof-
raya. Murtuz bu kez de cephe-
deki anılarını anlatmaya başladı.
Zaur birden kederli ve kuşkulu bakışların kendine dikildiğini
fark etti. Bu haset dolu bakışlar Nimet’in bakışlarıydı. Sonra
göz göze geldiler ve Zaur buradakilerden, sadece Nimet’in her
şeyi bildiğini, her şeyin farkında olduğunu anladı. Nimet her
şeyi biliyordu. Zaur’un kararını da onu bu karara zorlayan se-
bepleri de gelecekte Zaur’u bekleyen sonuçları da...

*

“Her şey için teşekkürler, hoşça kalın.”

“Allah aşkına davet beklemeyin, her zaman gelin.”

“Birbirimize uzak değiliz ki! Kapı bir komşuyuz, evimiz mer-
divenin diğer başında... Ha ha ha...”

“Vallahi öyle.”

“Yağmur da yağıyormuş.”

“Zaur sizi götürür arabasıyla.”

“Spartak da bırakabilir.”

“Yok, Spartak çok içti.”

“Yahu ne içtim ki ben? Boş versenize, misafirlerimizi Zaur’la ikimiz evlerine bırakırız. Bakalım kimin arabası daha hızlı...”

“Zaur, oğlum sabah bize uğra.”

“Baş üstüne Alya Hanım.”

“Profesör nerede, borcum olsun, sizi tavlada mutlaka yeneceğim.”

“Haydi sağlıcakla kalın. Siz de içeri girin artık, ıslanacaksınız. Haydi Allah’a ısmarladık.”

“Nasıl da karanlık. Bir kibrit yaksana.”

“Ben hemen arabayı çıkarayım.”

“Ben de çıkarıyorum, bir dakika bekleyin.”

“Zaur geç kalma ha.”

“Spartak, oyalanma.”

*

Zaur irkilerek uyandı. Hemen kol saatine baktı, saat tam altıydı. Afalladı, belki de rüyasında duymuştu bu sesi ama telefon ikinci kez çaldı. Elini uzatıp karyolanın yanındaki telefonun ahizesini kaldırdı. Uykulu bir sesle “Alo!” dedi.

Karşı taraftan ses gelmedi. Zaur ahizeyi yerine koyacaktı ki müzik sesi duydu. Önce derinden geliyordu bu ses, sonra yakınlaştı, sonra “Küçelere Su Serpmişem” türküsünü işitti. Dinledikçe uykusu dağılmaya başladı. Sabahın köründeki bu konsere şaşırmıştı. Birdenbire arayanın kim olduğunu tahmin etmişti.

“Alo, kimsiniz?” dedi, türkü bitti ve telefon kapandı.

İşte o zaman Zaur arayanın kim olduğunu anladı. “Sabahın altısında böyle erken bir vakitte arayan insan muhakkak gece uyumamıştır. Müzik, konyak ve elbette Zaur’un hasretiyle

gözüne uyku girmemiştir.” Zaur bu düşündüklerinin doğru olup olmadığını anlamak için ahizeyi kaldırıp Tahmine’nin numarasını çevirdi. Telefon derhâl açıldı, ikisi de konuşmuyordu. Bu kez başka bir türkünün sesi geldi: “Ay beri bak, beri bak...”

*Pencereden taş gelir
Humar gözden gelir
Seni bana verseler
Allah’a da hoş gelir*

Türkü bitti ve Tahmine telefonu kapattı. Zaur bir sigara yaktı, öyle derin bir hasret duydu ki neredeyse kurt gibi uluyacaktı. Tahmine’nin nasıl bir gece geçirdiğini hayal etti ve o sırada yine telefon çaldı. Telefonu açtı ve sıradaki türküyü dinlemeye başladı.

*Ömrüm boyu taş taşıdım, gemim dolmadı.
Genç yaşımda bir kız sevdim, benim olmadı...*

“Tahmine, ay Tahmine! Neden böyle yapıyorsun?” demek istiyordu Zaur ama hiçbir şey demiyordu. “Hem de kiminle, Spartak’la!” demek istiyordu ama hiçbir şey demiyordu. “Tahmine, ben seni gerçekten seviyordum ve gerçekten de mutluydum seninle.” demek istiyordu ama hiçbir şey demiyordu. “Hepsi yalan mıydı? Yani hiç mi sevmedin beni? Seviyorsan neden yaraladın?” demek istiyordu ama hiçbir şey demiyordu. “Artık ben de hiçbir zaman, hiçbir zaman mutlu olamayacağım. Bunu sen de biliyorsun. Çünkü ben artık yaşayan bir ölüyüm.” demek istiyordu ama hiçbir şey demiyordu. Türkü bitti. Tahmine telefonu kapattı. Aradan biraz zaman geçti. Zaur her şeyin bittiğini sandı ama yine telefon çaldı. Ahizeyi kaldırdı ve yine bir türkü...

*Kırmızı gül, sarı gül,
Bağçaların varı gül
Geç açıldın, tez soldun,
Açmayaydın bari gül...*

“Laçın” türküsüydü. Tahmine bu türküyü ne zaman dinlese hıçkırarak ağlardı. Bu kez Zaur da ağlıyordu. Belki de ilk gençlik çağlarından bu yana ilk kez, sessiz sessiz ağlıyordu. Gözlerinden yanaklarına süzülen damlaları da silmiyordu. Ağlıyordu çünkü bunun bir veda olduğunu biliyordu. Yeryüzünde yapayalnız yaşayan bir kadın ancak böyle vedalaşır-
dı. “Laçın” türküsünün son dörtlüğü çalıyordu. Zaur, bunun Tahmine’nin kasetindeki son türkü olduğunu biliyordu. Zaur’la Firengiz’in düğünlerinin arifesinde, Tahmine onun hayatından ebediyen çekiliyordu.

*Araz üste, buz üste,
Kebap yanar köz üste
Koy beni öldürsünler
Bir alagöz kız üste*

Türkü bitti, telefon kapandı.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

*Vefa her kimseden kim istedim ondan cefa gördüm
Kimi kim bivefa dünyada gördüm bivefa gördüm
Bana gösterdi gerdün tîre bahtım kevkebin yüz kez
Men-i bed-baht ana her-gâh kim bakdım kara gördüm*

Fuzûlî

İstanbul sis içinde... Giderek dağılan sisin ardından İstanbul'un minareleri ve kurşun kubbeli camileri göründü. Şehir uykudan uyanıyor gibi âdeta. Sabahın bu erken vaktinde boğazın üstünden pembe ufuklara doğru ilerliyordu sis bulutu.

Geceleyin uyumamıştı Zaur. Şimdi de gemi güvertesinde durup ilk kez gördüğü bu şehrin sabaha uyanışını izliyordu. Deniz öylesine durgundu ki tunç dalgalarıyla yüzeyini düzeltiyor, ütülüyordu âdeta. Limandaki gemilerin silüetleri ve binaların görünümleri doğmakta olan güneşin ışıklarıyla aydınlanmıştı ve sahne dekorunu anımsatıyordu. Güneş de ağır ağır ufuk çizgisinin üzerinden yükseliyordu.

Gün ışığı, gemi güvertesindeki gece lambalarına vuruyordu ve gecenin karanlığında parlayan bu lambalar gün ışığı altında soluk ve cılız kalıyorlardı. Gemileri yavaş yavaş boğaza yanaşıyordu ve bir aylık seyahatlerinin son durağı bu şehirdi.

*

Gemide Firengiz'in midesi bulandı, kustı. Sonra gece kama-
rada -gemileri artık İstanbul'dan çıkıp Odessa limanına doğru
yol alırken- "Galiba hamileyim," dedi.

Odessa'ya iner inmez Zaur uçak bileti aldı. Murtuzgile ve ba-
basıgile onları karşılamaları için telgraf çekti. Uçak Bahçesa-
ray'da aktarma yaparak Bakü'ye doğru yol aldı.

*

Uçaktan inen Zaur, onları karşılayanları görür görmez, or-
tada farklı bir durum olduğunu sezdi ama neler olduğunu
çözemedi. Onları; Ziver Hanım, Firengiz'in anne ve baba-
sı, Spartak ve Spartak'ın bir arkadaşı karşılamaya gelmişti.
Zaur onu sima olarak tanısa da adını çıkaramadı. Gülüm-
seyerek el sallıyorlardı uzaktan. Zaur'la Firengiz de onla-
ra el sallıyorlardı. Zaur, annesinin Mutuzovgilden ayrı bir
yerde beklediğini fark etti. O tarafa daha yakın oldukların-
dan önce Murtuzovgille öpüşüp görüşüp annesinin yanına
geldiklerinde annesinin gözlerindeki ince sitemi okudu. Zi-
ver Hanım Zaur'a karşı soğuk davrandı, gelinine ise daha
soğuk...

"Baban gelemeydi. Ben de senin arabanla geldim, onunla dö-
neceğim. Sen sür arabayı olur mu?"

Zaur başıyla onayladı.

"Bagajını da al, arabaya gel."

Ziver Hanım, Zaur'un Volga'sına geçip ön koltuğa oturdu.

Zaur, arabasını havalimanına Spartak'ın arkadaşının getirdi-
ğini anladı ve bu normal bir şey değildi. Ziver Hanım Murtu-
zovların arabasıyla gelmek istememişti demek ki. Galiba iki
ailenin arasında bir şeyler olup bitmişti.

Alya Hanım Firengiz'i, seyahatleriyle ilgili soru yağmuru-
na tutmuştu. Murtuz sessizce etrafı seyrediyordu. Spartak'la
arkadaşı ise gayriihtiyari bir şekilde kâh Zaur'a kâh Firengiz
Hanım'a bakıyorlardı.

Alya Hanım'la Firengiz bir kenara çekilip fısıldaşmaya başladılar. Firengiz'in heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlattığını gören Zaur; Firengiz'in, annesine "hamileyim" dediğini tahmin etti. Alya Hanım'ın gülümsemesinden, bu habere çok sevindiği anlaşıyordu.

Bagajlarını aldılar. Spartak ve arkadaşı Zaur'a yardım ettiler ve beş büyük bavulu iki arabaya pay ettiler.

Alya Hanım "Firengiz bizim arabayla gelir," dedi ve Murtuzovların hepsi Spartak'ın pembe Volga'sına doğru gitti. Spartak'ın arkadaşı da onların arabasına bindi.

Zaur arabasının direksiyonuna geçti. Bir süre motoru ısıttı sonra pembe Volga'nın ardı sıra sürdü. Bundan birkaç ay önce Spartak'ın arabasını kovaladığı yola o yola çıkmışlardı... Ama Zaur hayatın garip dolambaçları hakkında düşünmeye fırsat bulamadı. Her şey tıpkı Zaur'un sezdiği gibiydi, Ziver Hanım açtı ağzını, yumdu gözünü.

"İnsanları bazen tanıyamıyoruz. Bunca yıllık komşumuz Murtuzovları haysiyetli bir aile sanmışız, yanılmışız. O Alya denen kadın, şeytana pabucunu ters giydirir. Kendisi de kocası da öyle kendini beğenmiş insanlar ki... Sanki küçük dağları onlar yaratmış. Kızlarının da eşi benzeri yok onların gözünde, sanırsın gökten zembille inmiş. Bilememişiz! Bunların hepsi bir yana o haydut Spartak'ı nasıl savunup göklere çıkarıyor Alya Hanım bir görsen. 'Spartak şöyle, Spartak böyle...' Kadının dilinden Spartak düşmüyor. Kadının arsızlığına bak. Gözümün içine baka baka 'Spartak nere, Zaur nere!' diyor. Sen hangi hakla Zaur'la Spartak'ı bir tutuyorsun... Spartak evlerinin direğiymiş, kendi başına bir devletmiş de haberimiz yokmuş! 'Zaur bir başına kalsa ailesini hayatta geçindiremez.' diyor. Artık burama kadar geldi, ben de patladım. Ne diyorsun sen, Zaur kapına gelip senden yardım mı istedi... Onun annesi babası varken sana mı muhtaç olacak değil. Maşallah, onun arkasında dağ gibi babası var, dedim. O haspa bana ne

dese beğenirsin? ‘Babası her zaman yanında olmayacak ki.’ dedi. Peki senin kocan ne olacak, kurtla kıyamete mi kalacak, dedim. Hepimizin sonu kara toprak değil mi zaten? Zaur’un babası hasta ama ölümün kimi nerede, ne zaman yakalayacağı hiç belli olmaz. Bir bakmışsın çiçeği burnunda delikanlı birden ölüvermiş ama yaşlı ve hasta koca adam hâlâ yaşıyor. Bir de doktorlar ‘Profesör yüz yaşına kadar sapasağlam yaşar.’ diyorlar. Ben Alya’yla konuştuğumda babandan kasten ‘profesör’ diye bahsediyorum ki o da eşinin albay rütbesini gözümme gözümme sokmasın.”

Zaur bütün bu ihtiraslara tamamen temkinli yanaşıyordu. Bundan sonra bütün ömrünün böyle dedikodu içinde geçeceğini seziyordu. Aslında çok önceden böyle şeylerin olacağını tahmin ediyordu o yüzden de ne şaşırıyor ne de sinirleniyordu. Elbette doğup büyüdükları şehre dönüşlerinin ilk dakikalarında keyiflerine limon sıkarak, annesinin tabiatına çok uygun bir davranıştı. Ancak bu geri dönüş büyük bir sevince, feraha neden olacak mıydı Zaur için?

Merak ettiğı için değil nezaketen sordu.

“Bütün bu çekişmenin sebebi ne anne?”

“Hiç canım... Siz giderken evinizin anahtarını Alya’ya vermişsiniz. Sizin bileceğiniz iş, demek ki öyle uygun görmüşsünüz ben ne karışırım. Ben de aptallık edip gidip evi toplamak gerekir, bu kadar zaman geçti, tozlanmıştı diye düşündüm. Aradım, adam gibi Alya Hanım, onlar dönene kadar gidip evi düzeltelim. Köşe bucak iyice bir temizleyelim. dedim. Zaten siz gitmeden önce de eviniz dağınıktı. Ben öyle söyledikten sonra Alya Hanım bana öyle bir çemkirdi ki sorma. ‘Sen Firengiz’in evine pis mi demek istiyorsun! Evine bakamıyor mu Firengiz? Biz onu sizin hizmetçiniz olsun, diye mi yıllarca el bebek gül bebek büyüttük?’ dedi.” Ziver Hanım, Alya’nın söylediğı sözleri, onun taklidini çıkararak sert bir şekilde; kendi söylediklerini ise yumuşak bir edayla dile getiriyordu. “Hayır bacım, o nasıl söz öyle? Hizmetçi falan ne demek.

Sadece genç ve deneyimsiz. Gitgide her şeyi öğrenir. Biz büyükler olarak tecrübemizle onun elinden tutup ona yardım edelim. Gidip evini temizleyelim. İncilerimiz dökülmez ya. Benim de bir yardımım dokunsun istiyorum, dedim. ‘Hayır, yardım mardım istemez. Ben kız kardeşlerimle gider her şeyi yoluna koyarım onlar gelene kadar.’ dedi. Kız kardeşlerini de tanıyorsun! Birisi Atmaralı* Tahire, zavallı kocasını ceviz kabuğuna sokmuş; yazık, adamcağız gıkını çıkaramıyor. Diğeri de Süreyya. Onu da tanıyorum anasının gözüdür. İlk kocasını gömüp senesi çıkar çıkmaz iki çocuğuyla birlikte kendini Nimet’e yamadı. Kocasını kendisinden epey küçük. Kızlarından da mı utanmadı?”

“Tamam anne, yeter,” diye Ziver Hanım’ın sözünü kesti Zaur. “Bütün bu çekişmelerin tek sebebi bizim evin temizleme meselesi mi?”

“Mesele evi temizlemekte değil ki... Onların gerçek yüzünü gördüm. Bu üç kız kardeşin huyuymuş bu, kocalarının ense-sinde boza pişirmek... Tahiresi de öyle, Süreyyası da... Peki Alya da öyle değil mi? Sen bu Murtuz’un kabadayılığına filan bakma, karısından it gibi yılıyor. Kadın ne dese “baş üstüne” diyor. Kılıbığın biri. Seni de parmaklarına takıp oynatmak istiyorlar. Onların her çaldığına oynayıp annenden, babandan vazgeçesin, bize karşı hayırsız bir evlat olasın, istiyorlar... Onların tek istediği de bu değil mi zaten?”

“Tamam anne, boş ver!”

“Yanlış mı söylüyorum oğlum? Alya kaçırdı ağzından. Bizim onlara minnet borcumuz varmış. Bulunmaz Hint kumaşı kız-larını sana vermişler. Güya sen ona hiç layık değilmişsin.”

“Peki şimdi, konuşmuyor musunuz birbirinizle?”

“Anlatıyorum dinle. Bir süre sizden haber alamadık, epey zaman geçti. Alya’yı aradım, belki onlar telgrafla filan haber

* Erkek gibi iri yarı, kaba saba, ev işlerinde beceriksiz elinden iş gelmeyen kadın.

almışlardır, diye. Arıyorum, güzelce hâl hatır soruyorum. Sen nasılsın, eşin nasıl... Bir çemkirdi bana, duysan şok olursun. Ağzına geleni saydı bana.”

“Niye peki?”

“Anlatıyorum, dinlesene! Komşumuz Sitare’yi tanıyorsun. Bize geldi, ‘Maşallah, duyduğuma göre Zaur’un çok güzel bir evi varmış. Güzelce de dayayıp döşemişsiniz. Çocuklar geldiğinde bana söyleyin de gidip evlerini bir göreyim.’ dedi. Benim de kalbim temiz ya, ne bileyim bunların öküzün altında buzağı arayacaklarını. Neyse Sitare’ye dedim, çocuklar anahtarları Alya’ya bırakmış, öyle uygun görmüşler. Ona söyleyeyim de seni Zaurgilin evine götürsün. Gelmelerini beklemene gerek yok. Sitare benim bu söylediklerimi artık Alya’ya nasıl anlattıysa Alya’nın tepesi atmış. Alya üzerime bir geldi ki sorma. ‘Niye bütün şehre yaydın anahtarın bizde olduğunu. Spartak’la gönderiyorum o lanet olası anahtarı. İyi ki bir eviniz var, alın başınıza çalın. Firengizim isteseydi bundan kat kat güzel evlere gelin giderdi. Görücüler kapımızın eşliğini aşındırmışlardı.’ dedi.”

“Firengiz’in isteyenleri o kadar çok muymuş?”

“Canım, insanın gözünün içine baka baka yalan söylüyorlar işte. Kimmiş onlara görücü gelen, yani ben bilmiyorum. Gözümüz kör, kulağımız sağır herhalde Allah’a şükretsın, kızının talihi varmış da sana rastladı. Ama dert etme, ben ona iki çift söz söyledim ki ölene kadar unutamaz. Aslında benim canımı sıkan o değil, onun hergele kocası. Ağırbaşlı, oturaklı, kendi hâlinde biri sanardım, ne gezer. Utanmadan kadınların işine burnunu sokuyor. Telefon edip bana horozlanıyor.”

“Babamın da Alya Hanım’a horozlandığını söyleme sakın!”

“Hayır bir tek o karışmadı bu işlere. Senin baban asil bir adam. Kadınlarla ağız dalaşına giren namussuzlardan değil. Ama meseleyi enine boyuna konuştu Murtuz’la.”

“Anlaşılan, yokluğumuzda bayağı eğlenmişsiniz anne!”

“Göreceksin bak, bu ayıbı çok da taşıyamam ben. Sen kendi açından bak bir de.”

Zaur, bu sohbetin arka planını çok iyi anlıyordu. Annesinin gözlerindeki tedirginliğin, korku ve telaşın nedenini iyi biliyordu. Zaur’un ne yapacağını kestiremiyordu. Alya’yla kızının Zaur’u kandırıp kendi taraflarına çekmelerinden, bu ölüm kalım savaşında Zaur’un yanlış cephede yer almasından korkuyordu. Getirdiği hediyeleri görünce annesinin vereceği tepkiyi düşünüyordu Zaur. Ziver Hanım ve Alya Hanım’a benzer ayakkabılar, Mecit’le Murtuz’a benzer gömlekler almışlardı. Üstelik Spartak’a da iki tane kaliteli kravat almışlardı. Bu kravatları Zaur’un seçtiğini duyunca kıyamet kopacaktı. Annesi “Bizim paramızla seyahate çıkan oğlum dünürlerimize de bize aldığı hediyelerden almış. Bir de üstelik Spartak’ı da unutmamış.” diye feryadı koparacaktı.

Şehre giriş yaptılar. Zaur pembe Volga’nın ilk kavşaktan sağa döndüğünü gördü. Demek ki Firengiz’in annesiyle babası kendi kapılarının önünde inecekler. Belki Firengiz de onlarla gidecekti baba evine...

“Alya Hanım da Firengiz’i benden boşama planları yapıyor olmasın?” diye düşündü Zaur. “Belki şimdi Alya Hanım da şu an diğer arabada aynı hadiseleri, aynı hiddetle ama bambaşka bir şekilde anlatıyordur. Belki öbür arabadaki sohbet nispeten daha sakindir. Ne de olsa arabada yabancı bir adam, Spartak’ın arkadaşı var. Belki de Alya Hanım öyle sinirlenmiştir ki yad yabancı demeden verip veristiriyordur. Az önce uçaktan indikten sonra Murtuzovlar her ikimize de gülümsüyorlar gibiydi. Ama yaklaşınca bu tebessümün yalnızca kızları için olduğu seziliyordu. Benimle de yarım ağız konuştular. Belki de Alya Hanım gerçekten bizim aramızı bozmak niyetinde. Peki o zaman çocuk ne olacak?” diye düşündü Zaur ve sonra bunun boş bir düşünce olduğunu anladı. “Kimsenin bizi ayırmak istediği yok...” Eve geldiklerinde Zaur “Peki anahtarlar en son kimde kaldı?” diye sordu annesine.

Ziver Hanım gururla “Kimde olacak, tabii ki de bende,” dedi. Zaur bavulları arabadan indirdiği sırada Spartak’ın pembe Volga’sı da gelip oracıkta durdu. Firengiz de arabadaydı. Zaur karısının gelmesine çok sevindi. Spartak Zaur’a yardım etti. Eşyaları sekizinci kata çıkardılar. Ziver Hanım kapıyı açtı, dördü de içeri girdi. Ziver Hanım emreder gibi Spartak’a seslendi.

“Bavulları o köşeye bırak!”

Kendini evin sahibi gibi gösteriyordu, onların da bunu anlamasını istiyordu.

“Oldu, ben gideyim artık,” dedi, Spartak. Biraz tuhaflaşmıştı sanki. Artık her zamanki gibi yüksek sesle değil de yavaş yavaş konuşuyordu. Sanki gözlerine de bir keder çökmüştü.

Zaur onu kapıya kadar geçirdi, asansörün düğmesine bastı, asansör sekizinci kata doğru çıkmaya başladı. Spartak sanki Zaur’a bir şey söylemek ister gibiydi. Zaur onun neler söyleyebileceğini az çok tahmin edebiliyordu. Bu iki ailenin karşılıklı rekabeti ve birbirlerine duydukları nefret Spartak’ın da cephe almasına sebep olmuştu. Belki şimdi istemeye istemeye Zaur’a Alya Hanım’ın ya da Murtuz’un bir sözünü, tehdidini, teklifini ya da bu meseleyle ilgili farklı bir şey söyleyecekti. İstemese de mecburdu buna. Aslında istemediği aşikârdı. Yoksa bu kadar kederli bir ifade çökmezdi yüzüne, yazık garibim. Nihayet asansör geldi, kapısı açıldı. Spartak yutkunup gücünü toplayıp boğuk bir sesle “Biliyor musun Zaur,” dedi. “Sana söylemem gerekir...”

“Nedir?”

“Tahmine öldü...” diyerek asansöre girdi ve ekledi: “Siroz... Karaciğeri... yirmi gün içinde eridi, bitti zavallı.”

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

*Yandı cânım hicr ile vasl-ı ruh-ı yâr isterem
Dermend-i firkatem dermân-ı didâr isterem*

Fuzûli

Evlerin, sokakların, eşyaların bu kadar üstüne gelebileceğini, insanın yüreğini bu kadar acıtacağını asla tasavvur edemezdi Zaur.

O, haziran günü yeşil Moskviç'in içinde Tahmine'yi beklediği yere geldi, yine parkın sağ tarafında durdu... Aynı yere, aynı renkte bir Moskviç park etmişti. Birden yüreği sızladı Zaur'un, anılar gözündeki canlanıyordu. Burada Tahmine'yi beklediği günü, sabırsızlıkla parmaklarını direksiyonda gezdirdiği anları, o gün içtiği sigaranın tadını hatta Tahmine'nin sevinç dolu sesini hatırladı. Beyaz düğmeli kırmızı elbisesini giyen Tahmine aniden gelip Zaur'a seslenmişti. Elinde çantası, çantasında Fransız konyacı vardı. Bu konyacı Zaur için saklamıştı... Tahmine'nin evinin önündeki kaldırımın -bir zamanlar Spartak'ın pembe Volga'sını park ettiği kaldırımın- taşları Volga'nın tekerini patlatmıştı o gece. Kaldırım da aynı şekilde içini acıttı Zaur'un. Ve telefon kulübesi... O gece Tahmine'ye bu kulübeden telefon edip cevap alamamıştı. Sonradan

telefonunun kesildiğini öğrenmişti çünkü fatura zamanında yatırılmamıştı. Trolleybüs durağı... Tahmine işe giderken bu duraktan binerdi. Zaur da trolleybüs durağına kadar eşlik ederdi ona. Tahmine trolleybüsün penceresinden el sallardı Zaur'a ve onun çok hoşlandığı bir hareketle, saçlarını eliyle arkaya doğru savurup gülümserdi.

Spartak, Tahmine'nin ölüm haberini verdikten sonra bir süre, hiçbir şey söylemeden asansörün içinde öylece bekledi. Çünkü söyleyecek başka söz yoktu, Zaur'un da Spartak'ın da tüm sözleri bitmişti. Nihayet, Spartak asansörün düğmesine bastı, kapı kapandı, asansör aşağı doğru inmeye başladı. Zaur ise kapıyı açıp eve girdi. Ne yapacağını bilmediğinden olacak, salondaki bavulları yatak odasına, yatak odasındaki bavulları da salona taşıdı. Birkaç kez bir odadan öbürüne geçti, sanki başka bir âlemdeydi. Sonra da annesine ve karısına tek kelime etmeden dışarı çıktı. Sekizinci kattan aşağıya asansörle değil merdivenleri kullanarak indi. Sokağın köşesindeki dükkândan sigara ve kibrit alıp Tahmine'nin evine doğru yürüdü. Yüreğindeki sızı vakit geçtikçe artıyordu. O sokağa, o evin önüne vardığında bu acı dayanılmaz bir hâl aldı. Acısının üzerine yürüyüp merdivenlerden -son kez öfkeyle indiği merdivenlerden- yukarı çıkmaya başladı. İşte o anda Tahmine'nin artık dünyada olmadığını ve hiçbir zaman da olmayacağını, onu bir daha asla göremeyeceğini içini yakan bir ateşle kavradı. Nedense, bu düşünceler içinde Spartak da gelip gözleri önüne dikiliyordu. Spartak'ın bu sır perdesini aralayabileceğini düşünüyordu. Kim bilir belki de bir gün Tahmine ve Spartak arasında, gizli hiçbir şey olmadığı ve Zaur'un bütün şüphelerinin yersiz olduğu ortaya çıkacaktı. Bu hakikat gün gibi aşikâr olduğunda Zaur'un pişmanlığı yüz kat artacak, kendini suçlu hissedecek, Tahmine'nin bir hatası onun yüreğini yaktıkça yakacak ve daha fazla acı çekecekti. Belki de günahlarından arınmak için intihar etmek isteyecekti... Birden aklına geldi. Tahmine bir gün onu, Spartakgilin yazlık evine

götürüp orada Zaur'a "Buraya gelmemizin bir sebebi var." demişti. Zaur bu sebebi çok sonradan anlayacak ya da hiç anlamayacaktı... Belki de bu sebebi o olaydan uzun süre sonra, şimdi burada anlayacak ve her şey aydınlığa kavuştuktan sonra duyduğu pişmanlık, hayatının sağalmaz yarası olarak içinde kalacaktı.

Apartmanın ikinci katında birkaç adam vardı. Âdeta inleye inleye büyük bir gardırobu yukarı çıkarıyorlardı. Yakası kürklü palto giymiş bir adam -galiba gardırobun sahibiydi- hamallara emir yağdırıyordu.

"Sola çevirin, sola! Böyle geçmez diyorum! Soldan götürün, soldan..." adam birden Zaur'u fark etti. "Gececek misiniz," diye sordu ve hamallara dönerek emretti. "Yol verin, yol verin arkadaş geçsin!"

Zaur hamalların arasından geçti ve yakası kürk paltolu adam yeniden emirler yağdırmaya başladı.

"Şimdi biraz daha aşağıdan tutun, tamam! Sen, şu taraftan biraz daha kaldır, evet, şimdi, hadi aslanım!"

Zaur üçüncü kata çıktı. Tahmine'nin oturduğu evin kapısı sonuna kadar açıktı. Kapının üstüne yeni asılmış, küçük bir isim levhası vardı: "Emektar Mühendis G. Kerimov"

Kapının önünde kıvrıcık saçlı, fırfırlı önlük giymiş bir kadın duruyordu, büyük ihtimalle emektar mühendisin karısıydı. Gardırop da buraya, yeni ev sahiplerinin evine taşınıyor. Kürk yakalı palto giyen adam da Mühendis G. Kerimov olmalıydı. Zaur gayriihtiyari kapıdan içeri baktı. Yüreği sanki o kapının ardında çarpıyordu. Tahmine'nin boşaltılan odasında yalnızca bir masa ve birkaç sandalye görünüyordu. Bunlar Tahmine'nin değil Kerimovların masa sandalyeleri idi. Ne o antika duvar saati ne Tahmine'nin fotoğrafları ne de dağcıların ona hediye ettiği küçük incir ağacı... Bir tek duvar kâğıtları aynıydı. Zaur arkasını dönüp karşı dairenin kapısı önünde durdu ve zile bastı.

İçeriden çocuk sesi geldi önce... Sonra da sinirli bir kadının sesi duyuldu peşinden.

“Yavrucuğum dur! Müsaade et! Bir bakayım gelen kimdir,” diye çocuğa bağıırıyordu.

Medine kapıyı açtı ve “Zaur,” dedi... Dudakları titriyordu. Bir kez daha “Zaur!” dedi ve hıçkırarak ağlamaya başladı.

Zaur boş gözlerle ona bakıyordu, boğazı düğümlenmişti, karırdan boğuluyordu ancak gözlerinden yaş gelmiyordu.

Lazımlıkta oturan beş yaşındaki tumbul çocuk, annesinin ağladığını gördü, bir müddet şaşkın şaşkın baktıktan sonra o da ağlamaya başladı.

Karşı dairede eşyaları yerleştiren önlüklü kadın bir süre şaşkınlıkla onları izledi sonra içeriye geçip kapıyı kapattı. Medine’nin odasının yarı açık kapısından, karşıdaki küçük televizyon görünüyordu, bu görüntü âdeta Zaur’un yarasına tuz basıyordu. Zaur yaklaşık bir ay, belki daha fazla bir süre Tahmine’yle birlikte yaşamış, karşı dairede kalmış, Medine’ye komşu olmuştu. Ama bir kez olsun, bu evin kapısını çalmamış, bu eve gelmemişti.

Medine elbisesinin eteğiyle gözlerini silip “İçeri gel,” dedi.

Zaur içeri girdi. Çocuk hâlâ daha ağlıyordu. Medine lazımlığıyla birlikte çocuğu alıp nereye götürdüyse çocuğun sesi kesildi. Zaur küçük ve eski televizyonun sönük ekranına, odanın yoksul hâline bakıyordu. İhtiyaç sahibi oldukları belliydi. Çocuk nihayet sustu ve Medine de ıslak ellerini sile sile odaya girip Zaur’un hemen yanına oturdu.

Zaur sigara yaktı, Medine sordu.

“Ne zaman döndün?”

Medine genellikle ona “siz” diye hitap etse de bu kez sen diyordu. Sanki bu dert onları birbirine yaklaştırmış, dert ortağı eylemişti.

“Bugün geldim,” dedi Zaur. “Yarım saat oldu geleli.”

Çocuğun sesi konuşmayı böldü.

“Anne, ne zaman gideceğiz?”

“Gideriz oğlum, gideriz. Bak, görmüyor musun amca bize misafir geldi.” Sonra Zaur’a dönerek ekledi Medine. “Sabahtan beri başımın etini yedi. Sinemaya gidelim, diye tutturdu. Zaur, Allah aşkına şimdi benim sinemaya gidecek hâlim mi var?”

Çocuk ağlamaklı şekilde tekrarladı.

“Ne zaman gideceğiz peki?”

“Gideriz, gideriz. Sen şimdi git, diğer odada topunla oyna biraz, ben de gelirim az sonra.”

Çocuk gönülsüz gönülsüz odadan çıktı.

“İşte böyle Zaurcuk! Tahmine uçup gitti elimizden,” diyerek yine ağlamaya başladı.

Zaur ne yapacağını ne söyleyeceğini bilmiyordu. O Medine’yi mi avutmali, teselli etmeliydi yoksa Medine mi onu? Nihayet söyleyecek bir şey buldu.

“Tahmine’nin öldüğünü bana da Spartak söyledi.”

Belki şimdi Spartak’ın adını duyan Medine birdenbire sırtı ifşa edecekti. Yaşayanlar arasında bu sırtı Medine biliyordu. İşte o zaman her şey aydınlığa kavuşacak Zaur da tüm bu yaşananlara sebep olduğu için büyük bir pişmanlık duymaya başlayacaktı. Ama bir yandan Medine’nin böyle bir sırtı açmayacağını da biliyordu. Belki de ortada böyle bir sır yoktu ve her şey görüldüğü gibiydi. Zaten artık Tahmine de yoktu.

“Siroz olmuştu, yirmi gün içinde eriyip gitti zavallı kızcağız.”

Medine, Spartak’ın sözlerini tekrar etti sanki. Sonra da olup biten her şeyi bütün detaylarıyla Zaur’a anlattı. Çektiği acıları, vücudunda oluşan şişlikleri...

“Aslında hiç de ölmek istemiyordu zavallı. Hastalığa yakalanmadan hemen önce ise sürekli ölmek istediğinden bahsediyor, yaşamak istemiyorum diyordu. Sonra hastalandı, şiddetli

ağrıları başladı, hastane hastane dolaştı, yataklara düştü ve nihayet bir hastane odasında öleceğini anladı. O zaman öyle bir yalvardı ki... Kurtarın beni, ölmek istemiyorum, diye çığlıklar attı. Sonuna kadar hastalıkla savaştı ama maalesef olmadı, hastalığı yenemedi...”

Çocuk yeniden odaya gelip sordu.

“Anne, sinemaya gitmeyecek miyiz?”

“Şimdi, şimdi benim güzel oğlum, şimdi gideceğiz,” diye çocuğu oyaladı ve devam etti. “Muhtar son anlarına kadar her zaman ziyaretine geldi, onu yalnız bırakmadı hiç. Manaf da geliyordu. Çok iyi bir insanmış Manaf, maalesef tanımamışız. Bütün defin masraflarını o karşıladı. Üçünü, yedisini verdi. Kırkı da yaklaşıyor ama kırkında ihsan veremeyeceğiz çünkü Tahmine’nin evine başka birileri yerleşti. Bir mühendis ve karısı... Bir sürü de çocuğu var.”

“Anne hadi sinemaya gidelim.”

“Şimdi gideceğiz oğlum, bırak biraz amcayla konuşayım, gideriz.”

Zaur kalktı ama Medine o ayaktayken de devam etti anlatmaya.

“Görsen tanımazdın Zaurcuk. Öyle zayıflamıştı ki zavallı. Ağrıları çoktu ama bizimle şakalaşmaktan da geri kalmıyordu. Ne güzel oldu, kimse benim yaşlılığımı, çirkin hâllerimi görmeyecek, diyordu. Yakışıklı, genç bir hekim tedavi ediyordu onu. Ölümünden bir gün önce benimle şakalaştı. Yazık, bu yakışıklı doktor, benim çıplak vücudumu ancak öldüğümde görecekti. Beni şimdiye kadar çıplak gören oldu ama ‘ölü’ gören olmadı. İlk olarak bu doktor görecekti, dedi.”

Zaur sigaranın birini söndürüp diğerini yaktı.

“Otursana Zaur,” dedi Medine. Koridordan seslendi.

“Oğlum galiba odada bir şeylerle oyalanıyor, umudunu kesti bizden.” dedi. Gerçekten de çocuğun sesi kesilmişti.

“Otursana Zaur, sana çay getireyim.”

“ay istemiyorum. Sen bana Tahmine’yi anlat.”

Medine’ye yakın hissediyordu kendini, Medine Şimdi onun için en yakın en mahrem dosttu.

“Ne anlatayım ki Zaur... Sanki hiç yaşamamış gibi uçup gitti dünyadan, bahtsız kızcağız, ardında bir Şey de bırakamadı stelik. Ama ne kadar güzel bir insandı, sen de biliyorsun. Altın gibi bir kalbi vardı. Seni de herkesten ayrı seviyordu. Sen Şimdi karşı çıkacaksın ama seni gerçekten aşkla seviyordu. Sen gittikten sonra neler çekti, bir bilsen...”

“Biliyorum, boş ver, bunları konuşmayalım.”

“Anlıyorum, senin için de ağır tabii. Ama sen daha gençsin, önünde uzun bir ömür var. Her Şey unutulur Zaur, bu yalan dünya böyledir.”

“Evet, yle.”

Medine düşündü sonra kendi kendisiyle konuŐurcasına mırıldandı.

“Ama garibimi boş yere çok zdler.”

“Kim?”

Medine biraz duraksadıktan sonra “Bilmiyorum. Herhalde sizinkilerden biri. Yanlış anlama lütfen. Sizinkiler zavallıya hayatı haram ettiler. Sen karınla seyahate gittikten sonra birisi onu her gün arayıp ‘kısır’ diye hitap ediyordu. ‘Ne oldu? Bak, hevesin kursağında kaldı. Zaur’un karısı hamile, onların çocukları olacak.’ diye onu taciz ediyordu.”

Medine, Zaur’un yüzüne bakıp telaşla ekledi.

“Hayır, annen değıldi. Annenin sesini tanıyordu Tahmine, başka birisiydi.”

Zaur, “Alya olabilir.” diye düşündü. “Ama Alya bizim çocuğumuz olacağını bilmiyordu ki. Bu yalan nereden aklına gelsin?”

“Gerçekten böyle bir Şey var mı?”

Medine bu soruyu, kadınlara has bir merakla sormuştu.

Zaur utandı. Sanki karısı Tahmine'ydi ve Firengiz'den olacak çocuğuyla Tahmine'ye ihanet ediyormuş gibi hissetti kendini.

“Son zamanlarında, hastanede en çok senden söz ediyordu. Son güne kadar...”

“Neler söylüyordu?”

Medine gülümsedi.

“Zaur, onlar için sattı beni, diyordu.”

“Kimler için?”

Medine omzunu silkerek cevap verdi.

“Ne bileyim, onlar için diyordu sadece.”

“Annee! Sinemaya ne zaman gideceğiz?”

“şimdi, hemen şimdi, benim güzel oğlum.”

Koridora çıktılar.

“Spartak sağ olsun,” dedi. “O kadar yardımı dokundu ki. Bir ilaç lazım olsa buluyor, doktor lazım olsa arabasıyla eve getiriyordu.”

“Tahmine ayın kaçında öldü?”

“On dördünde.”

Zaur acaba o gün hangi ülkedeydik diye düşündü ama hatırlayamadı.

Kapı ağzında “Çok sağ ol Medine, minnettarım sana,” dedi.

“Ben ne yaptım ki Zaur?”

“Anne hadi gidelim, bak amca da gidiyor.”

“şimdi gidiyoruz oğlum...”

Sonra birden Medine'nin aklına geldi.

“Zaur, az kalsın unutuyordum! Tahmine sana vermem için iki parça kâğıt vermişti bana.”

“Mektup mu?”

Zaur'un kalbi güm güm atmaya başladı. Bu kâğıtlardaki notlar belki de her şeye açıklık getirecek, her şeyi aydınlatacaktı. Medine odaya geçti ve az sonra iki küçük kâğıt parçasıyla döndü. Kâğıtlardan birisi, bir makbuzdu. Zaur görür görmez hatırladı. Moskova'da, geçmemeleri gereken bir sokaktan geçtikleri için Komiser Trofimov onlara ceza kesmişti. Bu kâğıt, o cezanın makbuzuydu. Medine ikinci kâğıdı uzatarak "Ölmeden iki gün önce kullandığı kokuların 'sırrını' yazmış buraya. Sana vermemi rica etti," dedi. "Zaur'un karısı bu kokulardan sürsün, Zaur her defasında beni hatırlasın." dedi.

Zaur kurşun kalemle yazılmış bu kâğıt parçasını cebine koydu. Medine'yle vedalaştı ve yavaş yavaş merdivenlerden inmeye başladı. Şimdi de merdivenlerden üçüncü kata piyano çıkarıyorlardı ve emekli mühendis yine emirler veriyordu.

"Dikkatli olun, piyano bu! Başka şeye benzemez! Aman ha yavaş hareket edin, bir yere çarpmayın..."

O sırada Zaur'u gördü, yine sordu.

"Geçmek mi istiyorsunuz," dedi ve ekledi.

"Yol verin, yol verin bun genç arkadaş geçsin!"

Zaur bir daha dönüp Tahmine'nin kapısına baktı, kapı yarı aralıktı. Merdivenleri bir bir indi. Bir daha asla bu merdivenlerden çıkmayacaktı, bunu biliyordu.

Ama bilmediği bir şey vardı...

@novaeb00k

SON

*Öyle ser-mestem ki idrâk etmezem dünyâ nedir
Ben kimim, sâki olan kimdir, mey ü sahbâ nedir
Gerçi cânândan dil-i şeydâ için kâm isterem
Sorsa canân bilmezem kâm-ı dil-i şeydâ nedir
Hikmet-i dünyâ vü mâfihâ bilen ârif değil
Ârif oldur bilmeye dünyâ vü mâfihâ nedir*

Fuzûlî

Tahmine'yle bir kez daha karşılaşacağını bilmiyordu. Bir akşam televizyonda Tahmine'nin sesini duyup irkileceğini, ekranda Tahmine'yi göreceğini... O gün programın Moskova için hazırlanan bölümü yayınlanıyordu. Tahmine o programda Zaur'un doğum gününü tebrik etmişti, o bölümü kesmişlerdi ama Tahmine'nin Zaur'a hasrettiği hareket, eliyle alındaki saçları geriye savurduğu hareketini montajda muhafaza etmişlerdi. O akşam -Bakü'ye döndükleri ve Tahmine'nin ölüm haberini aldığı akşam- kendi kendine bir söz vermişti. Kızı olursa adını Tahmine koyacaktı. Buna aile arasında rıza göstermeyenler olacağını, sorun çıkacağını biliyordu ama kendine verdiği sözden de dönmek istemiyordu. Artık gıybetten, dedikodudan, gereksiz sözlerden çok çekiniyordu. Bu tip hadiselerin içinde yer almaktan da... Neyse ki bir erkek çocuğu oldu. Çocuk doğmadan iki ay önce Firengiz'in babası vefat ettiğinden, çocuğun adını "Murtuz" koydular. Murtuz

Balayeviç, kalp krizinden öldü. Zaten Spartak tutuklandıktan sonra dünyası kararmıştı Murtuz'un. Spartak döviz kaçakçılığı işlerine karışmış beş yıl hüküm giymişti. Mahkemenin bu kararından sonra Murtuzovlar ailesinin özellikle de Alya Hanım'ın havası sönmişti. Ziver Hanım ise "Şükür, Murtuzovların burnu yere sürüldü, balon gibi patladılar." diye içten içe seviniyordu.

Zaur artık annesi ve babasıyla eskisi gibi sık görüşmüyordu. Murtuzovgile ise ayda yılda bir kez uğruyordu. Alya, bebek doğduktan sonra kızı Firengiz'e çok yardımcı oldu. Zaur bir müddet jeoloji araştırmaları merkezinde çalıştı. Daha sonra Bakü'ye döndü ve babasının yardımıyla bakanlıkta işe girdi. Zaur artık doktora tezi falan yazabileceğini, doktorayı bitirebileceğini düşünmüyordu. Bu yüzden bakan danışmanı görevi teklif edildiğinde memnuniyetle kabul etmişti. Bu iş Zaur'un yeni bir çevreye girmesine neden oldu ve bu durum ona şimdi garip geliyordu çünkü gençlik yıllarında bu tür görevlere hor bakardı. Bir zamanlar bakan yardımcılığı vazifesini üstlenen bir arkadaşını küçümsediğini hiç unutmuyordu. Arkadaşı yarın Bakan Bey ile Moskova'ya uçuyoruz, dediğinde Zaur arkadaşının, bakanın çantasını taşımaya gittiğini düşünüyordu. Hatta Bakan'ın karısının hamam bohçasını falan taşıdığını... Zaur arkadaş hakkında niye böyle düşündüğüne de bir anlam veremiyordu. Elbette bakanın eşinin hamam bohçası filan yoktu çünkü hamama gitmiyordu, evlerinde banyoları vardı. Ona neden hamama gidiyorlarmış gibi geliyordu, bunu da bilmiyordu... Hem de bohçayla... Belki bu düşünceleri o arkadaşını pazarda gördükten sonra ortaya çıkmıştı. O gün arkadaş bakan beylerin evi için alışverişi yapıyordu. Zaur tabii ki hiçbir zaman bavul falan taşımıyordu, Bakan Bey'in ev alışverişini yapmıyordu. Ama o da Bakan Bey'le Moskova'ya gidiyordu... Bakan Bey yaşlıydı. Zaur'un misafirhanede onunla birlikte kalmasını, çay istediği zaman oda servisini arayıp çay getirtmesini çok nazik bir dille rica ediyordu. Bazen bakan

önemli toplantılara katılıp başı karıştığında Zaur'a bir miktar para ve bir liste vererek "Önemli bir işin yoksa mağazaları dolaş, kızımın ve karımın verdiği şu listedeki ıvır zıvır şeyleri al." diyordu.

Bakanın eşi çok medeni ve nazik bir hanımdı. Zaur'la saygılı konuşuyor, hiçbir zaman onun gururunu kırmamaya özen gösteriyordu. Ama birkaç kez çaresiz kaldığı durumlarda Zaur'dan yardım istiyordu. Bir keresinde banyolarındaki termosifon bozulmuş, Zaur'dan usta bulup getirmesini rica etmişti çünkü kocasının işleri öyle çoktu ki ev işleriyle ilgilenmeye vakit bulamıyordu. Zaur her şeyi anlayışla karşılıyordu ama kendi işi de başından aşkındı. Bakan için bir sürü evraklar, senetler, metinler hazırlıyordu. Bakan Bey'in görüşmelerini, işlerini planlıyor, gelen mektupları önem sırasına koyup onun ağzından cevaplar yazıyordu. Bakan Bey'le sık sık şehirleri geziyorlardı. Gündüz işlerini bitirip akşam Vilayet Konuk Evi'nde şehrin yöneticilerinin katılımıyla gerçekleşen yemekli toplantılarda bakan azıcık içti mi neşesi yerine geliyor, Zaur'a "sen" diye hitap etmeye başlıyordu. Her zaman resmî konuşan bu sert mizaçlı adam yumuşayıp sevecenleşiyordu. Zaur'a "Senin çalışmalarından çok memnunum. Birkaç yıl daha benimle çalış, sonra seni kanatlandırıp uçuracağım." diyor ve ekliyordu. "Senin hakkında gerekli yerlere bilgi verdim, vakti gelince sana önemli bir görev verilecek."

Ama gel gör ki bir gün, bu Zaur'un bakanını nazikçe, incitmeden görevden aldılar. Yeni bakan nispeten daha gençti. Yeni bakan, göreve başladıktan kısa bir süre sonra eski bakanın adamlarını yavaş yavaş bakanlıktan temizlemeye başladı. Zaur'a da yol göründü tabii. Zaur da istifasını verip ayrıldı. Artık babası Mecit de bu dünyadan göçtüğü için kendisine iyi bir iş bulamadı. Ancak Dadaş'ın merhameti sayesinde yeniden o yayınevine, eski işine döndü. Zaur'un bir çocuğu daha oldu, o da oğlandı. Nihayet üç yıl sonra da bir kızı oldu. Ziver Hanım

kız torununu göremedi. Torunu doğmadan on gün önce rahmetli oldu. Kızın adını da Ziver koydular. Üç yıl sonra Alya Hanım da öldü. Aradan otuz yıl geçti. Yakınlarından Dadaş, Safter dayı, Tahire ve Cabbar da artık yoktu. Muhtar ise Tahmine'nin öldüğü sene ne sebeptense çalıştığı televizyon kurumunun yöneticileriyle anlaşamamış, Moskova'ya taşınmıştı. Bir süre Moskova'da yaşadı. Orada da işleri fena gitmiyordu ama sonra nedense Bakü'ye döndü ve ağır bir trafik kazası geçirip öldü. Yirminci yüzyılın sonlarında, yakınlarından bir tek Nimet, Süreyya, Zaur ve Firengiz yaşıyordu. Spartak da beş yıl yatıp çıkmıştı çoktan ve hapisten çıktıktan sonra tamamen başka bir adam olmuş, değişmişti. Sağ kalan Nimet, Süreyya, Zaur, Firengiz ve Spartak bir gün bir araya geldiler. Zaur'un oğlu Murtuz'un doğum günüydü galiba. Hayır belki de doğum günü falan değildi. Belki de o zamanlar, yirminci asrın sonlarında doğum günlerini kutlamak gibi bir âdet artık yoktu belki, kim bilir... Yazarın bu meseleyi pek bilmediği kesin. Hatta yazar o zamanlar, insanlar kitap okuyacaklar mı, âşık olacaklar mı, ölecekler mi ya da bir yolunu bulup ölümden yakalarını kurtaracaklar mı onu da bilmiyordu. Ölümsüzlüğü bulacaklar ve belki de bu kez ölümsüzlüğün üstesinden nasıl geleceklerini düşüneceklerdi

Neyse, yaşayan karakterlerimiz bir gün bir araya geldiler. Mükellef bir sofrada yemek şöleninden sonra tavla oynamaya başladılar. Lezzetli yemekler ve tavla hiç şüphesiz o zaman da vardı. Sohbet sırasında birisi Tahmine'yi andı. Galiba Nimet'ti.

“Bu gece çok garip bir rüya gördüm,” dedi. “Rüyamda kimi gördüm, biliyor musunuz? Tahmine'yi. Evet, evet Tahmine'yi. Tıpkı ölmeden önceki hâliyle... Hiçbirimizin aklından silinmeyen güzelliği ve cazibesıyla hem de...”

Bu sözün üzerine Spartak “Çok garip, geçenlerde sokakta bir kadına rastladım. Sanki Tahmine'nin ikiziydi. Çocuğu olmadığını bilmesem, Tahmine'nin kızı derim. Yemin ederim

insan insana ancak bu kadar benzeyebilir. Daha da ilginç olanı, bu kızın bugünkü devrin değil Tahmine'nin gençlik yıllarındaki moda anlayışına uygun giyinip kuşanmasıydı. Sanki Tahmine'nin elbiselerinden birini giyinmişti."

"İnsanlar ölünce, tamamen yok olmuyorlar bence," dedi Nîmet. "Onları, onların seslerini, yüzlerini hatırlayanlar olduğu müddetçe yaşıyorlar. Düşüncelerde, hayallerde yaşıyorlar. Biz de Tahmine'yi hatırlayan son insanlarız."

Bu sözler çok tesir etti Zaur'a ama tavlada Spartak'a iki el yenilince unuttu bu sözleri. Zaur bilmiyordu ki...

*

*Hayâl ile tesellîdir gönül meyl-i visâl etmez
Gönülden taşra bir yâr olduğun âşık hayâl etmez*

Fuzûlî

Zaur bilmiyordu ki... Zaman geçecek, bir akşam vakti, yağmurlu sonbahar akşamlarının birinde kederden beli bükülmüş yaşlı bir adam otobüsten inecekti. Koltuğunun altında eski bir çantayla. Çantasının içinde kâğıtlar, ekmek, salam, peynir bir de gündelik kaygılar... Belki adam, köşedeki kulübenin önünde durup gazete alacaktı... Ya da sigarasının bittiğini, kibritinin de olmadığını hatırlayıp -tabii eğer o zamanlar para hâlâ kullanılıyorsa- sigara ve kibrit alacak, para üstünü saymadan cebine atacaktı. Sonra yavaş yavaş evine doğru yürüyecek ve derin düşüncelere dalacak... Televizyondaki -o zamanlar televizyon değil de belki üç boyutlu görüntüleri gösteren cihazlar olacak- akşamki programları ve ertesi günkü işlerini düşünecek. Oğluna ayakkabı, kızına palto, karısına yağmurluk alacağını, kendi yağmurluğunu da kuru temizlemeye vermesi gerektiğini... Gaz ocağını tamir ettirmek, evin damına zift çektirmek ve yazın sanatoryuma, dinlenmeye gitmek için para biriktirmek gerektiğini... Ya da yeni müdürle hiç anlaşılamayacağını, iş yerindeki havanın çok kötü olacağını

ve çok manasız bir ömür süreceğini... Sokağın diğer tarafından genç bir kadın köşeyi dönüp aniden kaybolduğu zannına kapılacak ve birden irkilecek. Ve bu kadının uzak gölgesi ansızın çıkan rüzgâr gibi yüreğinde esecek, unuttuğu bir kokuyu getirecek burnuna. Ve ihtiyarın kalbinde, dünyadaki en karşı konulamaz his olan “ümit” uyanacak. Bu ümit bir anlığına ona çoktan geçip gitmiş olan gençliğinin acı tatlı bütün anılarını hatırlatacak ve sevdiği bütün kadınlar okyanusta kaybolmuş uzak adalar gibi gözünün önünden gelip geçecek. Gözünün önünden gelip geçen sahneleri yakalamak, tutup saklamak isteyecek ama derhâl bu düşüncesinden sıyrılacak, ağır adımlarla yoluna devam edecek. Sokağın köşesine vardığında nefeslenmek için duracak çünkü bu yokuş onun nefesini kesecek. Kendi kendine bazı şeyler hakkında düşünecek sonra akşamki TV programları yahut üç boyutlu programlarla, hava durumuyla, belinin tutulmasına yol açan romatizma ile ilgili düşünmeye koyulacak. Tam o anda “vınn” diye yanındaki küçük su birikintisinin üstünden motosiklet geçecek, kirli suları onun üzerine sıçratacak. Motosiklete binenlerin genç bir kızla oğlan olduğunu, kızın oğlanın beline sıkıca sarıldığını görecek. O anda trafik lambaları... Yaşlı adam için kırmızı, genç motosikletliler yeşil ışık yanacak... Nereden bilsin ihtiyar...

*

*Hak bilür yâr degül cân ü dilümden gâib
N’ola ger gâib ise dide-i giryânumdan*

Fuzûlî

Günler, aylar, yıllar geçtikten sonra günün birinde yine Tahmine’yi göreceğini nereden bilecekti Zaur... Az kalsın çarpışacaklardı. Yine o, bundan otuz sene önceki beyaz düğmeli kırmızı elbisesiyle Zaur’u görüp gülümseyecek ve geçen zamanın Tahmine’nin güzelliğinden hiçbir şey alamadığı anlaşılacaktı. Hiç değişmemiş olacaktı Tahmine, ne fiziken ne de yaş itibarıyla... Otuz yıl evvelki gibi gülümseyecekti Zaur’a. O da

sesi titreyerek Tahmine'ye seslenecek... O seslenir seslenmez Tahmine ona dönecek, sonra sokaktaki insan kalabalığına karışarak gözden kaybolacak. Biraz sonra Zaur onu metronun önünde görecektir ve peşi sıra koşup Tahmine'yi kırmızı elbiseyle vagonun içinde yeniden görecektir... Kapıları kapanmış ve hareket etmiş trenin penceresinden Tahmine ona el sallayıp gülümseyecek ve Zaur da bir sonraki trene binip peşinden gidecekti... Artık Tahmine'ye kavuşma ümidi kalmayacak ama yine de sonraki duraklarda metrodan inip bütün peronları didik didik edecek, yürüyen merdivenle yeryüzüne çıkacak, sokakta deli gibi oraya buraya koşturacak ve nihayetinde yeni yapılan misafirhaneye girerken bir kez daha görecekti onu. Peşinden gidecek ve o sırada Tahmine'yi asansöre girerken yeniden görecekti. Asansörün kapısına doğru atılacak ama tam o anda asansörün kapısı kapanacak, Zaur hemen kapının yanındaki ekrandan asansörün hareketini takip edecek. Katların rakamları birbiri ardınca yanacak: 2, 3, 4, 5, 6... Asansör altıncı kata çıkıp duracak. Zaur düğmeye basacak ve asansör yeniden birinci kata dönecek, tabut gibi ağır ve heybetle gelecek, kapılar açılacak, asansöre binecek, altıncı katın düğmesine basmak isteyecek ve altıncı kat düğmesinin olmadığını görecektir. "Altıncı kat yok... meğer bina beş katlıymış. Asansörün ekranında da yazmıyormuş altı rakamı, benim gözüme görünmüş bu rakam." diye düşünecek. Ama Zaur asansörün altıncı kata çıktığına yemin edebilirdi... Beşinci kata çıkacaktı Zaur, görevliyi sorguya çekecekti, görevli de kırmızı elbiseyi bir kadın görmediğini söyleyecekti. Zaur bütün katları dolaşacak, aramaya koyulacak, sonra yangın merdiveninden çatıya çıkacaktı. Çatıda ise bu güzel Mayıs gecesinde, yıldızlı göğün altında birbirine sırnaşan iki kediden başka hiçbir canlılığın olmadığını görecekti...

Damın üstüne çıktığında, dama yeni çekilmiş ziftin kokusu geliyordu. Zaur'un hayatında, ömrü boyunca bu garip ve izahı mümkün olmayan olaydan başka garip, acayip ve

anlamsız bir hadise olmamış ve olmayacaktı. İşi, ailesi, çocukları, dostları tanıdığı ve tanımadığı adamlar vardı onun hayatında. Onlar doğuyor, ölüyorlardı. Bir de mezarlık vardı. Bu mezarlıkta da garip bir mezar. Mezar taşında Tahmine'nin adı, soyadı ve 1941-1965 tarihleri yazılıydı. Medine, Manaf ve Muhtar'ın ölümünden sonra artık bu kabri ziyaret etmeye hiç kimse gelmiyordu.

*

*Tutuştı gam oduna şâd gördüğün gönlüm
Mukayyed oldu ol âzâd gördüğün gönlüm
Ne gördü bâdede bilmen ki oldu bâde-perest
Mürîd-i meşreb-i zühhâd gördüğün gönlüm
Fuzûlî eyledi âheng-i ayş-hâne-i Rûm
Esîr-i mihnet-i Bağdâd gördüğün gönlüm*

Fuzûlî

Sabah saat yedide istasyonun büfesine oturmuş, şarap içiyorlardı. Bayat ekmek ve kurumuş kaşar peynirinden başka mezeleri de yoktu. Mehmet Nesir, Zaur'un sözlerine dikkat kesilerek sordu?

“Kaçınıcı kata çıktı?”

“Altıncı kata! Yemin ederim yalan söylemiyorum. Kendi gözlerimle gördüm 6 rakamını... Ama bina da beş katlı...”

Mehmet Nesir'in yaşı 80'i çoktan geçmişti ama Allah var hâlâ sapasağlamdı. Her sabah cılız bedenine bir iki kadeh “Ağdam” şarabı enjekte ediyordu. Son zamanlarda öncekine göre daha az içiyordu ama yine de her gün içiyordu. Son zamanlarda genelde Zaur'la içiyorlardı, yıllar geçtikçe aralarındaki yaş farkı da kapanmaya başlamıştı sanki. Zaur gün geçtikçe daha çok yaşlanıyordu çünkü. Şimdi uzaktan bakanlar bu iki ihtiyarın demlenirken geçmiş günler,

hatıralar, yayınevinde beraber geçirdikleri yıllar hakkında sohbet ettiğini sanıyordu.

Zaur bir kez daha tekrarladı.

“Ama bina beş katlıydı.”

Mehmet Nesir uzun süre gözlerini bir noktaya dikerek dalıp gitti. Sanki bakışlarıyla duvarı delip çok uzaklara bakıyordu. Sonra aniden konuştu.

“Eğer insanlar beş katlı bir binanın altıncı katının da olabileceğini anlayabilselerdi... O zaman her şey başka olurdu, inan...”

1974-1978

Bakū-Moskova-Göyçe

@novaebook

İKİ ROMANA YENİ BİR SON YA DA HAŞİYE*

TAHMİNE'NİN SON SIRRI

*Bir ayrılık, bir ölüm
Hiçbiri olmayaydı
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmayaydı*

Tabutu iki taraftan dört adam omuzlamıştı. Üçü maskeliydi. İkisinin maskesi siyah, birininki yeşil benekli... Dördüncü adam ise maskesizdi ama arkadan yüzünü görmek de mümkün değildi. Tabutun kapağı açık, içine uzatılmış ceset de maskeliydi. Maske cesedin neyine gerekti? Belki de bir hastalığı başkalarına, mesela mezar kazanlara ya da cenazeyi gömenlere bulaştırmaması için takmışlardı bu maskeyi. Kim bilir, belki de koronavirüsten ölmüştü.

Sokağın köşesine vardılar. Kırmızı ışık yandı, durdular. Kırmızı ışığın üstündeki rakamlar sanki geriye doğru sayıyordu: yedi, altı, beş, dört, üç, iki, bir... Yeşil ışık yandı. Tabutu taşıyanlar kaldırımdan yola indiler. Mezarlığa giderken tabutu taşımaktan yorulmuşlar, nefeslenmek için tabutu yere koydular.

* Birbirini takip eden bu romanlara yaklaşık kırk üç yıl sonra yazılmış yeni bir bölüm ya da final.

Bir anda polis gelip onların başı üstüne dikildi. Polis de maskeliydi tabii.

“Tabutu buraya koyamazsınız,” dedi. “Burası bakanlığa ait park alanı!”

Tabutun sağ tarafındaki adam maskesini çıkarttı.

“Ben kimim biliyor musunuz? Ben Murtuz Balayeviç. Sen kiminle konuştuğunun farkında mısın,” diye polisin üstüne yürüdü. “Ben Albayım!” Onun arkasında duran adam da maskesini çıkardı.

“Ben de KGB’de görevli binbaşyım!”

Bunu söyleyen Dadaş’tan sonra, sol taraftaki adam da maskesini çıkardı.

Polis alayla “Sen de generalsin herhalde,” diye güldü.

Safter dayı “Yok, ben muhasebeciyim,” dedi.

Polis “Ben general-amiral dinlemem, hepinize ceza keseceğim,” diyerek telsiziyle bir yerlere anons geçti. Murtuz Balayeviç, Safter dayı ve Dadaş birdenbire ortadan kayboldular âdetâta yok oldular. Hayır, kaçmadılar, uzaklaşmadılar, birdenbire sırâ kadem bastılar, sanki buharlaşıp havaya uçtular. Polisin çağırıldığı çekici geldi. Sarı elbiseler giyinmiş olan görevliler tabutu araca yüklediler. Tam o sırada tabutun içindeki ölü, başını kaldırıp bağırdı.

“Zaur! Zaur! Buraya gel!”

Meğer tabutu taşıyan dördüncü adam o imiş. Bağırmaya başladı.

“Hayır! Hayır, Mehmet Nesir, gelmiyorum. Çağırma, gelmiyorum Mehmet Nesir!”

Firengiz, Zaur’u dürtükleyerek uyandırdı.

“Ne oldu Zaur? Neden bağıırıyorsun?”

Zaur, gözlerini ovuştura ovuştura şaşkınlıkla sordu.

“Ne bağıırması?”

“Ne bileyim? Mehmet Nesir’i çağırıyordun. Mehmet Nesir, senin o içki yoldaşın değil miydi? En azından yüz yaşındadır...”

“Yüz olmasa da doksani çoktan geçmiştir.”

“Ama yine de içki içmekten geri kalmıyor, maşallah.”

“Evet... Hatta dünyada yaşlı alkolikler yaşlı hekimlerden daha çok, diyor.”

Firengiz güldü.

“Bu onun sözü değil ki. Hatırlıyor musun, Paris’te bir kafeye gitmiştik. Bu sözler orada duvarda yazıyordu. Bize tercüme etmişlerdi, bir hayli gülmüştük,” dedi ve iç geçirerek ekledi. “Ah, ne güzel günlerdi... Sanki rüyamda görmüştüm bütün bunları.”

“Demek ki ben daha önce anlattım bunu Mehmet Nesir’e, onun da aklında kalmış. Bu yüzden sık sık tekrar ediyor anlaşılan,” diyerek yataktan kalkıp lavaboya geçti, elini yüzünü yıkadı, dişlerini fırçaladı. Diş macunu çok az kalmıştı, kuvvetle sıkarak biraz macun çıkardı. “Diş macunu almalıyım.” diye düşündü.

Odaya geçip masaya oturdu. Firengiz, ince belli bardakla çay getirdi.

“Yine ölenlerin sayısı artmış. Bu koronavirüs ne kötü bir şeymiş. Hepimizi kırıp geçirecek.”

Zaur peynir ekmekten bir ısırık alıp “Ağzını hayra aç, dedi. Dinlemiyor musun televizyonda ne diyorlar? Bu virüs Çin’de suni şekilde kasten üretilmiş. Bunun yüzde yüz doğru olduğunu ispatladılar. Dünya nüfusunun büyük bölümünü yok edecekler. Çin’e göre ne var ki? Nüfusunun yarısı yok olsa da yarısı kalacak. Kim bilir kaç yüz milyon... Vay bizim halimize... Er ya da geç hepimiz öleceğiz sonunda.”

Peynir ekmek Zaur’un boğazında kaldı. Boğulacak gibi oldu. Bir süre sonra lokmayı yuttu.

“Ağzını hayra aç, dedim. Vakiti gelince hepimiz öleceğiz. Şimdiden niye yas tutalım?”

“Herkes ölse de Mehmet Nesir sağ kalacaktır!”

“Neden?”

“Seninle rakı içmek için!”

Zaur rakı meselesini kulak ardı etti.

“Allah uzun ömür versin. Bir aydır görmüyorum, ondan haberim yok.”

“Rakı içmek için aramıyor musun?”

“Hayır, sana söz verdim. Daha ağzıma sürmeyeceğim.”

Zaur, odasına geçip giyindi.

“Çıkıp Bulvar’da biraz hava alayım.”

“Gelirken ekmek al. He, bir de sarımsak. Sarımsak virüsün düşmanı, diyorlar.”

Aslında niyeti Bulvar’da gezmek değil, Mehmet Nesir’le görüşmekti. Hayır, içmek için değil. Yaklaşık iki ay önce bir daha ağzına içki sürmeyeceğine dair Firengiz’e söz vermişti. Mehmet Nesir’le ise bir aydır, belki de bir buçuk aydır görüşmüyordu. Bu gece gördüğü rüyayı hiç unutamıyordu. Zaur, zalimin oğlu sanki cep telefonu almamaya yemin etmiş, diye geçirdi içinden. Cep telefonun geçtim, ev telefonu da yok. Görüşmek istediğimde evine kadar gitmem gerek. Tabii ki evdeyse bir de ayıklsa...

Sokakta yürürken hep maskeli adamlarla karşılaşıyordu. “Maşallah! Çok nizamlı, intizamlı bir halkımız var, bütün söylenenlere riayet ediyor, tüm kurallara uyuyorlar.” diye düşündü. “İnsan sıfatları yalnız gözden ve alından ibaret. İnsan sadece gözlerine bakarak tanınır mı?” Nedense o anda aklına bazı Müslüman ülkelerdeki çarşafli kadınlar geldi. “Zavallıların zaten bütün sıfatları çarşafı kapatılmış, acaba onlar da çarşafın altından ya da üstünden maske takıyorlar mı?” Bu garip düşüncesine kendi de gülümsedi.

Koşa Kale Kapısı’dan içeri girer girmez burnuna kebab koku geldi. Ne zaman yolu İçerişehir’e düşse etrafı bürüyen

kebab kokusundan midesi bulanıyor, tiksiniyordu. “Bu kadar kebabçıya, restorana ne gerek var? Kebabçılar da maske takıyorlar mı acaba? Ya kebabları afiyetle yiyenler?..”

Uzun yıllar önce, ilk gençlik yıllarında çalıştığı yayınevinin önünden geçti. Zerdabi, bu binanın önünde kederli bir halde oturuyordu. Daha doğrusu Zerdabi’nin eski yıllardan kalma heykeli... Şimdi bu binada yayınevi filan da yoktu. Bu binayı da restorana çevirmişlerdi. Zaur, “Zerdabi’yi buraya, geleni gideni karşılayıp uğurlasın diye koymuşlar sanki...” diye düşündü.

Binanın yanından geçip dar sokaktan yokuş yukarı yürümeye başladı. Biraz sonra Mehmet Nesir’in kapısının önünde buldu kendini.

Bahçe kapısından içeri geçti, gördüğü manzara karşısında donakaldı. Mehmet Nesir’in birinci kattaki iki odalı evinin duvarına “Market” tabelası asılmıştı. Marketin kapısından içeri girdi. Bu küçük dükkânın raflarında çeşitli erzaklar diziliyordu. Raflara en çok da sosisler asılmış ve sosislerin üstüne “helal sosis” yazılmıştı.

Orta yaşlı buğday tenli adam, Zaur’u görünce ayağa kalktı, alelacele maskesini taktı. Gözleri şaşıydı.

“Bak bu adam maskeli de olsa gözlerinden tanınabilir.” diye düşündü Zaur.

“Hoş geldiniz, buyurun,” dedi.

Zaur nereden başlayacağını, ne anlatacağını bilmiyordu.

“Ben sizi tanıyorum Zaur Bey,” dedi adam. “Dayımın arkadaşısınız. Ben Mehmet Nesir’in yeğeniyim, adım Rıdvan...”

“Güzel, Mehmet Nesir nerede,” diye söze başlamıştı ki Rıdvan “Rahmetli dayım sizden çok bahsederdi.”

Zaur donakaldı.

“Rahmetli mi? Mehmet Nesir rahmetli mi oldu?”

Rıdvan şaşırdı.

“Vefat edeli bir ay oluyor, bilmiyor muydunuz?”

Zaur hayretler içinde kalmıştı. Mehmet Nesir ona hiçbir zaman ölmeyecekmiş, sonsuza kadar yaşayacakmış gibi geliyordu. Az önce Firengiz’in söylediği sözleri hatırladı. “Aman Allah’ım, Mehmet Nesir de ölmüş meğer...” diye düşündü, neden sonra kendine gelip “Hayır, maalesef duymamıştım,” dedi ve bahane uydurmaya çalıştı. “Ben de uzun süredir hasta yatıyordum, bu yüzden haberim olmadı, yazık...”

“Kendi yok Allah’ı var. Dayım olduğu için demiyorum, çok hayırsever bir adamdı. Bu evi de bana miras bıraktı, göçüp gitti. Zaten benden başka da kimsesi yoktu. Benim Nardaran’da küçük bir dükkânım var, orası da duruyor ama şehirde de küçük bir dükkân açayım dedim. Belki dayımın ruhu şad olur, diye düşündüm. Bir ihtiyacınız varsa, benden olsun, para falan gerekmez, buyurun alın. Bu sosisler İran’dan yeni geldi, helal maldır. Ne kadar isterseniz paketleyeyim.”

Rıdvan elini sosislere doğru uzattı.

“Hayır hayır, çok sağ ol, bizim evde sosis yiyen yok... Allah rahmet eylesin, başınız sağ olsun.”

Kebap kokusunda boğulmuş İçerişehir’in yakın, tanıdık ve bir o kadar da yabancılaşmış sokaklarını adımlayarak düşünüyordu. “Olamaz! Gerçekten inanamıyorum! Sanki bize, olacakları rüyamızda gösteren gizli bir güç var. Böyle bir güç yoksa Mehmet Nesir özellikle bu gece neden rüyama girdi? “Arkadaşını ziyaret et!” diye beni gönderen bir güç var, bundan eminim...” Zaur, aniden aklına gelen bu düşünceden dolayı ürperdi. “Belki bu rüya da bir haberdır, ikazdır. Mehmet Nesir rüyamda beni boş yere çağırmıyordu... Nereye çağırıyordu beni Mehmet Nesir? Öbür dünyaya mı?”

Zaur artık öbür dünyaya inanmıyordu. Ama ilk gençlik yıllarında, ölümden sonra başka bir hayatın varlığına yürekten inanmıştı. Özellikle annesini ve babasını kaybettikten sonra

bu inançla teselli buluyordu. Onlarla başka bir âlemde mutlaka görüşeceğine inanıyordu. Kendi kendini bu başka âlemin varlığına inandırmıştı. “Peki nasıl olabilir? Ben varım, fikrim, zihnim, hatıralarım, düşüncelerim, duygularım var. Birdenbire bütün bunlar nasıl yok olabilir? Hayır, elbette bütün bunlar bir an içinde yok olamaz...” diye düşünüp ferahlamıştı. Amma günlerden bir gün, çok basit bir fikir gelmişti aklına ve bütün bu ümitleri, gümanları altüst etmişti. “...Güzel, sen dünyaya gelene kadar neredeydin? Başka bir dünyada mı? Elbette hayır. Hiçlikte, yoklukta, gaipte idin... Annenin ve babanın sevgisi sayesinde dünyaya geldin. O müphem, karanlık hiçlikten bir gün, er ya da geç döneceksin karanlık, sessiz sakın bir hiçliğe...” diye düşünmüş, bu ani düşünce Zaur’u derinden sarsmıştı. Sonra şöyle bir sonuca varmıştı: “Sonu hiçliğe doğru giden hayatın hiçbir manası yok. Öyleyse bu dünyaya bir şeyler bırakıp öyle git! Ne bileyim bir ağaç dik, ev inşa et, çoluk çocuk sahibi ol. Bütün bunlar, varlığına bir tesellidir, aldanıştır vesselam. Sen öldükten sonra yok olacaksın. Senden sonra geride kalan senin neyine gerek. Çünkü sen gittikten sonra bunlardan hiç haberin olmayacak. Ama şu da bir gerçek ki insan tesellisiz de yaşayamıyor, kendini teskin etmek için bir şey uydurmalı...”

Zaur bir gün de “Gel şöyle düşünelim. Diyelim ki başka bir dünya var. Gerçekten de varsa -Bakülülerin dediği gibi- ‘amenna!’ Hayır, eğer başka bir dünya mevcut değil ise zaten sen öldükten sonra bunu bilmeyeceksin, yani hayal kırıklığına uğramayacaksın. Başka bir dünyanın olup olmamasından habersizce gideceksin bu dünyadan...” diye düşünüp sakinleşmişti.

Zaur, birden kendine geldi. “Ben de bu yaşımda neleri düşünüyorum.” diye kendi kendini kınadı. “Bütün bunlar seksen yaşın belası! Bunu yalnız seksen yaşını geçtikten sonra anlıyorsun. Bildiklerin, bilmediklerin, kazandıkların, yitirdiklerin... Of... İyi ki aklıma geldi, ekmek almam lazım.”

Fırına gidip tandır ekmeği aldı, Firengiz tandır ekmeğinden başkasını yemiyordu. Oturdıkları apartmana girdi, asansöre binip altıncı katın düğmesine bastı, asansör hareket ettiğinde sarımsak almayı unuttuğunu anladı. Geriye dönüp apartmanın altındaki dükkândan sarımsak almak istedi ama tam o anda asansör altıncı katta -evlerinin bulunduğu katta- durdu ve kapısı açıldı. Geri dönmeye de erindi. “Çok da önemli değil, virüsler de sarımsağın zulmüne uğramadan, bir gün çok yaşasınlar.”

O anda aklına geldi Zaur’un. Son zamanlarda virüsler hakkında, onların şuurlu birer varlık olduğunu ve bu mahlukların bilinçli bir şekilde insanlığı mahvedip gezegene hâkim olmaya karar vererek bu planı hayata geçireceklerini düşünüyordu.

“Spartak telefon etmişti, seninle görüşmek istiyor,” dedi.

“Hayırdır inşallah! Ne görüşecekmiş?”

“Ne bileyim, Zaur’a önemli bir şey söyleyeceğim,” dedi.

“Madem diyeceği önemli bir şey var, çıkıp gelseydi bize. Söylemedin mi?”

“Söyledim, biraz rahatsızım, keyfim yok, dedi.”

“Ne olmuş ki? Yoksa o da mı...”

Firengiz, Zaur’un sözünü yarıda kesip “Allah göstermesin,” dedi. “Spartak’ı tanımıyor musun, çıtkırıldım adamın biridir. Yanından rüzgâr geçse ‘şüphesiz antolojidir’ diyor. Vesveseli adamın biridir.”

“Ne olmuş peki?”

“Ne bileyim vallahi. Ama her ne söyleyecekse ısrarla rica etti, yanına git, uğra bari.”

Zaur artık kıyafetlerini çıkarmak istiyordu ama birden ayağa kalktı.

“O zaman şimdi gideyim bari,” dedi. “Akşam futbol maçı var, Macaristan’la oynuyoruz, evde izlemek istiyorum.”

“Önce yemeğini ye, sonra gidersin. Lahana sarması pişirdim, sen çok seversin.”

Zaur masaya geçti. Firengiz tencereyi getirip lahana sarmalarını onun tabağına doldurdu ve biraz da dudak büzerek “Halabacı’nın, senin önüne lezzetli yemekler koyacağını mı sanıyorsun? Hah, hah...”

Firengiz’in Halabacı dediği, Kızbes idi. Spartak’ın üçüncü eşi. Spartak ilk eşiyle boşanmış, ikinci eşi Tamara ise kanserden vefat etmişti. Spartak onun ölümünden iki yıl önce köyden, uzak akrabalarının genç kızlarını, ona hizmet etmesi için Bakü’ye getirmişti. O kızlardan biri de Kızbes idi. Spartak, Tamara’nın ölümünden bir yıl sonra, kendinden 35 yaş küçük olan Kızbes ile evlendi. Bu yüzden Firengiz, kardeşini asla affedemiyordu. “Zavallı Tamara’dan sonra evlendiği kıza bak! Gidip hizmetçi olarak eve getirdiği kızı, köylü kızını aldı.” diyordu.

Spartak, kız kardeşinin bu davranışından rahatsız olduğu ve ona cevap veremediği için derdini Zaur’a açıyor, “Başımdaki tüy sayısı kadar sevgilim oldu. Hepsi de birbirinden güzeldi. Ancak şimdi bu yaşında bana kadın değil eş lazım.” diyordu.

Zaur ise asla “kadın” ve “eş”in ayrı kavramlar olduğunu kavrayamıyordu. Yıllar geçse de Firengiz’in Kızbes’e olan tavrı da değişmiyordu.

Zaur, yıllar geçtikçe Firengiz’in karakterinin de tamamen değiştiğinin sanki farklı bir insana dönüştüğünün farkındaydı. Gençlik yıllarında, evliliklerinin ilk zamanlarında Firengiz’in sesi hiç çıkmazdı. Birisi ona bir şey sorduğunda kıpkırmızı kızarır, sanki söylemeye söz bulamazdı. Şimdi maşallah, çenesi düşmüştü, dili de papuç gibiydi. Neyse...

Zaur pek aç olmasa da Firengiz’in yaptığı lahana sarmalarını afiyetle yedi. “İştah dış altındadır.” diyenler doğru söylemiş, diye düşündü.

*

Spartak yataktaydı. Kızbes onun yatağını misafir odasında-ki kanepeye sermişti. Spartak kırmızı pijama giymişti. Zaur maskeyle içeri girince “Ehh! Çıkar bu zibil maskeyi,” dedi. “Bu nasıl iş kardeşim! İnsan yüzü görmeye hasret kaldık, vallahi.” Firengiz’in dedikleri doğru çıkmadı. Kızbes, “Zaur kardeş aç mısın,” diye sordu. “Piti pişirmiştım, bir tabak koyayım, yer misin?”

“Çok sağ ol,” dedi Zaur. Nedense adını söylemekten çekiniyordu. Bir yandan da şaşırp ona Firengiz’in taktığı “Halabacı” adıyla seslenmekten çekiniyordu. Öte yandan da adı Kızbes olsa bile ona “Kızbes Hanım” ya da “Kızbes Bacı” diye hitap ederse, onun incineceğini düşünüyordu. İsmi söyleyince sanki hakaret ediyormuş gibi hissediyordu. Yani yeter artık, daha kız istemiyoruz. Ne yaparsın, beş kızdan sonra babası koymuştu bu adı ona.

Spartak emredercesine “Yemek istemiyor, çay getir,” dedi.

“Baş üstüne Spartak Bey,” dedi. “Çayı reçelle mi içeceksiniz?”

Kızbes “içeceksiniz” derken, her ikisine birden hitap etmiyordu. Yani çokluk ifade etmiyordu. Sadece Spartak için söylenmiş bir sözdü. Kızbes kocasına hep “siz” diye hitap ediyordu. Gülmemek için kendini zor tuttu Zaur. “Spartak Bey, siz! Acaba yatakta da eşine ‘bey’ ve ‘siz’ diye mi hitap ediyor?” diye düşündü. Spartak sordu.

“İkişer duble rakı içsek, diyorum. Bugünlerde içkiyle aran nasıl, Zaur?”

“Ağzıma bile sürmüyorum. Firengiz’e söz verdim.”

“Ehh! Fira bunu nereden bilecek? Zulamda öyle güzel bir içki var ki! Halis Fransız konyağı...”

“Hayır, gerek yok. Ben artık sadece çay içiyorum. Fira bana önemli bir şey diyeceğini söyledi, hayırdır.”

* “Bes” kelimesi Farsça “yeter” manasına gelir. Kızbes ise üst üste kız çocuğu olan ailelerin “kız yeter” anlamında verdikleri bir isim.

“Söyleyeceğim, acele etme. O zaman bari izin ver de ben bir iki duble içeyim. Yoksa sohbetin tadı çıkmaz.”

“Ama sen hastasın, doktor içmene izin veriyor mu?”

“Doktorun sözünü dinleyen kim?”

Spartak kadehe viski doldurdu ve Kızbes’e “Çerez ve buz getir,” diye seslendi.

Kızbes söylenileni yaptı ve gelip masaya oturarak sordu.

“Firengiz bacı nasıl? İyi mi?”

“Sağ olun, iyi, çok selamı var.”

Spartak kadehine üç kalıp buz attı ve Kızbes’e “Sen git, Zaur’la konuşacaklarım var,” dedi.

Kızbes derhâl odadan çıktı. O çıkarken arkasından teşekkür ederim diye seslendi, sonra kadehi alıp viskisini bir dikişte bitirdi.

“Fira hasta olduğunu söyledi ama keyfin yerinde görünüyor,” dedi Zaur.

“Çok görme, artık son keyifli anlarımdır, Zaur,” dedi ve acelesi varmış gibi kadehini yeniden ağzına kadar doldurdu ve başına diktikten sona devam etti.

“Zaur, biliyorsun... Benim güzel bir hayatım oldu. Ömrüm boyunca her şeyi yaşadım. İyi günlerim de oldu kötü günlerim de... En güzel kadınlarla gezip tozdum, sayısız aşk macerası geçti başımdan... Son model arabalarım oldu. Zengin arkadaşlarım vardı, paraya para demediğim günler. İstedığimi yedim, istediğimi giydim. Dünyanın binbir türlü hâlini gördüm. Hapiste de yattım, tuvaletin yanında... Büyük şehirlerde en lüks, beş yıldızlı otellerde kaldım, meşhur gazinolarda kumar oynadım, bazen para kazandım, bazen kazandığımdan çok para kaybettim... Bunları anlatmaya gerek yok aslında, sen de biliyorsun. En azından çoğunu biliyorsun, hepsini değil. Hepsini kimse bilmiyor. Keşke yaşadığım ömrü bir daha yaşayabilseydim. Hatta hapis hayatını bile. Keşke ömrüm boyu

yaşadıklarımı hiç yaşamamış olsaydım, bütün bunlar benim ileride yaşayacaklarım olaydı.”

Sesi titredi. Kederlenmişti.

“Ne oldu sana Spartak? Daha yaşayacağın günler var.”

Spartak hırıltılı sesiyle kahkaha patlattı.

“Nerede? Seksen bir yaşında mı? ‘Daha yaşayacağım günler var...’ Bak, sadece bu cümleyi söyleyebilseydim, hiçbir dünya saadetini bu cümleye değişmezdim. Ee Zaur, sen ne gördün bu dünyada?”

“Beni buraya, hayatımı müzakere etmek için mi çağırdın?”

“Hayır, hayır... İncinme. Her ne kadar kaynım olsan da benim hakkımda ne düşündüğünü bilmiyorum. Ama ben seni çok seviyorum. İster inan, ister inanma ama doğru söylüyorum. Meclislerdeki davranışların, gözütokluğun, eşine bağlılığın. Bizim erkekler bu sözü söylemez ama ben diyorum. Bacımın başına talih kuşu konmuş...”

Zaur tek kelime etmedi.

Spartak kadehini üçüncü kez doldurdu.

“Bunu senin sağlığına içiyorum,” dedi. Kadehi kafasına dikti. Ağzına bir iki fıstık attı ve devam etti. “Bana tokat attığını hatırlıyor musun? He, hatırlıyor musun?” diye sarhoş inadiyla tekrar tekrar sordu.

Zaur, “Bu ne zaman olmuştu ilahi...” diye geçirdi içinden.

“Bunu nereden hatırladın şimdi? Üstünden çok uzun zaman geçti. O günden bu yana kim öldü, kim kaldı...”

“Hayır, boş yere hatırlatmıyorum. Bundan üç gün önce doktora gittim. Son zamanlar nedense sık sık uzak geçmişi hatırlıyorum. Ama öyle anlar oluyor ki basit sözleri bile unutuyorum. Sanki sözcükler benden kaçıyor, saklanıyor. Doktor eski bir dostum. Beni baştan ayağı muayene etti. Check-up diyorlar... Sonra anlaşıldı ki...”

Zaur endişelendi. Doktor, buna tümör var dese de; bu kanser olduğunu ve ailesinin bunu ondan sakladığını düşünüyor galiba, diye geçirdi içinden.

“Biliyor musun doktor ne dedi?”

“Ne?”

“Sende alzaymır başlamış ve maalesef bunun tedavisi yok,” dedi. “Alzaymır ne demek biliyor musun?”

“Hafızanın silinmesi galiba. ABD başkanı Reagan da alzaymıra yakalanmıştı, demek ki...”

“Evet, hafızan aniden siliniyor. Süreç, dereceli olarak yavaş yavaş ilerliyor. Farkındaysan ben artık bazı kelimeleri hatırlamıyorum. Demin geldiğinde yüzünde ne vardı senin?”

“Ne mi? Maskeyi mi soruyorsun?”

“Evet, işte o. Bak bu kelime birdenbire çıkmıştı aklımdan.”

“Bu söz hastalıktan dolayı değil, viskinin tesiriyle aklından çıkmıştır.”

“Yok, öyle değil Zaur, şakanın sırası değil. Burada ciddi şeyler konuşuyoruz, çokook ciddi. Doktor, bir iki aya kalmaz kendi adını bile unutacaksın, dedi.”

Zaur ne diyeceğini bilmiyordu.

“Orada masanın üstünde sigara var, içer misin? Bir sigara da bana ver.”

Zaur, iki sigara birden yaktı, birini Spartak’a verdi.

“Doğrudur. Çok günah işlediğim, Zaur. Kimseye kötülük etmedim ama yeri geldi kadınlar benim yüzümden kocalarından boşandı, yuvaları dağıldı.”

Zaur bu sözlerin sonunun nereye gideceğini tahmin etti, konuyu değiştirmek istedi.

“Torunların nasıl? Biraz da onlardan bahset.”

“Torunlarımın adlarını da unutuyorum bazen. Neyse bu ayrı bir konu. Hafızamı tamamen yitirmeden sana bir sırrımı

açmak istiyorum. Çünkü bu sır benim hafızamdan silinip gidebilir. Affet beni Zaur.”

“Ne için?”

Spartak bir an sustu, sigarasından derin bir nefes çekip yavaşça “Tahmine için,” dedi.

Firengiz ile evlenip Spartak ile akraba olduktan sonra ne zaman baş başa kalsalar, Spartak bu meseleyi açacak diye Zaur’un kalbi küt küt çarpıyordu... Onunla bu mevzuya girmeyi asla istemiyordu.

Ortama kederli bir sessizlik hâkim oldu. Sonra... “O günü hatırlıyor musun?” diye sordu Spartak.

“Hangi günü?”

“Anlamazlıktan gelme! Hangi günü kastettiğimi iyi biliyorsun... Senin bana tokat attığın günü, diyorum.”

Zaur yine işi şakaya vurmak istedi.

“İntikamını mı almak istiyorsun?”

Ama Spartak ciddiyetini koruyarak devam etti.

“O gün biz Tahmine’yle birlikte benim arabamla bağdan dönüyorduk. Seninle karşılaştık. Gerisini de hatırlatayım mı?”

“Gerek yok,” dedi. “Hatırladım.”

Zaur, bir an uzak geçmişin puslu atmosferinden sıyrılıp gözünün önünde canlandı o sahne. O günün her saati, her anı bir daha silinmeyecek şekilde Zaur’un hafızasına kazınmıştı âdeta.

“Peki, diyelim ki hatırlıyorum. Ne olacak?”

Spartak biraz önceki bir daldan bir budaktan konuşmasından farklı olarak kelimeleri tane tane, sakince ve anlaşılır şekilde telaffuz etmeye başladı.

“Şöyle ki ne o gün ne öncesinde ne de ondan sonra Tahmine’yle benim aramda hiçbir şey olmadı. Hiçbir şey olmadı derken, neyi kastettiğimi anlıyorsun sen.”

Zaur sanki kuruyup kalmıştı.

Spartak, sigarasını kül tablasına basarak söndürdü ve devam etti.

“Ne saklayayım...” dedi. “Onu gözüme kestirmiştim. Çok hoşuma gidiyordu. Suç mu bu? He, söyle,” diye sarhoş inadıyla tekrar etti. “Suç mu bu?”

Zaur bu meseleyle ilgili daha fazla konuşmak istemedi. Hiçbir şey söylemeden kalkıp gitmek istedi. Spartak bunu hissetmiş gibi “Hayır, dur, gitme. Her şeyi bilmelisin...”

Aceleyle devam etti. “Tahmine bir gün bana telefon etti. Bağırm çatlıyor, içim yanıyor, gel, görüşelim, dedi. Sevin-cimden ne yapacağımı bilmiyordum. Tahmine ilk kez beni buluşmaya çağırıyordu. Hemen geliyorum, dedim. Telaşla hayır, hayır! Arabayla gel, şehirden uzaklaşıp deniz kenarına gidelim, dedi. Pirşğa tarafında -şimdi hatırlayamadım-bir yer söyledi. Oraya sürmemi istedi. Hiçbir şey söylemi-yordu. Ben seni sordum. Ayrıldık, dedi. Ama sebebini ne kadar sordumsa da söylemedi. Deniz kenarına geldik, arabadan indi. Sen burada bekle, dedi. Sahilde uzun süre dolaştı. Sonra döndü ve gidelim, dedi. Nereye, şehre mi? diye sordum. Hiçbir şey anlamıyordum. Hayır, önce sizin bağı gidelim, dedi.

Şaşırdım kaldım. Ne yalan söyleyeyim Zaur, beni buluşmaya çağırıldığında, arabada bana ayrıldığınızı söylediğinde benimle yakınlaşmak istediğini düşünmüştüm. Hatta kadın tabiatının güvenilmezliği ile ilgili birkaç tumturaklı cümle de hazırlamıştım. Bizim bağı gitmeyi teklif ettiğinde bu şüphe biraz daha arttı. Her neyse bağı geldik.”

Spartak anlattıkça Zaur garip ve daha önce yaşamadığı hisler yaşıyordu. Uzun yıllar geçmişti. Sanki her şey unutulmuş, solmuş, sönmüş, ömürden silinip atılmıştı. Yıllardır başka bir hayat yaşıyordu ve yeni hayatında o günlerden hiçbir iz, emare kalmamıştı. Ama şimdi Spartak o uğursuz günü, en ince

ayrıntısına kadar hatırlattıkça Zaur, çoktan unuttuğu heyecanla, telaş ve sabırsızlıkla Spartak'ın sonraki sözlerini bekliyordu.

“Bağa girdik, ikinci kata çıktık. Balkonda bir hayli bekledi, ağzını bıçak açmıyordu. Uzaklarda bir yerlere gözünü dikmiş uzun uzun bakıyordu. Kuruyup kalmıştım. Peki beni alıp neden buraya getirmişti? Belki benden bir hareket, yaklaşma bekliyordu.”

Spartak susup kadehine viski koydu ama içmedi.

“Bağışla beni, Zaur. Biliyorum sen ona karşı romantik hisler besliyordun. Ama ben o zamanlar romantik değildim.”

Güldü.

“Doğrusu şimdi de romantik değilim. Ama senin sandığın gibi kötü bir adam da değildim, vallahi. Senden çok çok özür diliyorum. Ona yaklaştım, omuzlarından tuttum, kendime doğru çekmek istedim, anında kollarımın arasından sıyrıldı. Bana kızmadı bile. Sadece şu cümleyi söyledi. Şehre dönelim. Kaba bir ifadeyle, öyleyse buraya neden geldik, diye sordum. Sakince vedalaşmaya, dedi. Benimle burada vedalaşmak mı istiyorsun, dedim. Seninle değil, dedi ve yine tekrarladı. Şehre gidelim! Hiçbir şey anlamadım...”

Odaya derin bir sessizlik çöktü. Spartak bu sefer viskisinden bir yudum aldı. Sükût devam ediyordu. Spartak bir yudum daha alıp devam etti.

“Senin aklından başka şeyler geçmişti Zaur. Bunu sana anlatmasaydım bu dünyadan...”

Sesi titredi, sözlerine devam edemedi...

Spartakgilden çıktığında hava artık kararmıştı. Zaur karmaşık hislerle ilerliyordu. Sanki bütün ömrü birkaç saatte gözlerinin önünden film şeridi gibi geçmişti. Bu itirafın, bir ömür geciktiğini düşündü. Belki bunu vaktinde öğrenseydi tamamen bambaşka bir hayatı yaşayacaktı. Ama geçmişte yaşananı değiştirmek mümkün değildi. Olan olmuş, geçen geçmişti.

Hiçbir şeyi geri getirmek, değiştirmek, başka türlü yönetmek mümkün değildi.

Niye? Neden? Niçin?

Sorular içinde boğuluyordu, beyni patlayacak gibiydi. Hem Spartak'tan nefret ediyor hem de ona karşı minnettarlık duyuyordu.

Zaur eve geldi, apartmana girip asansörün düğmesine bastı. Asansör çalışmıyordu. Kapıcının yanına gidip "Asansör çalışmıyor!" dedi.

"Evet, çalışmıyor. İki saattir bozuk. Sabah usta gelip tamir edecek."

Zaur, iki kez kriz geçirmiş kalbiyle altı katı zor çıkacağını anladı. Sokakta da kalamazdı. Koskoca şehirde gidecek bir yeri yoktu. Bu saatte çocukların evine nasıl gidecekti? Bütün bir ömür izah edemediklerini onlara nasıl anlatacaktı. Belki yine Spartakgile dönebilirdi ama yok, bu da mümkün değildi. Tek çıkış yolu, ne pahasına olursa olsun evine çıkmaktı. Durduğu yerden altı kat yukarıda bulunan, ömrünün son sığınağı, son tesellisi, son menzili onu bekliyordu.

Basamakları ağır ağır çıkmalıydı. Bu, Zaur'un hayatta belki de son imtihanı, yapılması gereken son göreviydi. Basamakları birer birer çıkmaya başladı. Ağır ağır çıkıp ikinci kata ulaştı. Durdu. Nefes nefese kalmıştı. Nefesini topladı. Beş dakika sonra nefes nefese üçüncü kata ulaştı. Burada hayli bekledi, sonra yine basamak basamak, dinlenerek yukarıya çıkmaya başladı.

"İşte dördüncü kat... Ne kaldı ki..." diye iç geçirdi. Nefesi kesilecek gibiydi. Bir adım daha...

31 Ekim 2021

*

Yazarın Son Sözü

Önceki eserlerimdeki kahramanlarımla veda hikayesine “son söz” yazmaya da gerek var. Bundan bir süre önce -hangi programdaydı hatırlamıyorum- programdan çıkarken biri kız, biri oğlan iki genç bana yaklaştılar. Ya nişanlı ya da karı-kocaydılar, tam olarak bilmiyorum. Oğlan “Size bir soru sorabilir miyim,” dedi.

“Olur,” dedim. “Sor.”

Oğlan “Kusura bakma, zahmet olacak ama biraz uzaklaşır mısın?” diye kızı kolundan tutup bir kenara itti. “Bağışlayın,” dedi. “Size bir şey sormak istiyorum. O bağda Tahmine’yle Spartak’ın arasında bir şey oldu mu? Ne demek istediğimi anladınız mı?”

Oğlanın o parlak gözlerine baktım. Merakla cevabımı bekliyordu.

“Hayır,” dedim. “Elbette aralarında bir şey olmadı.”

Oğlan öyle sevindi ki yanağında güller açtı sanki.

“Çok sağ olun,” deyip sevinerek kızın yanına doğru gitti ve “Gördün mü? Ben sana demedim mi...” diye çıkıştı.

O günün üzerinden bir hayli zaman geçti. Bir gece rüyamda Tahmine’yi gördüm. Tahmine, bana soru soran bu oğlanın yanındaki -nişanlısı ya da eşi- kızdı. Tıpatıp ona benziyordu. Tahmine belki de o kız “Ben yıllardır zan altında kalıyorum,” dedi. “Bütün şüphe benim üstümde. O oğlana dediklerini okuyucularına da ulaştırsana...”

O sabah kalkıp bu hikâyeyi yazdım.